

DR. VÁCLAV VOJTĚCH:
NÁMOŘNÍKEM, TOPIČEM A PSOVODEM
ZA JIŽNÍM POLÁRNÍM KRUHEM

DR. VACLAV VOJTECH
NAMOŘNIKEM, TOPICEM A PRŮVODCÍM
ZA JINÝM POLARNÍM KAPITÁNEM

Dr. Vaclav Vojtech

017438

DR. VÁCLAV VOJTĚCH,
ČLEN EXPEDICE ADMIRÁLA BYRDA

NÁMOŘNÍKEM,
TOPIČEM
A P SOVODEM
ZA JIŽNÍM POLÁRNÍM KRUHEM

1932

NÁKLADEM VLASTNÍM

7/1022

237 b
206416 s
55

Rev. 70

Rev. 58

Veškerá práva vyhrazena.

SVÝM DRAHÝM RODIČŮM
Z VDĚČNOSTI VĚNUJI.

Rev. 89

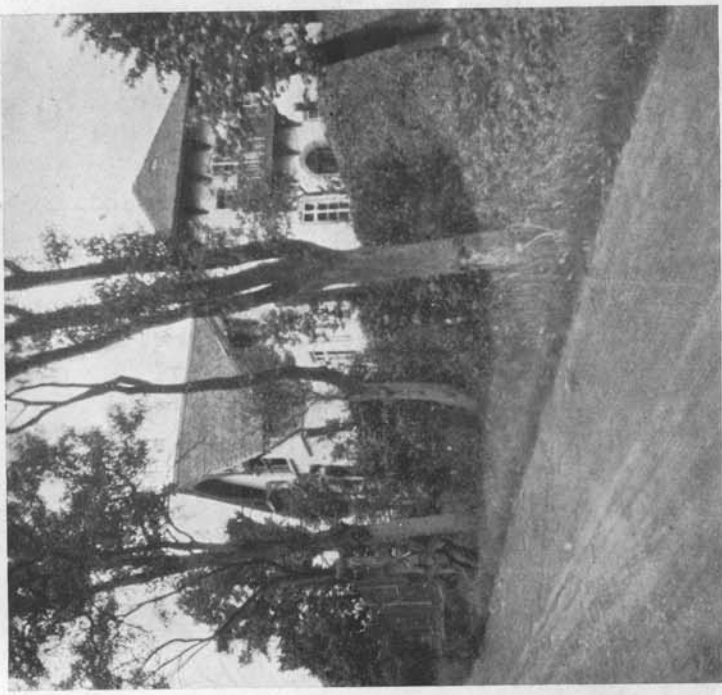
Rev. 62

Rev. 62

Rev. 78

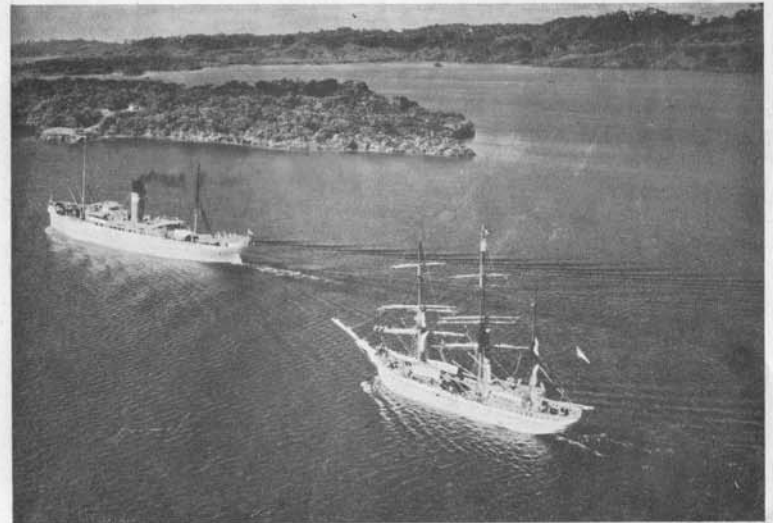
Tiskem Josefa Kolandy v Praze VIII.

Myslivna ve Skřivanech, Vojtěchův domov.

Lod „Mataroa“, vezoucí Vojtěcha z Anglie na Nový Zéland.

Byrdova loď „City of New York“ proplouvá Panamským průplavem.

PŘEDMLUVA.

Osud byl ke mně opravdu velmi štědrý, když mne vedl v roce 1928 přes pól světa na nejzazší jih naší zeměkoule, až do zapomenutých končin jižní točny. Splnilo se tak nejen moje dávné životní přání, ale co jest ještě krásnější, spatřil jsem hned na počátku své polární cesty slavná místa, jež teprve nedávno před námi dobývali velicí mužové; strašné blizzardy nemohly ještě zcela zavátí stop po Shackletonovi, Amundsenovi a Scottovi. Zřejmě jsme je obnovili a rozšířili.

Moje touha po činnosti v polárních krajinách vnesla tolik mimořádných zajímavostí a příhod do mého dosavadního života, že se odhodlávám vyprávěti o nich svým krajanům.

Pevná vůle, dostatek energie a dobrodružná krev zavedou mne, jak doufám, znovu do polárních zemí, na Sever i na Jih. Mé srdce jest úplně v ledovém zajetí Věčného Bílého Ticha. Není také na světě překážky, která by mne odradila od života v polárních pustinách, ve společnosti psích smeček, či na palubě aeroplánu, vznášejícího se nad neznámými končinami. Propadl jsem kouzlu a volání polární divočiny, jako již více výzkumců a badatelů přede mnou. Mám při tom na mysli hlavně vědeckou práci a službu dobrému jménu mé vlasti.

Nevím, kolik štěstí, nebo neštěstí mne bude provázeti na dalších cestách. Rozhodl jsem se, zasvětití

svůj život badatelské činnosti v polárních zemích. Snad se jednoho dne nevrátím zpět. Proto předkládám krajanům obraz svých příhod, částečně již od ranného mládí, aby nahlédli do života muže, jemuž osud dopřál být prvním Čechoslovákem, stanuvším na půdě neznámého šestého zemědělu, v pustinách a ledech jižní točny.

Mám před sebou ještě dlouhou cestu a chci dosáhnouti cíle. Postaví-li se však proti mně nepředvídané překážky a nehody, pak nechť moje řádky povzbudí v našem národě nové nadšence v oboru polárního badání, kteří by dokončili mnou začaté a promyšlené dílo. Aby pochopili, že nadšením, láskou, odhodlaností, neústupností, sebezapřením, vytrvalostí a sebeobětováním možno lámat i ledy polárních krajů a vítězit v cizině i na místech nepřístupných a téměř nedobytných.

Moje cesta k jižní točně nevznikla z chvilkového nápadu. Tato myšlenka žila ve mně dlouhá léta a čekala pouze na své splnění. Proto považuji za nutné, abych vylíčil její vývoj.

Po svém návratu od jižní točny přednášel jsem také často studentům. Jim hlavně odkazuji své řádky, jsa přesvědčen, že ukáží mnohému z nich cesty, jimiž by se měli brátí. Z jejich řad očekávám spolupracovníky a následovníky. Odvažují se říci, že polární kraje svou rozlohou a významem jsou pro nás z mnohé stránky důležitější, než tropické krajiny, kam směřoval doposud hlavní proud našich cestovatelů a badatelů. Neznali kouzla polárních zemí a proto je přehlíželi. Nejsou tak hrozné pro toho, kdo je miluje. Nuže, chceme také od nynějška flouci na brány polárních tajemství. Dokážeme to, poněvadž chceme!

Vrátil jsem se do vlasti ze své jihotočnové cesty v předloňském roce. Stojím však před novými pod-

Admirál Richard Evelyn Byrd.

niky, které budou jen pokračováním minulých. Je mezi nimi přímá souvislost. Dosud jsem o všech svých příhodách na jihu mlčel. Nikoli z nedostatku prožitých událostí, nýbrž z dobrovolné nutnosti. Byl jsem vázán dvouletou mlčelivostí, plynoucí z dobrovolného závazku k admirálu Byrdovi. Dali jsme jej všichni členové výpravy, aby tak byl zajištěn finanční úspěch prodeje knihy z péra vůdce. Neboť i Byrd, tak jako většina polárních výzkumců, není boháčem a výlohy expedice bylo nutno hradit různým způsobem.

Minula dvě léta mlčení a mohu tedy mluvit. Jsem tím povinován sobě a snad ještě více svému národu. Byl jsem u výpravy cizincem, jediným cizincem toho druhu a měl jsem tím jaksi mimořádné postavení. Na výpravu jsem se díval poněkud jinými zraky, než druzí moji američtí spoludruhové, spíše zraky nestranného pozorovatele, jenž se nebál vystavit sebe i své druhy vzájemné kritice. A účty mají být v pořádku.

Mé vzpomínky nepřinášejí sensací z naší výpravy. Jsou vzpomínkami prostého lodního topiče, stewarda, námořníka a psovoda — cizince na Velké dny u jižní točny, cizince, jenž myslel a žil lidsky mezi lidmi a který šel za svým vysněným cílem ve jménu čisté lásky a ryzího přesvědčení k své práci a tužbám. Mé vzpomínky jsou zároveň jakýmsi doplňkem Byrdovy knihy, snad i protějškem, ježto on byl velkým vůdcem světoznámé polární expedice nejmocnějšího státu světa, já jen posledním z posledních jeho spolupracovníků na mohutném dobytelském díle Američanů u jižní točny. Jsou tedy vzpomínkami „druhé strany“, československého účastníka a spoluvůdce nové velkolepé epochy amerických výbojů na šestém kontinentě světa. Proto jsem popsal tuto epochu se stanoviska svých vlastních zkušeností. Nejsem a nikdy ne-

budu spisovatelem; zůstanu jen polárním cestovatelem a badatelem. Zvykl jsem, že pod mými saněmi a lyžemi skřípe sníh; je to můj živel. Píši jen to, co oči viděly a z čeho se srdce těšilo, lidově, bez přetvářky a bez fantasmie. Doprovázím-li knihu bohatstvím svých vlastních snímků, získaných na dlouhé cestě, chci z ní vytvořit opravdu dokument, jenž by zůstal obrazem života prvního československého člověka za jižním polárním kruhem.

Nesl-li jsem první československou vlajku do krajin jižní točny, a byl-li jsem pravým mužem a na svém místě ve výzkumnické a badatelské činnosti v polárních zemích v zájmu dobrého jména své vlasti, přenechávám soudu jiných a hlavně soudu budoucnosti po skončení celého svého polárního programu.

Mám odvahu opravdu jej uskutečnit, nedbaje přitom rizika, překážek a obětí. Nechci se spoléhat na nikoho, neboť láska k věci mně dává sílu a odhodlání. Proto také vydávám tuto knihu vzpomínek vlastním nákladem, poněvadž věřím v získání většího zdroje příjmů ve prospěch další své polární činnosti. Nechci bohatnouti, ale pracovati.

V této knize se nevěnuji vědeckým problémům daleké Antarktidy. Není zde pro ně místa. Pracuji však současně na jiném díle, jež líčí populárně vědecky historii a problémy jihotočnových výzkumů.

Největší kapitola mého života jest uzavřena a zůstaly jen nezaplacené vzpomínky a tesknost. Bez dobrých lidských srdcí bych sotva uskutečňoval mnohý svůj plán. Vděčně vzpomínám svého nezapomenutelného vůdce — přítele a polárního učitele admirála Richarda Evelyny Byrda, vítěze nad oběma točnami a Atlantikem. Byl gentlemanem. Děkuji také srdečně prezidentu československé republiky prof. dr. T. G. Masarykovi za cennou peněžitou podporu, kterou mně

laskavě věnoval před mým odjezdem k jižní točně. Za stejnou službu děkuji továrníku Tomáši Baťovi, tiskové kanceláři „Central European Press“ a tiskovým podnikům „Melantrich“. Že jsem se mohl dát po polární stezce, náleží zásluha i našemu ministerstvu zahraničních věcí, hlavně ochotě zplnomocněného ministra dra Kamila Krofity, přátelství generálního konsula dra Oskara Buttera a pozornosti zastupitelských úřadů.

Svým přátelům, spisovateli J. V. Šmejkalovi děkuji za provedení textové korektury a L. Došlíkovi a F. Kolandovi za obětavé zastupování mých zájmů při vydávání této knihy.

V Praze dne 14. dubna 1932.

Dr. Václav Vojtěch.

KAPITOLA I.

NA CESTĚ KE KARIÉŘE POLÁRNÍHO VÝZKUMCE.

Pocházím z tradiční lesnické rodiny a tím jest hodně řečeno. V mých žilách koluje zelená krev mých předků a nemám tedy důvodů hloubatí nad příčinami svých tuláckých zálib. Daly mně ji do vínku víly skřivanských lesů a směr jim určil čas a některé nahodilé okolnosti. Mně samotnému se zdá býti celá věc velmi jednoduchou. Hned od narození jsem dýchal volný vzduch přírody a proto jsem nikdy nepřilnul k městskému životu a k jeho pohodlnostem. Ani v budoucnosti mne již nic nezmění.

Jsem synem svobodné přírody a dobře si s ní rozumím. Neprožil jsem mládí městských dětí. Smělé tužby a krásné ideály o životě doma i venku, které se množily s přibývajícimi léty, podléhaly kouzlu přírody a hlavně šumných lesů za jásavých jarních dnů a letních veder, za měsíčních nocí, smutného podzimu a za bílého sněhu v zimě, který měnil úplně tvářnost známých a milých míst a který pomalu probouzel náklonnost k dalekým a drsným zemím na Severu. V tomto prostředí jsem žil bez přerušení až do mého osmnáctého roku. Teprve vysoké školy mne zavolaly ven do jiného světa.

Prostředí má silný vliv na myšlenky, tužby a povahu člověka. Poznává se to rázem. Člověk z přírody je více ponechán svému vlastnímu růstu; život kolem něho je čistší a krásnější a působí na hloubavost, samostatnost a odvalu. Kde jinde také by se zrak naučil hledět do dálek, jež nemají konce a kde jinde by se zrodila touha po jejich zdolání? Slunce hovoří o nádherných neznámých světech a vítr šeptá o jejich kouzlu, když na svých křídlech přináší chlad ze severu a teplo z jihu. Nevěděl jsem dlouho, proč se chvěji při pohledu na šiky divokých hus a kachen, táhnoucích od severu každého podzimu. Poznám jsem to onoho dne, kdy mi otec dal do ruky pušku a poslal mne na čekanou. Takových večerů na osamělých hlídkách bylo potom bez počtu. Naučil jsem se čísti z každého zavanutí větru a z každého hnutí zvěře a toulavého ptactva. Bloudil jsem zrakem po obloze a zatoužil jsem poznati světy za severním a východním obzorem, odkud to vždycky šumělo máváním křídel dětí divočiny, které se nikdy nedají spoutati rozumem člověka a podnebím svých zemí, jež z nich činí dvakrát do roka nejdůležitější letce zemského prostoru. Musel přijít v mém životě den, kdy jsem se odhodlal prolomit uzavřenou čaru svého skřivanského obzoru a rozběhnouti se po cestách, jež se za ním volně a bohatě rozbíhají na všechny čtyři světové strany.

Otcova svérázná výchova a jeho lesnické povolání měly vliv na mou samostatnost, jež byla vlastně důsledkem obojího. Život bez všech sentimentalit a pod vlivem rázného vedení ani nedovolil, aby si mé mladé tělo osvojilo pohodlnost a strach. Byla to výchova na trailu, abych tak řekl a tím je mnoho vyjádřeno. Jak už to bývá, myslivna mého otce je na samotě a do školy bylo daleko. Hlavně za drsných zimních dnů, v době vysokého sněhu, závějů a mrazů a za jar-

ních a podzimních plískanic organismus si zvykal spoléhat se pouze na svoje síly a zdravý úsudek, až se ze zvyku stala nutnost stálého pohybu a věčného neklidu. Volání trailu si konečně našlo svou dobu a ani jsem se nenamáhal vzdorovati mu.

Chtěl bych říci, že škola měla určitý vliv na usměrňování mých pozdějších cestovatelských zálib. Vzpomínám hodně na svého profesora zeměpisu na novobydžovském gymnasiu, když jsem byl skutečně ještě pouhým nerozumným chlapcem. Učitel sice, ale také význačný sportovec a nadšený turista, který dovedl obě složky dobře spojit a učiniti z nich skvělé zeměpisné přednášky, zaslal do mé duše bezděky první sémě, jež vzklíčilo v pozdějším věku. Nikdy jsem jich nezapomněl a právě v dalších letech jsem na ně přímo navazoval.

Každé moje jednání se vždycky vyznačovalo pouze průměrem a proto ani v mých osudech až do r. 1928 není celkem nic zajímavého, co by stálo za zvláštní zmínku. Ve všem se jeví pouze určitá vývojová linie. Nikdy jsem nebyl stvořen pro klidný život, ale zároveň nebylo také nic, čím bych byl na sebe obzvlášť upozorňoval. Pod zdánlivou rouškou nevědomosti a lhostejnosti to však kypělo a bouřilo; často k velmi malé radosti mých rodičů a profesorů, jimž bylo leccos záhadou. Nevěděli, že mou duši zmítá jakási neuspokojená touha, která se ujasnila mně samotnému až teprve za několik let.

Z plného přesvědčení jsem vždycky miloval přírodu a její volnost a dávno ve mně žila touha ve světě. Těžko vysvětliti, proč mne to tak mocně lákalo ven. Přišel jsem do Prahy na universitu studovati geografii a historii bez jakéhokoli zájmu o profesuru a přímo s předtuchou, že právě tato cesta mne po-

vede k cíli. Dnes je vyloučeno pochybovatí o tom. Ne hned, ale časem jsem ke geografii přilnul úplně. Mohl jsem jen litovat, že jsem se pozdějším poznáním svého pravého zájmu připravil o kus cenného času, jež si dnes nahrazuji hlavně bohatstvím praktických zkušeností. Polární výzkumy jsou ostatně u nás stejně novou věcí, které se chci definitivně ujati a myslím, že si budu při tom vždycky vědět rady; doma bych ji těžko hledal.

Nezáleží na tom, že jsem se hned po příchodu na universitu nerozhodl pro dráhu polárního výzkumce. Řekněte také, kdo mně měl dát vlastně příklad? Polární výzkumy, třebaže vědecky obrovsky důležité, byly u nás do nedávné doby úplně opomíjeny. Ostatní svět dobře ví, že jsou snad nejvýznamnějším zeměvědným oborem a přece jsme si jich téměř vůbec nevšimli ani vědecky. Polární věda u nás byla a je úplným sirotkem. Není proto divu, že jsem se jí ujal za prazvláštních okolností.

V době svých vysokoškolských studií žil jsem v Praze životem studenta proletáře. Mé příjmy pocházely z vlastních chudých výdělků a tato nutnost mne zavedla hned na začátku do pracoven Českého zemského archivu. Zní snad poněkud cize, řeknu-li, že jsem vyšel právě z jeho uzavřených šedých místností ven do světa jako beznadějný tulák. Na podzim r. 1922 jsem byl archivem vyslán do Paříže, abych tam zpracoval materiál československé kolonie z válečných dob. Konečně se mi splnilo dávné přání a po prvé jsem překročoval hranice své vlasti. V Paříži jsem vdechoval plnými plicemi vůni ciziny a zvláště nedalekého moře. Kdo chce, cítí zde slanou vodu na každém kroku podél Seiny a stačí k tomu trochu fantazie a řada cestopisných knih, před tím přečte-

ných, aby se touha po tuláctví probudila v člověku celou silou. Už v této době v Paříži jsem bažil po moři, avšak neměl jsem peněz na výlety. Slaná voda mne hrozně lákala a věděl jsem, že jejímu volání neodolám, až přijde pravá chvíle. Tulákem jsem již zůstal. Od mého prvního kroku do světa uplynulo osm let a za tu dobu jsem procestoval na kole půl Evropy a na lodích, na lyžích a s psími smečkami přes polovinu zeměkoule.

Sotva kdy zapomenu na jeden večer v pařížském kinu blízko Sorbonny. Celá věc trvala sice pouze dvě hodiny, ale stačily na roznícení plamene v mém srdci, jenž uhasne teprve mou smrtí. Sledoval jsem vzrušeně film tragické expedice kapitána Scotta k jižní točně. Bože! Zůstane mi v paměti po celý život. Vracel jsem se k němu v myšlenkách ve dne v noci a pronásledoval mne až do Prahy. Byl jsem zachvácen chorobou po polárních krajinách a bílé pláň naplňovaly moje vídiny. Skřivanské lesy staly se svědkem mého úplného probuzení a rozhodnutí. V jejich tichu jsem přečetl všechny knihy Jacka Londona a učil jsem se svému hlavnímu katechismu, jímž byla kniha slavné Nansenovy cesty k severní točně. Objevil jsem ji v naší knihovně a jistě jsem měl veliké štěstí. Volba nemohla být opravdu šťastnější a řekněme, že je také hodně typickou. Četl jsem velkou historii lodi „Fram“, kterou později proslavil ještě Amundsen u jižní točny. „Fram“ se stal lodí mých snů a v myšlenkách jsem prožíval její těžké a nádherné zápasy s polárním ledem a bouřemi. Měl jsem tenkrát tušit, že sám jako námořník na polární lodi budu o několik let později vyhazovatí ledové kotvy na stejných místech u jižní točny, kde „Fram“ kotvil pod velením Amundseny — dobyvatele!

Můj převrat byl dokonán. Rozhodl jsem se věno-

vati se polárním výzkumům vědecky a badatelsky. Mám dnes litovati, že toto moje rozhodnutí nepřišlo o několik let dříve? Nemusím! Neměl jsem u nás učitele a vůdce, který by mi byl pomáhal svými zkušenostmi k odbornější přípravě a k časovému náskoku. To, že jsem začal pracovati skutečně od piky, bude vždycky mým nedocenitelným užitekem. Dříve jsem se bál svěřiti se komukoli, aby se mi nedostalo výsměchu pro moje „fantastické“ plány. Tenkrát: Československo a polární výzkumy!

Nebyl jsem však jen tak trpělivým, jak by se snad zdálo. Fantasie i rozum pracovaly zároveň a zkoušel jsem to několik roků všelijak. Hlavní otázkou byla prázdná kapsa a než konečně přišlo splnění, rozmarný a neklidný můj osud uštědřil mi několik vážných příhod, které mohly býti hrobem všem mým plánům. Měl jsem však dosti sil zdolati je a po kostrbaté cestě jsem došel ke dni, který přestal býti pouhým snem.

Nebude jistě nezajímavo zmíniti se o jedné zvláštní příhodě, z které bych si mohl dnes tropiti žerty. V roce 1924 a 1925 jsem byl na vojně; pravda nic pozoruhodného. Ale na vojně jsem myslel také na svou příští kariéru a proto jsem se chtěl na polární výzkumy připraviti jako letec. Hlásil jsem se k létající kastě, ale nebyl jsem lékařem uznán. Propadl jsem dokonale jako primán při přijímací zkoušce. Tempora mutantur! Poněvadž jsem nebyl tehdy na letce uznán, jsem dnes letcem. Po šesti létech po svém propuštění z vojny a po dvouletém drsném životě v jihotočnových krajinách jsem aktivním pilotem. Přišly časy, kdy jsem byl lodním topičem a námořníkem a kdy jsem konal s psím teamem až šedesátikilometrové pochody denně na těžkém sněhu a v bouřích

a přece jsem nikdy necítil únavy a slabosti. Mohu běžeti několik kilometrů bez odpočinku; nosil jsem metrčky uhlí na zádech a šplhal jsem v hrozných polárních bouřích po třicítimetrových stožárech a v rahnovi plachetnice; neznal jsem slabosti ani závratí. Připomíná mi to Amundsena, když mu lékařští odborníci radili, aby zanechal polárních výzkumů a jejich námah, chce-li žíti. Neuposlechl, cestoval, byl velmi zdrav a žil. Zůstal na trailu až do poslední chvíle svého života. Budu létati a chvílku to ještě potrvá, než skončím. Se svým zdravím jsem zcela spokojen. Připravoval jsem se sice sám na polární výzkumy, ale vím dobře, co mi k tomu bylo zapotřebí. Vedle knih také ještě jiné věci, třeba mezi nimi byly zcela obyčejné vědecké přístroje, jako lopata, lana, bič a vrtule.

Nikdo zde u nás mne neměl k tomu, abych se věnoval polárním výzkumům jakožto své celoživotní vědecké a badatelské práci. Rozhodl jsem se úplně sám, díky svému původu, výchově, sklonům a různým náhodám. Žilo to ve mně úplně a jasně od r. 1923. Jistě nemohu za to, že jsem nekrácel vstříc svému cíli mílovými kroky. Po celou dobu svých vysokoškolských studií jsem se probíjel těžce existenčně a také ještě jiné okolností zapůsobily, že jsem neměl nazbyt energie a času. Řeknu-li, že jsem byl ještě na podzim r. 1927 hotovým žebrákem na pražské ulici a že za necelý rok nato proběhlo mé jméno světovým tiskem, dokazují tím nejlépe, jak mocně ve mně žilo rozhodnutí uskutečniti svůj polární program. Život mne nezhyčkal a byl jsem rád, že jsem to mohl nejvíce oceniti právě ve svých jihotočnových dobách. Za jižním polárním kruhem jsem musel odhoditi stranou i vysoké vzdělání. Diplomovaný doktor se přes noc přeměnil ve špinavého lodního topiče, drsného námořníka a

neúnavného psovoda, aniž tím nějak trpěl. Polární stezky nejsou pro každého člověka. Jsou však dosti dlouhé, aby se na nich mohla vybití všechna má životní energie a abych se nehodlal báti všech těch dobrodružství na ledě a ve vzduchu, jimiž řady jiných podobných odhodlanců tvoří dějiny polárních zemí ku prospěchu lidstva a vědy.

KAPITOLA II.

KOMANDÉR RICHARD EVELYN BYRD ZASAHUJE DO MÝCH OSUDŮ.

Ukáži se trochu ve světle ješitnosti a příznám, že jsem vždy toužil po něčem velikém, co by vyplnilo můj život. Ale hned se omlouvám. Polární výzkumce musí být velmi ctižádostivý, chce-li plány přetvořit na činy. Tato ctižádost jest však tak špatná, že se při ní počítá i s prohrou a prohra za podobných okolností zanechává obyčejně v polárních pustinách na památku ledový hrob. Zazlívejte a záviděte nám tedy naši ctižádost, chcete-li.

Touha přiblížila polární kraje mému srdci ve snech, ale prázdná kapsa mně je ve skutečnosti vzdalovala na sto honů. Není boháčů, kteří by milovali velké bílé ticho, připravených obětovati své šekové knížky a životy a není polárních výzkumců, kteří by se byli narodili jako boháči. Lincoln Ellsworth zůstal dosud výjimkou, která potvrzuje pravidlo. Také se vždy nestává, aby telefon ohlásil muže, jenž nabízí svoje miliony jako vklad do podniku, od něhož očekává zmenšení bílé plochy na mapě neznámé Arktidy. Idealismus jest krásná věc, ale nepůsobí sugestivně na finanční tresory.

To se osvědčovalo po dlouhá léta také na mně.

Hlavu jsem si mohl rozlámatí přemýšlením o tom, jak by se co dalo zařídití a přece jsem neprorazil hlavní překážku, jež se týkala peněz. Nakonec jsem ještě dostal horečku z Byrda.

Znal jsem ho od 10. května 1926, kdy se představil světu veřejně prostřednictvím tisku jako první vzdušný vítěz nad severní točnou. Nikdy na tento den nezapomenu. Jako mnoho jiných lidí jsem stál před vývěsní tabulí časopisu na Václavském náměstí a nikdo by mne nebyl donutil k tomu, abych své stanovisko hned opustil. Srdce mi vzrušeně bilo a mělo také nad čím. S první stránky listu se na mne dívala hezká tvář mladého muže a vedle ní veliký nadpis hlásal, že před několika hodinami americký letecký poručík Byrd přeletěl letadlem severní točnu právě ve chvíli, kdy se na ni chystal slavný Amundsen se vzducholodí „Norge“. Ejhle, neznámý muž, který si rázným činem vynucuje pozornost a respekt celého světa!

Dobyl si mé úcty a stal se mým ideálem ve všech následujících letech spíše než kdokoli jiný na zeměkouli; ještě více si mne získal v příštím roce, když přeletěl Atlantický oceán z Ameriky do Evropy. Mnoho jsem o něm přemýšlel — a potom přišel rok 1928. O jeho záměru jihotočnové výpravy jsem věděl již v létě r. 1927, brzy po jeho atlantickém letu. Noviny o tom často psaly. Takové zprávy pro mne něco znamenaly! Mnoho nocí jsem probděl přemýšlením. Lodě, letadla, psi smečky a smělé projekty na výzkumy statisíců čtverečních mil neznámé Antarktidy, nevídaná a netušená dobrodružství na moři a na věčném ledu a konečně zájem lidstva a tisíce přihlášek z celého světa do služeb expedice (psalo se o desíti tisících) nedaly mi pokoje ani jediný den. Přimyslel jsem si k tomu svou malost a bezmocnost a trpěl

jsem. Při podobných příležitostech se člověku zdá, že chudoba jest opravdu kletbou.

Z finančního hlediska jsem měl do uskutečnění svého snu o našem vlastním polárním výzkumnictví velmi daleko. Ještě tenkrát, když Byrd už vlastně dokončoval organizaci své velkorysé expedice, kolportoval jsem po pražských ulicích noviny, abych si vydělal bídny peníz na existenci. Kolportéři dobře vědí, jak se z halěrů těžko dělají stovky a tisícovky! Zkoušel jsem to různým způsobem a nikdy to nešlo. Pražská ulice mne v tomto ohledu hodně zklamala. Na odbyť nešly ani noviny ani pohlednice, jež jsem si v naivním předpokladu obstaral po vzoru světoběžníků. Což jsem neviděl, jak jim peníze do klobouků jen pršely? Sám bych byl podobný úspěch jinak zhodnotil. Nuže, za 14 dní jsem prodal jedinou pohlednici. Zisk z ní mně ovšem k jižní točně nepomohl. Vzpomněl jsem si na to po třech letech, když jsem měl v prosinci r. 1930 v naplněném sále pražské Plodimové bursy přednášku o své jihotočnové cestě a když moje fotografie šly tak znamenitě na odbyť.

Jižní točna nebyla původně v mém programu. Má smělost byla sice značná, avšak sahala asi tak pouze k severnímu polárnímu kruhu. Můj sen o jihotočnových zemích byl ještě tehdy hotovým rouháním, když jsem si začal svou cestičku k jihu opravdu prošlapávat. Samotné uskutečnění této cesty bylo hotovou explozí rozmarného osudu.

Konec září 1928 byl dobou mého odjezdu na jih. Ještě v červenci jsem neměl nejmenšího tušení, že mám před sebou řadu dobrodružství, jakých by si nevymyslela ani nejsmělejší fantasie. Do poslední chvíle jsem uvažoval stále jen o Severu; v mých plánech byla Kanada a Sibiř. Nezakresloval jsem jich do map. Musel jsem nejprve získati praktické zkušenosti o ži-

votě a práci v polárních krajinách a potom teprve byl bych je mohl pomalu převáděti na pole čistě vědecké a výzkumnické činnosti. I dnes, po svých bohatých zkušenostech, mohu říci, že pracovní program polárních expedic jest vyjádřen velmi stručně. Nejvíce času a příprav zabírá otázka výbroje a výstroje.

Novinářské zprávy o Byrdových přípravách a plánech působily na mne bolestně. Těžce na mne doléhala bezmocnost, vycházející z chudoby. A přece bylo určeno, abych byl vyrušen z tohoto nepříjemného klidu. Od jara jsem byl redaktorem tiskové kanceláře „Central European Press“ a při tomto povolání jsem se ovšem často v novinách setkával s Byrdem. Hlavně v zahraničních časopisech. Měl jsem jich brzy celou sbírku: z Anglie, Holandska, Skandinávie, Ameriky, Japonska, Československa. Je to všecko v mém archivu a tvoří základ mých památek na dobu mé aktivní polární činnosti.

Byl jsem tak nabit myšlenkami na Byrda, že si musely nalézt cestu k rozhodnému činu. Věděl jsem již dávno, že bych vyhrál na celé čáře, kdyby se mně podařilo dostat se k některé větší polární expedici a pracovat s ní. Třeba na posledním místě a při nejhrubší a nejspínavější fyzické práci. Výsledek by byl dokonalý: zkušenosti, jež by mi otevřely polární země dokořán a jež by mi daly legitimaci k další samostatné výzkumnické a vědecké činnosti v nich.

Vše jsem si dobře rozvážil a pak... pak jsem zamíchal karty. 27. července 1928 vrhl jsem se zpřímá do velikého dobrodružství.

V Praze dlel návštěvou známý česko-americký bankéř Tomáš Čapek. Šel jsem k němu na poradu a prosil jsem ho, aby mi svým vlivem v Americe po-

Norská velrybářská loď „C. A. Larsen“ v antarktických mořích.

První členové Byrdovy expedice na N. Zélandě.

mohl prorazit cestu. Rád mně přislíbil a byl jsem potěšen, když mi sdělil, že v několika dnech odjede zpět do Ameriky a že se tam bude informovat o možnosti mého připojení se k Byrdovu podniku. Aby nezapomněl, dal jsem mu s sebou kus popsaného papíru.

Nezapomněl opravdu. Po třech týdnech přišly od něho první zprávy. To už jsem se ani jejich pessimismu nedivil. Měl jsem zatím další informace.

Na útoku závisí výsledek boje. Zahájil jsem ihned ostřejší palbu. Napsal jsem Byrdovi obšírný dopis a na radu amerického vyslanectví adresoval jsem jej na ministerstvo námořnictví ve Washingtonu. Jaké pocity jsem prožíval, když jsem na pražské hlavní poště podával onen doporučený dopis.

2. srpna jsem byl v našem ministerstvu zahraničí, kam jsem šel s důvěrou ve vlivný zásah dra Oskara Buttera, kdysi mého gymnasijského profesora; dlel však právě na dovolené.

Z dob mého prvního pařížského pobytu jsem se znal dobře s radou Keplem, jehož ochotou nyní jsem získal hned slyšení u ministra dra Kamila Krofty. Vyslechl se zájmem moje záměry s Byrdem a nabídl intervenci zahraničního ministerstva prostřednictvím našeho washingtonského vyslanectví. Ministerstvo skutečně zakročovalo s naprostou ochotou a zájmem pro uskutečnění mých plánů. S Amerikou bylo po několik dní v telegrafickém styku, oceňujíc eventuelní následky zdaru.

Více jsem nyní již učiniti nemohl. Očekával jsem výsledek. Nebyl jsem optimistou. V mých zápiscích objevila se poznámka: „Byrd a já... Jak málo naděje!“

7. srpna ve mně zajiskřila nová, malá naděje. Četl jsem v „Národě“, že Byrd požádal ještě o účast

na své výpravě norského kapitána Wistinga, Amundsenova druha z cesty k jižní točně. Snad se tedy při dobré vůli najde také ještě pro mne místo.

Leč každý další den mou víru oslaboval. Odpověď z Ameriky nepřicházela, nebylo tam tedy se mnou spěchu. Polovina srpna a stále nic! Bože, a odplutí expedičních lodí z New Yorku bylo hlášeno na 25. srpna.

Konečně přišel úder. 16. srpna ráno mi telefonoval rada Kepl z Hradu. Jaké bylo jeho sdělení, poví nejlépe Byrdův dopis, psaný 13. srpna (musela to být třináctka!) v Bayside na Long Island a adresovaný československému konsulovi J. Lípovi ve Washingtoně:

„Velmi oceňuji Vaše upozornění na jméno dra Vojtěcha, který by si přál jeti s naší výpravou do Antarktidy. Skutečně nerad musím říci, že ho nemohu vzít s sebou, poněvadž mám již všechny vědce, kterých potřebuji. Především mám také geografa. Prosím, poděkoval byste dru Vojtěchovi mým jménem za jeho nabídku dobrovolných služeb ve prospěch výpravy. Jsem přesvědčen, že by byl cenným ziskem pro nás, ale opravdu mám již pohromadě všechny muže, kteří půjdou se mnou.“

Tak se mi zdálo, že jsem přišel pozdě. Svůj pokus jsem měl učinit o řadu měsíců dříve. Tenkrát, ve stadiu organizace, mohla být jiná řeč. Více času, více možností! Očekával jsem sice špatné zprávy a přece dopadly těžkou ranou, když zde konečně byly. Byl jsem zdrcen a musel jsem se přemáhat, abych nepodlehł vnitřním pocitům, jež se rodily z vědomí o konci snů. Kde a jak zase nyní začít?

Jiskřička naděje ještě ve mně doutnala. Utěšoval jsem se, že Byrd nedostal ještě mého dopisu a že může potom změnit svoje rozhodnutí. Nadějí se

dlouho nechce do hrobu. Silná víra a důvěra jsou jistě dobrými kamarády.

Další dny byly skutečným břemenem. Dostavila se reakce, v srdci bylo hořko, duše byla malátná a chtělo se mi řvát do světa o nespravedlivosti štěstěny. Tížila mne pouta bezmocnosti, o nichž jsem se domníval, že se jich nikdy nezbavím. Jsme všichni stejní lidé na světě a přece je veliký rozdíl být na př. Čechoslovákem nebo Američanem. Jsou rasové rozdíly mezi Američany a jejich Negry, avšak také jisté rozdíly mezi Američany a cizinci. Na svůj kolos USA. jsou sobecky pyšní. Dají to velmi často znáti. A přece jen i po takových zkušenostech jsem se nerozpokoval dáti Americe své srdce! Moje tehdejší i častá pozdější roztrpčenost byla mírněna obdivem a úctou k Byrdovi, v němž jsem vždycky spatřoval čestného člověka a mužného Američana.

Černý pesimismus jsem v sobě záhy rozdrtil. Nač se trápit a naříkati, když jako muž mohu dokázat, že dovedu něco také bez cizí pomoci a bez doprovodu slavného orchestru! Na Sever a tam do práce, třeba sám, chudý a naprosto ještě neznámý. Vybojuji si, vynutím si jméno a autoritu a jednoho dne, po létech, změřím své síly se všemi Byrdy na světě a donutím je, aby se mnou museli počítati! — Z těchto dnů (chvilkové deprese jsem vyšel tedy spíše ještě silnější a odhodlanější. Do příštího jara jsem chtěl být v Kanadě. Přihodily se však jiné věci, jež nebudou asi tak hned někým opakovány.

S Byrdem a jižní točnou jsem se zatím v duchu rozloučil. 25. srpna vyplula z New Yorku vlajková loď výpravy „The City of New York“ směrem k Panamskému průplavu, k rovníku a k dalším jižnějším zeměpisným šířkám a zahájila nové období historie jiho-
točnových výzkumů. Začátkem září jsem stále ještě

neměl Byrdovy odpovědi na můj dopis a bláhovým jsem nechtěl být. Možná, že jsem je v duchu všecky odkazoval pořádné pozornosti Neptunově.

10. září. Doma na stole, po příchodu z redakce, pošta. Dlouhá obálka, na ní strojem vyklepaná moje adresa, vpravo v rohu pěticentová známka Spojených států amerických a vlevo v rohu vytištěné „Byrd Antarctic Expedition, 9, Brimmer Street, Boston, Mass.“ Bál jsem se vzít dopis do rukou, neboť v něm byl uzavřen můj osud. Jaký? Jistě, že neblahý, s nímž jsem se již v duchu smířil. Bolest se snadno vrací zpátky. Ale což! Rozřízl jsem obálku a vyňal jsem dlouhý list amerického typu, popsáný na jedné straně několika řádky s podpisem: R. E. Byrd.

Ačkoli dnes nemám tohoto dopisu — Byrd si jej ponechal, když jsme později osobně spolu jednali ve Wellingtoně na Novém Zélandě — pamatuji si stručný jeho obsah dobře ještě dnes, po více jak třech letech. Oznamovalo se mi v něm, abych za určitých podmínek odejel na Nový Zéland, kde bych se k expedici před jejím konečným vyplutím k jižní točně připojil.

Byl jsem úplně vyjeven. Před třemi týdny odmítnut, dnes vyzván k cestě! Radostí bez sebe, mnoho jsem o těchto podivuhodných věcech nepřemýšlel. Znal jsem velmi málo anglicky, asi tak, že jsem obsahu dopisu mohl sotva rozumět; avšak celou tu nesmírně vzdálenou a tajemnou jižní točnu, již jsem se naučil znát hlavně z úžasné hrdinské tragedie Scottovy, jsem náhle viděl ležeti dobytí u svých nohou. Byla to pohádka, o jejímž konci jsem neměl nejmenšího tušení. Tento dopis zavinil největší a nejromantičtější dobrodružství, jaké mne kdy mohlo potkat; zůstane také asi ojedinělým. Dopis byl, jak jsem později poznal, omylem, snad jen administrativním, mně

samoтному celkem záhadným, zato nesmírných důsledků.

Za těchto nových okolností musel jsem odjet co nejdříve z Prahy a z Československa vůbec, abych přijel na bojiště včas. Záleželo na každém dni a čas na přípravu k mé daleké cestě se mohl počítati pouze na hodiny. Ve vzpomínkách vidím jasně před sebou každou nepatrnou chvíličku.

Nejprve jsem musel vyzvědět, kdy odpluje nejbližší a nejrychlejší loď na Nový Zéland a seženu-li prostředky na cestu. Z lodního jízdního řádu jsem poznal, že musím odjet již příští týden na lodi „Tairnui“ z anglického přístavu Southampton, chci-li být na Novém Zélandě do konce měsíce října, abych zastihl ještě Byrdovy lodi před odplutím do Antarktidy. Přesně řečeno, musel jsem odejet z Prahy již příští úterý, tedy za pouhý týden. To se mi zdálo nemožným. Bez cestovního pasu, bez veškerých jiných příprav, bez peněz a bez známého jména! Jak to všechno překonám za jediný týden, za 7 dní?

Hledal jsem klid a duševní soustředěnost. Chodil jsem zabrán v myšlenky po nábřeží u Vyšehradu — a minulý i možný budoucí život mi probíhal před zraky. Za sebou prožítá utrpení, ponížení a zklamání a před sebou cesta k velkému a mužnému životu, jenž mne buď povznese, nebo srazí. Tak jsem uvažoval po celé dva dny. Konečně ve čtvrtek 13. září jsem se rozhodl: Musím to dokázat, musím odejet, zradil bych všecku minulost svých snů a nadějí, kdybych váhal a kdybych se bál. Snad prožiji hrozná věci a snad se již nikdy nevrátím zpět. Věřil jsem, že silnou vůlí a pevným odhodláním dosáhnu všeho.

V pátek jsem se dal do díla. A bylo to něco — čtyři dni a mezi tím ještě neděle! Pouhé tři dni! Tak dlouho se jistě ještě nikdo přede mnou na cestu

k jižní točně nepřipravoval. Zdálo by se téměř, že se mně podařilo vytvořit několik nových československých rekordů. Nedostalo se mi za ně diplomů a pranic na tom nezáleží. Nebudou tak hned překonány!

Dopoledne jsem šel na Hrad do zahraničního ministerstva k dr. Butterovi. Předložil jsem mu Byrdův dopis a vyložil jsem mu upřímně své naděje, plány a starosti. Starosti především finanční. Věděl si hned rady a dal mi konkrétní návrhy, jimiž jsem se přesně řídil a které mne do úterka dovedly k cíli.

Z Hradu jsem spěchal do ministerstva školství, abych se pokusil o slyšení u ministra Hodži. Byl však na poradách venku a nedočkal jsem se ho. Odpoledne jsem šel do sekretariátu republikánské strany v parlamentě a vyzvídal jsem dále. Tajemníkem dr. Krbcem mně nemohlo být řečeno nic jiného, než abych přišel znovu příští ráno. Pátek byl pryč a skončil jsem jej odvážným činem. U lodní společnosti „White Star Line“ jsem si objednal lodní lístek 3. třídy na lodi „Tainui“ na Nový Zéland. Šlo mi o zajištění kabiny pro případ zdaru a lístek mně byl objednan telegraficky. Riska jsem se bál nesměl, když už nekompromisní odhodlání tu bylo. Moje heslo v těchto dnech znělo: „Za každou cenu!“

V sobotu ráno hned zase do parlamentu. Čekal jsem na ministra Hodžu do 11 hodin a opět marně. V zájmu celé věci jsem déle prodlévat nemohl. Ztratil jsem tím mnoho a mělo to pro mne i jiné důsledky. Chtěl jsem leccos a z toho nic špatného a nečestného. Avšak hodiny odřikávaly svoje vteřiny s nezadržitelnou pravidelností a musel jsem hledat jiné cesty.

Šel jsem zase k své jediné útěše, dr. Butterovi. Nemohl mi poradit nic jiného, než čekat do pondělka, kdy bude lze jednat s kompetentními činiteli novinářskými o udělení určité podpory. Doporučil mi

zároveň vyjednávat urychleně s denním tiskem, který by se aspoň na určitých místech jistě interesoval a mohl by rychle pomoci.

Tak došlo k mé dopisovatelské spolupráci s listy „Melantricha“. Nesmělo by to ovšem být v Československu, abych nebyl ztotožňován ihned s politickým stranictvím. Bohudíky, byly to jen ojedinělé případy. Velká většina našich novinářů se zachovala ke mně čestně a nestranně a za to jim srdečně děkuji.

Rychlá pohotovost a rozhodnost vedoucích činitelů v „Melantrichu“ umožnila mi cestu na jih. V pondělí večer jsem měl od nich vyplaceno 10.000 Kč. Věděl jsem již, že určitě odjedu a dokonce podle svého časového programu. Doma dosud neměli nejmenší tušení, co se se mnou děje a na jaké podniky se chystám. Jak přijmou mé zprávy a co jim vlastně řeknu?

V sobotu večer odjížděl jsem z Prahy rychlíkem k N. Bydžovu a do skřivanské myslivny jsem přišel již v noci. Vítala mne ve své noční hřejivé majestátnosti jako starého známého, smála se na mne kamarádsky a zvala mne dovnitř, nevědouc, že mám pro ni zajímavé zprávy a že bude brzy přijímat novinky o mně z velmi daleké ciziny. Vypíplávala mne až do mé dospělosti, věděla o všech mých snech a touhách a nyní jsem jí měl dát sbohem na celá dvě dlouhá léta. Srdce se mi sevřelo, ale jen na chvíli. Nesmím být přece sentimentální!

Všecko již spalo a proto jsem nikoho nerušil. Svoje tajemství jsem si nechal do rána. Když k tomu došlo, neřekl jsem pravdu. Vzduch čpěl ještě příliš hrůzou tragedie polární expedice generála Nobileho pod severní točnou a svět pouze pomalu s námahou stravoval smutnou skutečnost všech jejích obětí, s velikým Amundsenem v čele. Jejich krev byla dosud čerstvá a děsila každého, tedy i moje rodiče a všechny

členy rodinného kruhu. A nyní jsem jim měl říci, že odjízďím také do tajemných polárních zemí, dokonce mnohokrát vzdálenějších než jsou místa Nobilovy tragédie a také nebezpečnější a neznámější. Zamlčel jsem pravý účel cesty a pochlubil jsem se, že odjedu asi na dva roky do Ameriky na cesty a na studie. Toto náhlé rozhodnutí nebylo pro rodiče překvapením. Na moje tuláctví byli již zvyklí a hlavní překvapení přišlo pro ně až později, když se, hlavně z novin, dozvěděli o pravém účelu a cíli mé cesty. Sám jsem jim o tom psal až za několik týdnů, kdy nás již dělilo mnoho tisíc mil slané vody. Ještě ani z Panamy jsem jim nesdělil plné pravdy, teprve z Nového Zélandu.

Doma jsem se mohl zdržeti pouze do neděle večer. Byl krásný letní den a poslední okamžiky mohly náležeti hlavně našim skřivanským lesům a v nich ukrytým vzpomínkám. Hladil jsem zrakem všechna drahá místa a v zamyšlení jsem tiskl tvář k stromům, starým kamarádům. Každé místečko mně připomínalo kus mého života, vše ke mně přátelsky hovořilo a říkalo mně, abych ve jménu těch šťastných dob prvního mládí zůstal věrným svým zásadám a abych své zklamání zažehnával dobrou prací.

K tomuto dni nalézám v deníku poznámku: „Loučím se s rodiči, dávám jim poslední sbohem. Matka pláče, otec je dojat a povzbuzuje. Nevědí, co já vím. Je těžko uvědomit si v takové chvíli, že pomalé vzdalování krok za krokem je snad posledním pohledem na drahé osoby. Ruka matčina je neúnavná. Mává šátkem tak dlouho, až jej konečně musí pomalu sklonit před časem a vzdáleností... Musím potlačit všechny city a nebáti se ničeho. Jsou věci, které stojí výše, než otázky rodinné. Zájem vlasti a lidstva.“

Pondělek 17. září mě finančně úplně zajistil. O tuto šlechtnou službu se dělili p. prezident dr. T. G.

Masáryk, „Central European Press“, „Melantrich“ a později ještě zlínský mocnář Tomáš Baťa. Bez nezapomenutelné služby dr. Buttera byl bych toho nikdy nedokázal. Musel jsem odejti včas. Odejel jsem. Stal jsem se členem Byrdovy expedice. Stal jsem se spolupracovníkem na velkém dobovatelském díle Američanů u jižní točny. Vstoupil jsem jako první Čechoslovák na půdu dosud nepodmaněného jihotočnového zemědělu Antarktidy. Dosáhl jsem toho vlastním úsilím a přičiněním. Že mi bylo umožněno dokázat to, jest zásluhou těch, jež jsem svrchu jmenoval. Bez jejich rychlé pomoci by toho nikdy nebylo. Když jsem odjížděl z Prahy, měl jsem v kapse zaplacený lodní lístek třetí třídy na Nový Zéland a 18.000 Kč v anglických librách.

To, co mně přinesl příští den, mohlo a muselo mnou otřásti až do základů. Doufám, že mně můj dobrotivý osud neuštedří již nikdy větší rány. Bylo to zemětřesení, které otřáslu celou stavbou mých cestovních příprav a které hrozilo svrhnouti je nemilosrdně do náhle otevřené hluboké propasti. Je těžko slovy vylíčiti vše to, co se dělo v mém mozku po několik krátkých a přece nekonečných okamžiků. Jak jsem celou věc rozřešil, ponechávám soudu svého svědomí a má-li to býti, třeba také soudu přísných lidí, jimž poctivě odhaluji, co by mohlo zůstatí mým vlastním tajemstvím. Na cestu polárních výzkumů a vědecké práce jsem vykročil poctivě, poctivě jsem o to léta bojoval s nepřízní osudu; chci dokončiti své dílo, jež nemá býti jen mým osobním prospěchem a zájmem, připravuji se na další polární činnost a proto žaluji, na sebe žaluji!

Stalo se to v úterý 18. září v den mého proponovaného odjezdu z vlasti. Hned ráno jsem zašel do kanceláře lodní společnosti pro lodní lístek. Tam mi

bylo sděleno, že nastala malá změna v jízdním řádě na linii Anglie—Nový Zéland a že všechny lodě odplují s týdenním zpožděním, pro hroznou bouři v kariibském moři ve skupině Západoindických ostrovů, proti nimž byly bezmocnými i námořní kolosy a které málem by byly zničily loď „Eleanor Bolling“, jednu z Byrdových lodí. Zprávu jsem přijal s obavou, že snad přijedu na Nový Zéland pozdě, až 3. listopadu. Vzpomněl jsem si však, že kapitán Scott při své poslední výpravě k jižní točně odjížděl z N. Zélandu teprve koncem listopadu, neboť povětrnostní poměry pro plavbu ledovou tříští na jihu jsou příznivé od poloviny prosince. Přece jen mne tato změna mrzela, poněvadž jsem zde již neměl nic na práci a byl jsem úplně v zajetí cestovatelské horečky. Čas k odpočinku jsem nepotřeboval. Však ho bude na pětitýdenní mořské plavbě dost!

Den špatně začal, musel tedy také špatně skončit. Nešťastná pošta! Doma na stole zase známá mně již dlouhá obálka, Byrdův dopis. Tento dopis zůstal v mých rukou a jest dnes jednou z mých největších památek. Srdce i dech se mi tenkrát zastavily. Četl jsem:

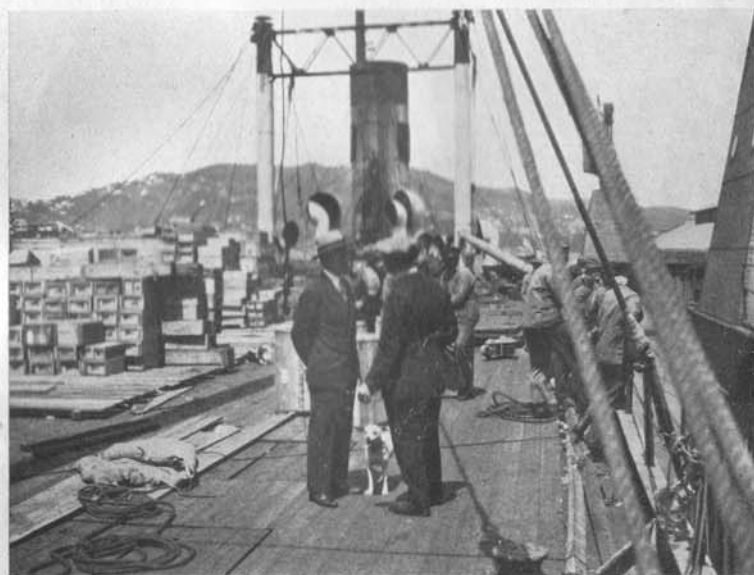
„Milý dr. Vojtěchu! Velmi oceňuji Vaši touhu po připojení se k naší expedici k jižní točně, kde byste spolupracoval na našem vědeckém díle. Musím Vám však sdělit, že mám již všechny potřebné vědce a že počet mých spolupracovníků jest omezen, není mi již možno vzít Vás s sebou. Děkuji Vám ještě jednou za nabídku Vašich služeb a jsem upřímně Vás

R. E. Byrd.“

Dopis byl datován 23. srpna v New Yorku a poštovním úřadem orazítkován 26. srpna. Měl jsem před sebou jednu ze svých největších záhad.

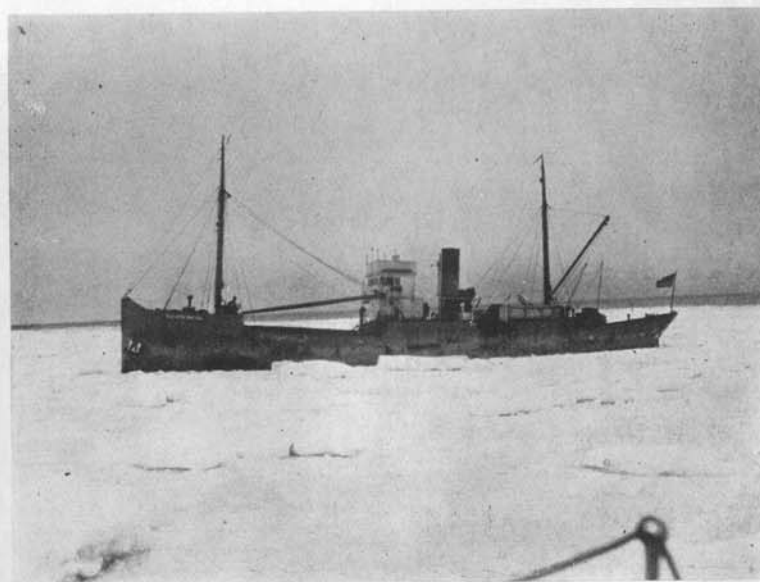
Dr. Vojtěch setkává se po prvé s komandérem Byrdem.

Byrd na palubě „C. A. Larsena“.

Vlajková Loď „City of New York“ v antarktických mořích.

Pomocná loď „Eleanor Bolling“ v antarktických mořích.

Zde je vlastně začátek celého mého dalšího dobrodružství. Není slov, abych jimi vyjádřil pocity zklamání, hořkost a bolest. A byl to vzdor a šílená odvaha, které zvítězily. Dostal jsem se již příliš daleko se svými přípravami, než abych couvl zpátky. Hic Rhodus — hic salta! Odhodlal jsem se odejeti na Nový Zéland i za těchto smutných okolností a tam se střetnouti v poctivém boji se skutečností. Věděl jsem, že se pravděpodobně pouštím do beznadějného podniku a přece jsem chtěl vzít na sebe třebas i osud vyvrhele, než zůstatí ve vlasti a čísti v novinách zprávy o práci expedice na dalekém jihu. Nemohl bych se tomu jako novinář vyhnouti a každá zpráva byla by dýkou, mířenou přímo do mého srdce. Pojedu tedy a snad přece vyhraji. Budu-li v tomto úsilí poražen, prohrají v poctivém boji a zaplatím bez nářku daň, jaká bude na mně žádána. Mé odhodlání neznalo mezí. Zamlčel jsem tyto nepříznivé okolnosti a pustil jsem se do nerovného zápasu malého, neznámého Čechoslováka proti všemocným Američanům, vyzbrojeným mocenským postavením svého státu, silou svého dolaru a mocné organizace, věhlasem a slávou. Tento skrytý boj neskončil mým prvním vítězstvím o několik týdnů později. Trval vlastně celá obě léta mého pobytu v cizině.

Zatrpknul jsem v této chvíli vůči Byrdovi. Viděl jsem ve všem nespravedlnost rozdílu mezi velkým a malým člověkem. Nespravedlnost rozdílu mezi právy dvou lidí různých národností. Cítil jsem kletbu svého příslušenství k malému národu. Proto jsem chtěl bojovatí a věděl jsem, že i nepatrné vítězství by bylo pro mne velikým zadostiučiněním. Jak dalece jsem to dokázal, ponechávám soudu poctivých lidí. Chtěl jsem volatí do světa a dokázati mu, že jdu za svou věcí veden stejnou láskou a odhodlaností k obětem jako Byrd sám. Poznal jsem v něm ostatně později

velmi čestného muže. Nebyl jsem jediným odmítnutým, stejně postižených mužů bylo asi 10.000. Těm však šlo asi hlavně o lákavé dobrodružství, mně o programovou činnost. Mohl jsem to prokázatí jedině činem. Do svého deníku jsem napsal: „Odjedu tedy, nevím však, co se stane. Kdyby se se mnou něco přihodilo, prosím, nezapomeňte, že to, co činím, konám opravdu z čestných pohnutek. I prohra může být někdy dobrým odkazem.“

Poslední chvíle ve vlasti byly pod dojmem těchto myšlenek. Byl jsem přesvědčen, že se již nikdy nevrátím. Do mého odjezdu zbývalo ještě několik dní, během nichž jsem neměl dlouhou chvíli. Zajel jsem do Zlína k tov. Baťovi, opatroval jsem si nutnou cestovní výzbroj, uspořádal jsem poslední záležitosti a vykonal jsem naposledy vše, co jsem považoval za nutné. Nebylo toho tak mnoho, neboť můj věhlas byl pod normálem. Velmi málo lidí vědělo o mém odjezdu a proto moje loučení nemělo formalit. Pouze několik stisků ruky s dobrými přáteli, několik srdečných přání na cestu a poslední pevný pohled do očí. Kdo věděl o pravém cíli mé cesty — bylo to pouze asi deset lidí — sotva sázel na to, že mne ještě někdy spatří. Ta Nobilova tragedie byla příliš čerstvou a mnohoslibnou! A konečně, vůbec nikdo nevěděl, co se před několika dny přihodilo. Stačilo, že jsem sám měl starosti a že jsem sbíral všechny síly pro svůj příští nerovný zápas. Nemiloval jsem nikdy dojemných scén a sentimentalit a nejméně jsem po nich toužil právě nyní.

Vskutku nádherný podzimní den 25. září měl svoje rychlé tempo až do okamžiku, kdy se pařížský rychlík na Wilsonově nádraží hnul k cestě na západ. Můj vlak! Ráno jsem přijel z Nového Bydžova, v 9 hodin jsem byl u tov. Bati, v 10 hod. jsem byl zase venku, v bance jsem rozměňoval peníze a o půl 11. hod.

jsem stál konečně na ulici, s časem pouhé tři čtvrti hodiny do odjezdu pařížského rychlíku. Bydlel jsem tehdy na Karlově náměstí v domě Ottova nakladatelství. Autem rychle domů, balení dvou kufrů — neměl jsem na to dosud čas — a autem kvapně na nádraží. Vstoupil jsem do vlaku a stále jsem měl ještě několik minut času do odjezdu. Nebylo velkých slov v novinách — jednal jsem proti zvykům všech „hvězd“, proto nebylo ceremonií. V této chvíli jsem si více vážil rozloučení s dvěma jedinými opravdovými přáteli, kteří dobře nahradili obvyklé zástupy, s dr. Fialou a účetním Žáčkem z „Centropressu“. „Centropress“ znamenal pro mne společenské znovuzrození a s dr. Fialou jsem v redakci spolupracoval. Bylo čtvrt na dvanáct. V úterý dne 25. září 1928 dopoledne. Vlak se hnul. Srdečné kynutí dvou posledních přátel. Rychlík ujížděl k Plzni, k Chebu a k německým hranicím. Odjížděl jsem naprosto neznámý, avšak s odvahou, smelostí a rozhodností v srdci. Mladý Čechoslovák jel dobývat svět!

KAPITOLA III.

Z PRAHY PŘES ANGLII A AMERIKU NAPŘÍČ ATLANTICKÝM A TICHÝM OCEÁNEM, NA NOVÝ ZÉLAND.

Měl jsem před sebou malý kousek cesty — pouhých 21.000 kilometrů z Prahy na Nový Zéland. Z toho téměř vše po moři. Ne po moři, ale po mořích, po skutečných oceánech, jejichž náruč je někdy mateřsky něžná a laskavá a jindy zase nelítostně hrubá a neurvalá, bůh ví, z jaké příčiny. Moře je náladové jako žena, směje se a jásá za krásných a slunečných dnů svým milým a veselým vlnobitím a obratem dovede rozbrázditi svůj obličej spoustou zálužných vrásek, jimiž jsou kruté, řvoucí, studené vlny. Rozběsí se do nepřičetnosti, nezná s nikým slitování, chce všechno zničit, skučíc radostí, podaří-li se mu získati oběť a opět náhle se uklidní a tváří se jako by se nic nedělo. Nesmýšlel jsem takhle o moři ještě, když jsem opouštěl Prahu. Cítil jsem k němu posvátnou úctu neznalého zelenáče, neboť jsem nikdy dosud moře neviděl. Muselo uplynouti více času, než jsem se naučil mít je rád srdcem milujícího i nadávajícího námořníka a kamarádsky si s ním rozuměti. To bylo až mnohem později, když už jsem poznal pravou chuť slané vody. Nyní prozatím jsem se na moře pouze

těšil; lákalo mě přece již dávno. Dříve však bylo nutno zbaviti se ještě posledního kousku země, kterou jsem měl dosud pod nohama.

Cesta rychlíkem z Prahy mě příliš nezajímala. Až do Norimberka nebylo nic nového; vždyť jsem tudy projížděl již po čtvrté. Tím spíše, že vše na konec zahalila černá noc a jediným viditelným územím zůstalo nudné oddělení železničního vozu 3. třídy. Ve všem, co jsem pozoroval cestou až do Chebu, jsem viděl pouze vlast. Vlast, s níž je nutno se brzy rozloučiti a která bude přece jen často chyběti svým domáckým teplem, svou vlídností, svými zvyky a svou řečí. Světoví tuláci mohou býti jistě nazváni největšími internacionály. Soustřeďují v sobě všechno, co jim různorodá a pestrá cizina nabízí i vnucuje. A přece dobře cítí v srdci kouzlo onoho kousku země, kde se narodili. Je to prostě domov.

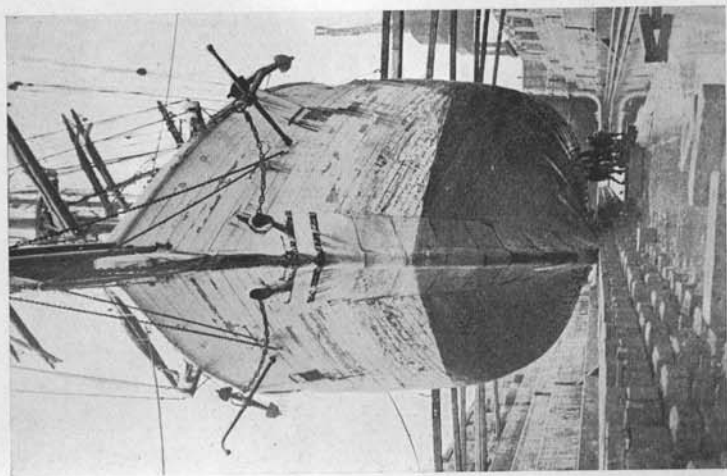
Vzpomínám si dobře, jak jsem u okna vozu bedlivě hlídal, abych za Chebem nepřehlédl hraniční kámen. A když jsme jej minuli, ještě jsem se vyklonil z okna a díval se za ním tak dlouho, dokud v zatáčce nezmizel. Jede-li člověk na několik dní do Paříže, je rád, že má tento mrtvý kamenný mezník za sebou. Jede-li však snad navždy do neznáma polárních krajin, myslí na to trochu jinak. Nestydí se za svoje city, třeba že nesmějí nabýti převahy. Když se to všechno v nitru hezky po pořádku vystřídalo, byl jsem rád, že jsem si to odbyl.

Prostředí našich vozů 3. třídy je solidně domácké a spořádané. Stejně na mezinárodních tratích, kde tuto mezinárodnost připomínají hlavně jídelní a spací vozy a změna v cizích nápisech. Řeč se nemění. Také románky a bridge-party s doprovodem whisky nebo vína proti nudě nejsou přece žádnou neobvyklou mimořádností. Opravdu, zde se po celé hodiny nic ne-

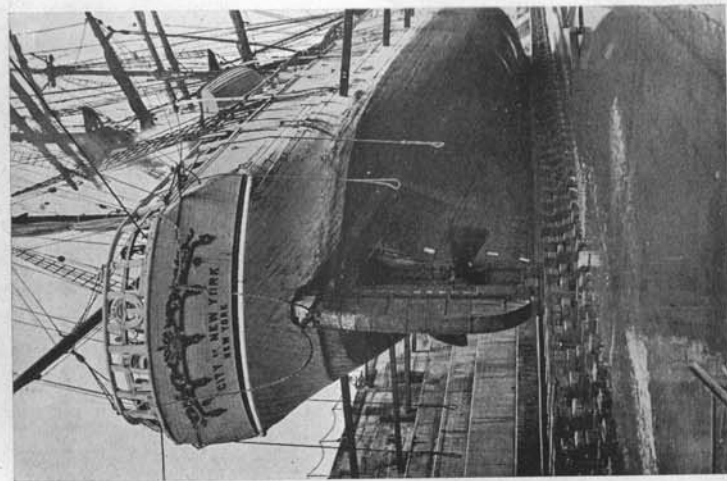
děje! Popisy těchto krajín byly od dob Caesarových opakovány již tisíckrát s různými variacemi. Dobrý Čechoslovák se snad trochu nadchne, vidí-li, že dnešní Němec nepohrdne českou korunou právě tak, jako nepohrdli českou hřivnou staří Germáni za dob krále Václava.

Jelo se a povídalo. Ve svém oddělení jsem mohl až do Norimberka hovořiti česky s mladým maturan-tem z Prahy, který se jel do Francie učit francouzsky a s dvěma čtrnáctiletými dívkami z Moravy, jež byly doprovázeny ctíhodnou a vážnou Francouzskou do dívčího pensionátu v Boulogne s. S. V rozmluvě s ní jsem cvičil svou francouzštinu, která byla tehdy v dosti dobrém a zachovalém stavu. V Norimberce jsem se s tímto posledním českým národem rozloučil a přestoupil do jiného vlaku, který odjížděl přes Würzburg do Kolína n. R. a dále k belgickým hranicím. Zdejší kraj mně byl úplně novým, ale o nic jsem nepřišel, poněvadž byla noc. Belgický vagon, který se stal mým útlukem, zaváněl válkou či reparacemi. Uvažoval jsem o tom tak dlouho, dokud jsem neusnul; probudil jsem se ve středu v Kolíně n. R. ve 4 hod. ráno. Vzpružil jsem se pohledem na osvětlené výstaviště světové výstavy tisku — hlásila se stavovská sympatie — volající ve své opuštěnosti svými bledými světly o poslední pozornost. Rád jsem to učinil.

Ta milá Evropa je opravdu zvláštní. Člověk jede vlakem několik hodin a pro zábavu vidí hned několik střídání živých modelů. Pokaždé v jiné toaletě, jiné barvy a jiného stříhu. Za čtyřiatřicet hodin, než se dostane do Londýna, celkem čtyřikrát. Pokud se týče střídání různých řečí, nevyjde se svým slovníkem, jímž jej vyzbrojila na cestu do života střední škola. Stačí to často na cestu do života, nikdy však

Loď „City“, stavěná pro plavby v polárním ledu.

Zád a kormidlo lodi „City“.

do světa, který začíná hned za Velkou Prahou. Kdyby nebylo na zeměkouli moří, větších než všechny země na našem světě, zůstala by jistě ještě ze tří čtvrtin neprozkoumanou jen proto, že by nebylo ze všeho obyvatelstva dosti celníků, kteří by ji osazením klikatých úseků otevřeli civilisaci. Cestovní pasy by musely býti ze slabého, nerozbitného skla a zavazadla by musela býti železem dobře okována, aby se častým otevíráním brzy neopotřebovala.

▷ O Belgii mnoho říci nemohu, poněvadž jsem tam před tím nikdy nebyl a za deset hodin dívání se z vlaku mnoho nepoznáme. Tuto cestu od německých hranic přes Lovan a Brusel k moři do Ostende mohu rozdělit na dvě části: na zajímavou a na fádni. Někdy se to trochu střídá. Až do Lovaně nádherný kopcovitý terén s bohatou zelení lesů, sympatické vesničky, hodně vody a nad tím v můj den dekorace modré oblohy. Za Lovaně k Bruselu jednotvárná rovina, samá pole a žádné stromy a člověku se chce spát. Dobrý kraj pro kapsy majitelů, ale špatný pro oči turistů. Nesmělo mi to vadit, poněvadž jsem nebyl turistou a nepožadoval jsem požitků za investované peníze. Všecko bylo dobré pro můj zeměpis a aspoň něco vím. Za Bruselem byl již pouhý skok k moři, jen dvě hodiny vlakem do Ostende. Opět samá rovina, ale mnoho vesnic mělo zde již typickou ozdobu zdejšího Nizozemí: větrné mlýny, jež konkurují vertikálně s kostelními věžemi. V Holandsku jsem také ještě nebyl a tak jsem je z části absolvoval již zde.

Ale co to bylo všecko proti modrému pruhu, který se najednou objevil na obzoru, zprvu nejasně a pak stále zřetelněji: Moře! Plavci, spatří-li po dlouhých plavbách zase jednu zemi, vkládají ji nejprve na svůj vzrušený jazyk. Pronesl jsem svůj údiv hlasitě a nijak mi nevadilo, že si mě zpytavě prohlížel mladý Angli-

čan, který jel se mnou sám v oddělení. Uznávám, že byl jistě shovívavý k nevzdělanému „Orientálcí“ s pevniny. Co mi bylo po tom? O moři jsem snil dávno, po něm jsem toužil již léta. Byl jsem skutečně hluboce vzrušen, když jsem měl moře konečně před sebou a dovolil jsem si projevit svou radost nahlas. Došel jsem tak daleko, že jsem se rychle vzpamatoval a měl jsem útrpnost s tímto Angličanem, který jezdí jen přes Kanál, kdežto já brzy již po oceánech. Mé tajemství mne uspokojovalo.

Vlak se konečně unaveně zastavil na přístavním molu, pouhých několik metrů od rozčepýřené vody. Dál už to opravdu nešlo. Kdo by o to také ještě stál po tak dlouhé době jízdy, když zde byla změna na dlani? V přístavu se mluvilo ještě francouzsky a již anglicky; zdejší francouzštině jsem mnoho nerozuměl a angličtině vůbec ne. Dřel jsem se se svými dvěma těžkými kufry (naplněnými knihami) k celnici, kudy se procházelo k lodi. Na celnici byli hodní páni, kteří nebyli zvědaví na obsah mých zavazadel a na památku mi dali razítko do cestovního pasu. Loď stála téměř hned vedle a bylo snadné dostat se na ni po můstku přesto, že se trochu houpala. Moře mělo asi zlost, že musí býti ve službě k vůli takové malé skořápce, která ani nestála za to, aby ji drželo na svých zádech.

Nepamatuji se již, jak se tato přepravní loď jmenovala. Nezáleží na tom, takových jsou v Kanále celé tucty a jsou to hotoví zbabělci, kteří se drží stále jen obou břehů, jako maminciny sukně. Dál na moře, kde není majáků a zvonících nebo podivně hvízdajících výstražných bojů, se neodváží. Pomalu by s nimi takový náš hrdý „Primátor Ditrich“ mohl konkurovat. Nechci rozhodně té lodi, která mne vezla do Doweru, ubližovat. Když se konečně před čtvrtou hodinou od přístavního mola odtrhla, ukázala, že má dobrý běh

a že by dokázala také třeba více. To říkám dnes, kdy mohu se svých námořnických bot seškrabovatí vrstvu soli, která se na nich usadila během plaveb přes 130 zemských rovnoběžek od shora dolů a zdola nahoru klikatou čarou přes zeměkouli. Ale tenkrát jsem nebyl tak rozmařilým v posuzování takových věcí. Tenkrát jsem měl ještě hroznou úctu k našim podskalským námořníkům, kteří dovedou statečně vzdorovat i pověstným hrozným bouřím a mlhám na Vltavě od Štěchovic nahoru. Ještě dnes dokáží dívat se se zájmem na kormidelníky na našich vltavských obrech, když řídí svou loď proti proudu rychlostí čtyř uzlů za dopoledne.

Abych se tedy konečně dostal do Anglie. O to jsem však neměl starost já, nýbrž naše loď a její kapitán, který dobře věděl, kudy se tam jede. Loď byla obklopena příslušnou idylickou dekorací pravého moře; vlny vesele šplouchaly, pokoušely se vyskočiti k nám až na příď a občas sebou rozžlobeně mrskly podél našeho boku, hlavně na přístavní straně lodi, kde to studeně fičelo. Loď se při tom vždycky trochu pohnula a sice více, než si toho mnohá cestující dáma přála. Kolem lodi a hlavně za naším šroubem poletovala spousta racků, kterým často mnohý námořník přeje, aby raději ochraptěli a nechali toho svého povídání. Řvou stejně líbezně u břehů anglických jako u břehů novozélandských nebo amerických. Ve vodě kolem nás muselo býti mnoho zajímavých věcí k vidění, hlavně dále na moři, poněvadž řada lidí se opírala o zábradlí a hleděla upřeně do vody. Časem se nahnuli ještě níže, snad aby lépe viděli. Museli mítí v sobě hluboký zájem oceanografický, nebo bůhví proč to bylo?

Už jsem se domníval, že se snad nikdy od belgických břehů neodtrhneme, jak dlouho k nám ka-

marádky lnuly. Jen trpělivost! Potkali jsme několik větších i menších lodí na páru i na vítr, rozřezali jsme ještě spoustu vln a — Anglie na nás kývala. Objevila se nejprve vpředu zprava a byla velmi jednoduchá. Kus k nebi vypouklého břehu, porostlého travou a bez stromů a někde v stráni domek. Stěna k moři byla jako nožem ukrojená a tam jistě nezakotvíme. Museli bychom se škrabatí nahoru a nic bychom z toho neměli. Anglie je jistě o něco větší a má také asi jiné, pohostinnější břehy. Brzy jsem se na vlastní oči přesvědčil, že tomu tak jest. Bůh ví, proč mne v této chvíli napadlo, kudy asi do Anglie lezl Caesar. Možná, že jsem to někdy na gymnasiu věděl, ale teď už ne. Což mi jistě bude prominuto. K maturitě u jižní točny se tato znalost nevyžadovala.

Bylo už něco po šesté večer, když se to stalo. Námořníci na břehu nám hodili lana, smýkli jimi sem tam a zaškrtili jimi pevnou zručnou smyčkou několik pilířů na břehu. Loď, když ucítila pouta, se v nevoli narovнала trochu v kříži, avšak hned se klidně usadila a propustila na břeh své vězně, kteří byli rádi, že jsou zase na zemi. Byla již tma a tvrz Doweru byla v její černi neviditelnou. Jen s moře byla ještě trochu patrna a v šeru se zdála býti velmi tajemnou. Mocná Anglie má zde jistě pořádnou lví tlamu s mocnými tesáky.

V Anglii byli již tehdy na dovoz lidí z kontinentu dosti přísní. Moře kolem je dobrou hranicí a pro nevíтанé návštěvníky opravdu těžko překročitelnou. Angličtí *custom officers* dobře číhají. Měl jsem sice anglické visum z Prahy, ale přece se mne ještě ptali, co v té Anglii vlastně chci. Nechtěl jsem nic, jenom brzký odjezd k profinožcům. Že nelžu, poznali z visa, které znělo až na Nový Zéland. Co kdyby to byla pouhá zástěrka pro nerušený vstup do Bílého Albi-

onu a pro zdejší delší pohostinské vystupování? Bylo mi z toho skoro horko. Aby mě tak nakonec nechtěli! Uvěřili teprve, když jsem se vytasil ještě s různými jinými papíry, z nichž bylo jasno, že mířím trochu dále než do Londýna. Anglicky jsem uměl pouze asi pět slov a když jsem byl nyní v Anglii, neuměl jsem vůbec nic. Je zvláštní, jak cizí řeč připadá divnou, když jí má člověk v cizině prakticky použití! Jazyk ztuhne, paměť selže a zmatek nad zmatek. Náhlé probuzené vědomí bezmocností a strach dovrší jen smutnou skutečnost.

Pasová prohlídka jest první brankou do Anglie a ovšem hlavní. Bližší seznámení s celníkem mohlo býti nejvýše trochu nepříjemné. Nebylo to však tak hrozné. Chtěl sice viděti obsah zavazadel, díval se na podrážky střevíců a jevil zájem o mnoho jiných věcí. Hlavně o svazek čistých zápisníků, o nichž se asi domníval, že jsem jen k vůli nim sem přijel, abych je u nich dobře prodal a odvezl si domů plnou kapsu dobrých anglických liber. Představil jsem se mu však jako novinář a toto prohlášení působilo naň přímo zázračně. Široký úsměv mu vstoupil na tvář a zvědavost ho okamžitě přešla. Sám mi pomohl ještě kufry zavřítí a ukázal mi cestu, kudy mám jíti, abych se dostal k svému vlaku. Měl jsem tedy pravdu, domníval-li jsem se vždycky, že Angličan je totéž co gentleman. Ne ovšem podle československého pojetí, kdy každý mladý zajíc se předem v inserátě představuje co gentleman, hledá-li dívku na tanec nebo na tandem!

A ve vlaku! Bylo to tam opravdu hezké. První a třetí třída. K čertu, kam dali druhou? Té nemají asi z toho dobrého předpokladu, že mezi dvěma čísly má býti mezera, anebo že má býti mezera mezi lidmi, kteří mají peníze na třetí třídu, ale nikdy na první. Ostatně je to docela dobré i v té třetí třídě. Je tak

krásně vycpaná a pohodlná, že by jí mohla záviděti naše druhá třída. Samé pohodlí, aspoň ve vozech tohoto rychlíku. Doufám, že to je stejně takové u osobních vlaků. Mám však zkušenost z Nového Zélandu, kde jsou třetí třídy u rychlíků vypořádávané, ale tvrdé u vlaků osobních. Nutno oceniti tuto snahu, dáti lidem za více peněz větší rychlost, avšak také více pohodlí. Na chodbách tam stojí jenom ten člověk, komu se nechce právě seděti. Úctyhodná novinka! Nejsme však v Evropě, nýbrž v Anglii. Ta náleží jen k britskému imperiu, vládne mu a očekává jeho poslušnost. —

Dower a potom až Victoria Station v Londýně. Mezi tím nic, poněvadž je tma. A je devět hodin večer ve středu dne 26. září. Kolem mne obrovská nádražní hala, mnoho lidí a chaos. Chaos ovšem pro mne, cizince; všechny ty tisíce lidí dobře vědí, co chtějí a kam jdou. Jen já jsem to nevěděl. Chtěl jsem z nádraží ven na ulici a nevěděl jsem, kudy se tam dostanu. Rovněž jsem nevěděl, co budu dělati dále, až se na tu ulici konečně dostanu. Musel jsem se nejprve zbaviti svých kufrů a k tomu jsem potřeboval úschovny zavazadel. Kde asi byla a jak jí zde říkají? Našel jsem to ve svém slovníku a konečně také na zdi.

Na ulicích to bylo trochu jiné než u nás v Praze. Šla mi z toho ruchu a rámusu hlava kolem a tento pocit není příjemný právě v noci, přijede-li sem člověk sám, neumí-li anglicky a neví-li, kde se nají a vyspí. Ani to ne, neví-li, kde se nají a vyspí lacino. To je problém zvláště důležitý v Londýně, kde libráři, které mají rodiče v Československu, hrozí opravdu veliké nebezpečí rychlých souchoťin. Tato nemoc by se mohla brzy přenést s peněz i na kapsu.

Usoudil jsem, že bude pro mne nejlépe, dostanu-li se co nejdříve na naše vyslanectví. Byla sice pozdní

doba večerní, avšak doufal jsem, že tam najdu aspoň vrátného, který mi poradí, kam bych šel spát. Báł jsem se pouze, aby vyslanectví nebylo příliš daleko, třeba až na druhém konci Londýna. Na štěstí vyslanectví je blízko Victoria Station. Abych se příliš nezdržoval zbytečným vyptáváním, napsal jsem si jeho adresu na kus papíru a postupoval jsem od policemana k policemanovi bez řeči tak dlouho, až jsem byl na místě. Zastihl jsem ještě několik pánů a za půl hodiny jsem byl v útulném rodinném pensionu u večeře a brzy na lůžku. První noc v Londýně a na začátku své cesty! Teď už šlo do tuhého.

Londýn zapůsobil na mne jen prvním dojmem, poněvadž k jinému jsem mu nedal příležitost. Babylon, jako všechna velká města, nijak nelákající k trvalému pobytu. Za 36 hodin pobytu nebylo ovšem na širší dojmy času. Člověka zprvu poněkud zarazí obrovský ruch na úzkých a křivolakých ulicích, který je organizován skvělou neviditelnou rukou. Zdá se někdy, že se to musí všechno navzájem zporázení, zpřelámati si údy, smíchat se úplně dohromady a přece ne. Šoféři aut a všichni ti ostatní vůdcové různých vehiklů jsou opravdovými umělci-eskamotéry, jak se na první pohled zdá.

Vzpomněl jsem si ovšem na cestopisy a na různé listy z ciziny. Někdo u nás napsal o Londýně asi něco podobného: V Praze vystrčíš hlavu z okna a jsi na ulici. V Londýně jsi na ulici teprve tenkrát, když svou hlavu prostrčíš nejen oknem, nýbrž ještě zahrádkou a mříží, korunami břečťanů a živým plotem. Pak teprve za tím už máš tedy v sobě trochu mimouličního a tradičního vzduchu. Neměl jsem času ani příležitosti, abych si mohl sednouti do busu nebo do subway a jeti se na to podívat o několik kilometrů dále, kde je také pravý Londýn. Učiním to až příště a zatím

už ty zahrádky jistě na Regent Street narostou. Na Vinohradech, v Dejvicích, v Košířích atd. Pražáci dostali už také delší krky. To mě jen tak napadlo, poněvadž všechno si člověk nepamatuje; někdy zase učiněná maličkost se ho drží jako klíště tak dotěrně, že z toho dostane docela svrbění na jazyku. Jinak si skvělých listů z ciziny vážím mnohem více než mnohých flustých cestopisů. Je v nich totiž všechno to, co v cestopisech není. Je v nich také vnitřek, ne pouze povrch.

Probuzení na londýnské posteli je stejné jako na pražské. Vstávat se musí časně nebo později zde i tam. Vstal jsem časně, poněvadž jsem byl na Londýn přece jen poněkud zvědavý. Viděl jsem normální ulice, strašně mnoho lidí, hroznou spoustu aut a busů, úctyhodné ceny v obchodních výkladech, lidi jezdící v prvním poschodí, dvoumetrové policemany v typických helmách, slavný Westminster, královský palác a dupající huňaté gardisty před ním, ještě mnoho jiných zajímavých věcí a řeku Temži. Obdivoval jsem provokativní klid dopravních strážníků a umění, jak jezdit dokonale po ulicích bez karambolu, dýchal jsem vzduch, jenž se zde uměle vyrábí ze spáleného benzínu a oleje a hledal jsem marně, asi pravděpodobně vyhynulý typ, suchého, dlouhého Angličana a ještě hubenější lady, jak jsem je vidával na obrázcích a četl o nich ve všem možném. Přiznávám se, že jsem byl tímto objevem potěšen. Mám totiž Angličany opravdu velmi rád a byl jsem spokojen, když jsem zjistil, že to jsou docela pěkní lidé. Také londýnská švadlenka a stenotypistka vypadá právě tak roztomile, jako její kolegyně z Prahy. Dátí je dohromady, jistě by si je každý splel a měl by z toho různý výsledek.

Proto jsem však do Londýna nepřišel. Hlavním důvodem, proč jsem zde musel být o den dříve,

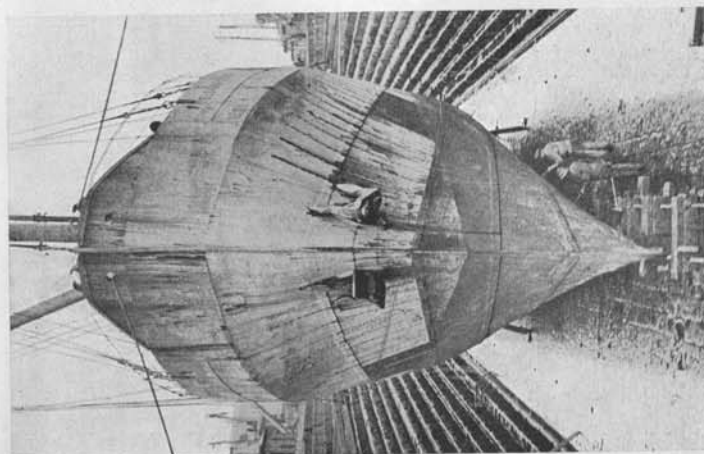
byla moje starost o získání povolení New Zealand House, který reprezentuje vzdálené dominium v sídle britské říše, pro cestu na Nový Zéland. Bez tohoto povolení žádná loď nikoho na palubu nepřijme. Pouhé visum anglického konsulátu v Praze nedostačuje. Mohl jsem být opravdu šťasten, že se mi to za jediný den podařilo a že loď příštího dne neodplula beze mne. Byl k tomu jen pouhý krůček a zachránily mne maličkosti. Bez průvodce Čecha, ježž mně, myslím, doporučil londýnský Čedok nebo vyslanectví, bych byl dosti bezradný. Znal Londýn, mluvil za mne anglicky a měl jsem z něho užitek. Thanks, pane Havránku! Bylo to běhání od čerta k ďáblu, totiž od fotografa k lékaři, a zase leccos obráceně, ale ve 3 hod. odpoledne jsem měl úřední povolení k cestě na Nový Zéland v kapse a místo na lodi „Mataroa“ zajištěné. Mnoho památek z Londýna nemám, jen Kodak, hodinky, touhu po něm a hrst fotografií, z nichž jsem po prvé v životě poznal, že se podobám zločinci a že bych se podle nich hodil spíše pro deportaci na Nový Zéland, než pro mírumilovný odjezd. Snažím se od těch dob toto podezření fotoaparátu vyvrátiti.

V Londýně jsem se choval docela starousedle, rozšafně. Nehodlal jsem jej objevovati, poněvadž jeho zemské položení je přesně známo již mnoho set let a při tom se dokonce velmi přičiňoval o to, aby k němu lidé shlíželi se zvědavostí a touhou a aby mu také nadávali a dělali si z něj žerty. Daří se mu dobře a dosáhl skvělých fyzických rozměrů, poněvadž starostliví rodičové vydržovali mu velmi dlouho prvotřídní kojnu, kterou ještě dnes i v jejím stáří nazývají „The British Empire“. Stalo se sice, že mnoho synů Londýna opustilo mateřské město a přeplavalo Atlantický oceán do země Kolumbovy. Byli to nevděčníci, kteří si nakonec ze své matky nic nedělali. A dnes New

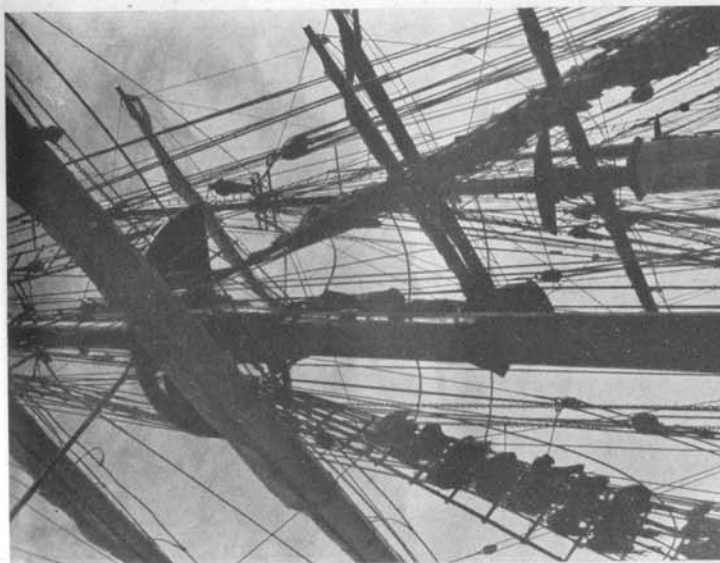
York, dítě Anglie, natahuje krk do takové výše k nebesům, že se zdá, jako by se chtěl podívat, co mají ve starém Londýně k večeri. Londýn má dnes se svými sedmi miliony obyvatel o pouhé tři miliony lidí méně než New York. Co na tom konečně záleží? Více lidí, více baráků, více starostí a více příležitosti pro lidské bláznění. Malá města si budou jednou libovati, že nezfloustla. Budou zbavena starostí s odtučňováním.

O Londýně psalo již mnoho lidí, kteří mu prý rozuměli. Je tedy o něm již celkem všecko známo. Prodělal mnoho zápasů v ringu, hodně již zestárl a proto publikum hledá nové mladší atrakce. Jsou nyní v Americe a pomalu dorůstají také v jiných zemědělech. Chudák Evropa je už opravdu notně stará! A hašteřivá a mrzutá jako každé stáří. Čert ji vem, bábu, a proto jí utečme s dohledu, alespoň na dvě léta! Stavení má už také staré a proto leckterá dvířka dobře nepřiléhají. Našel jsem jedna pootevřená v Southamptonu.

Neměl jsem zájmu na tom, abych Londýn opustil teprve tehdy, až projdu všechny jeho ulice a prohlédnu si v něm kde jaký barák. Neměl jsem opravdu nejmenší ctižádosti v tomto ohledu, neboť mne vábilo líbezným hlasem moře a cesta po něm do nekonečného panství Jižního kříže. V pátek v 9 hod. ráno dne 28. září začala moje vlastní pouť do nesmírných dálek. Anglii to nepochybně roztesknilo, protože spustila takový nářek, když jsem se projížděl jejími rovinami na jihozápad k přístavu Southampton, že člověku samotnému bylo téměř do pláče. V přístavu a na počátku plavby lilo jako z konve. Lidé u nás při takových příležitostech říkají, že padá štěstí. Nevím, co to tehdy vlastně padalo. Déšť, nebo štěstí? Bylo to cítit až na kůži! O celé své cestě do Southamptonu chci kromě toho ještě podotknouti, že byla

Kýl lodi „Bolling“.

Ráhnová „City“, v němž bylo dosti místa i pro čerstvé zásoby veirybího masa.

Nakládání aeroplánů na „Bolling“

Antarktický ledovec tabulovitý.

opatřena docela jinou přírodní dekorací, než jakou lze u nás spatřiti na příklad cestou z Bydžova do Prahy. Angličané upravují asi celé okolí kolem trati v pěkný anglický park. Vlak pospíchal bez jediného přerušení a zastavil teprve na přístavním molu ne-daleko čekající lodi.

Lidí zde bylo jako much. Snad celý tisíc nebo ještě více. Poněvadž jsem byl také jedním z příštích pasažérů k profinožcům, mohu říci, že jen nás bylo asi 700. Sešlo se zde také mnoho různého příbuzenstva, aby se s příštími poutníky rozloučilo buď s pocitem radosti, nebo žalosti; odhaduji celkový počet těchto truchlících na pouhý tisíc. Při takových příležitostech se teprve vidí a ocení, kolik příbuzných by se dalo sehnati dohromady, kdyby se jim k tomu dala příležitost. Příbuzní asi právě způsobují přelidnění zeměkoule; kdyby jich nebylo, měl by každý člověk dosti místa na světě. Mne na loď nikdo nedoprovázel a proto mě napadla tahle bezbožná myšlenka.

Všichni příští oceánští poutníci museli projíti rukama revisních orgánů než byli vpuštěni na loď. Lodní společnost jest velmi přísná a opatrná, poněvadž nemá na tom zájmu, aby někoho vezla přes půl světa až na Nový Zéland a aby mu potom proti své vůli prodloužila pobyt na moři tím, že by ho musela zase na svoje útraty vrátiti do země, v níž se s ním seznámila. Řada uniformovaných modrooděnců prozkoumala tudíž velmi pečlivě naše cestovní pasy a dokumenty. Vše to se odbyvalo ve velké přístavní budově, která vypadala jako velký hangár nebo ještě větší stodola. Jsou ve všech větších světových přístavech a mají universální vzhled. Nejsou-li v nich lidé, jest v nich zboží ze všech koutů světa. Cestující třetí třídy, která není ničím jiným než starým podpalubím, jsou ostatně námořním lidem považováni spíše za živé zboží než za pasažéry. Jen

v první a druhé třídě jsou páni a dámy, jimž se poklonují.

Po celou dobu, co jsme byli uvnitř u prohlídky, jsem stále ještě nevěděl, jak ten můj příští plovoucí kvartýr vypadá. Otevřenými vraty bylo viděti pouze spodní konec spojovacího můstku, po němž se vystupovalo nahoru na paluby. A také ještě čtvercový kus tmavohnědých ocelových plátů, z nichž je utvořena každá oceánská loď. Dosud jsem stále nevěděl, jak si mám tak velikou loď představit. Jen trpělivost! Nejprve pustili nahoru pány a dámy z první třídy a až po nich dlouhým a pomalým průvodem obyčejný lid třetí třídy. Tento průvod trval téměř hodinu než se dostal na svá místa. Konečně jsem byl také ze stodoly venku a prudkým otočením hlavy napravo, nalevo a nahoru jsem se rychle přesvědčil o rozměrech lodí. Nebyl jsem zklamán. Byla tak dlouhá, že nebylo možno odtud dohlédnouti až k přídi. A nahoru, až na vrchní palubu bylo také velmi mnoho metrů. Tam jsem si povšiml dlouhé kryté promenády, jež sloužila jistě k tomu, aby se po ní mohli lidé ve zdraví procházeti. Byl jsem dosud opravdu ještě moc velikým zelenáčem, když jsem si troufal míti takovéto domněnky. Správnou definici o účelu podobných lodí jsem si učinil až později, když jsem svoje illuse vtěsnal do několika čtverečných metrů na zádi lodi.

Vláčeje zavazadla za sebou, postupoval jsem s proudem až na palubu. Tam jsem viděl okny i dveřmi do kajut a myslel jsem si, která z nich bude asi mým příjemným bydlištěm. Při tom byl celý tento živý proud lidí dirigován hlídkami lodních stewardů, kteří byli rozestaveni u všech schodišť a na křižovatkách chodeb a informovali každého, kdo o to žádal. Vykřikoval jsem stále jen číslo své kabiny a stewardi ukazovali rukou směr jako strážníci. Už jsem nebyl na

lodi, nýbrž v labyrintu chodeb, chodbiček a schodišť. Sestoupil jsem o jedno poschodí, sestoupil jsem o druhé poschodí a dosud jsem nebyl u cíle. Moje illuse bledly. A pořád ještě dolů a stále ještě uličkami, až mi konečně ukázali na dveře mé residence. Co bylo za nimi? Velmi málo. Čtyři lůžka po dvou nad sebou, malé umývadlo se zrcadlem v čelní stěně, kus veliké traversy u stropu, malé okrouhlé okénko a asi půldruhého čtverečního metru volného prostoru, v němž se hemžili tři lidé. Pro čtvrtého tam již nebylo místa. Bylo to tak cizí a studené velikým zklamáním a ještě cizejší pro mne cizince. Tedy tahle prostůrka bude mým pětítýdenním domovem na lodi, veliké jako náměstí! O svých spolubydlících jsem věděl ještě méně. Roztřídil jsem je prozatím na starého, mladšího a ještě mladšího. Dali mi možnost umístiti moje zavazadla pod jedním ze spodních lůžek a bez představení se vyběhl jsem opět rychle ven a kvapem na palubu, abych si svoje objevy v mozku roztřídil a abych přemohl duševní depresi. Tam dole rozhodně nebylo příjemně a útulno. Třetí třída mi žalostně připomínala skladiště sardinek.

Na palubě byl alespoň vzduch a volnost. Lilo jako z konve. Chtěl jsem viděti kousek světa a našel jsem si poněkud vhodné místo na vrchní palubě na samotné zádi lodi, vedle záchranných člunů a spousty rozvinutých lan, jež přidržovala loď u břehu. Byl jsem sám, v této hlučné osamělosti ještě více než sám, zatím co dole bylo hotové lidské mraveniště. Všechno tam běhalo, křičelo, šeptalo, smálo se a plakalo, nu a líbalo na rozloučenou. Na druhé straně této části rozsáhlého southamptonského přístavu kotvila veliká přepravní loď s plným nákladem koloniálního vojska, odjíždějícího do Indie. Ve vzduchu bručely hydroplány, které zde hlídkují nad Kanálem. A já jsem

čekal, až odjedeme. Neměl jsem zájmu na čekání, pro mne zde nikdo nemísl slz s deštěm. Stál jsem sám, opřen o lodní zábradlí a stěnu záchranného člunu a sledoval rej kolem sebe s různými pocity. Takhle se tedy odjíždí z velkých přístavů do světa! Jestliže jsem si ještě nakonec uvědomil, že nyní již pro mne není návratu a že jde vše do tuhého, mohl jsem být docela spokojen, nebo zneklidněn, podle toho, toužil-li jsem po dobrodružství, či po vážných věcech, za nimiž stejně dobrodružství cíhalo. Byl jsem na lodi, která mě měla vézt na začátek, nebo na konec velké cesty.

Asi ve tři čtvrti na dvanáct lodní siréna jednou dlouze, jakoby hladově, zařvala a za chvíli znovu dvakrát za sebou. Toužila být již odvázána a puštěna na svobodu, aby se mohla volně rozběhnouti po čistých vodách oceánu a běžeti do daleka za sluncem, ven z těchto nevlídných, podzimních dešťů, mlh a zim. Několik minut před dvanáctou zařvala naposledy třikrát za sebou. Řetězy rachotily a lana se rychle hadovitě plazila na paluby, jak byl odpoutáván spojovací můstek a jak se loď vynaňovala z přístavního zajetí. Zhoupala se v bocích v rozkoši získané svobody a pomalu se otáčela z přístavu, směrem k východu. Křičelo se na břehu i na lodi, mávalo se šátky a padaly vtípy na očekávané příjemnosti plavby. Loď zatím již ukázala záda všemu životu na břehu a na rozloučenou ještě jednou zařvala. Dvanáct tisíc tun lodního prostoru, jemuž bylo dáno pro nás Evropany exotické maorské jméno „Mataroa“, rozvířilo svým mohutným lodním šroubem spousty zelených vod Atlantiku, házelo je rozpěněné za sebe a toužilo po nových, čerstvějších, jichž byla vpředu nevyčerpatelná zásoba. Taková loď prahne po stále čerstvé koupeli a je napořád žíznivá. Neustále nassává vodu, ale hned ji zase vyplivuje, poněvadž je slaná. Nic nepomůže

sebe větší lijavec, aby ji trochu rozředil. Příští zastávka bude na druhé straně Atlantiku, v Panamě, u břehů střední Ameriky, ve stínu rovníku. Až tam přijedeme, budeme mít za sebou již 4560 mořských mil přímé vzdálenosti. Potom proplujeme světoznámým Panamským průplavem a probrázdíme dalších 6.500 mil Tichým oceánem jihozápadním směrem přes rovník, kolem ostrovů Galapagos a jižně od tichomořské skupiny ostrovů Tuamotu až k břehům Nového Zélandu. Bude to cesta kolem větší poloviny naší zeměkoule. Na cestě z vlasti jsem již překročil nultý poledník. Dostal jsem se z východní polokoule na západní. Na rovníku se dostanu ze severní polokoule na jižní a na profílehlém od nás místě, tam daleko na jihu, překročím ještě stoosmdesátý poledník a dostanu se znovu na polokouli východní. Myslím-li již teď dopředu a činím-li součet všech svých přestupů přes hlavní rozdělovací čáry na naší zeměkouli v době těchto dvou let cestování, dopadne takto: dvakrát jsem překročil rovník, abych se dostal ze severní polokoule na jižní a naopak a desetkrát jsem překročil hlavní dva světové poledníky, abych se dostal z východní polokoule na západní a opačně střídavě několikrát.

Stál jsem ještě nahoře na palubě, když už jsme pluli venku podél břehů jižní Anglie a ven do volných vod. Nějak se mi nechtělo dolů do podpalubí, kde to dýchalo cizotou a neútluností. Už jsem byl opravdu promoklý, bylo studeno, obloha těžká šedivými mraky a přece jsem měl zraky stále na moři. Chtěl jsem se dočkat okamžiku, kdy zmizí země z dohledu a kdy nekonečnost rozbouřených vod, ohraničená pouze obzorem, dokáže mi pravdivost skutečnosti, že již nejsem v Evropě, nýbrž na cestě do daleka, na jejímž konci leží moje čest, hrdost a veliké odhodlání. Trvalo dosti

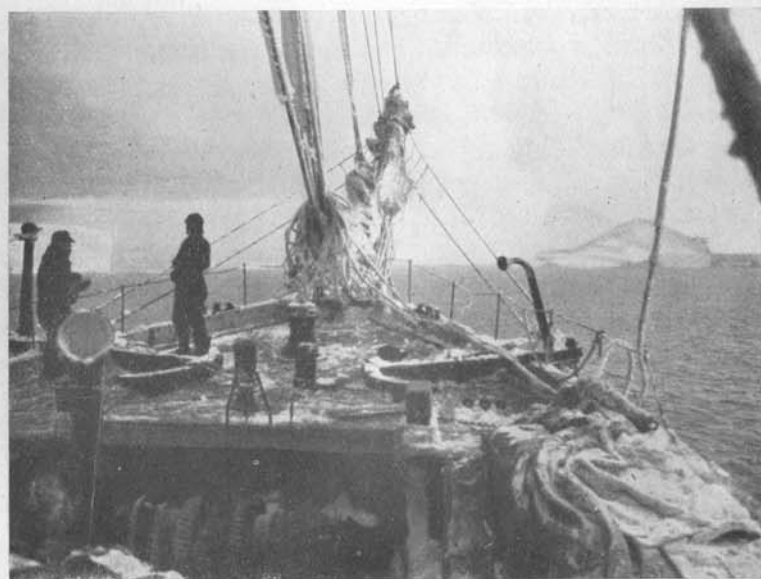
dlouho, než se loď dostala kolem ostrovního skaliska „Tři jehel“ z dohledu pevniny.

Mořská voda byla špinavě šedá a děsivá ve svém rozvzteklí. Člověk cítil strašlivou sílu moře a nicotnost takové kocábky, jako byla naše, jež se nebojí vzdorovati bezmezné vášni živlů. Teprve na moři, na širých jeho vodách, když se po nich pluje celé dny a týdny za různých okolností, člověk plně vycítuje a chápe majestátnost přírody, o níž se domníváme, že jsme jejími pány. Ne, ona je naším pánem, a my se nesmíme příliš nadouvatí sobeckým sebevědomím. Může si s námi zahrátí kdykoli se jí zlíbí. Člověk se může naučiti moři rozuměti a mítí je rád právě tak, jako se stává s lesníkem, když se mu odhalí skutečná duše lesa pod korunami a kůrou stromů. Voda moře má také svoji duši, již nutno porozuměti. Podaří-li se to, zmizí strach z moře a láska k němu zůstane i ve dnech jeho největší krutosti. Vycítil jsem to teprve v časech své námořnické služby. V podpalubí pasažérské lodi zůstává ovšem moře člověku stále cizím, i kdyby po něm jezdil třeba dvacet let.

Naše plavba z Anglie k Panamskému průplavu trvala 13 dní. Rychlostí asi třinácti uzlů pospíchali jsme ze studených vod severního Atlantiku k Azorským ostrovům, kde již je ráj podrovníkové pohody a vyhlídka na teplé paprsky usměvavého slunce. Na palubě lodi „Mataroa“ byli mezi cestujícími většinou námořní zelenáci, kteří poznali po prvé slasti delší plavby stejně jako já, vnitrozemec. Byli to většinou angličtí kolonisté, kteří vezli svoje naděje na Nový Zéland a do Austrálie. Jako kapka v moři zapadli mezi nimi dva říšští Němci a já. Hlavně na Nový Zéland přichází velice málo mimobritských cizinců. Země se uzavřela přílivu podobných přistěhovalců a zachovává

Čtverečný kilometr antarktického ledovce.

Ledovce, strážcové jižní točny, propouštějí „City“ na jih.

si ráz nejangličtějšího státu na světě. Ostatně pionýrskou kolonizaci má již za sebou.

Na tuto svou plavbu vzpomínám s různými pocity. Za pět týdnů jsem se dokonale seznámil se skrčenec-kým pohodlím a slastmi podpalubí. Bylo nás tam jako much. Moře nám dalo brzy poznati rozkoš takového pohodlí hned v den odplutí z přístavu. Již odpoledne za břehy Anglie dostali jsme se do prudké bouře, která lodí kymácela více, než si bylo pro začátek přátí. Všecko nasáklo deštěm a slanou vodou, která zaplavovala naše paluby. Nemám pro strach uděláno, ale k čertu, nelíbilo se mi to. Taková prudká houpačka hned najednou byla příliš silnou dávkou, proč si to zapíratí. Přesto, že to bylo na můj svátek, byl jsem odsouzen k postu, který trval několik dní. Moře jsem poznával po prvé a s tímhle tím jsem si nevěděl rady. Mořskou nemoc jsem očekával s obavou i se zvědavostí. Vůbec jsem ještě nevěděl, že je hrozně nepříjemná a že je člověku při ní velmi hloupě.

Seznamoval jsem se s ní jaksí po pořádku. Viděl jsem, že lidem blednou tváře a že opouštějí palubu, aby svůj žal skryli v ústraní. Přišlo to epidemicky a večer celá loď byla zachváčena šílenstvím mořské nemoci. Každý přepychově obětoval rozzuřenému bohu Neptunovi, ale nebylo to nic platné. Nárek jako při posledním soudu byl všeobecný. Nuže, v třetí třídě to vypadalo všelijak. Činil jsem to sice nerad, ale musel jsem se také vzdáti. Ztratil jsem zájem na spokojeném životě kolem sebe na několik dní. Nebyl jsem z nejhůře postižených; spíše na mne působila deprese celého tohoto nezvykle nového a cizího prostředí, z níž jsem se však velmi rychle dostal. Zdravý a čerstvý vzduch venku na palubě je nejlepší medicinou proti rozmarům moře.

Mohutné vlny bily do lodních boků a pevně za-

vřeným kabinovým okénkem bylo viděti zelenou vodu, které se sklo naší vyhlídky nezdálo asi dosti čistým. Loď od palubních vchodů dolů byla jakoby hermeticky uzavřená před nápory mokrých živlů a nebylo opravdu pranic příjemné a povzbuzující pro náladu i žaludek, že o čerstvý vzduch byla nouze jako v uzavřené ponorce. Hrome, netoužím pro příště po podobné rozkoši.

Není však zle, aby nemohlo býti zase lépe. Loď se houpala až do blízkosti Azorských ostrovů, kde zatoužila také po klidu a poddala se laskavému hýčkáni teplého slunce a modrých vln. Od 2. října se počasí značně zlepšilo a bylo přímo nádherné, když jsme měli za sebou obratník raka a před sebou rajske končiny střední Ameriky. Příjemné, svěží teplo dovolilo přestěhovati se z těsných kabin na palubu, vyhledati si zde místečko pro odpočinek a svěžití svůj obličej za spánku zdravému celování pasátních větrů. Měl jsem takové místo na truhle se záchrannými pásy těsně vedle zábradlí a stačilo jen opřít se o loket, abych viděl před sebou černé lesklé vlny, protkané miliony čar a bodů, jež byly tvořeny tajemným podmořským životem. Po prvé jsem chápal, proč jest kouzlo tropů hlavně za nocí tak neodolatelné a proč zanechává stopy na povaze a náladě lidí, kteří je obývají. A ještě více, proč námořníci, kteří znají zdejší moře z nesčetných plaveb, nemohou se svého povolání vzdáti i kdyby jim na pevnině kynul sebe lepší a spokojenější život. Volání tohoto moře je právě tak silné jako volání smutných polárních plání, po nichž běží sice nohy psododovy, ale srdce jim udává směr, cíl a poslání. Nikdo toho nedovede slovy vyjádřiti, ale každý člověk to cítí a podvoluje se této tajemné síle, která je stará jako svět sám a činí z lidí dobyvatele, dobrodruhy, šilence a básníky.

Denně jsem sedával na železné lanové kotevnicí na přístavní straně lodi, na samotné zádi, opřen rukama o zábradlí, se zraky na vodě a pozoruje a vnímá všechn tento nový život s tisícerymi půvaby a rozmanitostmi. Moře i za nejklidnějšího počasí není úplně tiché a netečné; slabší nebo silnější vlnění postupuje ve svém nekonečném neklidu po směru větru a příboje, bez cíle a bez zastavení a připomíná dětskou hru neznámých, tajemných živlů, které jsou spokojeny, že mají ve svých rukou vládu nad neštrašnější silou naší zeměkoule. Vlny a vlnky se převalují se strany na stranu a vyhazují do výše plnýma hrstěma načepýřené koničky. Tito vesele poskakují a snaží se dostatí se co nejvýše, avšak sklouzají zase rychle zpět a mizí ve veliké dlani svého pána, který si hraje právě tím, že je střídavě pouští na svobodu a opět zachycuje rychle v jejich rozběhu. Laškuje moře a proto laškuje s ním i tvorstvo, kterému je moře domovem. Jako střely vyletují z vln hejna létajících ryb, odrážejí se po způsobu „kaček“ od vodní hladiny a zapadají do vlny, která se jim nejdříve postaví do cesty. V těchto teplých mořích je to náhlé a věčné. Lodní příď rozrážela jejich hejna a z těch se tvořily létavé paprsky, které se zaskvěly na chvílku v záři slunce lasturovou bělí a rychle mizely v modravých vodách. Jest jich tisíce a člověk se na ně vydrží věčně dívati. Ostatně není nic na práci a sladká lenost tropického podnebí jest hodně nakažlivá. Slunce neposílá nikoho do podpalubí.

Plujeme moři nejbohatšími na vodní život a proto jsou zde také delfíni, žraloci a množství malých i velkých ryb, kterých jsem já, vnitrozemec, dosud nikdy neviděl. Proto jsem vydržel seděti po celé dlouhé hodiny sám s rukama opřeny o zábradlí a míti zraky na vodě i ve vodě. Toto prostředí dáva člověku jiné

myšlenky, přenáší ho do jiných světů a proto silně cítí onu sflu svobody a volnosti, která je všude kolem něho a po níž tolik toužil.

Měli jsme již mnoho tisíců mil plavby za sebou. 8. října byla celá loď zachvácená neklidem a vzrušením, jež znají od pradávna lidé na moři, když se jim má po delší době opět zjevití země. Země! Člověk je k ní poután silou zvyku a přirozeného pudu. Vrací se k ní jako k milence, i když láska k moři je hodně silná. Vrací se k ní aspoň na chvíli, aby se s ní radoval, aby užil jejich sladkých a hořkých svodů a aby od ní s proklínáním prchal zpět na moře. Bylo to tak vždycky a nikdo toho nezmění! Nám však toto nebezpečí nyní nehrozilo. V noci se objevila blikavá světla majáků, postavených na mysech vyběhlých z pevniny do moře. Blikalo to na několika místech a litovali jsme, že není den, abychom mohli zemi vidět a nikoliv pouze tušit. Nemýlím-li se, pluli jsme právě kolem ostrova Porto Rica, jednoho z velké skupiny ostrovů Západní Indie, která byla první Kolumbovou Amerikou. Podivno, vydržel jsem i nyní sedět na palubě a sledovat tato světla tak dlouho, dokud nezmezela zrakům. Ráno nám bylo řečeno, že jsme v noci propluli ještě kolem jiných ostrovů a že jsme se jejich řetězem dostali do Karibského moře. Panamský průplav nedal na sebe již dlouho čekat. Blížili jsme se k němu rychlostí 350 mil, jež „Mataroa“ nechávala denně za sebou. Pluli jsme stále klidnými vodami, tak klidnými, že jsem se až divil, že to mohlo být právě zde, kde před nedávnem zuřily strašné uragány, které smetly hrozným způsobem celou Floridu. Tak rychle se může ráj změnit v peklo a zase naopak.

Ve čtvrtek 11. října ráno byla celá loď na nohou hned od východu slunce. Lidé vlastně ani nespali. Spát se chodilo dosti dlouho po desáté a svítání začí-

nalo hodně časně. Proplouvali jsme těmito krajinami v době, kdy slunce skoro přímo z nadhlavníku vysílá dolů žhavé paprsky a kdy ranní kohoutí kokrhání začíná záhy po půlnoci; a tohoto dne se skutečně na lodi vstávalo se slepicemi. Již od večera jsme věděli, že během rána spatříme americké břehy a že hned proplujeme Panamským průplavem do Tichého oceánu. Počasí bylo opravdu skvělé, obloha téměř vymetená a nebylo tedy nikoho, kdo by si byl dal ujít tuto jedinečnou příležitost. Já rozhodně ne! Krev tulákova musela být vždy uspokojena pohledem na všecko nové ve světě, co dýchalo neznámem. Tak tomu bylo po celou dobu mého velkého, dvouletého putování. Pořád jsem měl o všem slušné geografické znalosti a k tomu ještě neobyčejně zvýšený osobní zájem, vnímal jsem všecko mnohem důkladněji než kdokoli jiný. První spatření proslulých světových zemí v dalekých oblastech zeměkoule není jistě jen tak obyčejnou událostí, která se často opakuje.

Země! Střední Amerika! Panama! Objevily se zrakům před šestou hodinou ranní. Nejprve jako něco temnějšího na obzoru, co se pomalu vynořovalo z mlh v útvarech stále konkrétnějších a zajímavějších. Na moři se objeví vše, co ční nad jeho povrch, na vzdálenost až mnoha desítek mil, podle jasnosti počasí, velikosti předmětu a klidu vodní hladiny. Zdá se proto vždycky hodně dlouho, že pohyb ustrnul a že se vzdálenost nezmenšuje. Toto zdání trvá pouze do určité míry; Nakonec přijde chvíle, kdy poznáme, že se k objektu blížíme tak rychle, jako bychom byli k sobě přímo přitahováni. Také naše Amerika nemohla zůstat dlouho tajemstvím. Její břehy stály pevně před námi v celé své kráse; to co jsme viděli, bylo úzkým pásmem Kordiller, které tudy mírně probíhají k severu i k jihu do fantastických dálek. Na severu až do arktických

pustin a na jihu až k mysu Hornovu, na němž se zastavují a přeskakují do země Grahamovy v Antarktidě, kde začínají být pro člověka nerozluštěnou záhadou v plné své tajemnosti a vyzývavosti. Není třeba jít ani tak daleko; sama střední Amerika právě v této své části v sousedství průplavu má ještě mnoho neprozkoumaných míst přímo na dosah ruky, hned v okruhu nejvyspělejšího díla techniky a pokroku moderní civilizace.

Krásná vlnovka horního okraje panamské šíje ukázala brzy celou nádhernou výplň pod sebou. Tmavá barva vzdálených obzorů přetvořila se v zeleň tropické vegetace, propletené stříbrnými nitkami vodopádových říček a bílá pěna příboje odhalila členitost břehů. Mohli jsme se domnívat, že se na nás odněkud dívá pozorné oko moderně vyzbrojené americké stráže, anebo pátravý divošský zrak polonahého Indiána s lukem a oštěpem v ruce. Tyto kontrasty zde opravdu existují v bezprostředním sousedství. Průměrný cestující vidí pouze sílu moderní moci. Vstupovali jsme zvolněným během do mírné zátoky před průplavem a hle! — něco bylo před námi. Vlevo vpředu se cosi houvalo na vlnách: byl to periskop americké ponorky, hlídající vstup do průplavu. K naší radosti se vynořila celá nad hladinu, ohřála si trochu záda a hned zase se ponořila pod vodu, družně mezi žraloky a krokodily, jichž jest zde spousta. Aby to šlo do páru, hnál se na nás vzduchem mocný patrolující hydrólán a těsně nad našimi hlavami prováděl různé evoluce. Dlouho se mu od nás nechtělo. Tak vypadalo vítání americkými ozbrojenými silami. Celní motorový člun dokončil celou tuto proceduru a tak jsme se stali zralými pro přestup do nového oceánu.

Cesta Panamským průplavem byla již stokrát popsána. Trvá několik hodin a vyměňují se během ní

dvě moře a vlastnictví spousty dolarů. Dolar za tunu za průjezd dá pěkný kapitálek, uvážíme-li, že denně propluje průplavem až několik desítek lodí a mnohá z nich má 20.000 tun tonáže. Američané dovedou vyrábět peníze právě tak v arktické Aljašce, jako v tropické Panamě a kdekoli jinde na světě. Dovedli proměnit prohnitou Panamu v Panamu mocenskou a zlatonosnou. Přelévá se tudy západ a východ. Setkala se zde všechna lidská plemena a všichni národové světa. Spojily se zde námořní mocenské síly Spojených států na dvou oceánech. Kdosi napsal, že Panama jest námořní Broadway a jistě to vystihl nejsprávněji.

Cestu přes Panamskou šíji z atlantické strany k pacifické, kterou v r. 1513 konal konkvistador Balboa Vasco de Núñez plně tři dlouhé týdny, absolvujeme v r. 1928 za pouhých šest hodin. Tento kus země, v šířce pouhých asi 40 mil, činil lidstvu starostí po několik století. Proč, k čertu, tenkrát, když se peklný útvar naší země, nezůstala zde hned potřebná mezera, aby ji lidé nemuseli teprve sami prorážeti? Je to skoro směšné, že tak veliký světadíl, jako Amerika, je tak útlý v pase; dočkal se tedy přeštípnutí. Bránil se řádně a dlouho. Nepovolil ani slavnému Lessepsovi, tvůrci suezského kanálu, kterého po těžkých obětech na lidských životech a penězích zahnal zase pryč. Teprve Američané se zde pořádně zakousli a zvítězili po desítiléte práci a po investování 350 milionů dolarů. Panamský průplav jest ještě mladý. Přihlásil se sice k životu v r. 1914, ale jeho sláva spala až do r. 1920. Praktickým úspěchem předčil všechno očekávání a během několika let svého dosavadního krátkého trvání přiměl Američany k nové směle myšlence o zabezpečení Nicaraguy pro stavbu nového průplavu. Buď se tedy Panama rozšíří pro čtyřřadovou dopravu, anebo dostane souseda. Půjde-li to tak dále, dočká se Ame-

rika rozčtvrcení a odvezou její zemi stranou, aby nestála v cestě lodím, plujícím z Evropy na východ přes západ a do všech zemí Tichého oceánu!

Průjezd Panamským průplavem jest opravdu velmi zajímavý. Dokáže pozorovateli, že člověk dovede přetvořiti romantiku kraje v dílo rozumu a účelu; že dovede zbaviti svou zemi kouzla exotiky a původnosti. Beton a mašiny nikdy nenahradí díla božích rukou a nedají lidstvu více ušlechtilosti a spokojenosti. Boží kraje přestávají býti božími tenkrát, když se jich dotkne lidská vynalézavost. A tak těžko říci, chce-li se člověku obdivovati třeba tento Panamský průplav anebo nenáviděti všech těch lesklých a rezavých strojů, které se podivně vyjímají mezi palmami a na pokraji džungle.

Plujeme průplavem. Hned zkraje po pravé straně možno viděti původní dílo Lessepsova projektu, od něhož se Američané uchýlili. Z celého díla Francouzů zůstalo pouze toto nedokončené slepé rameno, které svým vzhledem připomíná dnes strouhu; člověku se ani nechce věřiti, že to měl být průplav. Džungle se zde zřejmě ujímá zase své nadvlády. Než si to však pozorovatel rozmyslí, má před sebou první přehradu a sleduje se zájmem proceduru vystupování lodi jakoby po schodech nahoru, na vyšší hladinu gatunského jezera. Gatunské přehradu jsou tři a jdou jedna za druhou až do výše asi 25 metrů nad hladinu moře; basén každé z nich jest dosti velký, aby v sobě uvelebil i největší oceánské parníky. Lodi mohou proplouti podle sebe v obou směrech, vždy v samostatné přehradě. V skrytu pracují neviditelné síly, které v několika minutách zdvihnou lodního kolosa o několik metrů výše a přivedou jej takto postupně na úroveň hladiny Gatunu. Loď jest při tom držena na uzdě čtyřmi elektrickými tanky stejnoměrně po dvou s obou

stran; dávají jí pravidelné tempo pohybu kupředu a chrání ji před kolísí se stěnami přehradu.

Za přehradou pluje loď opět svou vlastní silou pod vedením zkušeného místního lodivoda vodami Gatunského jezera, jež vypadá trochu podivně. Všude vyčnívají z vody spousty černých, jakoby ohořelých pahýlů stromů, které bývají obsazeny pelikány, racky a supy. Člověk zde zřejmě ničil a přetvořoval, aby mohl prohloubiti vodní koryto a učiniti je naprosto bezpečným pro každou námořní veličinu. Tady lidská ruka mnoho práce neměla. Příroda zde sama darovala člověku několik desítek kilometrů svého vlastního díla, ale zároveň mu ukázala hranice podobné štědrosti; postavila do cesty Kordillery! Avšak člověk se jich nelek. Kopal, umíral a zase kopal dále, až se konečně dostal přes mrtvoly dělníků a miliony tun země na druhou stranu. Hory ztratily jeden ze svých obratlů a přestaly býti hroznými. Co na tom, že poražená Příroda zuří a shazuje dolů do vody neúnavně balvany a hlínu, hlavně v Paso de Culebra; stroje a lidské ruce odstraní hned každou překážku. Poněvadž loď vystoupila na začátku nahoru, musí zase dolů, aby se setkala s mořem. K tomu účelu jsou zde přehradu Pedro Miguel a Miraflores, za nimiž jest k moři už pouhý skok. Tak jsme jednoduše vyměnili Atlantický oceán za Pacifický; otevřeli jsme si cestu k dalším světům, ještě lákavějším a rozlehlejšími.

Nutné ozdoby každé civilisace v podobě různé moderní techniky, vojáků, starého nepotřebného braku a pokažených černochoů, jsou samozřejmostí, která náleží k inventáři tohoto slavného Panamského průplavu. Abychom věděli všechno, podíváme se ještě na samotné město Panamu, dříve než se svěříme vodám Pacifiku. Snad nás přece jen ještě překvapí kouzlo exotiky! V tomto ohledu se můžeme snad utěšovati,

že bezprostřední teritoriální moc Spojených států v Panamě jest pouze v úzkém pásu desíti mil po každé straně průplavu.

Naše „Mataroa“ šťastně přesákala všechny stupňovité přehrady průplavu a v 5 hodin odpoledne zakotvila v přístavu Balboa na pacifické straně. Toto místo nemá zvláštností ani atrakcí; jest pouze sbírkou přístavních mol, skladišť, úředních budov, lodí, bagrů, policemanů, vojenských stráží, otrhaných černochoů, taxikářů, angličtiny, španělštiny, tropického vedra a banánů. Není zde veselosti ani rozmazlenosti. Ty nutno hledati o tři čtvrti hodiny cesty dále, v městě Panamě.

Jde se tam po asfaltované silnici kolem hokynářských bud tlustých černošek, nabízejících hrst banánů hlupákům za dolar a zkušencům za několik centů. Cesta brzy zahne do prava a vede podle černošských chat a tančiren k předměstské vilové čtvrti důstojných bílých i barevných domorodců a konečně kolem hřbitova přímo do centra života Panamy. Nemusí se sem jíti pěšky, kdo chce, může jeti tramwayí anebo taxikem. Přijde ho to dosti lacino, či hodně draho, tak jako vůbec všecko v Panamě. Na cizince jest zde políčeno. Padne-li člověk do rukou taxikáře, který se v tom vyzná, trvá cesta autem do Panamy také třeba půl hodiny. Šofér ho vozí a stále jen vozí všemi možnými oklikami mezi domy a mimo ně, po bulvárech a černošskými uličkami, věčně zahýbá, přejíždí křižovatky a vezený si nakonec myslí, že Panama má nejkomplikovanější komunikaci na světě vůbec. Jediným prospěchem takové projížďky mohlo by snad býti sbírání dojmů cestou, kdyby nakonec nebyl háček v taxikářových počtech. Vykouzlí před vámi sumu několika dolarů, jako housky na krámě. Hádáte se s ním anglicky, předstírá, že nerozumí anglicky. Umíte-li to, hádáte se s ním španělsky a on zase nerozumí

španělsky. Spustí při tom nějakou hantýrku, při níž ukazuje na kola vozu a na volant, šermuje rukama a chce peníze. Hodíte mu nakonec čtvrtdolar a se sakrováním odejdete. Chcete-li vykonati idylickou procházku pěšky, zastaví u vás každé předjíždějící i protijedoucí auto a nabízí vám služby. Když odmítnete, muž uvnitř nadává. V celku možno říci, že cesta pěšky z Balboa do Panamy je strašně nepříjemná a člověku by se chtělo generalisovati.

Život v Panamě jsem mohl viděti od 8 hod. večer do půlnoci a od 8 hod. ráno do dvanácti v poledne. Co jsem viděl? Kousek noci a kousek dne. Krásné, výstavné paláce a hrozné černošské chaty, pestrý život na hlavním boulevardu v záplavě světél, krámy s prádlem, panamskými klobouky a tropickým ovocem, spoustou nálevení, černá nalíčená děvčata v elegantních bílých šatech, nevázaný flirt bílých s černými, nebo chcete-li, obráceně, přepych a bídu, výjevy jižního temperamentu, hodně veselí a celkem asi dobré časy. Na tomto velkém rozcestí světa lidé nechávají peníze a prahnou po výstřednostech. Scházejí se zde svorně všichni: největší boháči světa, obchodníci, turisté, zvědavci, námořníci, vojáci, proletariát, bílí, černí, žlutí a strakatí, t. j. ti, kteří se ve své krvi vůbec nevyznají. Když jsem spatřil Panamu, vzpomněl jsem si bezděky na různá Eldoráda a Dawsony v nejmodernějším vydání. Najde zde uspokojení každý z výše vyjmenovaných typů. Bylo málo času a chtěl jsem viděti hodně. Hezky po pořádku, poněvadž začátek byl v noci, jsem se podíval na ovzduší i barů i kostelů. V tomto městě se člověk ničemu nediví; všecko je tak samozřejmé. Jsou zde lidé z celého světa v rušném tropickém prostředí a proto je vše úplně v pořádku. Žije se zde mnohem více v noci než ve dne. Ve dne jest Panama skoro idylická, až ospalá.

Skoro se mohlo státi, že jsem v Panamě málem neuvázl. Loď odjížděla v pravé poledne z Balboa. Spěchal jsem s prohlídkou města, chtěl jsem viděti co nejvíce a spoléhal jsem na rychlost taxikáře. Bůh sám ví, nemohl-li opravdu nalézt cestu do přístavu, nebo nechtěl-li. Jezdil bez cíle, hodiny utíkaly a „Mataroa“ nebyla k spatření. Byl jsem rád, že se dostal aspoň na opačnou stranu přístavu a že jsem odtamtud v plném klusu doběhl na loď, která již zdvihala kotvy. Tento sport zdejších automobilistů jest opravdu hodně nevídaný. Až se budu vraceti tudy z jihu zase zpět, budu opatrnější.

Loď chtěla dále a my také. Panama nebyla vším, v předu byly ještě jiné zajímavější věci. Především zase ještě moře, dokonce většina Tichého oceánu. Ne-daleko byl rovník a těšil jsem se na jeho horkou lázeň. V mých představách byl velmi žhavý. Jak jsme vy-jížděli z přístavního zálivu na moře, objevilo se nám celé město Panama jako na dlani. Začínalo u moře a končilo na stráních. Ovšem, že nás provázela ven veliká hejna nezbytných racků a mořských vlaštovek; milují však pevnou zemi a proto nás opustili ještě dříve, než země zmizela z dohledu. Mířili jsme k sou-ostroví Galapagos, ležícím přímo na rovníku a dou-fali jsme, že je snad spatříme. Oči touží stále po čerstvé pastvě a není-li jí, přijde zklamání. Přišlo zklamání i překvapení, jehož jsem vůbec neočekával.

V Panamě bylo vedro k zalknutí, ale ještě téhož dne večer na moři se začalo rychle ochlazovati a cosi nevlídného viselo ve vzduchu. Snad to zavini-la nešťastná třináctka, kteréhožto data v říjnu jsem po prvé v životě přejížděl rovník. Ale jaké to bylo! Seděl jsem na palubě v lenošce oblečen v teplý svetr a bylo mi chladno. Studený vítr působil mrazení a slunce se po-

divně šklebilo; byl to opravdu podařený žert. Za takových okolností se ve 3 hodiny odpoledne po lodi hlásilo, že právě přejíždíme rovník. Nepekli jsme se vedrem, ale mrzli zimou za stísněné nálady. Nebylo oné obvyklé tradiční námořnické veselosti při Neptu-nově slavnosti křtu rovníkových nováčků, jak káže námořní tradice od dávných věků; Angličané dokáží býti v studeném prostředí opravdu ledoví. Dnes, kdy píši tyto řádky, jest už po všem. Jsem také trochu námořnickým veteránem a přece mi něco chybí. Dva-krát jsem přejížděl rovník a nikdy se mi nedostalo rovníkového křtu! Bude mne to do smrti mrzeti.

O Tichém oceáně mám svůj vlastní názor. Byl tak rozmarný a nevlídný, že by se mohl spíše nazývatí aprilovým. Zima na rovníku, zima pod rovníkem, samý déšť, studený vítr, vysoké vlny, nucený pobyt v nepří-jemném těsném podpalubí, všeobecná rozmrzelost a únava z dlouhé cesty za takových poměrů. Spáti na palubě bylo již vykoučeno, jednak pro velkou zimu a jednak pro vlny a déšť, které věčně všecko zapla-vovaly. Bylo skoro vzácností, když se občas na chvíli oteplilo a vyjasnilo. Těžko se chtělo věřiti, že v naší blízkosti jsou tropické pohádkové ostrovy s palmami, květy a věčným zpěvem domorodců. Jedné věci jsem se opravdu divil. Ať bylo jakkoli, hrál na naší palubě každého večera jazz-band a lidé při tom tancovali a vůbec nedbali kymácení lodi ani studené spršky vln. Zvyklo se na všecko a lidé ubíjeli dlouhý čas. O to se staral také ještě dvakrát týdně biograf. Sedělo se na palubě, plátno bylo nataženo před stožárem a pro-jekční stroj hrčel nahoře z ochozu první třídy, kdež také jazz vyhrával. A když bylo jasno, díval se na nás s oblohy Jižní kříž... Záleželo mu na nás asi právě tak, jako nám na něm. Řekl bych, že by mohl býti krásnější a majestátnější.

Malou příjemnou epizodou byla krátká zastávka lodi u ostrova Pitcairn, který je sirotkem na jižním okraji Paumotského archipelagu. Leží pod obrátkem Kozoroha na 130. poledníku a má také svou historii. Asi před 150 lety zde ztroskotala nebo zakotvila loď s posádkou vzbouřenců a neznámý ostrov se jim stal domovem. Vzbouřenci měli důvod skrýti se před trestající spravedlností a proto neváhali; opatřili si ženy a zůstali tu navždy. Jejich potomci tvoří dnes malou obec asi o stopadesáti lidech a není jim zle. Ostrov jest malý, ale uživí všecky. Podnebí má velmi příjemné a úrodné. Dává banány, pomoranče a kokosy a to ostatní je přídatkem. Kozy poskytují maso a mléko, a pasažéři lodí, které se tady někdy zastaví, přinesou také ještě jiné věci ze světa. Naše loď se zde zdržela dvě hodiny a po tu dobu trval čilý obchod. Jinak jsme za celý ten čas od 12. do 31. října mimo vody nespátřili nic jiného. Nebylo tudíž námitek proti přistání a vyloštění na Novém Zélandě, který byl cílem velké většiny cestujících a pro mne velikou nadějí. Nových šest a půl tisíce mil dělilo mě od vlasti a dostal jsem se přímo na bojiště začínajících jihotočnových událostí.

KAPITOLA IV.

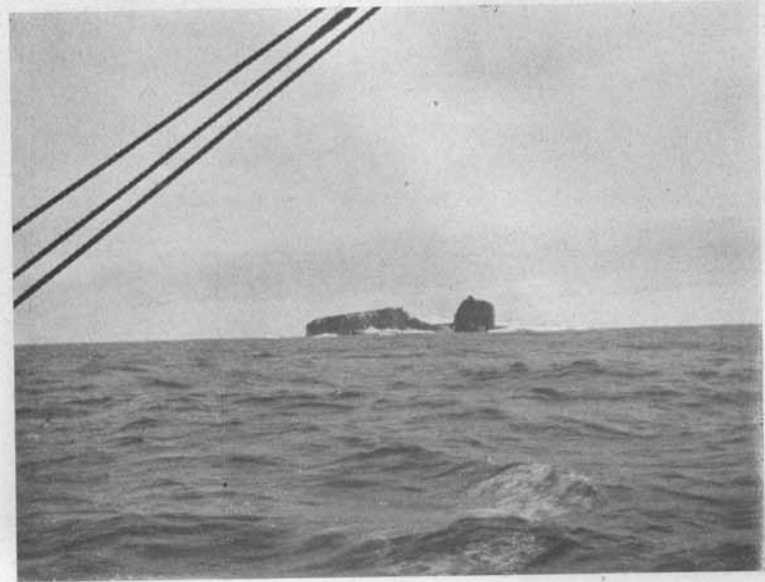
CO SE DĚLO NA NOVÉM ZÉLANDĚ, NEŽ JSEM SE STAL ČLENEM JIHOTOČNOVÉ EXPEDICE KOMANDÉRA R. E. BYRDA.

Poněvadž naše plavba z Anglie začala deštěm, musela tedy také deštěm skončiti; lilo jako z konve v Southamptoně a cedilo jako z konve u profinočců ve Wellingtoně. Spustilo se to drobnou prškou ve středu večer dne 31. října, když se po naší pravé straně objevily první břehy severního ostrova Nového Zélandu. Objížďeli jsme jeho nejjižnější výběžek, mys Palliser, abychom se stočili trochu k severozápadu a vepluli do wellingtonského přístaviště. Zamračená hora Rossa nás vítala opravdu škaredě a divím se, že k tomu měla důvody; vždyť my všichni na lodi jsme se těšili a smáli, že jsme konečně ve své zaslíbené zemi. Tolik jsme sem přece spěchali, že se nám dokonce podařilo vytvořiti na této dlouhé lince rychlostní rekord s náskokem celých tří dnů. Cookova úžina, rozdělující Nový Zéland na ostrovy severní a jižní, to vděčně uznala a ráda nás objala vroucně s obou stran. Náruč wellingtonského přístavu byla nám dokořán otevřena a bylo nám potěšením slyšetí pleskot přátelského celování až do prvního listopadového rána. Slzy tekly proudem a promočily nás dokonale. Námořník si však

na takovou přemíru slzavé sentimentality zrovna příliš nepotrpí a má raději slavnostní illuminaci v podobě krásně svítícího slunéčka, které aspoň částečně zaplaší rouhavá slova z jeho věčně klejících úst. Inu, jsme-li na moři, musíme se tedy také přizpůsobití vytí mořských vlků!

Ráno se na nás přišli podívatí celníci a lékař; ne ze zvědavosti a pro zkrácení dlouhé chvíle hned po ránu, ale proto, aby překontrolovali naše papíry a jazyky. Dojali mne svou roztomilostí, poněvadž mi docela odpustili zaplacení vstupní taxy 10 liber, kterou mi předepsali jejich kolegové v Londýně. Pohostinství této země, která je nejvzdálenější civilisovanou zemí od Evropy, mne provázelo po celou dobu mého zdejšího pobytu a dnes, kdy mohu již pouze jen vzpomínat, řadím ji ve svém srdci hned za svou vlast. Kdyby ve mně nebylo oné živelné touhy po polárních krajinách, snad by se mi po ní i hodně stýskalo. Čtenář brzy pochopí důvody; Nový Zéland mi daroval největší dny v mém životě. Nesmím však předbíhat, jsem dosud na lodi.

Loď měla po závodech; ztichly stroje, přestal se točit lodní šroub a modré nebo zelené vlny se již nestavěly v cestu. Tanky s naftou na pohon lodi byly prázdné, zatím co naše hlavy byly plné očekáváním nadějných dnů. Melancholická vibrace lodi ustala a zůstalo po ní pouze hučení v uších a jakési opětné probuzení k pozemskému střízlivému stavu. Neboť moře opíjí, jak říkají staří námořníci, právě tak jako nefalšovaná skotská whisky. Přecitlivělí romantičtí lidé, chtějíce působit svým vyprávěním na ochotné a užaslé posluchače, říkají tajemně, že po delší plavbě po moři zkruší člověka na pevné zemi zemská nemoc stejně nepříjemně, jako před tím nemoc mořská. Vymyslili si patrně, že žaludek se člověku během plavby

Scottův ostrov, první jihotočnová pustina.

Bílý pruh na obzoru ohlašuje blízkost ledové tříště.

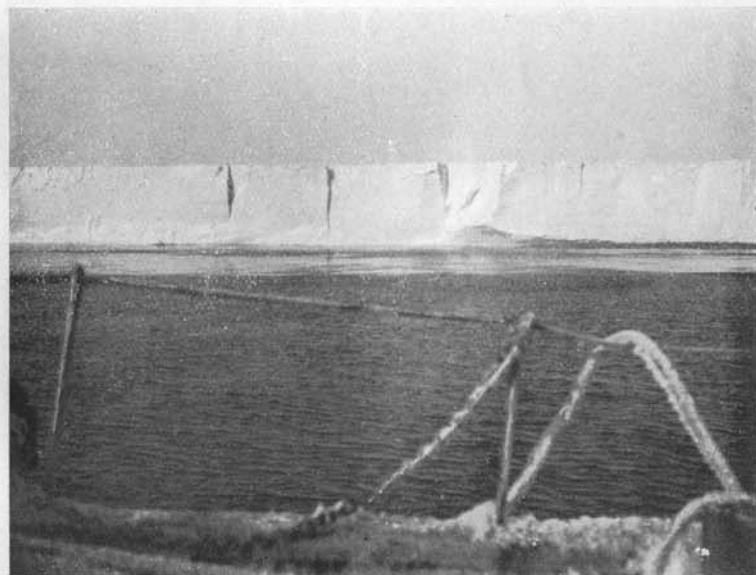
Pozdrav tučňáků Byrdově expedici.

Tuleň vítá Byrdovy lodě.

Ledová tříšť chrání přístup k jižní točně.

Velká Rossova ledová bariéra jižní točny.

rozhoupe a že mu pak dá práci opět se zastaví bez rozmarných hloupostí. Snad taková změna působí na ty lidi, kteří jsou zvyklí objevit v sobě nemoc stejně při projíždce autem a po ní, jako při pohledu na americkou houpačku. Skutečný muž moře vystoupí na pevnou zemi a zaláteří si, když najednou shledá, že se mu to pod nohama vůbec nehoupe. Je z toho melancholický a nesnese pohledu na prázdnou láhev; potom teprve vyvolá ducha zemské nemoci. Jediné, co mu již zůstane stále, jest trochu kolébavá chůze ze široka. Poznáte po ní každého člověka s moře, je-li již nasáklý vodou několika oceánů. Mám z toho opravdovou radost, poznávají-li to prý na mně i přátelé v Praze. Snad můj osmiměsíční námořnický život přinesl přece nějaký užitek! Propadnu-li v názorech učených mužů a nevykonám-li v budoucnosti nic tak učeně velkého, aby tomu nemohla rozumět laická duše nevzdělaného plebsu, dám se aspoň k dispozici biologickému badání.

Nyní jsem prozatím musel probadatí svůj osud; proto jsem přijel na Nový Zéland. Vítal mne sice nevlídně, ale na to bývám zvyklý. Moje vyhlídky byly přece také zachmuřené a právě nyní jsem cítil, jaké beznadějnosti jsem vyšel vstříc. Nestačila již pouze osobní odvaha k riskování tak daleké cesty; musela být odvaha k přijetí konečného rozsudku hrozného dosahu. Věděl jsem, že ničeho dobrého se nedočkám. Ale byl jsem tak zatvrzelý, že jsem chtěl slyšet odmítnutí z vlastních úst Byrdových a pak se pustit do boje, jenž byl velmi slibný snad jediné tou svou beznadějností.

Toto všecko mne očekávalo právě na půdě země, od níž mě nyní odděloval již pouze lodní můstek. Sešel jsem dolů a vstoupil do nového prostředí, o němž jsem měl hodně nejasné představy. Člověk se pouhým

studiem žádné cizí zemi příliš nepřiblíží, spíše si ji vybájí podle rozmachu své fantasie. Znátí ji opravdu, znamená vidět ji a žít v ní. Mohu posloužit svou vlastní zkušeností a potvrdí mi to každý člověk, který cestoval. Proto tvrdím, že odborník musí postupovat právě tímto způsobem a nesmí se spokojit pouhou šedou teorií, chce-li být opravdu zkušenou autoritou ve svém vědeckém oboru. Proto jsem byl nyní na Novém Zélandě a proto jsem toužil po účasti na Byrdově jihotočnovém podniku.

Není ovšem mým úkolem provádět čtenáře této knihy po Novém Zélandě a přednášet mu třeba o jeho geografii a statistice. Pokud jsem přišel do styku s touto zemí, neopomenu zaznamenat některé její charakteristiky podle svého pozorování. Snad se při tom poněkud odchyluji od obvyklého psaní polárních cestopisů, ale to mám právě na mysli; nemusím se snad držet tradičních stop, neboť moje kniha jest určena nejširším lidovým vrstvám a československému mládí.

Než jsem se dostal na půdu Nového Zélandu, musel jsem projít vstupní branou celního úřadu, kde se rozřídili a cejchovali lidé a jejich zavazadla. Neměl jsem obtíže; slušnost a taktnost vítá zde každého řádného cizince, jichž sem nikdy mnoho nepřichází; Čechoslovák je zde bílou vranou. Splněné formality otvíraly rozhled do nového prostředí, jež jest skoro nepodobné všemu evropskému. Po východu z celní budovy široký boulevard, ohraničený po pravé straně doky a mořem a po druhé straně výstavnými domy obchodních a plavebních společností, slibuje zavést člověka do leva, do centra hlavního města země a v přímém směru na periferii a na silnici, vedoucí do krajin bushe, farmářů a civilisovaných Maorů. Wellington o sto třiceti tisících obyvatelích jest hlavou

dominia s jedním a půl milionem osadníků. Rozloha města svádí pozorovatele k půlmilionovému odhadu; malé dřevěné vilky s pěknými zahrádkami potřebují hodně místa. Hlavní city má pouze dvě ulice a projdete jimi za čtvrt hodiny. Na tomto kousku hýří přepych hlavního města pacifické ostrovní říše a bije srdce vlasteneckého sebevědomí lidí, kteří se domnívají, že vytvořili velkoměsto. Ale ach, jsou zde ztraceni v zemi uprostřed ohromného oceánu a nemyslí na to, že na sever od nich jest trochu větší a světovější město Auckland a že na severozápadě, v sousedství Austrálie, rychle vyrůstá nový New York v podobě ohromného přístavu Sydney. Nikdy se navzájem nesbratří, neboť není to pouze moře, které je odděluje; je to duch a smýšlení, jež jsou v poměru k sobě vodou a olejem. Nový Zéland jest Anglií a Austrálie je Amerikou, chcete-li. Snad jednou zabuší společné zájmy v odporu vůči žlutému nebezpečí, o kterém se stále mluví a píše a které se nepodceňuje. Nový Zéland jest nejlojálnější zemí britského imperia a přece nebude nikdy moci pro ně mnoho učiniti. Jest pouze méně významnou periferijní osadou, která je stoprocentně závislá na své mateřské zemi. Farmářství ji rozčtvěrekovalo a poctivý anglosaský konservatismus jí nedovoluje vybočít z konfesijních tradic. V zemi, kde Armáda spásy se těší opravdové úctě a pozornosti, majíc docela rozsáhlé a pravidelné rubriky ve vedoucích časopisech, není opravdového revoluconářství a ctižádostivého rozmachu. Je to docela idylická země, která příliš netouží po vyrušování z klidu spokojeného domácího života. Dnešní krizi cítí dosti silně, poněvadž není dosud způsobila ke konkurenci. Hospodářsky podléhá úplně vlivu Velké Británie i Spojených států amerických. Má pravou liberální rozšafnost a mohla by být dobře útlkem spokojených a nenáročných

pensistů. Král a jeho rodina se těší božímu respektu; britskou hymnou se ukončují právě tak každá kostelní bohoslužba, jako každá tancovačka. „God save the King“ visí stále ve vzduchu a spadne dolů kdykoliv. V porovnání s tím jest naše státní hymna pečlivě opatrovanou skleníkovou květinou a naše vlastenectví v beznadějném úpadku. Co je lepší? Jistě ne extrém, které zastihují mnoho pravých a vážných věcí a které mohou zroditi slepotu.

Nový Zéland není již vůbec tím, čím byl ještě před několika desetiletími. Civilisace se postarala, aby se stal docela obyčejnou zemí, v níž se zkomercialisovalo to, co zde bylo ještě nedávno pestrá exotikou. Pěstování starých tradic domorodých Maorů jest pouhým obchodním artiklem, vyhledávaným turisty v kdysi pohádkovém kraji Rotorua uprostřed severního ostrova. Maorské dívky se strojí do svých starých půvabných krojů hlavně k vůli cizincům, právě tak tančí svoje dávné, měkce rytmické tance a zpívají písně, při nichž srdce bolí a ozývá se lítost i u cizinců, že zkazky vystřídaly pohádku rajskeho života jednoho z nejušlechtlejších kmenů starého Tichomoří. Smutek z něčeho, co bývalo krásným a co zničila ruka bílého člověka! Mám opravdu rád tuto zemi rovných plání a jedinečných horských scenerií a přece mi zde vždycky bývalo teskno. Poznal jsem celou řadu Maorů, chodíval jsem do jejich milých domovů a je to snad právě proto; když jsem za krásných večerů slyšel písně jejich starých časů a naslouchal hovoru jejich mužů o historii země, nemohl jsem se klidně dívat na utrpení, zračící se jasně na jejich tvářích a na slzy v jejich očích. Myslím, že Maorové vymrou spíše steskem po své staré, opravdu zlaté svobodě, než přímým vlivem bílé civilisace. Člověk téměř nenávidí svou rasu, slyší-li žalobu starého náčelníka: „Dali jste nám

Krista, ale přinesli jste nám zároveň alkohol, lstivost a nenávisť. Za co Vám máme tedy děkovati? Za ten kousek půdy, kterou jste nám v naší zemi milostivě ponechali? Jsme Vám vděční pouze za Boha!“ Opravdu myslím, že Maorové jsou nejlepšími křesťany, neboť skutečně žijí jako praví křesťané. Jejich soukromý život je tak krásný a ušlechtilý, že bílý Evropan se musí skloniti před nimi v úctě a bolestivé závisti.

Jsme tedy nakonec pouze v zemi, kam nás přivedl rozmar osudu a která nevytizí z našich vzpomínek do nejdělní smrti. Přijel jsem si až sem pro pokračování svého dobrodružného románu. Na cestě z lodi jsem rychle projel městem a zakotvil v hotelu, s týdenní taxou 45 shillingů. Ovšem, že mne zajímalo zvědět něco o Byrdovi a jeho expedici. Musel jsem býti zvědav na to, nepřijel-li jsem příliš pozdě a není-li tím moje situace ihned rozřešena velmi jednoduše. Doněvadž bylo již k večeru, byl jsem nucen čekatí do druhého dne a začítí potom hned svoje šetření u zdejšího československého konsula. Večer jsem však seděl v kuřáckém salonku svého hotelu a probíral jsem se stránkami novozélandských novin; z nich mi vzešlo první jasno. Noviny ve vlasti mi daly první impuls k mému odhodlání a zdejší noviny mě uvedly na dobrou stopu. Četl jsem ve večerním vydání „The Evening Post“: „Radio hlásí, že se komandér Byrd blíží břehům Nového Zélandu na norské velrybářské lodi „C. A. Larsen“, která zakotví ve Wellingtoně brzy po neděli. Byrd přijíždí se svým štábem a poněvadž za ním následují hned také obě jeho polární lodi, svět stojí před zahájením jednoho z největších antarktických dobrodružství. Znovu před námi ožívá hrdinství podobných podniků kapitánů Scotta a Shackletona, kteří vypluli z naší země a kteří zajistili Novému Zélandu čestné místo v historii bojů o jižní točnu. Nyní přichází i Byrd po

stopách jejich slavné tradice a naše radost ho zde srdečně přivítá.“ —

Když jsem se v takovém kvapu připravoval na odjezd z vlasti, nikdy bych si byl nepomyslel, že dostihnu svého cíle ještě o několik dní dříve než můj příští vůdce. Byl jsem tedy na místě nejprvnější z celé expedice. A opět, když jsem přečetl tyto řádky, vyvstalo před mými zraky hodně minulosti a v jejím odrazu se jasně rýsoval celý můj příští nerovný zápas. Nyní, na druhém konci světa, opět jsem nelitoval svého činu a za nic na světě jsem si nepřál býti raději v klidu svého povolání v Praze. Nikdy nedokážu slovy vyjádřit ono veliké, opravdu tvrdé odhodlání, jež mne vyhnalo do světa a jemuž jsem nechtěl platiti sebemenší daň i nepatrného ústupku. Nemám důvodu k sebechvále ani k sebehaně. Přál bych si jen, aby každé mládí, které touží po činech a nikoli jen po slovech, dovedlo vložiti do své práce a ideálu aspoň tolik nadšení. Snad, kdyby byli toto věděli někteří lidé u nás, byli by se rozmýšleli říci některá slova, jimiž vítali můj vstup na veřejné forum jen proto, že jsem byl mladým, neznámým mužem, jdoucím do zápasu bez protekce a bez nadbíhání jakýmkoli autoritám bez rozdílu. Hodlám se řídití tímto heslem i v budoucnosti a autoritu, po níž toužím, si chci poctivě vybojovati.

Prozatím jsem neměl nic jiného na práci, než očekávati Byrdův příjezd a dívati se trochu okolo sebe. Musel jsem si upravit některé cestičky. Ráno jsem zašel k zdejšímu československému honorárnímu konzulovi Mr. H y a m s o v i a stručně, neboť moje angličtina byla dosud velmi stručná, jsem mu vyložil důvody svého pobytu na Novém Zélandě. Nerozuměl tomu dosti dobře a nedivil jsem se mu; bylo to silné i na klidnou anglosaskou povahu. Nedovedl jsem mu svou slabou angličtinou vyložiti všecko tak, jak by si byl

přál, a proto mne odpoledne seznámil s Češkou, paní R a u d n i c o v o u, které od této chvíle vděčím opravdu velmi mnoho. Nelitovala času ani námahy, aby mi hodně pomohla a vždy byla ochotna psáti za mne nutné anglické dopisy a doprovázeti mne při osobních intervencích, při nichž bylo třeba více a srozumitelně mluvit. Podobné příjemné a vděčné zkušenosti mají všichni ojedinělí Čechoslováci, kteří zřídka do tohoto posledního kouta světa zapadnou. Všem jest k dispozici laskavost a pohostinství pí. Raudnicové a nikdo toho nikdy nelitoval.

Příjezd Byrdův byl ohlášen na úterý 6. listopadu a tak jsem mohl tedy zatím prochoditi téměř celý Wellington a zbrousiti všechny kopce v jeho okolí. Není zde nic starého a také ne mnoho nového. Pravidelné ulice úplně bez zajímavostí, vroubené dřevěnými vilkami a několik výstavných domů evropského stylu nevolá po obdivu a nečiní si podobných nároků. Není zde jediné památky a cizinec se snaží uvědomiti si, že zde ještě před několika desetiletími bojovali kolonisté s domorodci o svůj klid a proti jejich svobodě. Wellington vybudovala anglická kolonisace s vypočítavou prostotou, jakoby s vědomím, že to zde už je opravdu na samém konci světa, kde lišky dávají dobrou noc. Nic nás nikde neláká a litujeme, že jsme přišli příliš pozdě, abychom byli mohli skutečně ještě něco spatřiti. Stará sláva zemřela a nová neexistuje. Nenapraví to ani parlament, stavěný moderně v antickém slohu a dovolující fantasií domyslíti si celou jeho jednu polovinu, pro niž dosud nebylo stavebního místa. Na prostranství před ním spí na trávniku lidé a opodál napříč stojí široce rozložena největší dřevěná stavba světa, sídlo vládních starostí. A kousek dále je museum, v němž navždy odpočívá stará sláva této země. Tak to vypadá všude na světě, kam přišel bílý

člověk se svou mocí: staré velké říše dostanou svůj chudobinec. Ani se nám nezdá, že jim říkají musea a že by nás měla nadchnouti. Jediné, co zbylo z dřívějších časů, jest stále stejné moře a rádi se s ním sbratřujeme. S rukama v kapsách jsme jako doma mezi spoustou lodí a chodíme od jedné ke druhé, abychom s nimi tiše, kamarádsky hovořili o zemích, z nichž přijely a do nichž znovu odplují. Moře jest již naším starým, dobrým známým a rádi přijímáme jeho přátelskou nabídku, která se časem změní v lásku. Tady v přístavě jest mnohem příjemněji a útulněji než tam venku, v těch jednotvárných ulicích, v nichž to čpí ztuchlostí všedního života. Vdechujeme do sebe svobodu moří, toužíme po volnosti a cítíme, že romance přece jen ještě existuje, dovedeme-li si ji nalézt, chceme-li jí rozumět a plně ji pochopit. Ano, procházím se po molech wellingtonského přístavu, bez spěchu a bez cíle; spěch by připravil o požitky tohoto místa. Prohlížím si každou loď, odhaduji její velikost, délku, výšku přídi i zádi, přepych kapitánského můstku, oceňuji náklad i mužstvo a zrakem tvořím úhel, mající základnu na palubě a ramena k hostitelově vlajce na hlavním stožáru a odtud na záď k národní vlajce mateřské země. Přečtu si nakonec jméno jejího domovského přístavu na zádi a její jméno na přídi a zádi a tím okamžikem jsme starými známými. Mluvíme spolu neslyšně o svých zemích a slibujeme si věrnou vzpomínku. Opravdu, dodnes si pamatuji mnoho těchto lodí, s nimiž jsem se seznámil ve Wellingtoně, Littletoně, Dunedinu, Bluffu, v Patersonské zátocce na Stewartově ostrově, ve velrybářských lovištích v Antarktidě, v Panamě, ve vodách Západní Indie, v New Yorku a v Evropě. Mám tímto způsobem hodně známých po celém světě. Poznal jsem námořníky ze všech koutů zeměkoule a vypil jsem s nimi mnohou sklenku

whisky. Neboť sbratření námořníků je také obřadem, při němž se pije na zdraví, potřásá pravicemi a měčí síla pěští. Romance dosud žije a my si ji najdeme na pravých místech.

✓ Tak jsme se konečně dočkali toho, za čím jsme sem přijeli po cestě přes půl zeměkoule. Dnes, v úterý dne 6. listopadu 1928, spáťím po prvé ve svém životě největšího polárního dobyvatele současné doby a zahraji si s ním nejodvážnější hru, jakou jsem kdy hrál. Musím dobře vynášeti svoje karty a jest jisté, že to může být pouze jediný šťastně volený trumf, který mi zajistí výhru. Dosud ovšem ještě nevím, jaký bude; rozhodně bude mít barvy přímosti, otevřenosti a poctivosti, jak ani jinak při mém předsevzetí nemůže být. I když prohraji, nebude nikdy třeba hanbiti se za to; nebyl jsem v poslední chvíli zbabělcem.

„Larsen“ byl hlášen do Wellingtonu asi na jedenáctou hodinu dopolední. Byl jsem vzrušen a proto jsem uklidňoval nervy od časného rána tím, že jsem bloudil bez cíle přístavem a přijímal s vděkem vanutí chladné mořské brízy. Opravdu zvláštní! Taková velká chvíle a zase zamračeno, chladno a nakonec déšť. Všecko šedivé, člověku není právě do smíchu a jistě by plakal smutkem a opuštěností, kdyby byl ženou. Příroda sama chce, aby polární dobyvatel byl vítán opravdu chmurně, jakoby v předzvěsti toho, co ho v zemi Velkého Bílého Ticha může stihnouti. Naše slunce sice také svítí, ale je studené a na obloze tak ostře ohraničené, jako ony pevné rysy kolem úst, které nám vytesávají bouřlivá moře, těžké zimy a hrozné blizzardy. Proč by se tedy mělo na nás smáti vlahé slunce teplého Pacifiku, když s takovou neústupnou odhodlaností toužíme po tom druhém nevlídném, jež přece více uspokojuje naše srdce? Dobře nám tak, když chceme být lidmi z jiných světů!

Malý dav zvědavců stál na nábřeží a upíral zrak k přístavnímu vjezdu, aby nezmeškal prvního pohledu na cizí loď, jež má již také svou velkou dobrodružnou historii v jižních mořích. Lidé na celém světě jsou stejní. Co je nejvíce zajímalo nyní? Spatříti muže světového jména, jenž první v dějinách světa dobyl severní točny vzdušnou cestou, jenž byl jedním z prvních vzdušných vítězů nad Atlantikem a kterého nyní láká jižní točna, stále ještě stejně tajemná a neznámá a vábí k sobě nebojácné muže statečných srdcí. Lidé mají rádi hrdiny, obdivují je a volají jim slávu. Vidí v nich zosobnění síly své rasy i nositele pokroku a výbojů v podmaňování světa. Proto věčně žijí Kolumbus a Magallaens a stejně tak budou v lidských myslích věčně žít Amundsen, Lindbergh, Byrd a j.

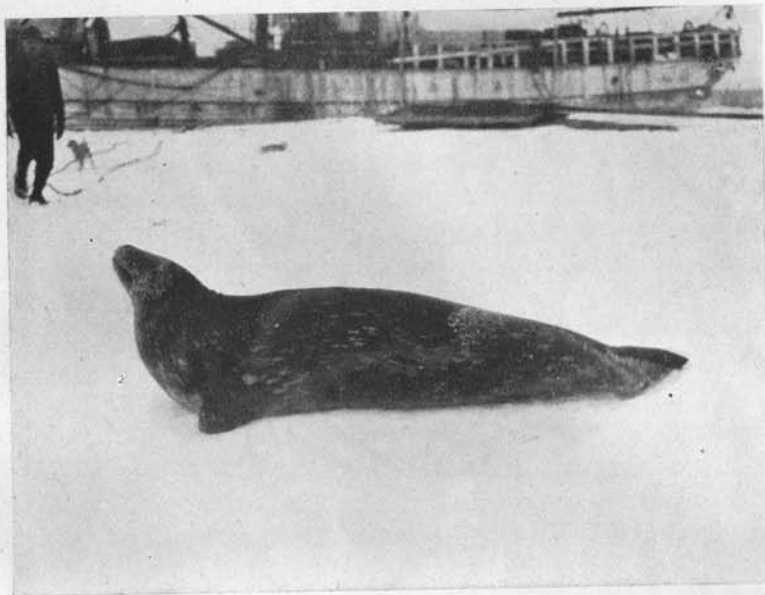
Stál jsem poněkud stranou všech těchto zvědavců a nikoho z nich nemohlo ani napadnouti, že v mé duši neznámého cizince žije jiné očekávání a jiné pohnutí. Držel jsem na uzdě svůj neklid i ve chvíli, v níž se mělo rozhodovati také o novém období v trošce historie výbojů českého člověka v dalekých, cizích zemích. Snažil jsem se býti pevný a snad se mi to podařilo. Jednal jsem tak, jak jsem se tomu naučil z činů všech těch skvělých silných jedinců, kteří vytvořili slavnou historii polárního dobývání a jejichž památku není myslitelné jakkoli poskvřít. Mým přesvědčením bylo, že musím býti vždycky na pravém místě v každé situaci, která by mne dovedla k cíli. Nuže, právě nyní nikdo ve vlasti netušil, že velmi daleko, až na druhé straně zeměkoule stojí úplně sám malý český člověk a hledí vstříc loď, která mu veze naději a zklamání; snad není v našich poměrech na škodu připomenouti, že došel až tak daleko hlavně proto, že chtěl a chce vykonat něco pro svou vlast na poli, na němž vždycky najde doma hodně nadšenců, ale málo pomocníků. Ve

„City“ kotví ve Velrybí zátocce.

Vykládání expedičních lodí.

Tuleň Weddellův.

Tulení matka s mládětem.

vzpomínkách průkopníka této práce nejsou, doufám, tato slova neskromností.

Moře má také svou přesnost. Bylo několik minut před jedenáctou, když slabá mlha na obzoru vysadila pohledu bod, který se zřejmě pohyboval, poněvadž se od něho táhl slabý proužek kouře. Bod vzrostl v něco, a to něco se ukázalo býti „Larsenem“. Houpal se majestátně na vlnách a svou typickou přídí zajížděl obloukem k přístavišti, aby se mohl stočiti podélně k molu. Na zádi vlála čistá norská vlajka, která se může svými jasnými barvami hlásiti opravdu hrdě do světa. Člověk, který má rád moře, má také rád Nory. Vikingové jejich země bývali nejodvážnějšími mořeplavci, kteří znali Ameriku dávno před Kolumbem a dnešní Norové jsou nejlepšími námořníky. Jak se loď blíží, možno viděti jejich plavovlasé hlavy a opálené energické tváře, z nichž vyzařuje klid a hrdé sebevědomí lidí, kteří znají svou věc. „Larsen“ pluje s veškerou elegancí a rychle se dostává k místu svého zakotvení. Naši pozornost upoutává jeho mohutnost a nezvyklá stavba. Rozlehlý kapitánský můstek rozděluje jedinou palubu na dvě oddělení, určená k zpracování velryb v antarktických mořích a zabírající svým prostorem celý vrch lodi. Jiné lodi nemají takových palub. Tato jest vysoká a uchvacuje naši fantasi. Však se s ní setkám ještě několikrát.

Právě nyní mám celou loď před sebou. Vidím na palubě hodně lidí, stojících u lanového zábradlí a hledících dobrácky dolů na ruch mezi diváky. Můj zrak přebíhá s jednoho na druhého, čtu v jejich tvářích a snažím se naléztí mezi nimi obličej, které jsem viděl na fotografiích. Jednoho poznávám. Je to Bernt Balchen, známý Byrdův pilot z atlantického letu a skvělý mužský typ, jakých není mnoho. Býval poručíkem norského námořního letectva, championem Nor-

ska v boxu, Amundsenovým pomocníkem při arktickém letu vzducholodi „Norge“ a nyní jest plným právem slavný. Hledím do jeho hezké, mužné tváře a čtu v ní vše, co činí člověka na první pohled sympatickým. Balchen má jistě vikingské předky. Jsem přesvědčen, že ho stvořil atavismus. Příroda v něm soustředila přirozenou krásu, atletické svaly, velikou sílu, jemnou inteligenci a skromnost, jež by mohla býti příkladem. Však ho znáte z Byrdova líčení letu na jižní točnu. Smál se klidně v dramatických chvílích, kdy mnozí jiní by byli raději plakali a zoufali. Myslím, že jenom Norové mají Amundseny a Balcheny!

Pátral jsem ovšem především po Byrdovi. Nemohl jsem ho nalézt, když přece dlel ve své kajutě. Zatím byla loď pevně zakotvena a se zemí ji spojili vysokým můstkem železné konstrukce, po němž se muselo vystoupiti do výše čtvrtého patra domu, aby se dostihlo paluby. Voda byla vysoká a do plného odlivu bylo ještě daleko. Nahoru se hned hrnuli reportéři, camerameni a zástupci země a města, kteří přišli Byrda vítati a chytati. Pospíšil jsem si také ovšem, abych tomuto muži stál co nejdříve tváří v tvář, abych ho slyšel mluvíti a abych na něho namířil objektivem svého nedočkavého „Kodaku“. Omezil jsem se prozatím jen na toto, neboť zde nebylo místa ani času pro osobní jednání v mé záležitosti. K tomu budou další dny.

Z novinářských zpráv jsem věděl, kdo vše jest na palubě „Larsena“. Když jsem tedy nahoře spatřil štíhlou dámu s hezkým plavým hošíkem, poznal jsem v nich ihned ženu a synka skvělého kapitána této lodi, Nora Nielsena. Z jeho čtyřletého chlapce bude jistě jednou dobrý námořník. Brázdí společně s otcem vody oceánů a slaná voda již od útlého mládí přechází do jeho krve. Kapitána Nielsena jsem poznal osobně

o půldruhého roku později na cestě od jižního polárního kruhu do New Yorku a rád o něm ještě potom promluví.

Po prvé ve svém životě jsem měl pod nohama dřevo paluby velrybářské lodi a dostal jsem se do přímého styku s něčím, co bylo částí polárních dobrodružství a tajemství. Po palubě, veliké jako náměstí, přecházeli svým typickým krokem otužilí námořníci mezi haldami beden, dříví, lan a jiných nutností, představujících část velrybářské vyzbroje a zásob Byrdovy expedice. Tady byl již tedy kousek jižní točny! To všecko jsem viděl jen zběžně. Můj zájem se soustředil kolem kapitánského můstku, kde byla hlavní scéna tohoto dějství. Na zavazadlech jsem četl jména majitelů a pod tím honosné „Byrd Antarctic Expedition“ a poněvadž se kolem nich točili lidé, věděl jsem, že hledím do tváří mužů z příštích jihotočnových událostí. Neznal jsem jich ještě osobně a dnes ovšem vím, že mezi nimi byli pilot June, hromotluk pilot Dean Smith, Amundsenův veterán Martin Ronne, Charlie Lofgren, filmař Van de Veer, pilot kap. Parker, reportér Russel Owen, letečtí mechanici a j. Byli předvojem expedice a prvními organizátory konečných přípravných prací na N. Zélandě, před cestou k jižní točně. Celkem asi 15 mužů. Všichni ostatní byli na obou Byrdových lodích, „The City of New York“ a „Eleanor Bolling“, na poslední etapě cesty sem z Tahiti.

Slídl jsem kolem s „Kodakem“ v ruce. Právý okamžik měl přijíti. Zde konečně jest. S kapitánského můstku dolů na palubu vedlo schodiště a na něm se na chvílku objevil bílý foxterier: Igloo, Byrdův pes, který neznal své slávy. Igloo, Byrdův čtyřnohý kamarád a jeden ze tří svědků prvního vzdušného dobytí severní točny! Polární veterán, který má plné právo na účast při slávě svého pána v neznámých

budoucích časech u jižní točny. Pes, jemuž dnes lidé staví pomníky!

Igloo zmizel s můstku, ale za chvíli byl opět venku. Pravý pobočník svého pána, neboť hned za ním vyšel člověk, jenž byl očekáván. Tak tam stáli chvíli vedle sebe. Štíhlý a hezký komandér amerického loďstva a letectva v modré důstojnické uniformě, se všemi odznaky své hodnosti a u jeho nohou přítel — pes, člověkův věrný kamarád. Tak jsem po prvé spatřil Byrda, muže svých snů, jenž měl nejen mou úctu od r. 1926, ale nyní také v rukou můj budoucí osud. Sestupoval lehce po schodech dolů a konečně byl mezi námi. Fotografické a filmové kamery pracovaly, aby zanechaly věčnou památku. Musí to být. Před nemnoha léty tato země podobně vítala kap. Scotta. Chvilku zde zůstal, odešel jako živý člověk naším příštím směrem a zpět se vrátila nesmrtelná památka jeho velkého hrdinství u jižní točny bez jeho živé osobnosti. Tam dole je tajemství a zde jsou lidé, kteří odkrývají lidskou tvář svých idolů, jimž svět přiřkne slávu nebo prokletí.

Stojím od Byrda na tři kroky a střídavě si ho bedlivě prohlížím a zase věnuji trochu pozornosti svému „Kodaku“, abych zachytil snímky, jež budou památnými pro moje vlastní osudy a pro část historie prvních československých výbojů v zemích jižní točny. Pátrám po typických známkách v jeho obličejí a uvědomuji si, že hledím do tváře nejhezčího vůdce — dobyvatele polárních pustin. Skoro se ani nechce věřit, že tento muž má tolik dobytelských činů za sebou. To není jedinečná a nezapomenutelná tvář Amundsenova s řadou pevně vytesaných vrásek, s orlím nosem a s výrazem nejmužštější energie a nevyčerpatelné odhodlanosti, v níž jako v knize čteme o slavném životě prožitém v bouřích a hrůzách obou točen. Právě

tak to není také tvář obdobná stejným polárním velikanům Nansenovi, Scottovi, Shackletonovi, Mawsonovi. Zde při prvním pohledu tušíme něco chlapec-kého, skoro až žensky hezkého. A přece se zájmem hledám dále.

S vlídným úsměvem na tváři hledí kolem sebe a bez pathosu a beze slova dává příležitost všem objektívům, aby jeho obraz promítly na citlivou emulsi filmových čtverců a pásů uvnitř nedočkavých kamer. Kořist jest lapena a ještě dnes rozletí se tucty jeho obrázků do celého světa, aby vyplnily první strany časopisů ve všech zemědřlech, s patřičným doprovodem pravdivé historie i fantasie. Pozoruji stále muže, jehož činy se zapisují do knihy kulturních dějin světa. Dnes, po třech letech, znovu se vžívám ve vzpomínkách do všeho z těchto pro mne památných dnů a vzrušeně pozoruji mrtvé fotografie. — Byrd — osobně mi neznámý — hledí také na mne, neboť mu stojím nejbliže a právě před ním. Pronikám ho pohledem a přeji si čísti v jeho duši a srdci; bojují s ním neviditelný a netušený zápas a přál bych si, aby mé srdce dovedlo vysílati svoje city do jeho srdce. Na jeho tváři není domýšlivosti ani strojenosti. Bílá čepice důstojnictva válečného námořnictva Spojených států, zdobená zlatými listy vysoké hodnosti, kryje jeho hlavu a zpod ní hledí zpřímá a jasně do světa hnědé oči měkkého výrazu. Kontrastem k nim jsou ústa, která zřetelně odhalují energii tohoto polárního muže. Tvář, která se laskavě směje a jež rázem ukáže nekompromisní nadšení odhodlance na cestě za svým cílem! Člověk neváhá usouditi, že tento muž sice není stvořen pro dlouhé a těžké pochody v čele smeček polárních psů, ale zato tím více vyvolen pro vzdušné dobývání neznámých zemí a pro velké vůdcovství. Vrozená autorita, která podmaňuje a fascinuje dobrovolce, vysoká

přemýšlivá inteligence, svědomitost, poctivost a jedinečné osobní kouzlo jsou hlavním činitelem úspěchů Richarda Evelyn Byrda, vítěze nad severní a jižní touhou a nad Atlantikem a strůjce dalších činů.

Jedna nebo dvě minuty uplynou, kamery se skloní, polokruh reportérů se rozestoupí a Byrd, provázen svým managem Brophym a sekretářem Lofgrenem odchází k lodnímu můstku, ukazujícím cestu do ulic města. Připravená auta dole na přístavišti zpívají chvilku svou tuláckou píseň a mocným rozběhem ukončují závěrečnou scénu tohoto dějství. Jest chladno a slabě mží. A začíná nové jednání, při němž jest určeno, abych se nyní já objevil na jevišti. S rukama v kapsách, v zamyšlení sestupuji s lodí a pomalu odcházím do města, vstříc svému boji a ortelu.

Poslední mou myšlenkou jest, že se musím s Byrdem setkat co nejdříve osobně, abych se sám takto postaral o urychlení rozhodnutí o své budoucnosti buď s jihotočnou expedicí, či bez ní. Musím informovat Byrda dopisem o účelu svého příjezdu na Nový Zéland a žádat ho o osobní setkání a posouzení celé své otázky. V tomto případě mi prokázala skvělou službu známá již paní Raudnicová, která upravila anglický text mého dopisu pro komandéra. Leží přede mnou můj český koncept, jak jsem jej tehdy vypracoval, a nyní chci, aby za mne promluvil mou tehdejší řečí:

„Komandéru Byrdovi. Drahy Sire, snad si ještě připomenete moje jméno z dopisu, který jsem Vám poslal v srpnu t. r. a v němž jsem Vás prosil o účast na Vaší antarktické expedici. Záleželo by mi mnoho na podobném štěstí. A přece jsem obdržel Váš dopis, v němž jste mi děkoval za mou nabídku s podotknutím, že Vaše expedice má geografa. Nemohl jsem věřit, že bych se měl hned vzdát všech pokusů při mém nezdaru. Věřil

jsem, že by mi snad moje rozmluva s Vámi mnoho prospěla. Neměl jsem však ihned dosti finančních prostředků na cestu do Ameriky. Potom bylo již pozdě jeti do Spojených států. V poslední chvíli se mi podařilo odplouti s lodí z Evropy na Nový Zéland a tak se stalo, že jsem Vás zde mohl již při Vašem příjezdu očekávat. Jsem cizincem, nyní mluvím ještě špatně anglicky a proto jsem nechtěl hned před Vás předstoupiti. Prosim, poskytněte mi rozmluvu, jestli je Vám to jen trochu možné. Jest přímo mou životní otázkou, dovolíte-li mi jíti s expedicí v jakékoli funkci. Jsem mladý a ctižádostivý a mou dávnou jedinou touhou je stát se polárním výzkumcem. Riskoval jsem mnoho, existenci, čest i finanční zkázu. Nerozmýšlel jsem se ani chvíli jeti sem a pokusiti se čestným způsobem ještě naposledy o zbývající možnosti. Neváhal jsem, i když jsem věděl, že v případě svého nezdaru nemohu se vrátiti do vlasti. Ne ze strachu, ale z hrdosti. Čekám nyní na Vaše rozhodnutí. Pokouším se o to i když vím, že moje naděje jest pouze jednou ze sta. Má-li však býti, abych nešel s Vámi a abych se nevrátil domů, nebudu proti tomu reptati. Moje odhodlání jest silnější, než abych se zalekl nezdaru. Jsem pevně rozhodnut uskutečniti je nějak za jakoukoli cenu. Z mé zповědi poznáváte, Sire, že na Vašem rozhodnutí závisí celá moje budoucnost a jistě rád zůstanu Vám vděčným, pomůžete-li mi v mých plánech.

Václav Vojtěch.“

Dopis jsem odeslal a druhého dne ve středu záležitosti pokračovaly. Informoval jsem konsula Hyamse, který pro mne pracoval skutečně s nevšedním zájmem a obětavostí. Slíbil prozkoumat půdu a zasáhnouti do věci svou vlastní iniciativou, aby bylo brzy jasno. V tom jsem se opravdu nezklamal. Jasno, až příliš jasno bylo velmi brzy. Hned druhého dne a dříve než

se pacifické sluníčko rozhodlo zajít za wellingtonské vrchy a podívat se pro změnu zase na Evropu a milé Československo, jsem věděl, že mám dobré důvody zamyslet se nad svým dlouhým zítřkem více, než mi kdy před tím dal život příležitost. Osmý listopad byl pro mne krušným dnem.

Ráno jsem odejel s Mr. Hyamsem k Byrdovu bydlišti, v pěkně pomalovaném hotelu „Midland“, který se chlubí svým prvenstvím v sociálním postavení wellingtonských baráků. Nedivil jsem se tedy ani, když mě milý hotel, jakožto plebejce z obyčejného hotelu, přijal nemile. Můj vyslanec Mr. Hyams vrátil se brzy zpět k autu a sdělil mi potěšitelnou zprávu, že šel marně a že ani nebyl k Byrdovi připuštěn. Měl jsem se divit? Ani ne! Vždyť jsem ničeho dobrého neočekával a Byrd měl teď dosti jiných starostí na práci. Prostě jsem prohrál a přiřadil jsem se k řadám jiných šťastlivců, kteří také zase jinak prohrávají. Takový jest přece lidský osud: s lidmi padají často i jejich velké myšlenky. Kdybych byl člověkem s penězi, udivoval bych také svět velkými polárními expedicemi. Jsem-li však chudákem, musím nezbytně přijímat i jeho úděly!

Nu což, jsme mladí a chceme vyhrávat. K čertu, nejsme slabochy, abychom se dali rozdrtit jedním nezdařem, když mládí nám slibuje třeba také ještě dokonce veliký život! Víím prozatím, že jsem pouhou bezvýznamnou nulou a že se musím tedy vynasnažiti dostati se nějakým způsobem nejdříve aspoň k jedničce. Budu-li cestu k ní hledati, někde ji určitě najdu. Prozatím stále ještě zbývá naděje.

Odpoledne. Byl jsem v hotelu, když mne vyrušil osobně konsul, abych ihned odejel k Byrdovi, že mne očekává. Tuším, že se dobře nebo špatně skončí to, co v posledních týdnech vybičovalo moje úsilí a k čemu

nutno vždycky opět sbírat veškerou potřebnou sílu a klid. Tentokrát se mi hotel „Midland“ otevřel dokonale. Ve vestibulu a na schodištích bylo živo zásluhou stále spěchajících expedičnicků, sledovaných pátravými pohledy hostů z dominia a ze zámoří. Poslal jsem Byrdovi svou navštívenku; vstříc mně přišel jeho sekretář Lofgren. Uvedl mě do velkého salonu mezi nádherná křesla, pěkné stoly, přepychové pohodlí a hodně lidí. Poznal jsem hned, že mám před sebou odpolední coffeeparty, s příjemnými řečmi, zdvořilostí, laskavými úsměvy, společenským zájmem a dobrými věcmi, včetně zmrzliny a whisky. Shromážděná společnost znala již můj exotický případ a proto se vzájemně představování neobešlo bez určitých zdvořilých pozorností. Všecko bylo aranžováno tak, aby se mi usnadnil i rozhovor. Mladá a hezká studentka chemie na wellingtonské universitě Miss Mayonne Binnie byla mou sousedkou, aby mi v těžkých případech pomohla svou znalostí francouzštiny, již jsem sám tehdy velmi plynne hovořil. Informuji rychle a zběžně svou společnost, hlavně Lofgrena a čekám, až přijdu na řadu s Byrdem. Konečně přišel, podal mi ruku, podíval se mi zpřímá do očí a pátravě si mě prohlížel. Mluvil hodně otevřeně a nechtěl mě klamat. Když zvěděl všecko, co chtěl znáti, odpověděl mi svým typickým způsobem, kouře cigaretu a pronikaje mne zrakem:

„Chtěl bych Vám říci, že jste mne skutečně překvapil svým případem, jenž jest jediným v mých rozmanitých zkušenostech. Lituji opravdu, že jste tak učinil, neboť Vám nemohu dáti žádné naděje pro uspokojení Vaší ctižádosti. Jste však vzdělavcem, který dokázal, že se jen tak nebojí a proto k Vám mluvím otevřeně jako muž k muži, bez jakéhokoli zastírání. Ujišťuji Vás, že jste mne donutil zabývat se Vámi ve svých myšlenkách a protože mám úctu k Vašemu od-

hodlání, slibuji Vám se vši čestností, že se pokusím něco pro vás učinití.“

Slyšel jsem jeho měkkou a sympatickou angličtinu a pamatoval jsem si jeho slova, která budou ve mně žítí ozvěnou až do mé smrti. Seděl jsem jako socha, ani sval se mi v tváři nehnul a jen jsem bez rozpaků hleděl otevřeně a nebojácně do jeho chlapeckých a přece zároveň mužných očí. Nebál jsem se slyšení jeho tvrdou pravdu a neměl jsem důvodu stydět se. Celá společnost mě napiatě pozorovala a bylo vidět, s jakou účastí a pohnutím vnímala řeč, jež nebyla pouhou mluvou společenskou. Kdo z nich pochopil, co se v této chvíli odehrávalo? Slavný muž velikého národa mluvil řečí tvrdé skutečnosti k neznámému nadšenci ze střední Evropy, jenž byl zvyklý čekatí marně na splnění jakéhokoli ideálu v životě soukromém i veřejném. Síla, která ho hnala z vlasti, požene ho dále, neznámo kam a přinese mu buď konec anebo přece jen splnění po těžkých bojích, věčných zklamáních a ne právě nutných zkušenostech. Mám však rád boj a vítám jej spíše než stoprocentní dary osudu. Vzdor malého člověka dával mi tím větší sílu a pevné rozhodnutí neustoupití nyní již za žádnou cenu! Osobním štěstím může být, nalézá-li člověk svou hlavní sílu právě v hrdošti a v nejistotě své nezaviněné méněcennosti.

Neapeloval jsem na jeho šlechetnost, neprosil jsem a jen jsem žádal, aby mou záležitost posoudil podle svého nejlepšího svědomí. Stačilo mi jeho čestné ujištění a výraz tváře, která se jevila býti poctivou. Odevzdal jsem mu oba svoje dopisy a nelpěl jsem na nich; věděl jsem, že za prvním vězí určitá nesprávnost. Věděl jsem to ještě ve vlasti při logickém uvážení a učinil-li jsem něco proti tomu poněkud neobvyklým způsobem, učinil jsem tak dobrovolně a s vědomím všech důsledků. Proto nyní, daleko od vlasti a v cizině jsem

neprosil a dnes vzpomínám na to beze studu. Zůstal mi na památku druhý Byrdův dopis a také moje zápisky...

Nevěřil jsem již ve zdar a proto dosti lhostejně jsem si šel příštího rána pro Byrdovu definitivní odpověď. Vítá mne Lofgren a chce, abych přišel až zítra. Nemohu nic namítatí, poněvadž zde nejsem pánem. Čekal-li jsem až dosud, budu čekatí i dále, přejí-li si. Ráno jsem byl ovšem zase na místě. Byla sobota, kdy se pořádkem končí celý týden a proto bylo také u mne všecko v pořádku. Zcela správně. Tak jsem to chtěl mítí. Nač odklady? Nejsem přece překvapen. Byrd mě přátelsky vítá a žádá mě o prominutí, že dnes nemůže se mnou déle rozmlouvatí; má cestu k státnímu meteorologovi, s nímž se dohodne o vzájemné meteorologické službě. Ptá se mne, mohl-li bych ho co nejdříve navštívití. Jistě že ano, ale mám odvahu, položití sám otázku:

„Znáte, Sire, již svoje rozhodnutí v mé záležitosti?“

Krátká pauza mlčení. Přímé dívání se do očí. Pronikáme zrakem jeden druhého, jako bychom měřili svoje síly proti sobě.

„Ano, milý doktore, není pro mne snadnou věcí říci Vám, že Vás musím odmítnoutí. Přesto, prosím, přijďte, chci s Vámi mluvití.“

Sfisk rukou a sbohem! Jsem zase sám a znám svůj rozsudek. Chce se mnou mluvití. Nač? Musí jítí ještě dále moje nervy, jež v této chvíli potřebují síly železné vůle? Ale chce-li, přijdu, poněvadž Českoslovák není zbabělcem. Srdce mi krvácí největším životním zklamáním a ledy Byrdovy expedice nezačínají až za jižním polárním kruhem; jsou již zde a slunce nejžhavějšího zápalu jich neroztaví. Přijdu však určitě, abych se tím hlouběji zapsal do Byrdových

vzpomínek a abych ho donutil mysletí na mne i po létech při děláních účtů a při sledování osudů. Nezdám-li svého odhodlání, ještě se někdy v životě určitě sejdeme. Kdož ví, za jakých okolností!

Mluvím ještě s Lofgrenem a ten mi radí, abych znovu, bez ohledu na situaci, napsal Byrdovi dopis. Tenhle Lofgren byl vždycky mým skvělým přítelem a příznivcem. Rozuměl mé touze a mluvil z něho smutek pochopeného účastenství; proto vždy živil mou naději a sám vynalézal cesty, jež by mne dovedly k cíli. Charlie, jak jsem mu později říkal, měl mou plnou důvěru a dokázal se mnou, s cizincem, mluvit účelně, když mnohá trpkost přimísila se k mým lidským zkušenostem. Chtěl jsem mu vždycky věřití a doufám, že jsem se nemýlil.

Jen abych splnil Charlieho radu, psal jsem stručně po druhé:

„Komandéru Byrdovi. Drahý Sire, děkuji Vám opravdu srdečně za příležitost, kterou jste mi dal, abych mohl s Vámi osobně mluvit. Pro mne samého je zadostiučiněním, že jsem se pokusil o vše, co by mi bylo umožnilo stát se členem Vaší expedice. Zůstala-li opravdu volná cestička, jež by vedla k mé spolupráci s Vámi, byl bych jistě velmi šťastným. Jsem graduantem pražské university a proto bych mohl snad být Vaší vědecké expedici nějak užitečným. Mohl byste se spolehnouti, že bych byl opravdu loyálním a platným pracovníkem. V případě, že by určitá naděje pro mne ještě existovala, dovoluji si Vám připomenouti, že zůstanu prozatím kratší dobu ve Wellingtoně. Děkuji Vám ještě jednou za Vaši laskavost a zároveň přeji Vám a celé výpravě mnoho štěstí a úspěchů. Václav Vojtěch.“

Tím jsem uzavřel kapitolu, kterou jsem považoval pro sebe za ukončenou. Až teprve jiné okolnosti ji

oživily a přivedly na cesty vývoje, které přišly nepředpokládány a samy sebou. Jižní točna prozatím musela být vyrvána z mých myšlenek, aby ustoupila jiným konkrétním plánům. Tento nezdár s Byrdem nesměl u mne znamenat, že bych se byl vzdal myšlenky na svou budoucnost polárního výzkumce a abych ji byl s nechtím zahodil, jak dělávají mladí lidé při prvních překážkách. Naopak, nyní jsem si již neříkal, že ji chci prosadit, nýbrž že musím. Teď měl teprve začít můj hlavní boj, poněvadž všecko další bylo pro mne obrovským neznámem a musel jsem si vytýčit pravděpodobný program. Snad byl fantasií a přece jí nesměl být, poněvadž musel vést k cíli. Až dosud všecko bylo dobrodružné a s ničím jiným ani dále jsem nemohl počítat.

Můj další program se týkal Kanady, Severu. Odjedu tam a uvidím, jaké možnosti a zkušenosti mně nabídne. V každém případě splynu s americkým a anglosaským prostředím, osvojím si polární život, budu speciálně studovat a budu hledat cesty k svému širšímu uplatnění se v tomto směru. Podobně začali i jiní a proto se nebojím, že si své vytoužené cesty nenajdu.

Nejdříve jsem počítal. To bylo snadné i těžké. Byly peníze, a bylo jich málo. Musí jich být více. Kdo mi je dá? Nikdo! Budu je mít? Ano, poněvadž si je vydělám. Zde, na Novém Zélandě anebo v Jižní Americe, kam bych se přeplavil, kdyby tam byly lepší výdělečné podmínky a potom dále do Kanady. Budu pracovat v čemkoli, poněvadž nikde na mě nečekají. Budu pracovat nejdříve asi pět měsíců zde, poněvadž do sumy, nutné na cestu do Brazílie, chybí mi 13 liber. Do Kanady více. Nevadí, budou také. Někdo, kdo má již zkušenosti, mně poradí. Poznal jsem dva mladé krajany, Slabého a Skoumala, kteří něco

věděli. Tak v několika hodinách uzrálo moje rozhodnutí. Odešel jsem do administrace největšího novozélandského časopisu „The Dominion“ a zaplatil jsem tam půltřetího šilinku na tři dny za tato slova do insertní části:

„Mladý muž hledá zahradnickou nebo farmářskou práci.“

Slabý byl kuchařem a Skoumal pracoval na stavbách. Prvé jsem neuměl a druhá práce nebyla k máni. Tedy na pole! Nabídky přišly a zkoušel jsem nejvýhodnější. Zatím však oživila poněkud moje stará záležitost s Byrdem a měl jsem příležitost poznati nové radosti. Vývoj věcí si mne začal sám vyhledávat.

Přihlásily se noviny, veřejný tisk. Ve dnech 10. až 12. listopadu přinesly novozélandské a australské časopisy zprávu, kterou rozšířil do světa United Press:

„Marná cesta československého vědce. Veřejnost se před několika dny dověděla, že Československo oslavilo desítileté trvání svého samostatného státu. Tím větší bylo překvapení pro komandéra Byrda, vůdce jihotočnové expedice, když se po svém příjezdu do Wellingtonu setkal s mladým mužem z Československa, graduantem pražské university drem Václavem Vojtěchem, který neváhal podniknouti dlouhou cestu z Evropy na Nový Zéland, aby se pokusil státi se členem Byrdovy antarktické expedice přesto, že byl komandérem již dříve odmítnut. Byrd toho lituje tím více, že se domnívá, že dr. Vojtěch je nezbytným odmítnutím existenčně i finančně zničen. S politováním nutno říci, že mladý vědec podnikl svou dlouhou cestu opravdu zbytečně. Byrdova expedice jest úplně připravena, má omezený počet

mužstva a není možno ničeho měniti. Mladý muž zůstane prozatím na Novém Zélandě. Posoudíme-li čin dra Vojtěcha, můžeme směle říci, že Československo jest opravdu zemí statečných a odhodlaných mužů.“

To mám tedy také na památku. Zprávu jakožto nezvyklou a sensační dala k dispozici expedice. Nevítal jsem ji z toho důvodu, že se dotýkalo mé hrdosti psaní o mém existenčním a finančním zničení. Nenáviděl jsem právě v této chvíli sentimentalitu a litoval jsem, že jsem dal k tomu sám bezděčně záminku, když jsem dovolil paní Raudnicové, aby učinila o tom malou zmínku v mém prvním dopise Byrdovi. Zpráva byla venku, poleťtí nyní po světě a bude mít možná svůj ohlas i v Československu. Nebál jsem se důsledků a případného odsouzení a byl jsem si dobře vědom, že nenajdu doma milosti. Nečekal jsem na laskavost, neboť dav se směje na člověka pouze tehdy, má-li štěstí a líbivou slávu. Nebál jsem se vzít všichni vinu na sebe a v tom smyslu jsem psal s veškerou důvěrou svému příznivci a bývalému učiteli, dr. Butterovi ze zahraničního ministerstva.

Dobré, přátelské duše na Novém Zélandě mi nabízely pomoc a ještě po měsících jsem poznal, že se na tuto epizodu mladého Čechoslováka nejen nezapomnělo, nýbrž že měla také ozvěnu v srdcích a vzpomínkách mnohého Novozélandana na severu i na jihu. Na skutečnou farmářskou práci mi však, bohudíky, nikdy nezbylo mnoho času. Nikoli z nechuťi k fyzické práci — té jsem později užil stokrát více — ale proto, že dosud přece jen na programu mých osudů zůstával stále Byrd. Podíval jsem se sice do několika zahrad a na několik farem, které jsou zde hned za obvodem města, zkusil jsem to také s motykou a lopatou, ale

Námořníkem, topičem a psododem 7

vždy mě volaly záležitosti zpět do Wellingtonu. Přirozeně, že jsem se rozloučil s pobytem v hotelu a zakotvil jsem v komůrce v lidovém Boarding House, kde to bylo tak skromné, že jsem opravdu neměl pokojového stropu nad hlavou, ale hned střechu celého baráku. Ostatně stejně jsem se chystal na trvalý odchod na farmu. Měl jsem dobré výhlídky na bukolický život na farmě starého krajana Bartoše, asi 10 mil za Wellingtonem a všechno slibovalo již státi se mi novým domovem. Dobrý Bartoš měl také co vyprávěti. Na Novém Zélandě žije již přes 50 let, česky skoro úplně zapomněl a splynul s prostředím, které mu přálo. Před půlstoletím opustil s rodiči českou vlast a měli namířeno do Ameriky, podle ujednání s lodní společností. Co se však nestalo: po třech měsících plavby nevystoupili v Americe; až v dalekém Tichomoří, v tehdy ještě málo známém Novém Zélandě a — hned o tom ani nevěděli. Teprve čas jim přinesl poznání a také spokojenost. Dnes je krajan Bartoš vlastníkem krásné farmy v ceně několika milionů korun, nemá se mu po čem stýskati a čeká na svůj poslední odpočinek na druhé straně zeměkoule od své otčiny. Tady měl býti tedy můj nový domov a myslím, že bych se byl po několika měsících těžko loučil. Vládla tam srdečnost a poctivost puritánské, česko-anglické domácnosti.

Vrátil jsem se do Wellingtonu, abych se připravil na farmářský život. Během dvou dnů jsem chtěl definitivně z města zmizeti. Poslal jsem také dopis kanadskému imigračnímu komisaři do Ottawy se žádostí o povolení pobytu v Kanadě a vyžádal jsem si přesné výpočty od lodních společností. Ve středu 21. listopadu mně paní Raudnicová zvěstovala, že náš generální konsulát v Sydney v Australii žádá Mr. Hyamse, pod dojmem známých novinářských zpráv United Pressu, o raport ve věci mých osudů. Sydney mi jistě odpustí,

že vylíčení svých příhod ponechávám až na dnešní časy, kdy tomu jsou již dva roky, co australské vody zmizely mým zrakům a zanechaly stesk v mé duši. Já měl před sebou zatím jiné příhody.

Páteční noviny oznámily příjezd první lodi expedice, dostihnoucí novozélandských břehů, rychlého parníčku „Eleanor Bolling“. Do Wellingtonu si zajela z přístavu Dunedinu na jižním ostrově, aby odvezla výzbroj a zásoby expedice, vyloděné „Larsenem“, který už zatím spěchal na lov velryb do antarktických vod. „Eleanor Bolling“ měla se po přijetí nákladu vrátiti zase zpět do Dunedinu; tento přístav byl vyhlédnut za poslední zásobovací stanici v civilisaci. Tradice Scottových a Shackletonových jihotočnových expedic jej snad k tomu předurčila.

Ovšem, že jsem nesměl promeškati jedinečné příležitosti, abych se aspoň na chvíli setkal s jednou z Byrdových lodí, která popluje k jižní točně, zemi mých nesplněných nadějí. Bylo už odpoledne, když jsem přišel na místo. Bože, byl jsem překvapen! Očekával jsem, že spatřím lodního velikána a nyní hledím na šestisetřunovou kocábku. Takový lodní ponor zná bezmála i Praha a nevím proto, nebyl-li jsem jaksi zklamán. Jen na chvíli, a potom se přihlásil obdiv. Ano, tato loď vítězí nad oceány a nebojí se ani bouřlivých vod a ledů na jihu na cestě k svému cíli. Chce tvořiti historii lidských výbojů v Neznámu a přivéztí zpět do vlasti odvážné chlapce, kteří jsou na její palubě z nadšení a z touhy po činech, z nichž má prospěch celý svět a jeho pokrok. Uvědomí si někdo, že jsem zde stál smuten a že jsem hladil ocelové boky lodi zklamánými zraky, plnými žalu a bolesti? Všichni ti zdraví a silní chlapci na ní jsou šťastní a očekávají s nadšením zítřek, který jim jistě přinese uspokojení a nezapomenutelné vzpomínky, dražší a vzácnější nad

zlato. Byl jsem spokojen, že vidím tuto loď a trpěl jsem, že nemám práva k ní náležeti.

Měl jsem toho dosti k pozorování. Rozkaz zněl provést naložení lodi v několika hodinách a připravit ji k odplutí hned zase na zítřek. Všude pracovaly pilné ruce, traktory, jeřáby a pomocné lodice. Mrtvý materiál se přelával z plného skladiště do prázdných podpalubních prostor. Svorně přišly na pořadí bedničky se zásobami, pytle s výstrojí, polární sáně, rozmontované trupy a křídla létadel, knihy, gramofony, psací stroje, osobní zavazadla a krabice s hrozinkovými cake s pro slavnostní příležitosti za měsíc nebo za rok. Všecko našlo společné svorné umístění pod palubou i na palubě a v Dunedinu k tomu přibudou ještě jiné jedlé i nejedlé věci a také — přátelé psi. Opálení hoši dávají si záležeti na důstojnosti, když jsou předmětem pozornosti a zájmu zvědavých diváků. V takové chvíli se dobře shodne jinak na sebe nevražící námořní lid z paluby s černým lidem z topírny. Přístav sbírá to, co širé moře rozdvojuje.

To nebylo vše, čím měl dnešní den pro mne skončit. Nehledal jsem žádných příhod a přece přišly. Nezůstal jsem totiž mezi diváky nezpozorován; vyslídily mne mezi nimi pátravé zraky Byrda a Lofgrena a již jsem měl oba muže vedle sebe. Byrd chtěl zřejmě něco říci.

„Jak se máte, doktore?“

„Myslím, že zcela dobře, Sire.“

„Hledal jsem vás v posledních dnech a nikde mi nemohli dát o vás žádných zpráv.“

„Nemohl jsem zůstat ve Wellingtoně. Moje nynější situace mne nutí, abych se i bez vás dostal nějak kupředu.“

„Co máte v programu?“

„Našel jsem si práci na farmě a až si přivydlám

dostí peněz, odjedu do Kanady. Doufám, že to bude dříve, než se vrátíte od jižní točny.“

Byrd chvíli neodpovídá a opět pátrá v mé tváři. Zřejmě přemýšlí o tom, co jsem mu právě řekl a je na něm vidět jisté pohnutí. Ten člověk mne neodhodil ve svých starostech stranou, jako odbytou věc! A nyní říká zase něco, co bouří moje nitro a hrdost. My vlastně spolu zápasíme!

„Ani nevíte, jak hluboce lituji vaši příhody, která se mne tolik osobně dotýká. Chci, abyste věřil, že s vámi mluvím čestně a proto bych si přál pomoci vám jakýmkoli způsobem. Řekněte mi upřímně, kolik peněz musíte mít pro cestu do Ameriky.“

„Myslím, Sire, že asi 500 dolarů.“

„Doplatím vám, kolik vám chybí.“

„Nechci peněz! Chtěl jsem jeti s vámi k jižní točně. Nemůže-li být toto moje přání splněno, nepřijmu žádné jiné pomoci. Opusťte, Sire, ale jsem mužem a proto si pomohu sám. Děkuji vám opravdu za vaši laskavost.“

Hlas se mi chvěl a nitrem mi bouřil vzdor a hrdost malého člověka, jenž má být uspokojen penězi za svoje ideály. Hledal jsem hodně pracně slova, jimiž bych své cítění vyjádřil a vznícený zápal mi pomohl. Odpovídal jsem jasnými a přímými slovy, jak bylo jistě mým právem a přáním. Chápal jsem dobře Byrdovu účast se mnou a poctivou vůli pomoci mně, ale nikdo mi nemohl zazlívati, že jsem mluvil takto po všem tom, co jsem již pro uskutečnění své touhy podstoupil. Riskoval jsem od začátku a nezapomínal jsem budoucích dnů. I když se všecko stavělo proti mně, měl jsem přece jen pevnou vůli dojít k svému cíli, třebaže jsem nyní vůbec nevěděl, jak toho vlastně dokáži. Nezoufal jsem nad svou budoucností a proto jsem si přál zúčtovat jednou — až přijde pravá

chvíle — všechny své činy s čistým svědomím. Nemohl jsem v této chvíli opravdu nijak jinak jednat a dnes nemám důvodu toho vůbec litovat. Vím zcela určitě, že právě tato okolnost rozhodovala o několik dní později o mé cestě k jižní točně.

Zdá se, že Byrd zcela chápal moje city; na jeho výrazu bylo dobře viděti, že rozumí. Sotva si mohl v této chvíli myslet o mně špatné věci, neboť mé stanovisko bylo spontánní a nesehrané a přišlo jako výbuch bez předchozího přemýšlení. Jestliže věc působila na Byrdovy úvahy, vystoupila opravdu jako neočekávaná náhoda.

Zcela jiný Byrdův hlas pravil:

„Přijďte ke mně určitě zítra ráno do hotelu!“

Srdečné rozloučení bylo přídavkem.

Přístav pozdějším večerem ztichnul, ustal rachot jeřábů i práce rukou a netrvalo dlouho, co od „Eleanor Bolling“ plynul směrem k městu a jeho životu pramének čistých a nastrojených chlapců dříve tropických moří a příště jižního polárního kruhu. Šli všichni a šel jsem také. Sám. Před sebou jsem viděl námořnické postavy Balchena, Demase a ještě kohosi. Provázela je americká jaderná veselost, živená přísliby večerního velkoměsta. Hodně se smáli. Začal jsem se také trochu smáti...

Hned ráno jsem vstupoval s mnohými nadějemi do „Midlandu“ a tentokrát se mi jeho přepych zdál přátelštější. Byrd už byl někde venku a jeho jménem se mě ujal přívětivý Charlie Lofgren. Snad to byl pěkný „Packard“ — určitě již nevím — který byl místem našeho rozhovoru a zdálo se mi, že rychlé tempo ujíždějícího vozu docela odpovídalo tempu událostí, měnicích situací v můj prospěch. Lofgren toho chtěl mnoho vědět. Musel jsem mu vyprávět o své československé minulosti a o důvodech svého zájmu pro

polární badání. Chtěl znáti přesný program mých polárních plánů, ačkoli je znal již z dřívějších rozmluv. Američané chtějí mít všecko stále čerstvé a stále nově odůvodňované a dokazované. Měl tedy ode mne, co si přál mít:

Geografický zájem určuje můj zásadní polární program. Ve speciálních otázkách věnuji kromě toho v budoucnosti celou svou pozornost studiu polární geologie, glaciologie a meteorologie. Účelem a vyvrcholem všeho bude má snaha o samostatné polární badání a výzkumy ve prospěch mé československé vlasti. Je toho dosti pro celý můj život. Základní učňovskou dobu mi může dáti komandér Byrd. —

Stále jsme jezdit nemohli a po půlhodině jsme již seděli proti sobě v klubovkách salonu hotelu „Midland“. Charlie měl v ruce papír a péro a na rtech otázky; já zase mnoho přání a nadějí v srdci a oplátkou dobře rozmyšlené odpovědi. Chtělo by se mi skoro říci, že to byl můj odvod pro polární službu.

„Jak se studuje na evropských univerzitách?“

„Vychovávají posluchače pro vědecký a praktický život. Jsou jistě stejně dobré jako americké vysoké školy.“

„Víte, my Evropě málo rozumíme.“

„Ano, zdá se vám všecko vaše nejlepší.“

„Komandér posuzuje hlavně vaši odhodlanost. Škoda, že mluvíte málo anglicky a že právě tato okolnost bude nezbytně vašim největším handicapem. Na tom však nezáleží, jste ještě mlád a snad bude pro vaše zkušenosti nejlépe, seznámíte-li se s nimi právě z drsnějšího hlediska.“

„Nemám nároků a pro mne bude mít hlavní význam, bude-li mi umožněno účastnit se expedice v jakékoli funkci. Vidím v tom svou hlavní školu.“

„Dobře. Až teprve v Antarktidě by se rozhodlo,

byl-li byste spolupracovníkem prof. Goulda. Přišel jste trochu pozdě, kdy situace se těžko mění. Byl byste ochoten pracovat třeba s lopatou jako hazeč uhlí v lodní topárně?"

„Rozhodně, Sire. Moje odhodlání a nadšení pro věc, jež jsem jistě dokázal, nepřivedou mě do rozpaků nad přidělenou prací. Přijmu rád všechno. Mám dobré svaly, nejsem choulostivý a budu tedy třeba hazečem uhlí.“

„Nezapomínejte, že se vám nebude vždycky všechno líbiti. Prozatím jste přece jen cizincem!“

„Nemám zkušeností, ale přináším dobrou vůli. Chtěl bych, abyste vyřídil kom. Byrdovi, že budu loyálním členem expedice z přesvědčení a že se přičiním, abych ho nezklamal.“

Charlie skončil svoje záznamy a odešel za Byrdem, který se byl zatím vrátil. U dšasa, byla to napiatá chvíle! Myslel jsem si už, že živoť ode mne chce stále jen samé čekání, vyčkávání a pro změnu trochu trpělivosti. Trpělivost sice prý představuje ušlechtilé lidské vlastnosti, ale je někdy po čertech nepříjemná. Píchá jako trní a chutná jako zeměžluč. Nu, Charlie se konečně vrátil.

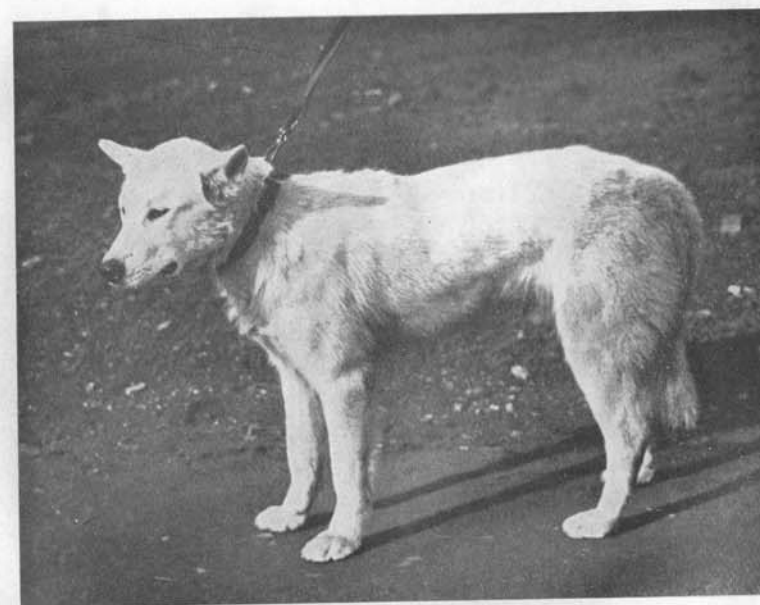
„Nuže doktore, komandér Byrd opouští dnes večer Wellington a z Dunedinu vám pak pošle dopis nebo telegram. Poradí se ještě s některými členy výpravy, hlavně s profesorem Gouldem. Buďte klidný a na shledanou!“

Jsme přece teď více na moři než na zemi! Tedy: ještě jednou hrome a ještě více trpělivosti. Allright!

Odpoledne zdvihla kotvy „Eleanor Bolling“, pěkně do vrchu naložená a na palubě s chlapci, kteří museli opustit dobré časy v „Midlandu“. Co na tom? Vždyť jedou za hrdinstvím a za slávou. Jižní točna čeká! Poslední odejel večer i komandér Byrd, vůdce ant-

Aljašský husky u jižní točny.

Vojtěchův pes „York“, syn jižní točny.

arktické expedice a zasvěcenec smrti. V městě Christchurch se ještě poklonil kap. Scottovi u jeho krásného pomníku. Už tomu je přece sedmnáct let a Scott se dosud od jižní točny nevrátil!

Neděle, pondělí, úterý, středa. Žádný telegram. Opravdu žádný. Odpoledne — dopis. Dnes jest přece osmadvacátý listopad a den mých sedmadvacátých narozenin. To tedy bude pěkný slavnostní dárek. Byl a nebyl. Uslyšel jsem starou písničku, kterou jsem znal již nazpaměť. Měla pouze nový refrain. Prosím:

„Milý dr. Vojtěchu: Po naší poslední rozmluvě před několika dny jsem se poctivě snažil zařadit Vás do své expedice. Nyní však vidím, že zde není vyhlídek na uvolnění některého místa a musím tedy skutečně litovati, že Vás nemohu vzít s sebou. Přeji Vám mnoho úspěchů a jsem upřímně Váš R. E. Byrd.“

Á zřejmě o několik hodin později vlastnoruční post scriptum:

„Jest přece jen možné, že Mr. Brophy najde pro Vás umístění na lodi „Bolling“. Dal jsem mu Vaši adresu. Několik mužů pošleme asi zpět do států. Bude Vám prospěšné, zařídíte-li se tak, abyste mohl po mém odjezdu promluvit s Brophym. Použijte tohoto dopisu.“

Cože, čekati, až Byrd odjede? To nedělávám. Když, tak tedy hned! Noviny píší, že expedice vypluje k jižní točně posledního listopadu nebo 1. prosince. Na cestu do Dunedinu potřebuji čtyři libry peněz, šestadvacet hodin času a žádné přípravy. Připraven jsem kdykoli a to tím spíše, že jsou tři hodiny odpoledne dne osmadvacátého listopadu a pravidelná loď odjíždí na jižní ostrov po sedmé hodině večer. Do Dunedinu přijedu tedy v předvečer odplutí expedičních lodí a proto včas, abych novým rázným zásahem rozhodl věci pravděpodobně ve svůj prospěch.

Wellington mě hostil celé čtyři neděle a za tu dobu se mi postaral o tolik vzpomínek, že jsem mohl jimi zaplnit celou jednu nezapomenutelnou životní kapitolu. Mám hodně důvodů, abych jej měl srdečně rád a přece jsem se s ním stejně rád loučil. Mým životem nejsou města, ale smutně krásné polární země a tam mě i nyní všechno mocí táhlo. Ve chvílích odjezdu byl ke mně Wellington laskavý. Nádherný jarní večer pokryl celý přístav a poslední paprsky slunce, odrážející se od střech domů a od vody, kynuly na pozdrav na cestu na jih, na hodně daleký jih, kam až nedosahuje podmanivé kouzlo sladkých tropů; tam se jen Jižní kříž nevzdává své nadvlády nad jihem. Bože, znovu jsem miloval moře! Teplý pasát přinášel vůni oceánu a dalek, moře se čeřilo a až k obzoru bylo po vlnách rozhozeno zlato nádherného pacifického západu slunce. Seděl jsem až do noci na zábradlí lodi, rozkošné svým jménem a přátelským prostředím. „Maori“ mě vezla kousek dále do světa a byl jsem spokojen, že v této cizině mizí u mne již pocit cizince. Tedy dále k jihu, a kam až?

Zatím ne daleko. S ostrova na ostrov. Ráno zakotvila loď v přístavu Lytteltonu, odkud začíná jihoostrovní expresní železnice, řítící se těsně po mořském břehu do přístavu Dunedinu a potom dále vnitrozemím až k samotnému jižnímu břehu Nového Zélandu. Tam už je konec světa a začíná nesmírné antarktické moře, které bez překážky bouří v kruhu kolem zeměkoule a řve svou nenávist do uší námořníků a sténajícího rahnová škunerů a bárek právě tak zuřivě u mysu Hornova, jako na protilehlé straně u ostrovů Macquarijských a u mysu Adare. Tam všude panuje Antarktís.

Přes den cestou do Dunedinu stejně ubíhal čas na hodinkách a po pravé straně rozlehlý kraj canter-

burských plání a kraje Otago až k úpatí bílých Jižních Alp, které vyskočily k obloze až do výše evropského Mont Blancu. Moře, skály, písek, pastviny, farmy, trochu polí, málo stromů, spousta ovcí, zelené trávy a jarního kvítí, táhlé a sopečné pahorky a boží klid a mír až k těm vrcholům bílých hor působily na náladu, která se pohybovala mezi melancholií a vznětlivým nadšením. To není sever, Evropa. Tady by člověk brzy zapomněl na svět a jednoho dne by snad skočil do moře a plaval by tak dlouho, až by spatřil zase jinou zemi s jiným životem.

V devět hodin večer jsem vyšel z dunedinského nádraží. Po levé straně jsem cítil vodu a tam tedy musí být také lodi. Hnalo mě to k přístavišti, abych zvěděl, není-li již pozdě. Tvrdé dřevo mol silně reagovalo ozvěnou na hlučné kroky chodců. Běžím a nikoho se neptám. Konečně jsem našel hledané. Byla doba odlivu a pode mnou dole na vodě se pohupovala ze široka v bocích loď, kterou jsem ihned poznal. Vídával jsem ji na obrázcích. Loď mých příštích osudů, malá bárka „City of New York“ se na mne po prvé dívala z černé noci. Lodní strážní světla rušila tmou a jestliže život na palubě neusnul, přesunul se do ulic města, které slibovalo poslední radosti před odplutím do Neznáma. Pátral jsem kolem, jestli někoho neuvídám. Přece! Dole slyším kroky a volám:

„Kdy odjíždíte?“

„Asi zítra večer nebo pozítří ráno.“

Kousek ode mne stál chlapík v námořnických šatech a ptal se mne, hledám-li někoho.

„Jest komandér Byrd na lodi nebo v městě?“

„V městě. A haló, jak se máte? Nemýlím-li se, vy jste onen cizinec — Čechoslovák... my vás už známe. Mluvím trochu německy a nevádí-li vám to, popovídáme si.“

Byl to Joe de Genahl, mexikánský hoch, milionář, letec, navigátor, důstojník na „Eleanor Bolling“ a později na jihu psovod a velký ochotník. Dobře, známe-li se. Hrome! Zapomněl jsem; také novinář. Kolega! Pro dnešek to stačilo a mohu jít klidně spát. Nepřijel jsem přece pozdě. Neškodí čísti v mládí Vernea.

Byrdovi jsem se hlásil ráno dopisem. Nebyl jsem při tom, když jej četl a proto jsem přišel o účinky radosti na jeho tváři. Možná, že mě už posílal do horoucích pekel, ale zavinil si to sám svým dopisem. Jsem však přesvědčen, že mi nynější můj rychlý příjezd nezazlival; vím z pozdějších dob, že byl naopak rád, že mi vyšel vstříc, i když nemohlo být splněno každé moje přání. Jinak uplynul tento den pro mne beze změny. O ničem jsem nepřemýšlel a věnoval jsem se výhradně pozorování posledního horečného ruchu u obou Byrdových lodí. To byl přece kousek sensace!

Všechno je již vlastně připraveno a čas pouhých několika hodin rozhodne o odplutí k jižní točně, tedy do země, která jest opředena bájemi, fantasií, hrůzou a dobrodružstvím. Takové věci nejsou každý den. Nescházelo ovšem zvědavých diváků, kteří ohmatávali rukama i očima všecko, co jim přišlo do cesty. Otevřená budova skladiště vyhlížela jako jarmark, pouze s tím rozdílem, že zde bylo všecko k mánf dychtivým zrakům, ale nic z toho se nenabízelo a neprodávalo. Na téhle malé prostoře se sešlo zboží z celého světa: stroje z Fordových a Fokkerových továren, pomeranče a citrony z Kalifornie, maso z Nového Zélandu, kožešiny, m o k a s i n y a m u k l u k s z Aljašky, bárka z Norska a leccos odjinud. Do všeho hulákaly hlasy lidí, majících starší nebo čerstvé předky na obou polokoulích a — konečně nezapomínejte, že jsme byli v polárním prostředí. Primát v rámusení měli statní

a divocí huskyové, malemuti a eskymáci z Velkého Severu, kteří nezapomněli svého vlčího původu právě zde. Těsné boudy a řetězy nebyly přece po jejich chuti! Divočina a nekonečné sněhové pláně ano, ale ne takové obyčejné lidské divadlo, jaké před tím nikdy nepoznali. Štěkot a vytlí desítek jejich vlčích hrdel bylo slyšeti daleko do města a lidé aspoň věděli, že Byrdova expedice dosud neopustila přístav. A upřímně řečeno, títo psi měli největší přitažlivost. Romance severu ožila v myslích tisíců lidí a každému z nich se v představách zjevilo kus pravého polárního života: Tady jsou polovci a polopsi, kteří ještě nedávno uháněli v saních po sněhu Aljašky a nekonečného severu za polárním kruhem. Který z nich byl v teamu zlatokopa, lovice kožešin a poštovního posla? Který z nich byl řízen tvrdou rukou seržanta od kanadské severozápadní policie po stopě zločince, prchajícího před spravedlností do temných polárních pustin? Ve tvářích všech těchto diváků bylo možno čísti vzrušení při pohledu na nefalšovaný kus arktické divočiny.

Sám jsem viděl více než kdokoli jiný z pozorovatelů. Tady jsem po prvé poznal, jak se dělá polární expedice a co vše je k ní zapotřebí. Právě těchto věcí jsem si nejvíce všímal a také později mě vždy nejvíce zajímala zásobovací a pracovní organizace výpravy. Myslím, že musím ještě něco dodat: Pršelo...

V mém životním kalendáři přišel také na pořadí 1. prosinec 1928. To byl den, jemuž podobné by se marně spočítávaly na prstech jedné ruky. Známý nám „C. A. Larsen“ lovil ryby v blízkosti jižního polárního kruhu při vnějším obvodu ledové tříště a radiotelegraficky oznámil Byrdovi, aby již vyplul, neboť ledový krunýř kolem Antarktidy, dosud po zimě kompaktní, se již brzy rozláme a naskytne se vhodný čas

pro průjezd ledem do Rossova moře a k Rossově ledové bariéře, kam měla expedice namířeno. Byrd vydal rozkaz zdvihnouti lodní kotvy ihned, jakmile bude nakládání skončeno, což bylo otázkou několika hodin. Všeobecné vzrušení vyvrcholilo a celé přístavní ovzduší bylo přeplněno fantomem jediného slova, jež letělo všude rychlostí jiskry: odjezd. Paluba lodi „City of New York“ byla již dávno zbavena volnosti svého prostoru a složený materiál na ní dosahoval již výšky několika metrů. Silná lana a provazy zbavily každý předmět pohybu, jistě k malé radosti laškujícího moře, které zákeřně vpadá na paluby lodí a rve s ním s velikým uspokojením vše, co lidé velmi nutně potřebují. Tentokrát moře pohoří a až přijde pravá chvíle, lodní siréna mu zařve několikrát svoje vyzvání a loď se s ním pustí v zápas. Takový jest nejzazší jih a takoví jsou lidé. Když jsem si to takhle všelijak představoval, zastavil se u mne najednou Byrd.

„Pojďte se mnou,“ řekl a vedl mne po nábřeží směrem k místu, kde stála zakotvena „Eleanor Bolling“.

„Chcete-li na „Bolling“ by bylo pro vás místo, Mc Pherson potřebuje hazeče uhlí a hned se na něho podíváme. Jste spokojen?“

„Jistě, že ano, Sire a promiňte mi, že nemohu právě nyní mnoho mluvit, abych vám řekl vše, co si myslím.“

„Vyplujeme možná ještě dnes večer a na všechno ostatní bude dosti času potom tam venku. Nu, tady jsme. Haló, Mac! Vedu vám muže, o kterém jsme již hovořili. Souhlasíte-li tedy, nechám vám ho zde.“

„Yes, Sir“ — a takového člověka jsem dosud nikdy neviděl. Velký a silný jako medvěd, trochu přítloustlý, s kulatým obličejem a asi s týdenními vousisky, v nichž našla přístřeší celá hrst uhelného prachu. To nebyl komíník, ale vrchní inženýr Byrdovy expedice na zá-

sobovací lodi „Eleanor Bolling“ a můj příští pán a velitel. Pozoroval jsem ho a nevyzval jsem se v něm. Nevím, byl-li to pod jeho vousy opravdový úsměv, nebo cosi, o čem mohlo být leccos myšleno. Také mluvil a jeho řeč byla vždycky trochu rozmáze skotská.

„Pane, budete od osmi do dvanácti. U nás se musí hodně dělati a spáti budete tadyhle —“ to už jsme sešli v samotné přídi po železných schůdkách do podpalubí, kde těsný prostor vyplňovala řada lůžek a hrst mladých chlapců, připravujících se na dalekou cestu.

„Hoši, tady máte nového přítele a přijměte ho mezi sebe. Je to cizinec a hleďte, aby se mu mezi vámi líbilo. Které lůžko jest volné?“

Toto zde, poslední dole vpředu na přístavní straně lodi. Mc Pherson mi ještě jednou opakoval dobu mé hlídky a zítra v osm ráno po prvé nastoupím do topírny.

Teď jsem byl řádným a právoplatně přijatým členem jihotočnové expedice komandéra Byrda a doba posledních několika týdnů, vyplněných řadou nezapomenutelných příhod, náležela nadobro minulosti. Byl to nejdobrodružnější případ, jakým se kdy kdo stal členem některé polární výpravy. Ale nebylo to z touhy po dobrodružství, nýbrž z nekompromisního zájmu a nadšení pro polární výzkumy. Riskoval jsem všechno, čest, peníze i existenci, než se mi podařilo dočkat se 1. prosince 1928, ale právě toto odhodlání považují dnes za svoje vybojované právo. Můj zápas nebyl však ukončen tímto dnem. Teprve vlastně začínal. Nebyl jsem Američanem, ale cizincem.

Chci se ještě zmíniti o tom, že jsem svým bezodkladným odjezdem z Wellingtonu předstihl mnoho událostí. Zajistil jsem si hned první cestu na lodi „Bolling“ za jižní polární kruh a zatím, co jsem již několik dní statečně házel uhlí v lodní topírně, noviny se přihlásily s touto zprávou „United Press“:

„Komandér Byrd se rozhodl odměnit dra Václava Vojtěcha z Československa za jeho ctižádostivost a odhodlanost členstvím ve své expedici. Vojtěchovou touhou bylo věnovati se vědeckým výzkumům v ledových pustinách Antarktidy a proto již dříve žádal Byrda o přijetí do jeho výpravy. Podobných žadatelů bylo hodně přes 5000 a stejně jako oni, byl i dr. Vojtěch odmítnut. V zápalu své touhy odhodlal se k dlouhé cestě z Československa na Nový Zéland a ve Wellingtoně přistál tři dny po příjezdu Byrdově. Komandér byl hodně překvapen, když se setkal s mladým doktorem a musel mu s politováním sdělit, že jeho cesta byla marná. Doktor se nyní přiučuje ve Wellingtoně angličtině a tam mu Mr. Brophy zaslal pozvání. Přesto, že dosud neobdržel od něho odpovědi, podvelitel očekává příjezd dra Vojtěcha do Dunedinu ještě včas před druhou plavbou lodi „Bolling“ do Antarktidy.“ —

Mr. Brophy čeká ovšem na mou odpověď dodnes marně. Noviny tiskly svou čerň na bílý papír a — ovšem moje tvář již zatím také nebyla příliš bílá od černého uhlí. Brophyho dopis mně nebyl rovněž dodnes dodán.

Zpráva „United Press“ zřejmě dospěla do Československa a „Polední list“ jako první rozhlásil dne 5. prosince, že slavný Byrd vezme s sebou na svou cestu k jižní točně také Čechoslováka. Měl jsem čest nevědět o tom, že jsem byl našemu tisku po několik dní záhadou, než ji konečně objasnilo ohlášení o mém českém dopisovatelství. Zaplať pánbůh, že jsem byl daleko na vlnách antarktického oceánu!

KAPITOLA V.

V TOPÍRNĚ EXPEDIČNÍ LODI „ELEANOR BOLLING“ ZA JIŽNÍM POLÁRNÍM KRUHEM.

Noc z prvního na druhého prosince, která vlastně ani nebyla nocí, jak ji znají ctihodní občané řádných názorů, kteří vychovávají syny na korektní úředníky a rozšafné obchodníky a kteří dávají své dcery mužům, majícím rovnocenné postavení. K čertu s takovými věcmi, když elektrické lampy osvětlují ulice přístavu a lokály barů ve chvílích, jimž se říká poslední hodiny před odplutím lodi na širé moře! Noc? Jakápak noc! Drahocenný čas, ať už jsou čtyři hodiny odpoledne nebo teprve čtyři hodiny ráno, při němž prchající věčnost neurčuje prášek v přesýpacích hodinách, ale množství pravé skotské whisky, přelévající se z bachratých lahví do štíhlých skleniček a dále do žízňivých hrdel láteřících námořníků. Ze začátku je k tomu dobrá šumící soda, ale kdo by si s ní máčel zbytečně žaludek v posledních minutách; loď venku řve, huláká, prosí a vyhrožuje ústy své sirény na zlost všem mužům v rezných spodkách, kteří vědí, že se v lanoví po straně hlavního stožáru nervosně třepotá bílá vlajka s čtvercovou obrubou modré barvy, na znamení brzkého zdvižení kotev.

V takové chvíli mají námořníci velmi citlivá srdce.

Teskně dopíjejí svoje poslední sklenky a rozdávají a přijímají modřiny, jestliže se někdo opovází haněti jejich loď a smát se jim, že přece nejsou námořníky, ale natěračí železa, jemuž pyšně říkají „s t e a m e r“. To se opakuje ve všech přístavních krčmách na všech čtyřech polokoulích — jsou přece čtyři! Že ne? Aby to námořník nevěděl lépe než učitel zeměpisu? Hrome, kdo okusil nedobrovolně slanou vodu všech oceánů světa a kdo s rozkoší pil nedocenitelnou whisky v Sydney, v Tokiu, v Singapore, v Londýně, ve Frisku a v Buenos Aires? Jistě, že mužové tvrdých rukou, drsné řeči a dobrých srdcí, kteří se sice někde narodili, ale nikde nemají domova. Nač také? Svět je kulatý jen proto, aby člověk mohl kolem něj jezdit a nemusel se odnikud vracet.

Cože, už zase? Ta píšťala na lodi již asi nikdy nepřestane ječet. Teď řve trhaně a to znamená poklusem. Čert, aby to vzal, ale co zůstalo, dopije se, až se sem dobrá duše z moře zase vrátí. Moře vysaje z člověka všecku užitečnou mízu a vrátí ho zemi jako vyschlou vrbu v parném létě. Vrbě navrátí novou sílu déšť a řekl bych, že Georgovi a Johnovi určitě různé šťávy, jež jen v bláhové Americe dali na index.

George a John! Narodili se ve Švédsku. Nedorostli tam. Neměli k tomu ani příležitost nikde na světě, poněvadž zůstali malými. To jim vůbec nevadilo, aby věděli, že vlastně nikam nenáleží. Nač jsou také různé země s hranicemi, když je možno téměř do všech se dostat po vodě a všude uhasit žízeň. Ani by neřekli, že na tuto okolnost má v první řadě vliv podnebí. Spíše peníze, jež dovedou přibrzdit nadaného člověka právě ve chvíli jeho největšího rozmachu. Ano, je trpkou pravdou, že nejvíce talentů se rodí na moři, ačkoli by to nemělo být, když není vždycky dosti pro-

středků k rozvinutí oněch existenčních schopností, jimiž byli rozhodně nadáni George a John, věrní kamarádi a typičtí představitelé lidské rasy, která sice nenávidí vodu v žaludcích, ale musí ji mít v pořádném kvantu několik stop pod nohama.

Sedím na okraji svého lůžka a hledím na ně pozorně a kriticky; poznali to a měli se hned svým způsobem k dílu. Byl jsem ještě tak bláhový, že jsem se domníval, že se polární expedice skládá z nadšení a z puritanismu. Polární život jsem prozatím znal z hezkých knih a představoval jsem si tedy v duchu hrdiny statečných činů, kteří žijí příkladným životem a jsou odhodláni kteroukoli minutu obětovat se v zájmu celku a vznešené myšlenky. Z lidí se nikdy nestanou bozi. Na to nutno myslet i při představě polárních hrdinů. Poněvadž jsou jen lidmi, mají také svoje slabé stránky, jež jsou zcela obdobné těm, jimiž chybují všichni lidé. Vy, lidé kolem nás, nezapomeňte, že jsme z vaší společnosti! Nejsme jiní než vy a nebyli byste jinými ani vy na našich místech.

Polární expedice jest ostře vyhraněné těleso, v němž se zjevuje právě nejvíce kontrastů. Jest velikým strojem, jehož součástkami jsou Byrdové, Balchenové, Gouldové — a také Georgové a Johnové. Veliká idea, počítající s obětmi a nadšením — a vlastní zájmy, jež počítají pouze se současným prospěchem. Kmen silného stromu, jímž jsou vůdce výpravy a menší kádr mohutných, tvořivých individualit — a řada větví a větviček, jež vyrůstají z přebytečné síly stromu a dávají mu formu. Nutno sice dobýt jižní točnu a podmanit si ji, ale nežli se tak stane, je třeba rukou Georgů a Johnů, kteří házejí uhlí do lodních kotlů a dávají tělesu pohyb kupředu.

George a John byli odborníky a za plat budou nakládati do kotlů při jakémkoli kursu lodního kom-

pasu. Polární expedice musí mít aspoň část takových lidí a nemůže počítat jen s dobrovolníky, kteří několik týdnů před tím chodili ještě s knížkami na universitní přednášky a badali, aby dosáhli nikoli jižní točny, ale akademického titulu. Kdežto George a John jsou lidmi, jimž moře jest živobytím. Znáte je přece a proto moje líčení neuškodí ani jim, ani mně, ani výpravě. Vždyť jsme byli opravdu jen a jen lidmi!

George a John byli dobrými chlapci a rozuměli svému řemeslu jak se patří. Dřeli do úmoru, nu a kdo by jim zazlíval, že ta prokletá lodní výheň působila trochu na jejich žížeň. Takový psi život, který drtí tělo a zdraví a který vyrve z člověka duši předčasně o celou řadu let, má právo na trochu radostí. A kolik si jich může dopřát člověk, jenž vidí denní světlo jednou za čas na chvilku v některém přístavě a který si vydře opravdu krvavě dolary? Chcete-li, lodní topírna, v níž se ještě topí uhlím, jest moderní galejí.

Moje jméno bylo vyryto v sazích komínu lodi „Eleanor Bolling“ hned pod jménem Georgovým. Společně jsme sfárali do topírny ráno a večer, společně jsme živili neukojitelný hlad rudých kotlů a přeházeli svými lopatami sta metrických centů černého uhlí; společně jsme se bavili, nadávali a navzájem se škádli a konečně jsme společně oba dokázali ztrávit vedle sebe čas mnoha čtyřhodinových hlídek, aniž jsme na sebe promluvili jediné slovo. Černý stín topírny vstoupil mezi nás a dovedl udržet mezi námi posupné mlčení až do konce plavby, kdy se mu podařilo vyhnat mne na palubu a přivést mne blíže k střízlivosti po prvním opojení, jež mě dokázalo hnát kupředu přes půl světa. Bylo to nutné a užitečné; polární život je drsný a člověk se mu musí přizpůsobit. Ztvrdly nejen moje ruce, ale také zkušenosti a názory.

George se mi představil způsobem shora vylíčeným a nevědomky zavadil o mou nejcitlivější strunu. Přišlo to příliš brzy, kdy jsem vůbec ještě neznal tento druh života.

„Czechoslovak! Czecho, Czecho, aha! Austria! Sprechen deutsch. Ty chceš s námi. Se mnou budeš? Ale kdepak! Půjdeš ven a já ti pomohu.“

Kufry letěly ven. Daleko se nedostaly, neboť okamžitě stálo před ním několik chlapců a klidně ho uklizovalo stranou.

„Georgi! — Neopovažte se! Není to cizinec, ale náš nový přítel. Nezapomeňte, že nejste na uhláku, ale u expedice.“

To říkal Barter, studující inženýrství a nyní olejář, dobrovolník. Útlý chlapec, ale vždycky skvělý a spravedlivý. Barterové byli pilíři expedice a zaručili jí zdar a úctu světa.

Taková epizoda. Nenáviděl jsem George. Poměr mezi námi se vystupňoval a teprve po týdnech jsme si podali ruce. Nebyli jsme nikdy přáteli. Barter a já — ano. Nikdy jsem mu toho nezapomněl.

George bručel a loupal po mně očima. John, jeho druh, spíše dvojník, mu sekundoval. Seděli ve svém koutě a šeptali si švédsky, anglicky a zase švédsky. Pozoroval jsem je a — bál jsem se své chabé angličtiny. Přišly také doby, že se můj jazyk stal zručný, přizpůsobiv se znamenitě námořnické mluvě. Vždycky však k ohromné veselosti spoludruhů. Bylo to nutné, neboť potom již pro mne neexistovali Georgové.

Těleso expedice se dalo do pohybu. Přesto, že nebylo ještě ani 6 hodin ráno, celé město bylo vzhůru. Sta a sta lidí jásal nám vsříc pozdravy na rozloučenou ve chvíli, kdy se obě lodi odpoutávaly od břehu. Prvních několik metrů vzdáleností se brzy

změní v sta kilometrů a — bože! — který z těchto mladých chlapců, plných zdraví a síly, zůstane navždy tam dole v ledových pustinách, kde mu jenom sníh položí svoje květy na hrob? Zanechali zde spoustu přátel a známých, kteří v této chvíli zastupují jejich otce, matky, sourozence... Bílých kapesníků je všude jako kvítí, mnohé oko slzí a na to vše se dívá vesele ranní slunce, jež tady teple hladí a tam dole bere život z těla.

Mnoho štěstí! Šťastný návrat! Na shledanou!

To všechno nepatří mně. Nikdo mě nezná. Jsem cizincem na lodi a ještě větším cizincem pro lidi dole, kteří volají povzbuzující i dojmavější slova. Stojím sám u zábradlí na palubě, vedle kapitánovy kabiny a nevím, jaký bude můj zítřek. Náhle si uvědomuji, že mě snad osud zasadil do prostředí, do něhož vůbec nepatřím. Jsem-li zde, musím udržet stejný krok s ostatními a jen tak snad vyhraji. Musím, neboť se konečně splňuje můj sen a jsem na cestě do krajin, které dosud úporně chrání svá tajemství před lidmi. Loď už opravdu plula; zprvu ještě za ovací zvědavců a nakonec doprovázena pouze racky a účastí celého světa. Rozhučely se lodní stroje a topírna mě volala do práce. Bude osm hodin. Po prvé k našemu společnému dílu, jemuž i moje lopata prospěje. Bez ní by nehořel oheň v kotlech a bez ohně by nebylo páry, která točí šroubem a žene loď vpřed. Na mé lopatě leží mořské míle a za nimi náš cíl, můj cíl, bílá Antarktida...

Pro nás již není vnějšího světa, jeho zábav, směřujících se lidí a lhostejných myšlenek. Zpřetrhali jsme pouta předsudků a zbytečného strachu a všechn širošíř svět, který byl k severu za našimi zády, přestal pro nás existovat. Stali jsme se rázem mořeplavci a výzkumci, kteří pátrají po nových zemích a čerst-

vých poznatcích a kteří mocně věří ve svůj zdar, ale nikdy předem neznají výsledku. Moderní dobyvatelé neznámých světů, tak jak jsou: v plátěných oblecích, prostovlasí, s rozhalenými košilemi a s jasnou oblohou a sluníčkem nad hlavou, nebo obalení voskovým plátnem od hlavy až k patě v šířkách čtyřicátého, padesátého stupně. Ve vlně a v kožešinách ve stínu jižního polárního kruhu, neznajíce nikdy únavy ať u kormidla nebo vysoko nad palubou v ráhnovi. A v plátěných spodkách a ostatek nazí dole v černé topírně stejně na padesáté jako na sedmdesáté rovnoběžce. To jsou Argonauti dnešních dob.

Bylo již jen moře kolem nás, když osm úderů na lodní zvonec oznamovalo konec staré a začátek příští hlídky. Jen na okamžik jsem se zastavil na první příčce železného žebříku, klesajícího skoro kolmo ke dnu železné podlahy lodní topírny, doprostřed hukotu strojů, zápachu oleje a teplé mastnoty, která byla na všem, co bylo z ocele a z mosazi. Vedl snad tento žebřík, po němž jsem měl po prvé sestupovat dolů, do pekla? Neměl jsem dosti času na rozvinutí takové zbytečné myšlenky; šest párů očí mne zdola pozorovalo. Patřily Mac Phersonovi, Codymu a Georgovi Sjögrenovi: vrchnímu chiefovi, inženýru a topiči. K posledním dvěma jsem náležel jako třetí do hlídky. Zpytavé a přísné pohledy jsou zvykem u mužů bez fraků a náprsenek, když se po prvé seznamují. Oni si něco mysleli a já také; co, to jsme si neřekli.

Sestoupil jsem dolů a zeptal jsem se po své práci. Myslím, že jsem právě nyní vyhlížel mezi těmito chlapíky velmi podivně ve svých čistých „pumpkách“ a vlněné košili, které byly prozatím mou jedinou námořnickou výstrojí; po čtyřech hodinách bylo po jejich čistotě. Potom mě už oblékli do svého. George kývl na mne hlavou, abych šel za ním a stačilo jen několik

kroků, které mě přivedly k úzkému a nízkému vchodu do mého příštího ráje. Ovšem, že jsem si dosud nedovedl představití, co vlastně spatřím. Mnoho toho nebylo. Naproti vchodu tři vedle sebe umístěné pece, nalevo ve stěně dole díra, jiná stejná v pravé stěně, vodovod, regulátor přívodu vzduchu do pecí, tlakoměr a nahoře široký komín, vedoucí na palubu, jímž se dopravovaly na čerstvý vzduch zbytečný popel a saze. K mé výbroji náležela lopata na uhlí, tři různé třímetrové železné pohrabáče, silné jako ruka a těžké jako hrom, půlcentové železné vědro na popel, kbelík na užitkovou vodu a malá bandaska s pitnou vodou. Skrovný inventář, ale s velkými nároky na lidskou sílu. Ovšem, nesmím zapomenouti připočísti k tomuto inventáři ještě George a sebe na dobu od osmi do dvanácti. Cesta do mého hlavního království vedla oněmi dvěma otvory ve stěnách, jimiž se procházelo nikoli s hlavou hrdě vztyčenou, nýbrž nataženou dopředu a s těžištěm těla také na rukou. Tedy po čtyřech. Moje království bylo velmi černé, neboť se skládalo ze tmy a ze samého uhlí, vtěsnaného do čtyř skladišť. Všude ho byla spousta.

Chvilku jsem se díval bezradně kolem sebe, nevěda hned, čeho bych se chopil nejdříve. Tady nešlo o to, přiložití do kamen, aby nevyhaslo. Pouhé čtyři hodiny mě tomu naučily.

George prohlédl nejprve oheň ve všech třech pecích. George mohl a musel, neboť on byl hlavním topičem a já jeho pomocníkem. George byl fireman a já coalpasser, jak hlásal lodní rejstřík, vyvěšený kapitánem v lodním salonku.

George tedy mohl prohlédnouti oheň, ale nemohl zabránití tomu, aby mu bylo zle. Je to sice po čertech nepříjemné, ale je to právem starého námořníka, který má dokonce svého pomocníka. Že mu je zle, poznalo

Tasmanský ledovec v novozélandských Alpách, působiště Byrdových psodů.

Horní část Tasmanského ledovce s Lendenfeldtovým sedlem.

i moje oko zcela obyčejného nováčka a Georgova podřízeného; jen jsem si při tom myslel, co z toho asi bude. Ne sice mnoho pro něj, ale dosti pro mne.

George byl malý a hubený a jeho malá holá hlava mi právě nyní připadala jako zelená švestka. Byl bych se mu rád smál, ale netroufal jsem si, maje sám dosti malou duši.

„Hej, Czech, mně je zle. Chtěl byste za mne přiložit? Máte tady všecko a jen to tam naházejte. Poradím vám při tom.“

„Well!“ — a házel jsem. Naložil jsem uhlím první pec, potom druhou a ovšem také třetí. Pak přišel na řadu pohrabáč, jímž jsem prohraboval oheň v stejném pořádku. Ani druhý pohrabáč nezahálel a ten měl na práci úpravu ohně pro příští naložení. Jedna dvě, tři, jedna dvě, tři — opravdu, hezky se to střídalo. Ještě štěstí, že uhlí bylo dosud v dobrém množství po ruce a že jsem se nemusel o jeho zásoby starati. George tiše trpěl a přiznal se mi, že se trochu více napil a že to není k ničemu dobré.

„Aby hrom takové věci vzal. Whisky, ja, ja, whisky a také pivo. No good. No good pro námořníka, který musí na moře. Vždycky to říkám a vždycky to zase udělám.“

Nu, a já jsem topil. Topil jsem dobře, ale sobě jsem také zatopil tak, že toho bylo pro začátek trochu hodně. Když zvonec odbíjel střídání hlídek, byl jsem rád, že mohu zase na palubu a na vzduch. Lopata a vedro jsou zlou medicinou pro začátečníka, zvyklého až dosud spíše na držení násadky péra ve svých měkkých rukou. Sport mi dal sice svaly, ale nikoli otužilost vůči těžké práci topičské. Přepial jsem napoprvé svoje síly a když přišel večer, byl jsem na tom s Georgem téměř stejně. Příští dvě tři směny mně změnily topírnu v mučírnu a v peklo. Potom na-

stala dočasná apatie, při které jsem cítil bolest v každém svalovém i nervovém vlákně.

Nejhůře bylo při druhé směně večer, kdy George ještě nebyl v pořádku a kdy jsem sám byl už mimo něj. Myslím, že jsem se více plazil než chodil. Trpěl jsem hroznou fyzickou únavou a kymáčení lodi bolest jen dráždilo. Těžké a dusné vedro v topírně mučilo nervy a že bylo také o žaludek řádně postaráno, považuji po svých zkušenostech za samozřejmé; neměl jsem opravdu ani trochu nouze o bohatý výběr různých kyslíčnků a sirovodíků, odborně připravovaných v lodních kotlech a pecích. Víte, jak chutnají řeřavé uhlí a horký popel, polévané slanou mořskou vodou? Já jsem to věděl a dostalo se mi za to uznání od chiefa vyjádřením, že jsem členem expedice a že musím pracovat i kdybych nemohl. Byl jsem přiotráven a chief Mc Pherson to dotvrdil. Nepamatuji se ani dobře, jak moje druhá směna vůbec skončila. Když mě ráno v 7 hodin probouzel hazeč Lyle Vomack rýpnutím, poznal jsem, že ještě žiji. Topírna znovu volala.

Byli jsme v třech hlídkách stejně pod palubou jako na palubě; vždycky čtyři hodiny práce a osm hodin odpočinku. Nás zde prozatím nejvíce zajímá strojovna a topírna. O půlnoci sestupoval dolů inženýr Thawley, topič Clark a hazeč Foster a dáme jim zapravdu, řekneme-li o nich, že neměli záviděníhodnou hodinu ranního vstávání. Na lodi je to úplně lhostejné, neboť zde veškerý čas jest vyplněn prací a povětšinou spaním, které je vždycky velmi vítáno. Komu se zrovna nechce vstávat, ten se vzbudí ještě jednou a hned se mu při tom vynadá. Dochvilnost při nastupování práce jest žádoucí, poněvadž přesné údery lodního zvonce jsou pro naprostý pořádek na lodi a nikoli pro zábavu. Minutové zpoždění znamená zkrácení spánku o čtvrt hodinku před příštím nastou-

pením hlídky, poněvadž nikoho ani nenapadne, aby se mazlil s lopatou zbytečně přes čas. Čím méně si kdo na lodi potrpí na galantnost a jemnost v řeči a v zacházení, tím více si zato potrpí na přesnost a řekí bych, že u Byrdovy expedice nehodlal ani špinavý coalpasser šetřiti ohledy vůči inženýrovi. Však se o tuto rovnoprávnost bojovalo hned v New Yorku! Právo dává síla, ale také někdy dobrá výřečnost, kterou vyprovokuje žárlivost. Američané rozhodně nezradí demokracii, ačkoli jí používají často velmi podivně.

Mezi členy výpravy byla řada zajímavých chlapků. Proč se mnohý z nich rozhodl účastnit se činně expedice a ztráviti dvě léta na moři a mezi věčným ledem? Většinu z nás tvořili dobrovolníci, kteří zapjali svoje životy do služeb expedice a nic si za to nevymínili; ani pojištění na život v ceně několika dolarů. Dobrovolníky nebyli ani Mc Pherson, Thawley a Cody, inženýři, ani kapitáni lodí a ještě několik jiných mužů. Všichni ostatní ano. Topič Clark nikdy nebyl topičem a Carroll Foster byl vždycky dosud studentem. Olejáře Bartera z druhé hlídky již znáte a Lyle Vomack byl americkým obchodníkem s whiskou v Panamě; kromě toho ještě rozvedeným manželem známé atlantické letkyně Ruth Elderové, která nedoletěla do Evropy a jež potom hrála v cowboyských filmech a dělala mnoha lidem starostí. Prý i Lylovi a proto snad je s námi na jih. Konečně z třetí černé hlídky znáte mne. Proč jsme tedy tvořili takovou pestrou společnost? Z obchodníka s whiskou bude sotva kdy polární výzkumce a právě tak se jím nestane žádný pojišťovací úředník. V 20. století vábíva dobrodružství dosud nevymřela. Při tom všichni vykonávali svoje úkoly vážně a poctivě. Myslím, že to dokázalo jejich americké vlastenectví a nadšení, které začíná slovy a končí

činy. Řekněme hned, že začíná na př. Byrdovou vůli dobýti jižní točnu a publikováním jeho plánů a končí štědrostí krajanů, kteří pomohou koupiti loď, létadla a všechny ostatní prostředky, pomocí nichž hrst odhodlanců splní očekávání vlasti. Nesmím mnoho na to mysliti, nechci-li býti věčně smuten. Jsem a budu polárním výzkumcem, ale nejsem Američanem a zůstanu Čechoslovákem.

Musím dokreslit ještě celý ostatní život na naší lodi. Nejdříve ovšem nutno znáti loď samotnou. Nebyla stará. Myslím, že ji vybudovali v Americe asi r. 1925. Tenkrát jí říkali „Chelsea“. Rozhodně má pozoruhodnou kariéru. Její minulost, přesto, že se dočkala věčného a slavného zápisu v annálech jiho- točnových výzkumů, byla kriminalistická. Vlastnila ji společnost amerických gangsterů, možná, že sám Al Capone nebo Jack Diamond, a v jejich službách ovládla rumem mnohokrát vyprahlé břehy východního pobřeží Spojených států. Dlouho si nemohla zvyknouti přistávat slušně a řádně za denního světla v New Yorku, Bostonu nebo Norfolku jako řada jiných sourozenců s plachtami a s párou. Zle se jí to vyplatilo; nakonec ji chytili necitelní guardsmeni, kteří s oblibou vyhrožují kulometry a lehkými děly. Milá „Chelsea“ to s nimi prohrála a co horšího, přeměnili ji na janičáře. Honila své bývalé druhy a družky v povolání a pronásledovala je nemilosrdně až do jejich tajemných úkrytů v pustém skalnatém pobřeží. Snad ji dlouho nepotřebovali a jednoho dne byla na prodej. Dala se opravdu na veliké pokání a všechny svoje minulé viny a hříchy chtěla smýti v čistých vodách polárních. Koupil ji komandér Byrd asi za 30.000 dolarů a touto cenou jí prokázal jistě znamenitou službu. Neboť na řece Hudsonu kotvila celá řada nezaměstnaných lodí, náležejících k „merchant navy“ a jak jsem slyšel, pro-

najímaly se kus za jeden dolar ročně. Snad měly lepší anebo ještě horší minulost. Naši chlapci rádi o tom často hovořili.

Z podloudnické lodi „Chelsea“ stala se pomocná a zásobovací loď Byrdovy antarktické expedice „Eleanor Bolling“ a slouží jí ke cti, že se uplatnila na sto procent. Byla rychlá jako mečoun, hravá jako delfín a útroby měla jako velryba. Dovedla spolknouti náklad mnoha set tun a rozrážeti vlny rychlostí devíti uzlů. Žaludek měla znamenitý, neboť v něm snesla pohromadě celého třímotorového Forda, několik set tun uhlí, rozebrané stěny polárních chat, spoustu sudů s gasolinem, sta beden s psími suchary, lidskou moukou, slaninou, mlékem a jemným nakládaným ovocem a mnoho jiných jedlých i nejedlých věcí. Když se Byrd rozhodl učiniti bárku „City of New York“ svou vlajkovou lodí, nesměl ji nechat samotnou a musel jí přibrati za společníci „Eleanor Bolling“, aby dopravila do Malé Ameriky tři čtvrtiny všech zásob a výstroje a abych já mohl býti na ní zaměstnán jako lodní topič a hazeč uhlí. Bylo nutno dáti za ně a na ně skoro 200.000 dolarů. Kéž bych je měl! Velel bych velké československé expedici a na palubě mé pěkné lodi by nechybělo ani krásné letadlo. S ciframi nejsem ještě hotov.

„Bolling“ bývala často terčem vtipů našich chlapců, neboť Američané jsou velmi uštěpační. Neříkali jsme jí vždycky „Bolling“; při plavbách to bývala „Rolling“. Pouhá změna jediného písmenka a budiž řečeno k její chvále, že jí seděla znamenitě. Když byla v náladě, dovedla se kymácti s takovou vervou, že zůstala bez konkurence. Nechci tvrditi, že to bylo proto, že v jejích žilách koloval rum! Podezřívám jsem ji pouze tenkrát, když se mě někdy dotěrně dotkla svými železnými traversami, jimiž vycpala všechny svoje kouty a mezi něž jsem časem zapadl, zkoušeje jejich tvrdost

hlavně svou hlavou. V tomto ohledu jsme ji proklínali svorně všichni. Došlo to tak daleko, že jeden z chlapců v inspiraci složil na ni písničku. Bohužel, musím říci, že z Ameriky vzešlo světu velmi málo dobré poesie.

„Bolling“ byla jinak útulná jak se patří. Zalidnilo ji 25 mužů a zůstalo mnoho zbytečných popotávek po zbylých volných místech. Prohlédneme si ji trochu směrem od zádi k přídi, poněvadž každý, jen trochu moře znalý člověk ví, že povrch lodi se postupně snižuje opačným směrem od přídi. Naše plující vesnička byla široká asi 10 m. Na samotné zádi z malé půlkruhové paluby mohlo se dosáhnouti na hladinu moře bezmála pouhou rukou, jak byla nízká. Dovolovala přístup k vlajkové žerdi a s oblibou ji vyhledával Mc Phersonův pes „Bum“ z Panamy, jenž měl jistě podivuhodný rodokmen a proto se svorně dělil s chiefem o jeho lůžko. S této paluby se seskakovalo do nižšího podpalubního prostůrku, který zůstal proto tak malým, že se mu postavilo do cesty zadní podpalubní skladiště, lednice, kuchyň a konečně strojovna. Kolem nich šly dva ochozy, z kterých byl již volný přístup do moře po přehoupnutí plného zábradlí. Z ochozů se vcházelo po obou stranách do kuchyně a odtud vedl po pravé straně v malém oddělení známý nám již žebřík do mého království. Vůně kuchařových výrobků byla vždycky nepříjemná, když se sestupovalo dolů a velmi příjemná po uplynutí čtyř hodin. Po povinnosti radost a tvrdá práce z nás činila pravé hladové vlky.

Loď neměla žádné větší paluby. Sloužila mimořádným účelům a proto bylo palubou všecko, po čem se mohlo jen trochu chodit. „City“ to měla ještě horší, neboť plně naložená podobala se spíše kramářskému vozu. Do délky, do šíře a do hloubky bylo

na ní málo místa a proto mohla růsti blahodárně do výšky. Její paluba? Kdepak! Byla zavalena takovou spoustou věcí, že se mohlo chodit jedině po psích boudách, pytlech uhlí, bednách, lanech a po střeše kuchyně.

Výhodou „Bolling“ bylo, že měla ohromné břicho. Slyšeli jste již o něm. Pokud bylo třeba, jenom střed lodi zůstal vyhrazen strojovně, topírně a skladištěm uhlí, zvaným coal-bunkers. Skleněná střeška strojovny sousedila s kuchyní. Sídlo lodního vévodství bylo právě uprostřed lodi a pouze zde byl kousek reprezentační paluby jako část kapitánského můstku, včetně kabiny pro ships mastera. U porovnání s ubikacemi mužstva měl kapitán pravý luxus ve své kajutě, možno-li o něčem podobném na „Bolling“ mluvit. Bodrý náš skipper Brown neměl však závistníků. V naší garderobě nebylo smokingů. Hlavní ships quarters, oddělení pro mužstvo, vyplnilo vlastní příď dole pod palubou: domácí krb topičů a námořníků. Lodní důstojnictvo, officers (nebylo žádných stavovských rozdílů, ale oficiálně nás přece rozlišovali a neoficiálně se to často pocíťovalo), bydlelo v kajutách pod velitelským můstkem. Zde měla také svoje místo malá jídelna, v níž se jedlo, mluvilo, bavilo, hrálo na gramofon, četlo a rozbíjelo nádobí. Od nás z přídi vedl sem podél přístavní strany ochoz, stísněný na pouhou uličku předním podpalubním skladištěm. Žádné lodi nechybí ovšem přídní paluba, s které řídí hlídkový důstojník zdvihání kotev a přistávání.

Celkem možno říci, že „Bolling“ byla sympatickou lodičkou s docela vkusnou výpravou. Byla čistá a upravená jako pěkná mořská víla. Plula elegantně a dovedla vykonatí dobrou práci. Měla čilého skippera, odvážného, energického a při tom dobrého jako dítě. On, kapitán lodi, jenž se jistě řádně zapsal do

dějin jihotočnových výbojů, až citlivě dbal na dodržování naprosto demokratických zásad u expedice! V mých vzpomínkách zůstal jako stoprocentní typ řádného mořského vlka. Spojoval v sobě věrně přísnou námořnickou povinnost s veselostí pravého chlapíka s pobřeží. Opravdu řádný na moři i na suchu. Nepoznal jsem ho ovšem hned za těchto prvních dnů; teprve při druhé plavbě a nechám si ho prozatím, abych se mu potom dostal lépe na kůži. Byl pánem lodí a velitelského můstku a nemohl jsem ho tedy nyní přehlédnouti.

Mozek bývalé „Chelsey“ se podobal škatulce s třemi přihrádkami. Dole skipperova kajuta a nad ní kormidelnická a navigační místnost, z které vedly dveře do radiotelegrafické kabiny. Vystupovalo se sem po schůdkách na přístavní straně. Po žebříku se mohlo vylézt ještě na střechu, kam měla přístup hlídková služba a kromě ní pouze radiotelegrafisté, poněvadž zde měli namontovanou rámovou anténu pro hledací radiové kompas a přístroje. Jinak byla hlavní anténa natažena mezi vrcholy obou stožárů. Radiotelegrafická služba fungovala ve dne v noci a pokud si vzpomínám, telegrafické klíče na lodích a v zimním táboře vyklepaly za dva roky několik set tisíc slov. Toto dílo vykonali skutečně skvělí hoši, kteří byli u nás oblíbeni asi tak, jako v ostatním veřejném životě poštáči. Nedodávali nám sice růžových dopisů s dlouhým říkáním; několik stručných slov na žlutém papíře od rodin a přátel mělo pro nás jistě mnohem větší cenu. V ledových pustinách jsou lidská srdce širší, citlivější a vděčnější.

„Haló, Vic, old boy, co tomu řeknete, když vám dnes něco dám?“

Kdo jiný by takhle volal hřmotným, milým hlasem, než Lloyd Grenlie z Chicaga?

„Rád bych znal člověka, který by si také na mne až sem vzpomněl.“

„Sure, abyste to tedy věděl. Po druhé vám nic nedám.“

Ovšem, že se smál ze široka, až se loď otřásala. To on ani jinak neuměl. Vždycky jen vesele a s nevyčerpatelnou zásobou humoru. Podezřívám tohoto hochy z Chicaga, že se asi dobře znal s některou z hezkých českých dívek ve svém domově. Vždyť jich tam je spousta a kdo jiný by ho naučil říkat česky: „Jak se máš? Mám tě rád. Nazdar!“

A Vic vždycky Lloyda rád viděl, poněvadž měl pro něho často žluté lístky. Vic, to jsem byl já, to bylo moje jméno. Dalí mi je u expedice a také mnoho mých civilních přátel mě tímto jménem nazývalo. Někteří říkali Vic a jiní zase V i k t o r, jak si kdo zvykl. Ani sám nevím, kdy a jak jsem k tomuto jménu přišel. Víím jen, že to bylo hned v prvních dnech plavby a že náleželo jen mně. Victor jim byl mnohem bližší než oba čeští patroni a mně to vůbec nevadilo. Často jsem si dokonce myslel, že se takové jméno pro mne docela dobře hodí; vždyť jsem opravdu zvítězil v boji, v němž stály proti sobě hrozně nerovnoměrné síly. Pro své tehdejší přátele zůstávám dodnes Vicem. Kdybych jím nechtěl býti, myslel bych si, že zpřetrhávám pouta s nejkrásnějším a nejhrdějším obdobím svého života.

Musím dodat, že snaha překřtí mě vůbec pokročila ještě dále, ale ve své druhé části ztroskotala. S tímto nápadem přišel Dick Brophy, v oné době manager a second in command expedice. Tedy podvelitel, oficiálně druhý muž po Byrdovi. Chtěl mě předělati na stoprocentního Američana a Vojtěch tomu překázal. Myslel a vymyslel, že bych se mohl jmenovati Victor Vance. Tímto jménem mě nazýval

i v jedné novinářské zprávě. Victor se ujal znamenitě, ale Vance zkrachoval žalostně a zapadl právě tak, jako brzy potom sám jeho vynálezce. Vance-ho jsem nikdy nelitoval; zato tím více Brophy-ho. Měl mě rád a chtěl pro mě hodně učiniti. Uvidíte!

Jistě se mnou souhlasíte, že jsme se zatím dostali trochu dále na moře směrem k jižnímu polárnímu kruhu. Čas ubíhal a my jsme s ním udržovali stejný krok. Stále k jihu a dále od civilizace do pustin, míli za míli, nezadržitelně a s dychtivostí výzkumců. Ve dne v noci pár bystrých námořnických očí hlídal citlivou magnetku kompasu a pár tvrdých rukou konejší hlad rudých kotlů. Monotonní zvuk pracujícího šroubu naplňoval každé místo na lodi a pronikl i do vzpomínek. „Bolling“ vyskakovala na rostoucích vlnách a statečně rvala jejich celistvost, nedbajíc vůbec hrozeb jižního Pacifiku v podobě spousty zelených vln a studeného vichru. Uměla se práti. Šroub zlostně hučel do prázdna kovovým zvukem, když se před ponořila hluboko do vln a obnažila při tom celou záď. Tím divočeji se roztočil, když zase nabral na lopatky vodu; nemilosrdně tepal slanou zeleň, až to bylo dobře cítiti, jak loď vždycky poskočila vpřed. Byl by se někdo odvážil zadržeti nás?

Kolik set metrických centů uhlí přešlo zatím přes mou lopatu? Nevím, ale bylo jich tolik, že tajná jejich síla vnikla do svalů a přidávala jim na tuhosti a vytrvalosti. Než se tak stalo, prožil jsem první dny v podvědomí. Vláčel jsem tělo mezi topírnou a svým prostým lůžkem a zrak mi plál horečkou z únavy a choroby. Přišel jsem od psacího stolu rovnou k lopatě a ruce krvácely při doteku s tvrdou násadou. Proklínal jsem pohodlný život a začal jsem chápati hloubku a smysl písně práce. V duchu jsem si přísahal, že raději padnu, než bych se vzdal ze slabosti.

Vojtěch se svou smečkou na trailu.

Vojtěchovi čtyřnozí přátelé.

Vzhůru po Tasmanském ledovci proti bouři.

Psí tábor v novozélandských Alpách.

Vděčil jsem životu, že se na mě vždycky nesmál a že mě zrovna něžně nehladil, když jsem se s ním již doma setkával na pražské ulici a nikoli v teplých salonech. Nejhorší začátky jsem šťastně překonal a byl jsem hrdým při pohledu na hrubé mozoly na ruku a na černou špínu od uhlí a od ohně. Svou lopatu jsem začínal mít rád a muselo přijít roztrpčení, zaviněné lidmi, abych se vzdal dříve, než jsem si sám přál.

Od 4. prosince vzdouvání moře stále vzrůstalo a každý další den přinášel v tomto ohledu nové radosti a požitky. „Bolling“ nabírala vodu se všech stran a boučání pohyblivých záklopek v jejím brlení hřmělo bez přestání, jak se voda cpala na palubu a hned zase hledala cestu ven. Koupel dvakrát denně v těchto poměrech by se zdála být luxusní zbytečností, kdyby byla dobrovolnou. Neřekl bych, že jsem měl civilizační myšlenky. Koupal jsem se sice dvakrát denně, ale nedobrovolně, a co bylo ještě horší, každou koupel přibývalo na těle špíny. Na začátku každé hlídky bylo mou prací vyčistit „popelníky“ pod kotly a popel naházet do moře. Rumpálem jsem ho vytahal naložený v železných vědrech na palubu a potom šel nejkratší cestou do oceánu. Znamenalo to vysadit vědro na okraj lodního brlení a nad vodou jej obrátit dnem vzhůru. Šlo to rychle, ale vlny byly po čertech ještě rychlejší. Do topírny jsem se často vracel jako vodník a věřte mi, slaná voda upevňuje špínu na pokožce tak dobře, že se jí už potom nechce dolů. Kdo by se však nad tím rozčiloval právě zde, kde na tom vůbec nezáleželo? A konečně, byl jsem přece námořníkem.

Moře sice bouřilo, ale jinak bylo počasí velmi pěkné, chladné a slunečné. Mohutné vlnobití s vlnami obrovských výškových rozměrů ovládá úplně zdejší

nekonečné oceány po většinu roku a vyvrcholuje v bouřích strašné zuřivosti. Nic se jim nestaví do cesty a člověku se při nich zdá, že zloba Neptunova si zde vyhledala pravé Eldorado. Chlad doléhá na tělo i na duši a pramálo záleží na tom, že slunce při tom svítí. Je to jiné slunce a bude ještě více cizí, až překročíme polární kruh. Voda moře není modrá jako v teplém Pacifiku. Je taková bledě zelená a načepýření koníci spíše zvyšují dojem její studenosti. Neposkakují laškovně po vrcholcích a hranách vln; spíše ji rvou v cáry a rozstříkují jejich vodu zlostnou silou.

Když jsem měl po službě, sedával jsem na střeše lednice na zádi za kuchyní a bloudil jsem zraky po obzoru. Proč právě zde? Přeběhl jsem očima po laně, které začínalo u nás a končilo se o několik set kroků za námi na přídi „City“. Měli jsme ji ve vleku, neboť ona chudinka má slabý vnitřní orgán a plachty plné větru dávaly jí rychlost sedmi uzlů v znamení-
tém případě. A my jsme opravdu spěchali plnou parou na jih, abychom dostihli ledové tříště ještě před jejím rozlámáním a dali se pod ochranu mohutného „Larsena“ na cestě ledem. „Bolling“ byla dobrou partnerkou a své družky neopouštěla. Vždyť byla tak krásná a imposantní, jak za námi spěchala.

Seděl jsem v závětrří, kouřil lulku a pozoroval ji, mysle si, že se mi líbí.

„Děvče, dřu se i na tebe, ale stojíš za to. Jsí po čertech pěkná a bojím se, že se do tebe zamiluji.“

Ovšem, že jsem svých myšlenek neřikal nahlas. Tulácká a námořnická krev si našla cestu k mému srdci při pohledu na ni. Měla bílou sukénku a rukávy si vykasala až k hlavě. Skláněla se koketně na stranu, jak se do nich opíral severozápadní vítr a pohupovala se lehce na vlnách jako v tanci. Dotýkala se chvílemi čelenní čnělkou vln, ale hned se zase

důstojně vzpřímila, jak se slušelo a patřilo. Byla perlou antarktického oceánu, bílým trojstěžníkem bez konkurence na jih od pětapadesáté rovnoběžky. Léta jsem toužil po moři, znal jsem škunery a bárky z knih a dosud jsem nikdy žádných neviděl. Až nyní zde v studených jižních mořích a záviděl jsem lidem, kteří šplhali v lanoví a mazlili se s bílým plátnem plachet, hlavní čtvercové, dolní vrcholové, horní vrcholové, kosatek, vratiplachet atd. Na přídi, předním a hlavním stožáru, na jejich ráhnech a na zadním stožáru. Viděl jsem, že záhadu manipulace s nimi luští celé desítky slabších i silnějších lan, ale nemohl jsem se dohádnouti, kdy, kde a jak jest třeba v daném případě jich použítí.

Někdy se stalo, že plachty „City“ nabraly největší dávku severáku. To pak byla podívaná. Vlečné lano povolilo a v malé chvíli „City“ plula po našem boku. Jásavé hurá chlapců letělo výsměšně k nám a jejich námořnická pýcha hledala všechny možné způsoby pro své vybouření. „Bolling“ toho nikdy nedbala, jsouc si dobře vědoma své rychlostní převahy. Její šroub se roztočil ještě divočeji a směrem k „City“ letěl zpěv hymny lodi „Bolling-Rolling“, v níž se nezapomnělo opěvovati i její dobré vlastnosti. Námořnické vtípy zaplašily cudnou „City“ z naší blízkosti; stydíc se, držela se opět pokorně za námi.

Tak jsem si milou „City“ zamiloval. „Bolling“ mi nikdy k srdci nepřirostla. Její kov byl asi příliš studený a nevlídný a nezažil jsem na ní tolik šťastných chvil, jako na bárce. Jak jsem již řekl, siesta na střeše lednice byla mou nejkrásnější chvílí celého dne. To jsem vždycky hovořil s mořem. Každé odpoledne po obědě po své ranní hlídce v topírně. Odpoledne náleželo mně, mým vzpomínkám, úvahám, studiím a hovoru. Sedával jsem obyčejně sám, tiše, právě tak tiše, jako

byl let královských albatrosů, provázejících nás neúnavně až za polární kruh. Jejich několikačlenná letecká eskadra plula kolem nás jako tajemná vzdušná stráž, která startovala na rozkaz mořských bohů na ostrovech Macquarie a Campbell, aby nás ochraňovala cestou do Antarktidy; tam bylo střídání stráží a jejich úlohu převzali burňáci. Jaké to byly zvláštní pocity, s nimiž jsem sledoval let albatrosů! Bílí jako sníh plachtily s rozpiatými křídly, s nimiž nikdy nepohnuli a přece stále stejným tempem a rychlostí, bez nejmenšího šelestu a až do posledního soumraku. Noc je snad pohltila a odnesla neznámo kam, ale ráno byli zase zpátky. Kroužili elegantně nad lodí, kreslili svými křídly vzdušné obrysy kolem vln, naklánějíce se pouze nepatrně se strany na stranu a hleděli podivně malými očky, umístěnými za silným, hranatým žlutým zobákem. Užívali letek a ocasu pouze jako kormidla a dovedli se řítiti střemhlav na člověkovu hlavu; nikdy jí ovšem nezasáhli a ve vzdálenosti několika metrů od ní zlomili směr svého letu. Co to jsou za tajemné ptáky, títo pacifičtí albatrosi?

Když slunce přestávalo hřátí, utíkal jsem ve svém lehkém topičském obleku před chladem do našeho podpalubí a do objetí svého lůžka. Bylo docela příjemné natáhnouti unavené údy a posílit je pro další práci za několik hodin. Nade mnou ležel topič Clark a dalších devět lůžek bylo také obsazeno kromě těch, jejichž držitelé měli právě službu. Vrch zde měla čtyři zaměstnání: čtení, psaní, kouření a spaní. Málo hovoru a někdy trochu práce s jehlou a nití. Byly obvykle čtyři hodiny odpoledne, když jsem uleh. Četl jsem anglické polární knihy, jimiž byla naše lodní knihovna znamenitě zásobena a hlavně jsem ovšem spal. Nejvíce v prvních dnech, dokud bývalo tělo na smrt unaveno.

Po příchodu na loď jsem nepřevzal lůžko, jak bývá zvykem v hotelích: čisté, převlečené, s peřinami a poduškou. Nikterak mi nevadilo, že po něčem podobném nebylo ani zdání. Spával zde přede mnou také asi některý z topičů a stopy po něm byly dokonale znatelné. Dostal jsem čisté prostěradlo a to bylo jedinou novinkou na lůžku. Velmi teplá a silná vatovaná přikryvka chránila před zimou a pod hlavu jsem si sbaloval kabát. Místo mého odpočinku bylo pravým vzorem lůžka za hranicí civilizace a teprve časem jsem poznal, že jest možno i takové vybavení zcela útulně. Jako všichni ostatní chlapci pral jsem si i já svoje věci a dnes mohu říci, že se mi stýskává po naší tehdejší domácnosti.

Postupem dní pomalu mizel chlad mezi mnou a ostatní lodní posádkou. Mluvil jsem stále více anglicky, srůstal jsem s lodním životem a zvyky a mohu říci, že se hoši chovali vůči mně celkem pozorně a slušně. S několika jsem se seznámil blízce přátelsky; hlavně s Barterem a s Jerry de Ceccou, americkým Italem a leteckým mechanikem. Trpěl hrozně mořskou nemocí a to rozhodlo, že Byrd byl nucen poslati ho zpět do Států. Jerryho to strašně mrzelo a přece byl bezmocným v boji s touto slabostí svého organismu. Právě proto, že byl členem letecké divise naší expedice, musel z těchto důvodů odstoupiti, neboť v polárních krajinách možno počítati jen s lidmi naprosto odolnými.

Měl jsem ještě poznati, co jižní moře dovede. Nový Zéland byl již ovšem dávno za námi a celými stovkami mil jsme mizeli v nekonečnosti oceánu. Slanou vodou nasákly naše obleky, jídlo a přikryvky, jak to kolem nás zuřivě běsnilo. Nevěděl jsem až dosud, že také bouře jsou náchylny k šílenství. Kdo

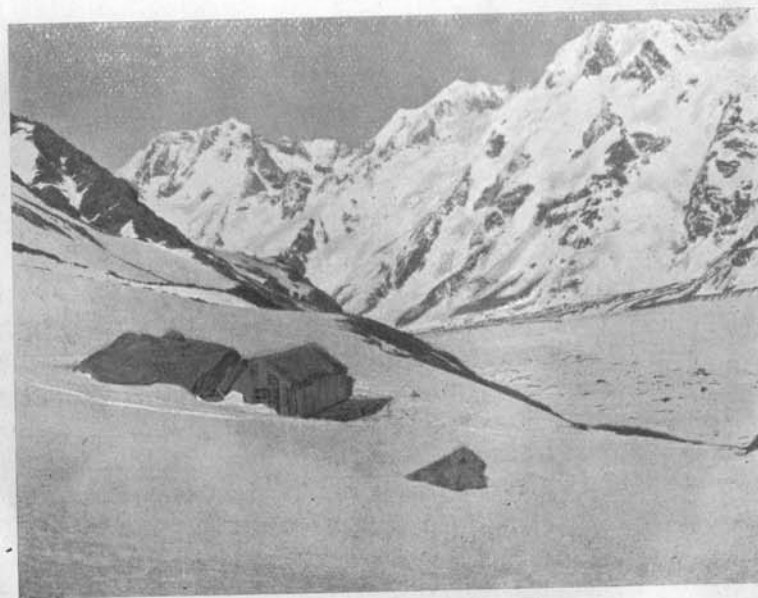
chce poznati peklo, ať si zajde sem. Vlny byly do lodních boků zběsilou silou a hlučné rány jejich řádění porušily všecken klid těchto zapomenutých končin. Velitelský můstek, stožáry, opravdu vše dostávalo svůj díl. „Bolling“ stala se částí moře, tolik vody se přes ni převalovalo.

Běsnění bouře dosáhlo svého vrcholu během dne 7. prosince. Vlečné lano, jež nás spojovalo s City, se přetrhlo a vznikla obava, abychom se od ní příliš nevzdálili. Nastala by ztráta času, jaké bychom nyní nejméně potřebovali. Na štěstí se to nestalo. Byli jsme sice poněkud zdrženi, ale lodi zůstaly pohromadě. Jednou by se byly dokonce srazily a mělo se viděti, kolik elektrické rychlosti a energických zásahů vniklo do svalů chlapců, kteří měli službu. „City“ se ocitla těsně vedle našeho přístavního boku a skýtalala zvláštní podívanou. Řev vodou promáčených psů pronikal až do kostí, všude samé upevňovací lano a nad tím bdělé oči hlídek ve voskovaných námořnických šatech a gumových botách. Těžké mraky ležely nízko nad námi, husté mžení vytvořilo všude slizkou šed, sychravé chladno mrazilo a rámeček pro „City“, jako lodní přízrak, nemohl býti dokonalejší. Večer v topírně jsem si myslel, že její teplo může býti někdy dokonce i příjemné! Ovšem, kdyby nebylo mnoha jiných „kdyby“ a hlavně několika divných lidských pohledů, jimž jsem porozuměl lépe až později. S Georgem jsem přestal mluvit, když jsem odmítl nějakou práci, která nepatřila mezi mé povinnosti. Odnesl jsem to mnoha nepříjemnostmi, ale nedal jsem se. George mi nemohl odpustiti, že jsem odmítl přinésti pitnou vodu, když mě o to požádal rozkazem. Nerad poslouchám nemístných rozkazů.

Takové byly od nynějška naše společné hlídky po boku rudých kotlů a mezi uhlím, popelem a špínou.

Zábava Byrdových psodů v novozélandských Alpách.

Chata „Malte Brun“ na Tasmanském ledovci s horou Mt Cook v pozadí.

Beze slova jsme nastoupili a posupné ticho tvořilo dusnou atmosféru v malém prostoru topírny. Beze slova jsem vyčistil pece od popela, uhasil jeho žár a vyhodil jej přes palubu. A beze slova jsem já házel uhlí a George přikládal. Ve chvílích minutového oddechu jsme se usadili na uhlí v opačných koutech topírny a zatím co George kouřil cigaretu, naše zraky říkaly, že ve vzduchu visí bouře. Nevěděl jsem, nepřijdou-li mezi námi jednou k uplatnění pěsti. Snad by byly přišly, kdybych se byl více zdržoval v jeho bezprostřední blízkosti. Poněvadž jsem však kotal uhlí v odlehlých uhelných komorách, nemuseli jsme se na sebe příliš často dívat. Chudák George! Těžce nesl, že jsem přestal s ním hovořit a že jsem se mračil jako sám Neptun. Ta moje rebelie vůči němu se mu zdála příliš odvážnou na nováčka v námořnických věcech a opravdového greenhorna, zelenáče, jakým jsem dosud byl. Kdo za to může, že mám vzdornou a tvrdou hlavu? George mi toho nezapomněl! Znal poměry a našel si zbraň proti mně. Zákon moře má také své zvyklosti a konečně — vždyť jsme byli pouze a jen lidmi, se srdcem a duší lidského rodu.

Tělesně jsem dosud trpěl vysokou únavou, kterou nyní již nezaviňovala ani tak těžká práce, jako spíše moře. Mé lůžko bylo téměř v samotné špici přídě a mělo „výhodu“, že drželo stejný krok s jejím zběsilým tancem sv. Víta. Na vlnách, vysokých jako hory, byly skoky lodi do výšky a hloubky několika desítek metrů úplnou pravidelností bez nejmenší přestávky. Odpočívaje na lůžku cestoval jsem ovšem s sebou a nikdo by mi nemusel závidět příjemný odpočinek za podobných okolností. Představte si, že byste si ustlali v lodičce americké houpačky a že byste při tom byli v neustálém pohybu mezi nebem a zemí. To je ještě málo. „Bolling“ se také kymácela se strany

na stranu tak divoce, že se vrcholy stožárů téměř dotýkala vln. Nedalo se při tom spát. Všecko úsilí spáćů muselo se vynaložit na to, aby se tělo vůbec udrželo v objetí lůžka. Řetízky, na nichž lůžka visela, divoce skřípaly a hromové rány vln, bijících do stěn, staly se až příliš monotonní hudbou. Za ocelovou stěnou, silnou asi tři čtyři centimetry a na stopu od odpočívající hlavy zuřilo peklo. Jistě dobrá zkouška pro nervy a pro zvyk odvyknouti strachu. Žaludky byly při tom v pořádku.

Bouře se trochu utišila a po dlouhém a namáhavém manévrování jsme se zase spojili s „City“ vlečným lanem. Jistota ovládala naše mínění a naděje byly růžové. Překročili jsme již šedesátou rovnoběžku a nezadržitelně jsme se blížili k svému velkému bratru „Larsenovi“, který lovil velryby za šedesátou sedmou rovnoběžkou a na prahu Antarktidy. Celých tisíc mil nás dělilo od Nového Zélandu. Subantarktické končiny nám přidaly své průvodce v podobě dlouhého denního světla a studeného dechu mrazivého jihu. V 11 hod. večer stačilo denní světlo ještě na pohodlnou četbu. Pouze trochu času kolem půlnoci se zahalilo ve tmou, ale nikdy ne na dlouho. Nejbližší večer byl ještě jasnější a zcela právem pro nás. Polární hlídky zahájily činnost.

9. prosince před osmou hodinou ráno jsem krotil velké vnitřní pohnutí. Šel jsem jako obvykle do topírny, ale co jsem při tom nespátřil? První majestát Antarktidy zadržel na chvíli dech v každém z nás. Ústa neřekla to, co srdce cítilo! Zrak hoří pohledem na nádherné divadlo a vzrušení prožívá všechny pocity hrдостi a uspokojení. Dočkal jsem se prvního pohledu na to, pro co jsem opouštěl vlast a spěchal na daleký jih. Ohromný tabulový ledovec, první posel jižní točny, zdravil mne srdečně a přátelsky! Měl

jasnou líc, jak jej slunce hladilo a třpytil se jako křišťál. Bože, myslím, že jsem byl šťasten! Přece jen jsem zvítězil. Nekonečná víra a láska k těmto zemím triumfovala. Všecka minulá zklamání a boje zmizely v hlubinách zapomenutí a dočkal jsem se první odměny. Ovšem teprve pouhý začátek, ale půjdu dále.

Ledovec byl dosti daleko; přece však zcela jasně zřetelný. Několikrát během své dopolední hlídky vzběhl jsem na palubu a vždycky jsem spatřil nové a stále lepší divadlo. Ledovec za ledovcem putoval k severu, hroze nám svou vznešeností a tajemností. Odkud přicházely? Odněkud tam dole na jihu, kam jsme sami pospíchali, a mohly být také z končin, jež dosud tvoří tajemství antarktického kontinentu. Snad nazývaly svým domovem Velkou Rossovu ledovou bariéru, anebo neznámé břehy Země krále Edvarda; možná také, že se odpoutaly od své obrovské ledové vlasti někde v západní Antarktidě a mořské proudy jim přichystaly klikatou cestu, aby se setkaly s námi. Nekonečné a nedomyslitelné jsou pustiny jižní točny; zatím, co rychlé lodě a ještě rychlejší létadla zkrátily dlouhé světové cesty pouze na vzdálenosti několikadenních exkursí, bílá Antarktida zůstala až dosud tak strašně neznámou pevninou, že člověk neví, kudy vlastně probíhá na většině míst její hranice. A vnitrozemí? Drtí odvážlivce a nevrací jich zpět světu.

Bílé ledovce kynou na pozdrav a vysmívají se nám, že spěcháme tam, kam ony se již nikdy nevrátí zpět. Nepohodly se se svou matí vlastí a využily nejbližší bouře jako příležitosti, aby se odtrhly od rodného krbu a vydaly se na cestu do širého světa. Širý svět je kolem dokola a nedbají času. Touží po volných mořích a netuší jejich zrady. Moře jim vezme věk, obohatí jimi své vody a schladí svou tvář, jakmile překročí šedesátku směrem k severu. Nechají

se ukolébavati vlnami proudu a poněvadž mají široké a mocné lokte, procoupou se i ledovou tříští, kterou jim postaví Antarktida jako poslední výstrahu do cesty v širokém pásu na polárním kruhu. Potom jim už nikdo nepomůže a jsou odsouzeni k pozvolnému umírání. Horké slunce a teplé vody je užírají pomalu, ale nezadržitelně. Přestávají býti obry a spatříme jen ubohé starce, potkáme-li je v novozélandských vodách. Jen pahýly zchátralých údů trčí nad vodu jako žalostné zbytky ledové slávy a všecko mluví o jejich poslední agonii. Moře je konečně utopí. To je vše, co zůstane z ledového kolosa, který byl kdysi tak veliký, že by na něm mohlo státi celé město. Kde je nyní jeho majestát? Několik čtverečných kilometrů zmizelo. Antarktida toho nepocítila a oceán to nepoznal.

Čím jižněji jsme pluli, tím ledovců přibývalo. Na všech stranách kolem nás a denně jsme jich čítali celé desítky. Skutečné ledovcové loďstvo! Mají 40—60 m výšky nad hladinou, ale svou pravou obrovitost ukrývají pod vodou. Někteří učenci tvrdí, že lidskému oku ukazují pouze jednu desítinu své existence. Žijí snad několik desítek let.

Máme plné právo říci, že desátého prosince 1928 byl docela významný den. Ráno zaznamenaly loď posici na 66. stupni j. š. a brzy potom se to přihodilo: překročovali jsme jižní polární kruh. Vepluli jsme do skutečné Antarktidy a mou povinností jest podotknouti, že československá noha po prvé vkročila do říše jižní točny. Moře opět běsnilo, chvilmi hustě sněžilo a studený víchř nám zpíval první polární píseň v anténě naší radiové stanice.

Mohli jsme jásat, poněvadž jsme sem připluli včas. Tady byl rayon působnosti „C. A. Larsena“, který naplňoval prázdné tanky velrybím olejem a zároveň

stál na stráži na pokraji ledové tříště, až se rozláme a uvolní cestu dále k jihu. Lámání tříště přichází naráz a dosud se nedostavilo, na štěstí pro nás. Až se tak stane, „Larsen“ nám zachráni spoustu cenného času.

Večer téhož dne, kdy jsme překročili polární kruh, přihodila se zajímavá věc. Ať někdo řekne, že to nebylo opravdu zvláštní, uvědomíme-li si, že zde „Larsen“ křižoval již po celou řadu dní, pokoušeje se marně o to, co se nám podařilo hned. Roku 1902 objevil kapitán Collbeck od první Scottovy expedice na 67° 24' j. š. a skoro 180. poledníku ostrov, který byl nazván po nezapomenutelném vůdci výpravy. Od těch dob nikdo Scottův ostrov více nespátřil, přesto, že byl hledán několikrát a naposledy „Larsenem“, kterému velel kapitán Nielsen, opravdu znamenitý a zkušený navigátor. Věděli jsme to a chtěli jsme skliditi první vavříny. Náš Brown byl ve svém živlu. Na stráži v kormidelnické kabině, počítal, pozoroval — a hle! Příd „Bolling“ řezala poledníky a rovnoběžky tak přesně, že se ostrov stal naší kořistí. „Bolling“ jej v pravém slova smyslu nabodla na svou příd. V 6 hodin večer jsme jej míjeli po přístavní straně, v malé vzdálenosti od něho. Scottův ostrov — dvě pustá, nehostinná skaliska. Vlny vysoko vystřikovaly ve snaze dosáhnouti jeho vrcholku a led, jako bílý plášť splýval mu po bocích až k hladině. Ejhle, naše první země Antarktidy, nevlídná, holá, nepřístupná! Ani hejno burňáků mu nepřidalo na vlídnosti. Pravá předzvěst jižního zemědělu, který neoplývá mlékem a strdím. Že jsme nebyli mistry-plavci? Spokojeně jsme se usmívali v předtuše dobrého pokračování.

Ještě noc plavby první hustší ledovou tříští a ráno konec naší první cesty. Stroje „Bolling“ ztichly před sedmdesátou rovnoběžkou a neměly prozatím

pracovati dále k jihu. Její vůdcovskou službu převzme na kousek cesty „Larsen“ a sama se vrátí na Nový Zéland, aby nabrala nové zásoby uhlí a výzbroje a s nimi vykonala zásobovací cestu do příštího zimního tábora expedice na Ledové bariéře. Těžké pomyšlení pro nás, její posádku; ale nebylo vyhnutí. Zdar druhé cesty „Bolling“ na jih byl předpokladem zdaru života a práce celé expedice. Co na tom, že budeme míti před sebou nové tisíce mil hrozné plavby a dřiny; co na tom, že žár topírny a peklo bouří zkruší nás úplně a ukáže nás vyhublé světu? Práce, zdar a čest expedice kráčely v první řadě před vším ostatním.

Nebylo již noci kolem nás; slunce se na nás dívalo rudě o půlnoci a jeho studené oko nám kladlo otázku o účelu naší přítomnosti. Teplo zůstalo daleko za námi na severu a tady nemělo již nejmenšího práva. Věděl jsem dobře, že je zima. Chodil jsem nejlépeji ustrojen, jen v modrých pracovních kalhotách a v bluze. Bylo to na polární kraj málo, ale v topírně to stačilo. Až později na Novém Zélandě jsem mohl býti dokonaleji vybaven.

Čekalo se, aby „Bolling“ mohla zakotvit vedle „City“ a aby jí mohla odevzdati asi 100 tun uhlí v pytlech pro zásoby příštího tábora. Moře bouřilo, museli jsme vyčkávat a čas utíkal. Polární kraje znají jen odvážné činy a obyčejně se jim daří. Konečně se „Bolling“ s „City“ držely pod paží a pak nebylo zmařeno jediné minuty. Stroje i ruce pracovaly ve dne v noci a za 24 hodin jsme byli spokojeni s novou dokonalou prací.

Za těch několik hodin rozproudila se krev všeho živého na obou lodích. Kdo mohl, zaskočil si aspoň na chvíli na návštěvu sem i tam a bylo hodně povídání a přátelského poplácávání ramen. Myslím, že

hoši z „City“ měli nejvíce naspěch s psaním dopisů pro své známé do Států a na Nový Zéland. Mnohé srdce chtělo sdělit něžné vzpomínky a pozdravy drahým osobám v civilizaci, které také sotva zapomínaly. Také leckteré dívčí srdce samo čekalo, že se chlapec ozve, doufajíc, že jeho srdce v ledu nezamrzne...

Poněvadž lodní stroje stály, měl jsem dopoledne lehkou službu v topírně. Pod kotle se přikládalo jen tolik, aby oheň neuhasl a aby neklesl tlak páry. Lopaty tentokrát většinou odpočívaly. Využil jsem ovšem podobné příležitosti k pobytu na vzduchu a k seznámení se s našimi hochy z „City“. Přecházel jsem právě chodbičkou kolem naší jídelny, když jsem se ve dveřích setkal s Byrdem, který odcházel z porady s Brownem, naším skipperem. Komandérova dobrácká tvář se smála a jeho ruka stiskla mou pravici, nedbajíc, že je špinavá a rozedřená.

„Nuže, jak se máte doktore?“

„Zdá se, že jsem už zdomácněl.“

„Řekněte mi, líbí-li se vám vaše práce. Coal-passer má proklatě těžkou službu a proto bych rád věděl, zmůžete-li ji.“

„Poněvadž to je pro expedici, komandére, pracuji rád a myslím, že něco vydržím.“

Nechtěl jsem si stýskati a nebyl bych tak učinil za žádnou cenu, přesto, že se mi mnohé v topírně nelíbilo. Nedávno jsem prozradil, že jsem s Georgem vůbec nemluvil a že mi mou vzpouru pořádně oplatil. Žalovati na někoho? Bylo by dětinské. Slabší musí pocítiti vždycky právo silnějšího, tak to už na světě chodí. Byrd se šibalsky smál.

„Jednou, až si budete na tyto časy vzpomínati, zapomenete na všechno nepříjemné a řeknete si, že doba, kdy jste byl coal-passerem, měla také svůj půvab. Víte, co to jest picnic?“

„Yes, Sir.“

„Nuže, tak budete vzpomínati. A budete litovati, že ty časy jsou pryč a že se nikdy již nevrátí. Věřte mi, tesknota zůstává vždycky po krásných věcech. Polární výzkumci s ní často zápasí.“

„Máte zkušenosti komandére, ale já mám svou práci již nyní rád. Pro mne je vlastně velikým zadostiučiněním a nevdí, že jsem jen hazečem uhlí. Polární kraje mají stejný půvab pro vůdce i pro topiče a poskytují oběma stejné zkušenosti. Těším se, až se s vámi zase setkám na Bariéře.“

„Snad se najde možnost, abyste zůstal na ledě.“
Stisk rukou a rozešli jsme se každý po svém.

Během svého zpřátelování se s hochy z „City“ učinil jsem zajímavý objev. Asi v deset hodin večer přišel mě navštívit do topírny Charlie Lofgren a přivedl ještě někoho s sebou. Poznal jsem hned, že Charlie nemá ve zvyku měnit své přátelské chování a jeho návštěva mě těšila.

„Haló, doktore, člověk by vás tady v těch temnotách sotva našel. Vypadáte trochu jinak, než když jste seděl s námi v dámské společnosti v „Midlandu“, ale takhle jste také chlapík. Sice trochu černý a kostnatější, avšak z toho si nic nedělejte, poněvadž tady si nemusíme parádu vytýkat. Chtěl bych vám říci, že jsem vám přivedl Slovana — Poláka a doufám, že si pohovoříte svou řečí, z které bych sám ničeho neměl.“

Bylo ještě trochu jiného hovoru, jak se za takových příležitostí obyčejně hovořívá a nakonec přirozeně rozloučení a přání na shledanou. Teď jsem už mohl přece jen mluvit anglicky. Dosud jsem byl také i pro Charlieho doktorem; později u jižní točny zůstal ze mne jen Vic a Victor a to znamenalo, že poslední přehradu cizoty padly.

Avšak máme zde svého Slovana. Bill Gawronski viděl při svém zrození newyorské mrakodrapy, ale až do této doby, kdy čítal asi 18 jar, nespátřil ještě varšavské citadelly. Mluvil perfektně newyorským slangem a dosti málo polsky. Nebyl Polákem. Byl takovým Američanem, jakých jsou ve Spojených státech celé desítky milionů, se starou vlastní někde jinde na světě a hlavně v Evropě. Skutečnou Billovou vlastní jest New York, neboť jest Semita. Byl chlapcem věkem a dítětem rozumem a říkali mu tedy také zcela právem Kid. Kid se nesetkal se mnou jen tohoto večera v topírně „Eleanor Bolling“. S Kidem jsem se sám setkal ještě později důkladně na „City of New York“ a proto se s ním teď prozatím rozloučíme a řekneme mu na shledanou, třeba po slovansku.

Sto tun uhlí a trochu některých jiných věcí bylo šťastně na palubě „City“ a na shledanou si tedy řekly i obě naše lodě. Chlapci měli nyní nejvíce naspěch, aby nezmeškali, co zmeškati nechtěli. Důvodu k čekání nebylo, měli jsme plouti plnou parou zpět na Nový Zéland a měli jsme se znovu objeviti po boku „City“ o několik týdnů později a o něco dále na jih. Téměř dva tisíce mil cesty leželo za námi a skoro třikrát tolik ještě před námi. Až si je odpočítáme, směle si řekneme, že jsme v mořích Antarktidy jako doma.

Lana, která nás spojovala s „City“, povolila a lodi se dostávaly po centimetrech od sebe. Spousta volání, pozdravů a vtipů přeskakovala s paluby na palubu a smutek i radost hleděly nám z očí. Zrak říkal více. V něm bylo všecko, co přicházelo z duše a ze srdce: Hoši, máme ještě těžké časy před sebou. Mnoho ledu, mnoho bouří a sterá nebezpečství. Chceme se shledati a chceme zvítěziti. Nezklameme se vzájemně.

Stojím v pohnutí na můstku uprostřed lodí. Nyní opravdu chápu, co jest to společenství lidí, kteří se

sešli u společného díla, v přátelství na život a na smrt a od kterých nikdo nepožadoval přísah, aby zůstali věrnými sobě a hlavně svému oblíbenému vůdci.

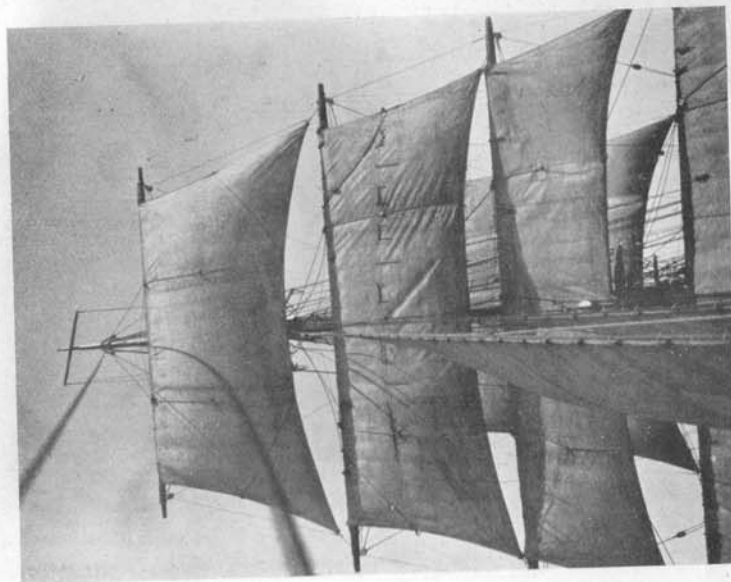
Na shledanou!

Stočili jsme příď k severu a znovu hučí stroje uvnitř „Bolling“, aby zápasily a zvítězily. Znovu plujeme vám vstříc, vy hrozná bouře Antarktidy a jižního Pacifiku, poněvadž vás máme rádi a nenávidíme zároveň.

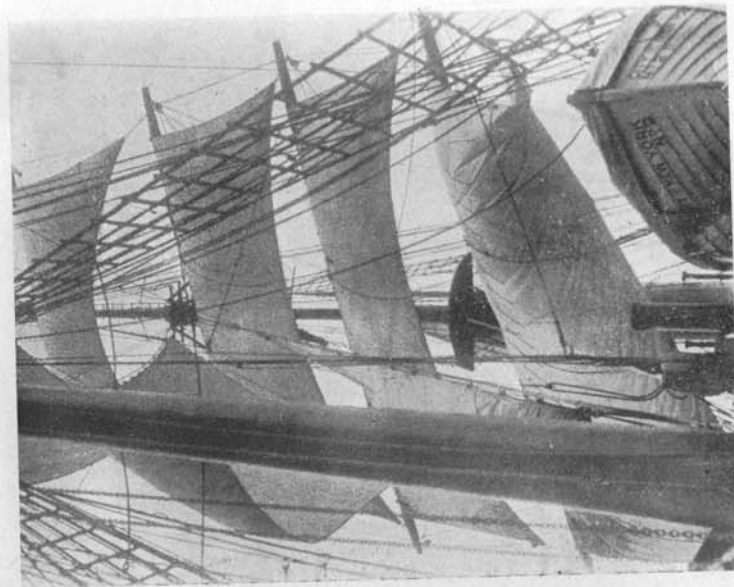
„City“ se hnula směrem k „Larsenu“ na opačném konci zátoky uvnitř ledové tříště a stanula po jeho boku malá a proto hledající ochranu silnějšího. Když jsme se s ní opět setkali, věděli jsme již trochu více o tom, co chceme a co se nám určitě podaří.

Naše zpáteční cesta byla horší předešlé. Těžko nalézt vhodná slova pro vylíčení toho, co moře činilo. Pravé peklo se otevřelo kolem nás a poctivě se snažilo, aby nás zničilo. „Bolling“ byla pouhou hračkou živlů a člověk se musel jen divit, jak je to možné, že několik set tun ocele dovede vzdorovat i nejzuvětšším silám vesmíru. Poloprázdná loďní skladiště zavínila, že jsme se stali opravdu jen kýmácející se skořápkou na rozmarném oceánu. A přece jsme zůstali pány. Dobré kormidlo, řízené rozumnou lidskou rukou, koná pravé divy.

Práce v topírně stávala se každým dnem nesnadnější a mohla být konečně dokonalým utrpením. Citelný úbytek uhlí ztrojnásobil povinnosti coal-passerů a za těchto okolností bouře a kymáčení lodí přestaly být příjemným požitkem. Na spánek nebylo ani pomyslení a hlídky nastupovaly do práce unavené a utýrané. Udržel jsem se sice na nohou v chůzi a při práci, ale na lůžku bylo udržení rovnováhy skutečným problémem. Kolikrát mnohý z hochů spadl dolů a kolikrát poslal již ke všem čertům celý

Plachetnice „City“ v dobách Vojtěchovy
námořnické služby.

S dobrým severákem v plachtách
na cestě k jižní točně.

„City“ u ledové tříště na jižním polárním kruhu.

„City“ chystá se vplouti do ledové tříště.

tento prokletý život. Moře se jen vysmívalo a my jsme klidně trpěli.

Sem do tohoto prostředí náleží události, jimiž vyvrcholilo a zároveň skončilo moje topičské období na lodi „Eleanor Bolling“ v rámci Byrdovy expedice. George opravdu nezapomněl na mou rebelii a postupné ticho mezi námi přineslo očekávanou bouři. George to mohl dokázat, poněvadž byl starým veteránem na moři, poněvadž lépe mluvil anglicky a poněvadž byl opravdu dobrým topičem. Neměli jsme se rádi, ale musím říci, že dřel poctivě jako kuň a že lituji jeho životního údělu. Řekl jsem již, že topičská práce na lodi rve z člověka duši. Na Georgovi to bylo hodně znáti a proto jsem ho nikdy nemohl opravdově nenávidět, ačkoli mě zkrušil dokonale tělesně i duševně.

Rozkaz pro nás coal-passery zněl: zásobovati dostatečně topírnu uhlím po celou dobu vlastní hlídky a připravití ještě takovou zásobu, aby stačila na polovinu příští hlídky. V posledním případě jsem prohrál, poněvadž bylo nemožným, abych nařízení přesně splnil. Byl jsem jen obyčejným člověkem a nikoli obrem. Obři nejsou ani v Americe.

Moje svědomí je klidné. Nikdy jsem nezapomínal, že musím vykonávatí svěřené úkoly poctivě a přesně. Myslím, že mi trochu záleželo na tom, abych uhájil svou prestiž cizince, i kdybych za to platil třeba zdravím. Šlo o mou čest a dřel jsem tedy pořádně. Když jsem předával hlídku, byla vedle topírny vždycky velká halda mnou připraveného uhlí. A tím to začalo. Vzpomnělo se, že ta halda není dosti velikou. Ano, opravdu, na to se potom vždycky vzpomnělo. Ale vůbec se nevzpomnělo na to, že spousta uhelné rezervy, která měla býti připravena na mou hlídku, nikdy ani v miniatuře neexistovala. Byl jsem roz-

hořčen, že se na mně požaduje to, co pro druhé dva neplatilo.

Pravím dnes, co jsem později vmetl veřejně do tváře našich inženýrů. První chybou bylo, že jsem byl cizincem. Jen u nás v Československu mají cizinci na různých ustláno. Nikdy jsem také nevedl s kýmkoli dlouhé hovory. To mě snad rovněž ublížilo. A za třetí tu byla nesympatie vůbec k člověku se vzděláním je převyšujícím. Je to ostatně bolest, která tíží celé lidstvo.

Nebojím se, že jsem zůstal pozadu. Nebylo však mou povinností, abych vykonával práci za dvě hlídky, zatím co můj předchůdce klidně kouřil lulku a mnoho mluvil. Lyle Vomack chtěl být později mým přítelem a dokázal jsem zapomenouti na to, co mi nadrobil. Nevypravuji těchto událostí z nenávisti; byly to krušné časy, ale jsem na ně hrdý. Nemlčím-li o nepříjemnostech, nečiním tak rozhodně ze zlomyslnosti; vypravuji o lidském životě polárních výzkumců a chci, aby čtenář věděl, že také oni podléhají slabostem. Zdá se, že náš vůdce a několik jiných hlavních pilířů výpravy převyšovalo skromností a ušlechtilostí několik hochů, jimž stouplo do hlavy vědomí jejich vlastní přílišné důležitosti. Zjev, s nímž se setkáváme v každém oboru lidské působnosti.

Poznal jsem, že prohrají a hlavně tehdy, když jsem zažil několik nekamarádkých výstupů. Proto jsem se odhodlal dobrovolně ustoupit. Chci nemohl zapomenouti, že jsem nepokrytě sdělil svoje mínění kapitánu Brownovi. Skipperovi jsem přímo položil otázku, domnívá-li se, že konám své povinnosti řádně a mohu-li i nadále pracovat pro expedici. Stačí, řeknu-li dnes, že naše expedice měla v čele opravdu prvotřídní muže.

Požádal jsem za těchto okolností Browna o pře-

ložení z topírny. Nabídl jsem se za me s m a n a, ale to náleží již do příštího oddílu. V posledních dnech plavby došly skoro úplně zásoby uhlí, k hrozně malé radosti nás coal-passerů. Každá lopata uhlí musela býti postupně nabrána třikrát, aby se dostala ze zadních skladišť až do topírny a jest tedy zcela jasné, že stačilo úplně, abych se denně vyrovnal s dávkou asi jednoho sta metrických centů, jakožto nutným dílem své hlídky. Rozbouřené moře dokázalo je znamenitě opepřiti. Hlavní věcí jest, že můj fireman si nemusei nikdy na mě stěžovat, že neměl po ruce dosti uhlí. To druhé nebylo mou vinou. Američané dovedou býti někdy také malicherní a podivní. Jen někteří ovšem a na těch mi nezáleželo. Ctí-li jsem a vážil-li jsem si někoho, byli to jiní mužové; v tomto případě na příklad Brownové a Barterové. Proto nakonec rád vzpomínám.

Znovu jsme zvítězili nad bouřemi a nepohodami. Ledová pole zůstala daleko za námi, také půlnoční slunce prohrálo v boji se severnějšími zeměpisnými šířkami a jen ten náš starý Nový Zéland kynul nám vlídně vstříc svou svěžestí a bujnou zelení. Ve čtvrtek 20. prosince v sedm hodin ráno vplouvala do rejdy portchalmerské nejen naše drahá „Bolling“, ale také touha chlapců po barvitěm vyprávění. Večer a druhý den ráno přinesly noviny dlouhé články s tučnými nápisy. Coal-passeři v nich nebyli!

KAPITOLA VI.

V „MALÉ AMERICĚ“, BYRDOVĚ TÁBOŘE U JIŽNÍ TOČNY.

První křest Antarktidy jsem měl za sebou. Jak to bylo zvláštní, že loď stála pojednou tiše v doku, uprostřed novozélandského tepla a léta! Kde zůstaly ledy, bouře, vichřice a mrazy dalekého jihu? Vyšel jsem z topírny „Eleanor Bolling“ a více jsem se do ní nevrátil. Najednou mi bylo smutno, když moje lopata zůstala sama v koutě a když jsem si vzpomněl, že příště dostane nového pána. Proč člověk miluje nakonec doby, které mu přinesly více utrpení než radosti?

Rázem jsem změnil povolání. Ráno v lodní topírně a večer u talířů a hrnců jako starostlivá hospodyně. Nikdo na našich lodích nikdy nestál o zaměstnání messmana. Vyhýbali se mu jako čert kříži a já jsem se nabídl pro ně dobrovolně. Práce jsem se nestyděl a v tomto povolání mě nemohl nikdo jen tak lehko doběhnouti, jako při minulém. Nemyslel jsem na to, že musím umývatí nádobí a obstarávatí stůl a posluhu jídel. Co na tom! Hlavně, že budu zase brzy v Antarktidě a že dostanu příležitost pokračovatí ve svých polárních studiích a ve sbírání zkušeností. Na druhu fyzické práce mi vůbec nezále-

želo; ta na člověkovu čest nesahá. Nikdy se také neví, co může býti kdy v budoucnosti prospěšným. Naučím-li se více pracím, budu vyzbrojenější pro život v polárních krajinách. Nuže, tak tedy pro změnu ke kuchyni. Věčně to také nepotrvá.

Zajeli jsme do suchého doku v Port Chalmers a hned večer jsem byl starostlivým ošetřovatelem žaludků našich hochů. Myslím, že všichni byli se mnou spokojeni. Soudím podle toho, že později neradi viděli, když jsem opouštěl nejen místo messmana, ale také samu „Bolling“, dole u osmdesáté rovnoběžky o několik týdnů později.

Nebylo to povolání vždycky příjemné a zvláště jsem nedbal protestů, když jsem se ujal nové vlády s odhodláním užití železné ruky na zavedení pořádku. Chlapci se rádi toulali a nedbal jsem ani na distinkce. Kdo přišel k jídlu pozdě, setkal se s mým klením a protestem. Hochy jsem si vychoval a dodnes nechápu, proč se nyní právě moji bývalí druhové z topírny chovali ke mně naprosto uctivě a s respektováním mého pořádku. Neřekl jsem jim, co jsem si myslel, ale nezlobil jsem se na ně. Měl jsem ty naše chlapce přece jen rád.

V doku vyzbrojili „Bolling“ novým masivním šroubem pro účinnější boj s ledem a oblékli ji do nového kabátu. Byla opět děvčetem k pomilování, když za několik dní vyplula pyšně na vodu a jela se ukázať občanstvu v Dunedinu.

Mezitím přišly vánoční svátky a mohl jsem se jen diviti, že jsou také místa na světě, kde jsou Vánoce v červnu a nikoli v prosinci. Datum si sice nepřeložily, ale na jižní polokouli je v té době nejkrásnější léto. Přátelé nám přinesli na loď spousty květů a vyzdobili ji jako nevěstu. Vánoce na jihu se také nijak nepodobají našim vánocům. Štědrý večer se

oslavuje hlučnými zábavami — snad trénink na Sylvestra — a na Boží hod se dobře jí. Žádné ryby, těch je po celý rok plný stůl, ale krocani, kapouni, kuřata, sladkosti, zmrzliny atd. Co jsem měl sám činiti? Snivě jsem pozoroval dobrou chuť našich hochů k jídlu a mračil jsem se na špinavé talíře, které měly v mých rukou omládnouti novou čistotou a leskem. Hoši se domnívali, že svátky jsou k tomu, aby se stále jedlo. Byla z toho nálada, poněvadž jsem klel komickou angličtinou; jen ovšem na oko, abych neztratil těžce vybojovanou autoritu. Zatím se přiblížil Nový rok a s ním mnoho nových nadějí.

Moje nynější povinnost začínala v pět hodin ráno, podle dosavadního zvyku. Aby prý hoši na hlídkách, které nyní neexistovaly, měli hned ráno dobrou kávu. Neptal jsem se nikoho a řekl jsem, že tak časně vstávati nehodlám a že postačí, budu-li na nohou od půl sedmé! To byla přece řeč! Domnívali se, že ještě dělám pořádek a nebylo námitek. Na přesnost při podávání jídel si nikdy nemusili naříkat. Celá moje povinnost končila asi tak v sedm večer.

Zatím se v Dunedinu pilně na loď nakládalo. To bylo bedniček s potravinami a mnohými dobrými věcmi a různých jiných zásob! Sudy s benzinem přišly na dno skladišť. Kde byla jaká mezera mezi nimi, vyplnila se bedničkami nebo pytli s uhlím. Všeho byla spousta, jak to vyžadovalo zdárné zásobování celé expedice. Potraviny se vybraly se zřetelem na uspokojení i těch nejmlsnějších žaludků a na udržení dobrého zdravotního stavu všeho členstva. Myšlenka na nebezpečí kurdějů měla ve všem přednostní právo a zaplat' pánbůh za to. Ne, že bychom se jich byli stále báli, ale proto, že na jídelním lístku bývaly dobré věci, jako ovoce, zavařeniny, zelenina, čerstvé pečivo atd. K čemu nejsou kurděje také dobré?

Zápas „City“ s ledy.

Tisíce mil věčného ledu kolem jižní točny.

Po Novém roce jsme očekávali zprávy od našich na jihu a hlavně Byrdův rozkaz k vyplutí. Nechtěl nás pustití dřívě, dokud ledová tříšť neuvolnila svého sevřeného seskupení a neotevřela širokých kanálů k bezpečnému proplutí. Hořeli jsme sice touhou po boji s ledem, ale Byrd byl pánem rozvahy. „Bolling“ nebyla ani trochu ledoborcem. Byla by musela prohrátí při každém sebemenším náporu ledů. Nešlo však jen o ni, nýbrž především o životy asi 25 mužů na její palubě. Proto jsme vyčkávali zprávy od „Larsena“, který sledoval lámání ledu přímo na místě.

Od dob Nansenových počítá se pouze s určitým typem lodí pro účely polárních výzkumů. Loď musí zůstatí svým vlastním pánem i za nejtěžších situací a nesmí počítatí pouze se šťastnou náhodou. Čtenář pozná, jak byla řešena stavba obou našich lodí, „City of New York“ i „Eleanor Bolling“. „City“ jest typem vhodného plavidla. „Bolling“ nikoli. Ledy musí v případě nutnosti vyzdvihnouti loď nahoru; to se stane jen tehdy, je-li její dno vejčité, bez plošných opor pro vznik tlaku směrem ke středu lodi. Loď se při dobrém obsluhování posadí hezky na led. „Bolling“ jest typem obyčejného parníku a ty jsou stavěny na největší rychlost a únosnost. Hluboký a ostrý kýl by ledy přímo zval, aby se do něj opřely a rozmáčkly jej jako skořápku. Proto taková opatrnost s její plavbou. Na dotek ledů byla „Bolling“ velmi citlivá. Přesto však všechna čest jejím výkonům na jihu. Řeknu-li, že byla hlavní nadějí Byrdovou v otázce zásobování zimního ležení výpravy, nepravím mnoho. Vždyť dopravila do „Malé Ameriky“ obě naše hlavní letadla, Forda a Fokkera, a sta tun zásob a výzbroje. A nebyli to právě vždycky jen chlapi ze zimního tábora, kteří prodělali nejkrušnější doby za celé trvání naší jihotočnové kampaně. Hoši na „Bolling“ to měli horší

a odnesli si velmi málo slávy. Nezasluhují, aby byli počítáni mezi podřadné pracovníky.

Byrd chtěl, aby „Bolling“ vykonala ještě dvě zásobovací cesty tohoto antarktického léta. To ovšem nezbyvalo času nazbyt. Zima se hlásí dole u jižní točny již koncem února, t. j. jako koncem srpna u nás. V této době teplota rapidně klesá a moře mrzne náhle přes noc. Život prchá rychle k severu a nikdo, kdo zde nechce zůstat, se příliš nezdržuje. Cesta zpět může být zatarasena také již v polovině února, podle stavu ledové tříště, bouří a nových mrazů.

Dvě plavby dolů a zpět vyžadovaly trochu času i pro rychlou „Bolling“. Deset tisíc mil cesty není přece v polárních mořích žádnou hračkou, když přicházejí v úvahu ony nám již známé strašné bouře, ledovce, ledová tříšť a otázka pohody jižního léta. Na naší straně byla pevná vůle a poctivá snaha; proti nám však příroda. Nakonec se zdařila pouze jedna plavba, ona, o které budu vyprávět a za níž jsem se dostal do Velrybí zátoky a do našeho tábora u jižní točny.

Naše vyplutí z Dunedinu bylo stanoveno na 10. ledna. Loď se plnila užitečným nákladem, pracovalo se pilně po celé dny a konečně se ukázalo, že se odjezd zdrží až do třináctého. Vždy se ještě něco najde, co čas protáhne a jak známo, v poslední chvíli se přijde na řadu věci, na které by se málem zapomnělo. V podpalubních skladištích nezůstalo prázdného místa a také palubní prostor byl řádně vyplněn. Velký Ford se schoval ve skladišti, ale Fokker musel zůstat již na palubě. Byl usazen před velitelským můstkem směrem k přídi a dodal lodi úctyhodných rozměrů. Brown uměl skvěle nakládati.

Třináctého bylo v neděli a v sobotu jsem odeslal poslední poštu do vlasti. Kdo je pověřivý, řekne, že jsme neměli odjíždět třináctého. Však jsme také

neodpluli! V 11 hodin dopoledne měla „Bolling“ zdvihnouti kotvy a o půl jedenácté jsme věděli, že to bude až příští den. Opravdová smůla. Půl hodiny před odplutím vypověděl na přídi službu stěžeň pro nakládání zboží a musel být nutně opraven. Sama prozřetelnost nás zachránila před nešťastnou třináctkou!

Stejně jako před šesti týdny: zase zástupy zvědavců a přátel na nábreží a s nimi všechno, co doprovází loučení. Je to opravdu dojemné odjíždění z civilisace do divočiny. Býti na chvíli hrdinou, který vykročuje odvážně do neznáma, aby zporázel jeho tajemství! Všude na světě si lidé potrpí na oslavy a uctívání. Říká se, že Češi hrozně rádi slavnostně promlouvají. Ba ne, nejsou sami.

Díky Bohu, že Dunedin ležel opět za námi. Na řadě byla Antarktida a ta měla nyní přednost. Zdvížení kotev po třetí hodině odpolední a slušné vlnobítí již o šesté večer — jistě nepřišlo zrovna pozdě. Beze všeho, na nás to již neplatilo. Některé žaludky byly sice v nepořádku a vy víte již proč, ale ty se také brzy spravily. Tentokrát jsme pluli rychleji a loď postupovala denně k jihu asi o čtyři zeměpisné stupně. Bouře si nás vzaly okamžitě na starost, aby na nás nic nepromeškaly a tak tedy bylo o slušnou zábavu dostatečně postaráno. Co záleželo na tom, že vlny hořely zvědavostí spatřiti i vnitřní zařízení spanilé „Bolling“? A skutečně bez upejpání. Vyrázily jen hřmotně dveře u chodby, která vedla k jídelně a k několika kabinám, podívaly se na okamžik do všech těchto místností a zase slušně s přátelským šploucháním odešly. Pouhá společenská návštěva. Větší práci dalo již zahlazování jejich stop. Vodě se v kabinách tak zalíbilo, že nechtěla za nic na světě snížit svou hladinu pod jednu stopu. Při obědě bylo zato o čem

hovořit a vtipkovat a něco takového se na širém moři vždycky vděčně ocení.

Na messmana nebo stewarda, či lodního pana vrchního jsem vyhlížel dosti podivně. Musel jsem za každého počasí dopravit jídlo z kuchyně do jídelny a proto mi nebyl předepsán zvláštní úbor, odpovídající společenské hodnosti mé funkce. V našem případě slušely mi mnohem lépe vysoké námořnické gumové boty, voskovaný kabát a námořnický klobouk s páskou pod bradu, aby ho neodnesla s hlavy voda nebo vítr. Představte si vrchního, který by vám v restauraci předkládal pečeného krocana s bramborem a zavařovaným ovocem a jemuž by při tom s klobouku a po celém úboru vůbec stékaly potůčky vody. Stalo-li se náhodou, že jsem přišel do jídelny s prázdnou mísou, nikdo se tomu nedivil; hochům stačil pohled na mne a hned věděli, kolik uhodilo. Nežlobili se, že na skopové pečení, která byla připravena pro ně, pochutnávali si albatrosové a ryby. Takové přijemnosti připravovalo laškovné moře a jeho dovádivé vlny a jednou jsem mohl být docela rád, že jsem nedoprovázal vepřovou také sám přes palubu. Zachytil mě záchranný člun, který se mi náhodou postavil do cesty a o který jsem si pořádně rozbil hlavu. Chlapci mě dokonce litovali a vybídli mě, abych se šel převléknouti. Pan messman to uznal za zbytečné a svůj úbor upravil pouze tím způsobem, že si lehl na zem a po sokolsku učinil neobratnou stojku, aby vylil z bot několik litrů vody. Skvělý nápad a pak to dělal často. Vždycky, když mě vlna zasáhla, zdálo se mi, že z toho má škodolibou radost. Časté opakování prohlubuje praktické zkušenosti a přišel jsem tedy na to, že je daleko lepší zavěsit se rukama na žebřík a v této pohodlné pozici vytáhnouti nohy nahoru. Z řečené první koupele jsem měl ohromné potěšení.

Stalo se to na prahu antarktického moře, ve stínu polárního kruhu a mohu se tedy pochlubit, že se mi dostalo opravdového polárního křtu. Ať se tedy neodvážá nikdo pochybovat o tom, že nejsem právo-platným polárním badatelem.

Mohu však říci, že tato plavba byla pro mne již opravdovým požitkem. Bouře mi nevadily a fyzická práce ještě méně; to je vše, co by mohlo znepříjemňovat pohodlí. Všechny mé myšlenky vyplňoval led, sníh a touha po vědění. Díval jsem se pozorně kolem sebe a z přebohaté odborné literatury jsem doplňoval stále menší mezery. Byl to hlad badatele, který musel být ukojen. Dovedete zajisté dobře pochopit, jak člověk myslí a jedná, když vlastníma očima hltá skutečné prostředí svého vědeckého zájmu.

Jižní polární kruh nás po druhé přivítal dne 21. ledna 1929. Tentokrát již starý známý, se zimou, ledovci a šedivějším půlnočním světlem, poněvadž léta ubývalo. Ledovců nebylo tolik jako předešle, nepopíratelná známka, že zde v posledních dnech zuřily těžké bouře, které je rozehnaly po oceánu. Stejně známky ukazovala ledová tříšť, jež nám tentokrát nekladla vážných překážek. Ohromné štěstí pro loď, neboť stavěla svůj program právě na těchto nejpříznivějších předpokladech.

V oblasti ledové tříště bývá moře obyčejně klidnější. Spousty ledu vytvořily od nepaměti široký ledový pás, pravděpodobně kolem celé Antarktidy a svou obrovskou vahou na ohromných vodních plochách zadržují prudkost mořského vlnění. Kdybychom aspoň znali skutečné rozložení ledové tříště v antarktických mořích, měli bychom teritoriální výzkumy hodně usnadněny a práce by se urychlila. Úplně jasno nenastane ještě dlouho. Výzkumnické lodi setkávají se na mnohých místech s ledovou tříští již

za 50. rovnoběžkou, a to znamená, že tajemství neznámé Antarktidy zabírá plochu mnoha milionů čtverečných kilometrů. Štěstí výzkumcovo hodně závisí právě na stavu ledové tříště. Byla-li zdejší polární zima příliš krutá, třeba hned řadu let za sebou, nezmohou proti ní těžké bouře zhola nic a ještě méně malé lodi polárních výzkumců. Sto padesát let se již svět namáhá, aby zjistil přesnou jsoucnost hranic jihotočnové pevniny. Nikoli zima, bouře a nepohody mařily jeho námahu. Tříšť je největší překážkou a opravdovým nepřitelem. Nejpříznivější poměry vládnu kolem 180. poledníku a proto na jih odtud pokročily výzkumy nejdále. Sem měla namířeno naše výprava.

Jak již řečeno, ledová tříšť svírá v kruhu celou Antarktidu. Poněvadž v místech našich plaveb nemá za sebou oporu pevninových břehů, jest elastičtější ve svých pohybech a proto také nejpřístupnější. Nebýti Rossova moře, které tvoří hluboký zářez do antarktické pevniny v rozloze asi desíti zeměpisných stupňů, zůstávala by jižní točna stále ještě neobjevena. Jediné také sem museli jsme jít i my, jestliže jsme chtěli splnit svůj program, jenž zněl: dobýti létadlem jižní točnu a prozkoumatí co nejvíce neznámého vnitrozemí s ní sousedícího. To bylo pro začátek. Ježto však letecká technika ve svém vývoji v nejbližších letech značně pokročí, přestanou býti vzdáleností překážkou jihotočnového badání i na nepříznivějších místech.

Výzkumci zjistili, že nejvhodnější lodní cesta ledem do Rossova moře vede v okruhu 180. poledníku. Toto pravidlo zcela potvrzujeme. Dále k východu jsou podmínky již horší, poněvadž ledovou tříšť tam zadržují pravděpodobně skupiny ostrovů při Zemi krále Edvarda; zabraňují jejímu rozptýlení po moři, zdržují její tání, a proto zima dokáže vyrobiti jí takové

spousty, že zásobují ledový pás až k protějším břehům Rossova moře.

Ledová tříšť je velmi různorodá. Tvoří ji staré mohutné kry o síle mnoha metrů a t. zv. nový led, vytvořený minulou zimou, který se zpravidla stane obětí léta a bouří. Tento není příliš nebezpečný a dosti snadno se láme. Loď se ho neleká; má se na pozoru hlavně před starými veterány, kteří jsou tvrdí jako ocel a rádi ničí kýl a kormidlo. Řezou ostře lodní boky a třením o ně skřípou tak, že se při tom nevolností zašklebí jinak vždy klidná tvář i zkušeného námořníka. Kdo také jakživ něco podobného viděl? Když mořské chaluhy hladí lodní boky, to je docela správné. Dřevo jich sice mnoho na sobě zachytí a vypěstí si celou botanickou zahradu, ale ne trvale a moře má po radosti. Duše poctivého námořníka však trpí, když ví, jak takový starý, modrý, někdy i načernalý led zraňuje jeho milovanou „starou“. To přece není v pořádku.

„Bolling“ si ani nemohla příliš naříkati. Zdá se mi, že její cesta ledem byla skoro slavnostní. Kry, třeba i několik kilometrů rozlehlé, poslušně se rozestoupily a tvářily se přátelsky. Žádný pocit posupných hrozeb tajemné síly Antarktidy; všecko jako by již předem aranžováno. To nebyl boj s živly. Spíše parádní přehlídka polární nádhery. Žádné mraky, bouře a vánice. Samé slunce od půlnoci do půlnoci a všude kolem záplava jedinečných barev, že by nad nimi užasl i nejnáročnější malíř. Proč umělci netouží po spatření polárních krajín? Přinesli by zpět ze srdcí vytrysklé symfonie zvuků a barev. Víte, co to je za krásu, když se půlnoční slunce sklání v podzimním čase k obzoru? Tvrdím, že tyto krásy tvoří ono kouzlo, jež vábí k sobě zpět každého člověka, který je spatřil. Není tím vinen především ani led, ani sníh, ale to, co je tam kolem

nás ve vzduchu, na obloze a po obzorech, které probouzejí v srdci nadšení a věčnou oddanost. Chápete již, že stůněme po návratu z polárních krajin? Není na světě lidských lékařů, kteří by nás vyléčili. Je to prostě boží kraj, jenž nás má v moci. Jsme vděční za jeho vznešenost a sílu a jsme rádi, že jsme se stali jeho otroky. Nelitujeme toho, co zanecháváme za sebou zde v obyčejném světě existenčních bojů a přetvářek.

Cesta stovkami kilometrů ledové tříště a jedinečných požitků! Často zde padá sníh, častěji než tu svítí studené slunce, jež nehřeje a bělejší než čistá představa duševní krásy vysněné hrdinky nejzarpulejšího idealisty, poněvadž opravdu nedotčený lidskou rukou. Nespočetní tuleni a tučňáci mají tu jediné právo na stálý život; vždyť také snad již jen oni jediní z celého živého tvorstva světa žijí tak, jak jim zákony přírody od pradávna kázaly. Vítají nás a důvěřují nám. Neznají lidského vraždění a jsou proto poctivými přáteli. Nikdy jste neviděli tučňáka uprostřed jejich jihotočnové pravlasti. Přijde sám k vám a čistým zrakem se vás táže, co jste zač a jak se vám daří. Považuje vás za kamaráda a vy nemáte odvahy ublížit mu. Miluje společnost a proto miluje i vás. Jak dlouho? Snad tomu tak bude vždycky, nevpadne-li i sem jednou civilisace. Kéž se tak nestane! Všichni lidé nemají srdcí polárních výzkumců. Odkrýváme tajemství Antarktidy proto, že ji máme rádi. Nikoli proto, abychom ji zničili.

Takto jsem uvažoval, když loď plula kolem ledových ker, na nichž stáli v řadách v docela malé blízkosti od nás tučňáci, jako řady vojáků a ještě více na pevné půdě devětasedmdesátého stupně na jihu. Tuleni imponují méně. Jsou líní, bachratí a mají kolegy na Severu. Ne tak tučňáci. Elegantní, veselí, komičtí

a krásní jsou pravými pány a vládci Velkého Bílého Ticha na jihu naší zeměkoule, jež prozíravý tvůrce světa vzdálil co možná nejvíce z dosahu lidské ruky.

Děkuji okolnostem, že jsem plul ledovou tříští ve dvou za sebou jdoucích létech. Po první ideální poměry, po druhé úplný opak. To právě znamená zkušenosti, jež člověka neklamou a nepletou. Když tudy plula „Bolling“, představil se led v bezvadném pořádku. Dostatek volných vodních ploch dovolil nám plouti většinou poloviční rychlostí a pouze několikrát si loď zahrála na ledoborec. Chovala se statečně a neprohrála; drtila bílé plochy panenského ledu, až se její činnost jevila jako vraždění. Lodní boky pod ponornou čarou mají rudý nátěr a ten zůstával na hranách ker. A tak krvácel pod vítěznou nohou člověka i led!

Střídavost ledových poměrů v Antarktidě v různých letech ukazuje nejlépe Rossovo moře. Některé léto je zbaví ledu téměř úplně a jindy je ho tu zase plno. Podle toho, jak jej sem cirkulační mořské proudy zanesou. Letos jsme ho měli dosti, ale nikde nekladl neproniknutelných překážek. V příznivých letech pronikají až sem norské velrybářské lodi a mají dobrý lov. Nejjižněji lovil známý náš „C. A. Larsen“, asi na 74. stupni j. š. a zastavili jsme u něj, abychom mu odevzdali poštu a abychom si oplátkou vzali trochu zásob a pořádnou dávku čerstvého velrybího masa. Hranatí Norové házeli na naši palubu opravdové krvavé balvany, až padesátikilové. Čerstvé maso zvláště zapáchá, ani trochu příjemně, a ujišťují slabé žaludky, že by mnohý z nich reagoval. Věděli jsme vždycky hodně včas, že jsme v lovištích velryb. Lodi zaváněly až na padesát kilometrů.

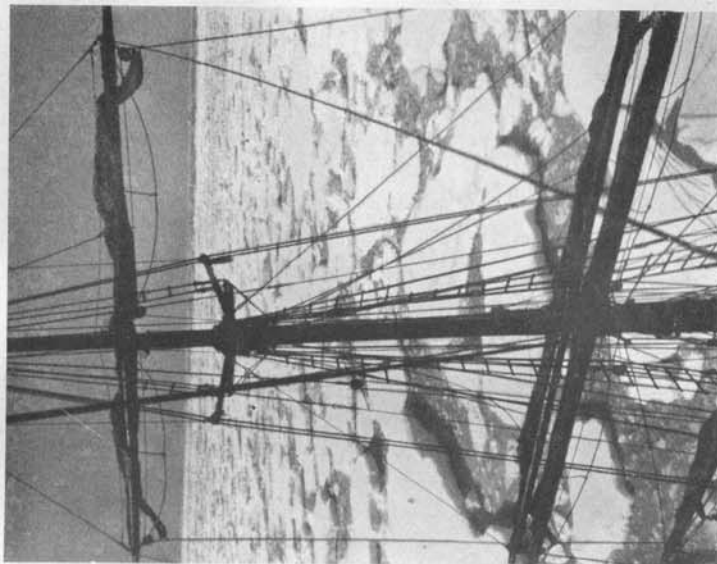
Naše plavba pokračovala rychle. Občas přišla bouře s vichřicí a sněhem, moře se rozvlnilo a zase

to běsnilo kolem. Zima bývala citelná, jak jsme postupovali na jih. Hojnost velryb prozrazovala dobré životí i pod samou jižní točnou a hravost tuleňů ve vodě připomínala jejich domácí prostředí. Takhle vypadala nyní Antarktida: stále denní světlo, samý led v různých vydáních, chumelenice, mráz, velryby, tuleni, tučňáci a různé druhy burňáků.

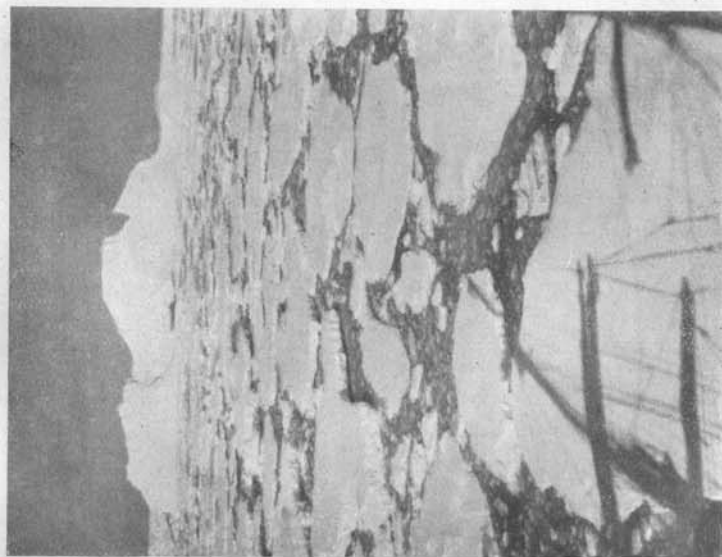
Čtrnáct dní trvala naše plavba do Velrybí zátoky a historie jihotočnových výzkumů zaznamenala tuto významnou událost: „Eleanor Bolling“ jest prvním parníkem ve službách výzkumné expedice, kterému se podařilo dosáhnouti tak vysokých zeměpisných šířek na jihu. Pronikla až na 78. a půltý stupeň j. š. Poněvadž jsem byl na její palubě při této plavbě, mám zajisté jednu z mnoha pěkných vzpomínek.

Byla to skvělá neděle. Začínala zamračeným rámem a skončila nejkrásnější pohodou, skoro jako podle předem vypracovaného slavnostního programu, aby se vystupňovala nálada. Mraky se pomalu roztrhaly a úklid oblohy byl prvotřídní. V poledne nezůstalo nikde ani mráčku. V jednu hodinu odpoledne celá loď řvala jediné slovo: bariéra! Tak dlouho jsme ji očekávali, mnohý z nás měsíce a také léta, a konečně ji má zrak před sebou. V těšení se je snad více krásy než v dosažení snu. Co člověku potom zbývá? Hledatí něco nového, na co by se opět těšil.

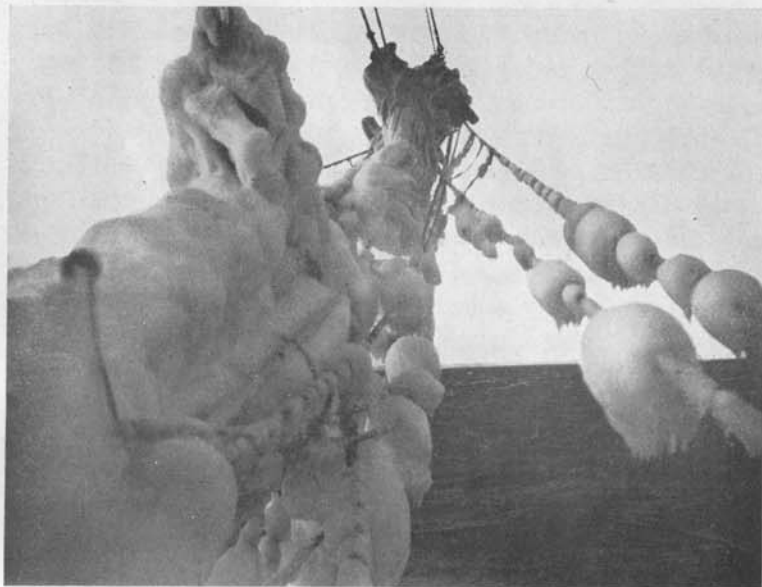
Při jasném počasí vrhá Velká Rossova ledová bariéra jižní točny tak prudký odraz svého záření, že bývá jasně viditelná na hodiny cesty. Její záření jest neklamným znamením. Po celém předním obzoru od západu k východu táhne se oslnivě bílá čára, která oslepuje zrak. Znali jsme tento úkaz již z ledové tříště, ale tam nebyl tak silný. Věděli jsme, že právě obloha nejlépe ukazuje plavci cestu kupředu. Kde je led, tam je jasno, kde je voda, tam je šed. Bariéra

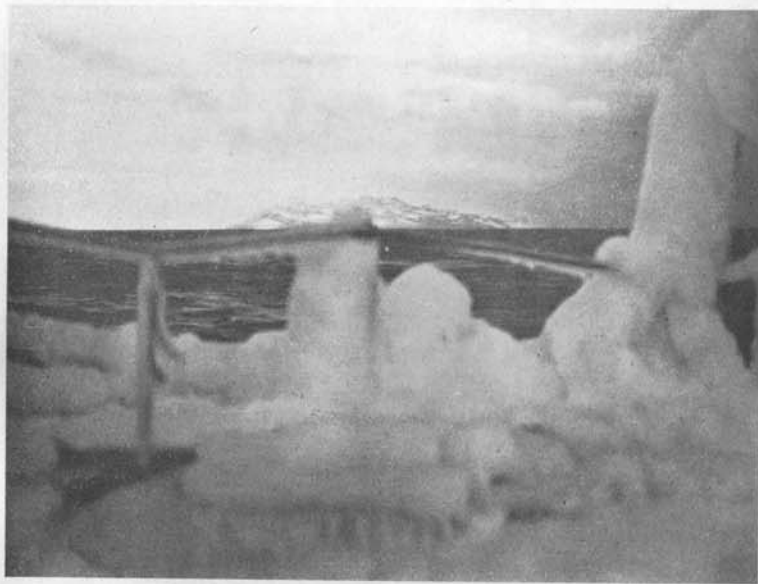
Mír uprostřed Velkého Bílého Ticha.

Ledem k jižní točně.

„City plula k jihu jako ledový fantóm.

Sopka Erebus, svědek tragédie kap. Scotta.

však překonává všecko. Obrovské, ničím nepřerušované bílé plochy hýří jedinečným jasným; vždyť miliardy miliard ledových krystalků vyrábějí za pomoci slunce největší světelnou energii a všecku ji věnují k zvýšení polární nádhery. Rukou jsme clonili zrak, aby nám její bariéra svou bílou krásou nezničila. Měla na to právo; vždyť tento nekonečný ledový fantóm stále ještě odolává nájezdům výzkumců; marně hučely stroje našich letadel, aby roztrhaly její tajemství. Když jsme po roce opouštěli Velrybí zátoku, bariéra neležela u našich nohou dobytá.

Loď měla každým okamžikem skončit plavbu, dlouhou 5000 kilometrů a proto hledala svůj cíl. Byl na dosah ruky. Mohutné ledové stěny Velrybí zátoky hleděly na nás s obou stran a vpředu byl nízký zátokový led, v němž někde kotvila „City of New York“. Ovšem, že jsme ji našli. Kotvila v blízkosti východní stěny, ale neměla nejvýhodnějšího místa, kterého by se použilo jako přístavního mola při vykládání. Čekalo se na nás a starý Brown to učinil.

Chlapci z „City“ nás spatřili a hromové hurá se neslo nad antarktickými tišinami. Rozeznávali jsme osmahlé vousáče v aljašských kožešinách a špinavých parkas proti vichřicím, a věřte mi, že to nebylo tak snadné. Tady v těchto krajinách mění všecko svůj vzhled. Lidská tvář i šaty. Na všem je vidět drsnou divočinu.

Po šesté hodině večer vyměnily obě lodi mezi sebou lana a na kratší dobu stanuly vedle sebe. „City“ byla z velké části vylidněna; většina chlapců dlela v táboře, či jak jsme říkali v campu, kde dokončovali poslední přípravy pro rychlé vykládání našeho nákladu. Mělo se pracovat bez přestávky ve dne v noci a tento program zněl nejdéle na pět dní. Po vyložení měla „Bolling“ okamžitě zase vyplouti k severu, na No-

vém Zélandě naložit další zásoby a před zimou se ještě vrátit do „Malé Ameriky“. Byrd vydal proto přesný pracovní plán s přidělenými funkcemi, který vešel v platnost hned po našem příjezdu. Posádce „Bolling“ se nařídilo, že se nesmí nikdo vzdálit osamčle od lodi. Vycházka se dovolovala vždycky po dvou, z bezpečnostních důvodů. Na bariéry je totiž mnoho nepřátel: zrádné propasti, přikryté sněhem, mráz a náhlé bouře. Nikoli ovšem polární medvědi; ti v Antarktidě nežijí a puška zde nemá významu.

Nemusím ani říkat, že se chlapci vítali srdečně a živě. Při setkání většího počtu Američanů to vypadá jako v telefonní centrále; haló je jejich nazdar. Hlavní recepce byla až o půlnoci, když z campu přijely psi smečky. Při našem příjezdu čekala na nás pouze jediná de Genahlova, které byla přidělena úloha polární pošty pro rychlé dopravení pytlů chlapcům v campu. Toho večera mnoho vousatých tváří se blaženě usmívalo. V těch pustinách má popsáný papír cenu zlata. Chtěli byste vidět zklamání v tváři hoča, který očekával psaní, jež nedošlo?...

Žehnal jsem našim umazaným kamarádům z topírny a trochu čistším z paluby, že dnes večeřeli rychle. Moje ruce byly tak čilé, že jsem měl v půlhodince pečlivý pořádek v jídelně a mezi nádobím. Míti na starosti pětadvacet hladových krků a být na to sám, není vždycky maličkostí. Pro dnešek byly však přichystány mimořádné atrakce v podobě pevné země Antarktidy, tučňáků a tuleňů a milerád jsem sebou tedy hodil. Jen se spustila kotva a již jsem stál dole na ledě. Se záparem a nadšením šlapaly moje nohy první sněh a led šestého zemědělu světa, jižní točny.

A opět mám plné právo přihlásit se hrdě k svému prvenství. V neděli dne 27. ledna 1929 po šesté

hodině večerní, stanul první Čechoslovák na půdě jižní točny, na 78. st. 30 minut jižní šířky a na 163. st. 53 minut západní délky. Tato velká chvíle nebyla pouze mou osobní událostí. Příslušníci jiných národů hlásí se hrdě bez ostychu, když se jim podaří někde nově vztyčit vlajku své země. V té chvíli přestává být docílený úspěch jen jejich osobní věcí.

Takové veliké a památné chvíle působí na nitro člověka a činí z něho v prvních minutách radující se dítě. Konečně jsem hleděl na pravý polární kraj a dokonce v místech, o kterých bych se byl nikdy ani v duchu nenadál, že je kdy spatřím. Poněvadž jsme byli vzdáleni asi pouhých 1200 kilometrů od jižní točny, tedy něco jako přes naši republiku od západu k východu, chtěl jsem se jí o něco přiblížit a šel jsem s hochy na procházku směrem k ní. Mými druhy byli chlapci z topírny, Vomack a Thawley; již dávno přestala zloba mezi námi. Spokojili jsme se prozatím asi s dvoukilometrovou vzdáleností a sledovali jsme vyježděný trail psích smeček, označovaný oranžovými praporky.

Hned nedaleko lodi se nám vpletl do cesty milý pán a vládce Antarktidy, tučňák. Stál sám na kusu ledu a prohlížel si nás. Díval se na nás tak, že si snad myslel: „Že vás není ještě více! Jen jste přijeli a ukazujete, že jste zvědavější než já sám. Kdybyste nám dali už jednou pokoj. Což mám jenom vás na starosti?“

Rozkýval své tlusté tělo a kolébavě se trochu otočil od nás. Natáhl krk směrem k zemi, zatřepal hlavou a jen po očku se na nás podíval; myslel si, abychom mu vlezli na záda.

Rozesmál nás tím znamenitě a hoši si libovali, že je to rozhodně lepší, než nějaký Broadway show v New Yorku. Obstoupili jsme ho a zapředli s ním

rozhovor, jak se milostpán má a proč je tak sám; jestli se snad s někým nepohádal. Dostal při tom sem tam šturec od někoho z nás, ale vracel zpět takové nadávky, že jsme se smáli ještě více. Učinil vždy krok nebo dva kupředu, koulel očima, huboval a počínal si úplně tak, jako obyvatelé na pražských pavlačích nebo návštěvníci Ovocného trhu.

„Táhněte už jednou k čertu! Měl jsem právě dnes výbornou nedělní večeři a byl jsem rád, že mám trochu klidu. Já si tady pěkně sedím a dívám se zasněně na půlnoční sluníčko, ale vy jen běháte kolem a honíte nás, jako bychom byli jen pro vaši zábavu. Nejraději bych vás poslal ke všem žralokům, kteří by si na vás nabrousili zuby. Teď už dejte pokoj, nebo začnu být opravdu hrubý.“

Nás ještě ani nenapadlo, abychom ho nechali na pokoji. Chtěli jsme vědět, jak je pán tlustý a jak je ustrojen. Nevěřili jsme mu, že tu jen klidně odpočívá. Byl tak ustrojen, že budil podezření; kdo má na sobě pěkně ušitý černý frak a bílé kalhoty, nemyslí jistě jen na krásu půlnočního sluníčka. Tučňáci jsou skuteční parádníci. Poněvadž jsme byli jen lidmi, zakončilo slavnost obvyklé fotografování. Tak se dostal můj první tučňák, zvaný Adélie, do Československa. S tučňákem císařským, jeho větším druhem, jsem se sešel trochu později; porovnáme je potom navzájem.

Ze zátokového ledu, vystupujícího pozvolna k náhorní planině bariéry, dostali jsme se na její plateau, které zde však nedosahovalo ještě své hlavní výše. Malá Amerika, náš zimní tábor, byla odtud vzdálena pouze několik mil a přece jsme ji neviděli. Namáhali jsme se krátkým pochodem, abychom objevili aspoň vrcholky stožárů radiotelegrafické stanice, ale ani tak se nám pokus nezdařil. Bariéra se stále obloukovitě

zvyšovala a poněvadž jsme neměli s sebou lyží, ná-maha a opatrnost nás zastavily. Sníh byl sypký jako písek a nohy v něm ujížděly.

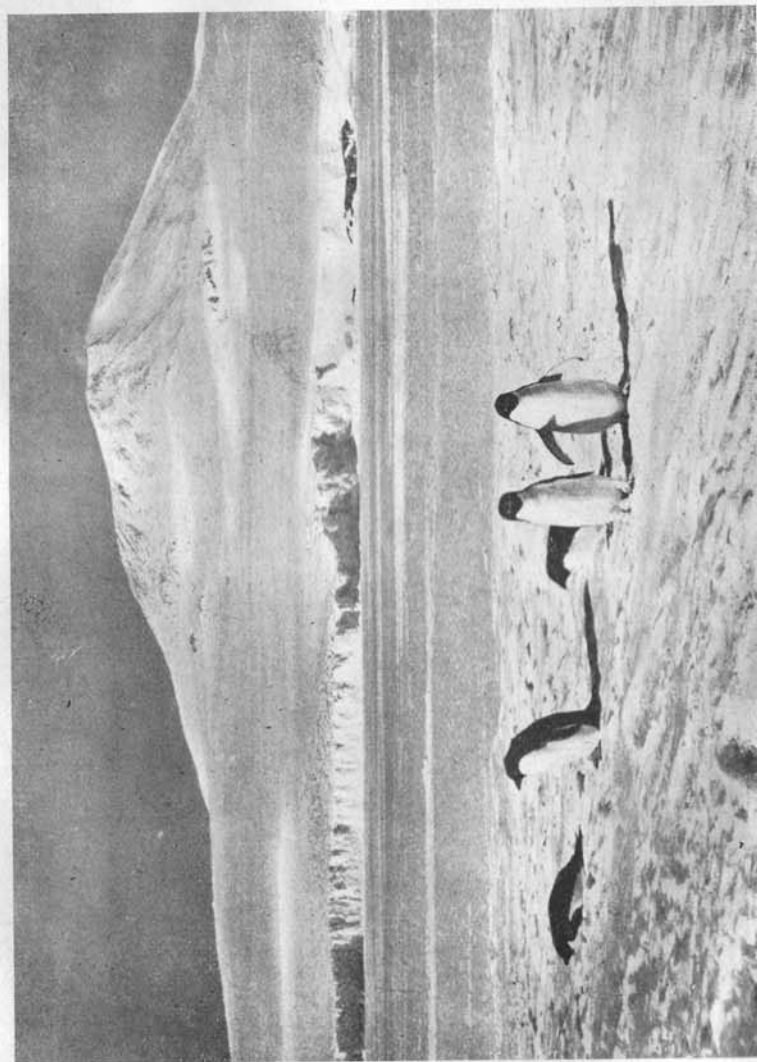
Vzdání se dalšího postupu mělo v zápětí jedinečný půvab. Hleděli jsme s úžasem na překrásné divadlo pod sebou. Velrybí zátoka ubíhala po obou stranách směrem k moři, podobná polárnímu přístavu. Hned pod námi obě naše lodi drtily led, aby si probily cestu k pevnému ledovému kotvišti, z něhož měla vést lanová dráha pro dopravu materiálu nahoru na bariéru. Kusy ledu a menších ledovců pluly zátokou a směrem k východu a tam na konci stálo několik majestátních ledovců na stráži. Chránily vjezd do zátoky? Možná, ale mohly být také naší hrozbou, kdyby se hnuly směrem k nám. Antarktické ponorkové loďstvo brázdilo vody zátoky: velryby a žraloci mizeli pod hladinou a zase vyplouvali, vystřikující vodní páru vysoko do vzduchu. Tmavé hřbety se jim leskly jako ocel. K sluchu nám doléhalo jejich temné chrochtání. Přes západní výběžek Velrybí zátoky sklánělo se nad mořem půlnoční slunce v úhlu již asi jen patnácti nebo dvaceti stupňů, oranžově rudé, zamlžené parami a rozstříkující podivnou nafialovělou barvu po sněhu a ledu. Krvavé kusy mračen, utvořené z mlh, ležely těsně nad severním obzorem. Hladina vody v zátocce byla kovově studená. Několik stupňů mrazu připomnělo, že slunce v polárních krajinách nemá hřejivé síly. V němém údivu jsme se dostali zpět k lodím.

Komandér Byrd nás navštívil o deváté hodině večer ve svém jednoplošňíkovém Fairchildu, nesoucím jméno americké hrdosti „Stars and Stripes“, „Hvězdy a pruhy“. Zakroužil nad námi a zase odletěl směrem k „Malé Americe“. Ruce jsme si s ním stiskli o půlnoci, když k nám přijel s psi smečkou.

Byl celý zabalen v aljašských kožešinách z cariboo a tuleňů. Měl zdravé a spokojené vzezření a zřejmě se radoval, že nás vidí. Plány zdárně pokračovaly podle jeho rozpočtů; skvělý příspěvek pro sebedůvěru. Za chvíli za ním přijely i jiné smečky, určené programem pro první vykládací práce příštího rána. Konečně sjel dolů s bariéry pěkným obloukem, zakončeným vedle lodi kristiánkou, náš Wiking Bernt Balchen.

Pracovní směny byly po dvanácti hodinách, s poledním a půlnočním střídáním. Tempo práce americké a hledělo se na úsporu lidských sil. Nahoru na bariéru vedlo asi 100 kroků a tam pomalu rostla hromada beden a pytlů. Brzy se tam objevil i velký Fokker. Lanová dráha, utvořená ze saní, konala divy. Celé tuny nákladu se pohybovaly stále po sněhu a sílily naši důvěru v konečný zdar. Ani se nedbalo, že se přihnala pořádná chumelenice. U lodi a v táboře pracovali lidé a mezi nimi ujížděly po trailu psí smečky, dopravující zásoby do bezpečí tábora.

Co by to bylo za polární kraje, kdyby za každým rohem nečíhalo nebezpečí. V pěti dnech se nám přihodila dvě a obě mohla býti pohřbem expedice. Příliš jsme důvěřovali ledu a za to nám dal za vyučenou. Nemohli jsme si přátí ideálnějšího mola, než bylo ono, v němž jsme se docela sousedsky zařídili. Vykládání „Bolling“ mělo výhled na třídenní práci. Zátokový led neseděl dobře na stěně bariéry a pravděpodobně pod tíhou nákladů a ořesy povolil. Několik hlučných kraků rozkouskovalo celou ledovou plochu od lodí k bariéře na řadu ker a nastalo bezprostřední nebezpečí pro nás i zásoby. Ostré povely řezaly vzduch, rychle se zachraňovalo, co se dalo a bylo po radosti. Museli jsme zdvihnouti kotvy a hledatí nové přístaviště. Ztráta mnoha cenných hodin byla příliš

Sopka Erebus, majestát jižní točny.

Foto H. Ponting.

drahá. Příští naše místo mnoho neslibovalo. Lodě zakotvily těsně u bariéry a mohli jsme býti ještě rádi, že nevznikla horší situace. Vykládání se dělo do výšky, což se pocítilo nejtížeji v době odlivu.

A zase nová kalamita. Celé odpoledne zabralo vykládání mohutného trupu Fordova aeroplanu. Měli jsme jedinečné štěstí. Za chvíli, když byl na bariéře, Bolling dostala prudký náraz a naklonila se na stranu. Právě v době večere. Prostřený stůl se svezl okamžitě na podlahu a několik dalších nárazů a zachvění nutilo mysletí na nejhorší. Vyřítli jsme se ven a tam již vládl shon a křik. Kus bariéry leželo na pravém boku „Bolling“ a několik hochů plavalo ve vodě při velmi nízké teplotě, snad asi 15° C pod nulou. Lámající se bariéra strhla je do vody. Hrůzná podívaná slibovala tragedii, avšak na štěstí všechno se v poslední vteřině zachránilo. Jak jsme potom žehnali, že žraloci, kteří bývali kolem lodí v počtu až padesáti kusů, měli někde jinde dobré časy. Mezi vykoupané i Byrd odhodlaně skočil do moře, na záchranu tonoucích.

Tajemná bariéra dala zrádnou výstrahu a ukázala, že má stále ještě nadvládu nad člověkem. Dvě vážné nehody ve třech dnech stály za uváženou; lodi spustily kotvy ve vodách zátoky a tam se překládalo z „Bolling“ na palubu „City“, která měla později dosti času vyložiti všecko na led. Stále existovala otázka druhé zásobovací cesty.

Do celý tento čas jsem ještě nevěděl, co bude se mnou. Zda pojedu zpět na „Bolling“, nebo přijdu-li na „City“, či zůstanu-li přes zimu v Antarktidě jako člen táborového oddílu. Tento problém se týkal téměř všech členů výpravy a mohu otevřeně říci, že byl strašně nepříjemný a že způsobil mnoho zlé krve. Byla to kardinální chyba, zaviněná Byrdovou velko-

myslností a přílišnou opatrností a rodící u velmi mnohých hochů nespokojenost a zatrpkllost. Všichni toužili zůstatí přes zimu na jihu a mnohým to bylo v dobré vůli slíbeno. Nejistota je však mnohem horší než trpká pravda. Otázka se diskutovala živě několik týdnů a vzpomínáme na ni bezradostně ještě dnes.

Jakožto cizinec jsem byl rozhodně pesimistou a poznání, že mě okolnosti staví proti nepřekonatelné překážce, vzhledem k mému státnímu příslušenství, vzalo mi úplně chuť k stavění si vzdušných zámek. Tentokrát jsem věděl, že nevyhraji proti přesile 70 Američanů, toužících zůstatí v Antarktidě aspoň dočasně, když ne přes celé trvání expedice. Cizinec musel státi v druhé řadě proti přirozené ctižádostivosti odůvodněně žárlivých Američanů, kteří sloužili výpravě také jako dobrovolníci. Využil jsem tedy veškerého volného času k toulkám po bariéře a k studiu.

Večer před odplutím „Bolling“ na Nový Zéland, přišel komandér do naší jídelny. Právě jsem studoval Amundsenovu knihu o jižní točně a hlavně statě, pojednávající o Velrybí zátoce a bariéře. V místnosti meškal také náhodou náš inženýr Thawley. Hovořili jsme a rozmluva stočila se na otázku zítřejších událostí. Upřímně říkám, že se mi ona vládnoucí nejistota o pobytu či odjezdu nelíbila. Moje odpovědi Byrda překvapily.

Nabídl mi, že nemusím zítra odplouti s „Bolling“ a že je pro mě místo na „City“. Nebál jsem se mluvití přímo.

„Je naděje, že zde zůstanu jako člen zimního tábora?“

„Myslím, že ne!“

„Komandére, celá věc je pro mne mnohem důležitější, než pro ostatní muže. Nesmím zapomínatí na

čas, který je totožný s rozvojem mé kariéry. Je možné, že zítra odjedu s „Bolling“ na Nový Zéland.“

Byrd se na mne překvapeně podíval a kolem úst mu vyvstaly přísné rysy. Pronikal mě zrakem, ale nedbal jsem, poněvadž jsem věděl, co říkám. Myslím, že nebyl dalek toho, brátí má slova skoro jako urážku.

„Podívejte se na tohoto muže. Celá „Bolling“ by stála o to, kdybych hochům nabídl to, co jemu zde. Dovedl vážití cestu až z Evropy, aby mohl jetí s námi, a nyní mi první říká, že neví, zůstane-li zítra. Rozumíte mu?“

„Asi ne, komandére, poněvadž mám zájem na celé své budoucnosti a nikoli na dobrodružství. Je to už mým zvykem, že nerad přijímám dobrodiní.“

Thawley mě přemlouval, ale nedbal jsem. Chtěl jsem ještě o všem přemýšletí a říci svoje rozhodnutí po dobré úvaze. Myslím, že jsem lítoval Brophyho, do nedávna podvelitele výpravy a nyní vyřazenou osobnost. Okolnosti ho postavily stranou, opustilo ho zdraví. Intenzivní organizační práce rozleptala jeho nervovou soustavu; snad také ještě jiné okolnosti. Brophy ještě nedávno vřele doporučoval Byrdovi, abych byl ponechán na jihu, ale nebylo to nic platné. Prohrál jsem právě tak jako on; mám však mnoho důvodů zachovatí mu vděčnost.

Ráno hovořil se mnou o včerejšku Charlie Lofgren. Radil mi jako starý přítel, abych zůstal, ať se děje cokoli. Hodně mě přemlouval, až jsem mu slíbil, že zůstanu.

S Byrdem jsem měl opět delší rozmluvu. Ptal se mne, proč je dnes moje rozhodnutí kladné. Špatně si vykládal moje včerejší slova; neporozuměl mi. Hájil jsem se, ale příliš to nepomohlo. Odcházel jsem od něho s pocitem jistého jeho ochlazení vůči mně.

Opravdu osamělému cizinci, jenž má trochu svých kritických názorů, se těžko rozumí. Mnoho lidí také říká, že evropské a americké nazírání je hodně rozdílné. Myslil jsem si svoje a konečně, nic jiného se asi nedalo dělati. Nerad se bráním v takových případech, o nichž vím, že pravda není jen na druhé straně. Abych nezapomněl, moje příhoda z topírny byla Byrdovi vylíčena tak, jako by se mi byla topičská práce zásadně nelíbila. Nehodlal jsem jakkoli se vymlouvat, když jsem poznal, že byla slyšena pouze jedna a sice silnější strana. Mnoho řečí není zárukou užítka a proto jsem raději mlčel. Žalovat na slabšího není přece uměním a moje svědomí na mne nenaléhalo, abych se hájil.

Zůstal jsem tedy na „City of New York“. Stěhování bylo krátké, jak je u námořníků zvykem; jejich zavazadly nejsou těžké kufry, ale jeden nebo dva námořnické pytle, jež se lehko odnesou na ramenou.

Dopoledne se mnou mluvil dosavadní můj skipper Brown. Musel jsem mít jeho dovolení pro opuštění lodi. Znali jsme se dosti dobře. Jako messmanu příslušelo mi také uklízetí každého rána v jeho kabině a tak došlo mezi námi často k hovoru. Už jsem ho jednou pochválil a vždycky to znovu rád učiním. Mluvil od plic a jadrně, ale upřímně. Znal z našich řečí mé plány a můj zájem na polárních výzkumech a vím, že mi byl nakloněn. Malý a poctivý člověk, sám plný nadšení pro společnou věc expedice a Byrd mohl na něho sázeti kdykoli. Svěrázná tvář mluvila jasně o odvaze i energii a dovedl obě vlastnosti dokázat. „Bolling“ dobrodružné minulosti dostala opravdu vhodného pána. Prodělala krušné, skutečně strašné plavby v jižních mořích a Brown vždycky ovládl situaci. Může se říci, že jeho loď byla služkou pro všecko, vždy ochotná k novým obětem; každý Byrdův rozkaz

byl přesně splněn, ať šlo při tom třeba o sebezapření chlapců. Moře vychovává čestné chlapíky. Když jsem Browna žádal o vymazání z jeho lodních seznamů, milerád vyhověl a stiskl srdečně mou pravici. Porozuměl mi.

Byl jsem již dva měsíce námořníkem a jako člen lodní posádky měl jsem dosud za sebou přes 10.000 kilometrů plaveb. Moje přístavy ležely na N. Zélandě a v Antarktidě. Každý námořník mění časem loď a já jsem ji změnil ve Velrybí zátocě, skoro na 79. jižní rovnoběžce. Přejít z lodi na loď oslavuje se v krčmách, jak káží staré námořnické zákony. Musel jsem připustit vyjimku.

Pět nás přešlo s „Bolling“ na „City“ a mezi nimi Bendik Johansen, skvělý lodivod pro plavby ledem a později také můj nadřízený. „City“ zůstala zase sama uprostřed bílé pouště, zatím co „Bolling“ bojovala znovu s bouřemi a vezla naši poštu do civilizace.

Od 2. února 1929 stal se starý bílý trojstěžník mým domovem na dobu mnoha měsíců a za tu dobu mi připravil řadu nových pestrých příhod. Hostil ve svých těsných kajutách hochy dobrých srdcí a dal mi řadu dobrých přátel. Moje vzpomínky na „City of New York“ náleží mezi nejkrásnější, jaké jsem kdy dosud získal. Mnohé z nich mě naplňují hrdostí a štěstím. Na „Bolling“ jsem měl expedici rád, na „City“ jsem se naučil milovat ji.

Můj nový kapitán Melville mě přidělil první palubní hlídce, pod vedením poručíka Harry Adamse, od amerického námořnictva a první mou prací bylo děláním pořádku mezi spletenými lany. Melville, starý šedivý pán, si mě zkoumavě prohlížel a jistě asi nebyl příliš rád, že dostal takovou nezkušenou kysu na palubu. Jinak to byl také dobrý chlapík, ale někdy jsem mu nerozuměl. Nebyl tak otevřeně

upřímný a srdečný jako kapitán Brown a na moři, hlavně pak v ledu, projevoval mnoho opatrnosti. Sotva kdy jsem si mohl na něj naříkat. Náš poměr byl vždycky dobrý.

Letní pohoda rychle ustupovala před blížící se zimou a mrazivé bouře začínaly řádití plnou silou. Dověstné blizzardy mohutných náporů hravě drtily zamrzlé plochy zátokového ledu a prudké vánice proháněly se lodním lanovím. Často jsme byli nuceni urychleně zdvihnouti lodní kotvy a prchatí do volných vod; jednou ani na to nezbyl čas a uvolnění kotevních lan převzaly ostré sekery. Bouře se vyřádila někdy za několik hodin, jindy třeba za tři dny. Polární bouře jsou hrozně smutné a tísnivé. Rozpoutané síly neznají mezí; a přes loď se nesla smutná píseň zapomenutých a nehostinných krajů, působící mrazení v srdci a úzkost v duši. Není snad smutnější a truchlivější věci nad ně na světě.

Po bouři bývá však jasno a toto pravidlo platí také pro jižní točnu. Zase přišel krásný den a bílé plochy, ozářené sluncem, hýřily nádherou a laskavostí. Ihned vyjely na led psí smečky a na bariéře nastal rušný a veselý život. Hlas psůvodů a štěkot smeček letěly po pláních, přehlušovány ještě více ostrým práskáním psůvodských bičů. Celé večery náležely mně a rád jsem jich využil k cestám na bariéře. Na lyžích a se smečkami, neboť jsem měl rád naše čtyřnohé přátele a zároveň jsem se učil zacházení s nimi v řízení teamu. Běhati dovedu dobře a toulával jsem se po celé hodiny dlouho přes půlnoc. Chtěl jsem mítí ze svých pozorování co možná nejvíce a tak jsem s polárním životem srůstal velmi rychle. Na „City“ bylo zvykem střídání se v povinnostech messmana každý týden a na mne přišla řada hned v prvních dnech. V této funkci mě provázela z „Bol-

ling“ dobrá pověst, což zavinilo, že jsem byl požádán o její delší podržení. Nikterak mi to nevadilo, poněvadž mi zůstávalo hodně volného času k toulkám.

Po několikátýdenním pobytu stala se Antarktida i mým domovem. Její bílé pláně a vznešená horstva jsou bezesporně hodně zajímavá; jistě také proto, že jsou většinou opředeny ještě tajemstvím. Jaká to obrovská země! Rozlehlá asi devět milionů čtverečných kilometrů, nebo srozumitelně řečeno, prý asi jako Evropa a Austrálie dohromady. Ještě se to neví. Obvod šestého zemědílu měří asi 21.000 kilometrů a z toho dosud zhruba prozkoumáno jen osm tisíc. I tak zůstává v tom mnoho neprobadaných chobotů a ledových bariér. To je pouze pobřeží. Za ním leží ohromné vnitrozemí, které sotva na několika místech spatřilo člověka. Jižní točna sama tvoří přibližně střed jižního bílého světa. Kdybyste chtěli jítí středem země od jednoho pobřeží k druhému, měli byste před sebou pochod v délce skoro pěti tisíc kilometrů. V dávných dobách lidstvo tušilo na jihu naší zeměkoule existenci obrovské Jižní země. Vybájili si ji a přisoudili jí výtečné vlastnosti. Poloviční ráj! Přišli však neohrožení badatelé a lidstvu darovali země věčného ledu a sněhu. Prvotní Terra Australis dostala jméno Antarktis a tak se bude asi již vždycky nazývatí šestý zemědíl světa za jižním polárním kruhem.

Je nádherný svou tajemnou rozlohou. Je však majestátní výškou svých jedinečných horstev. Evropa dostala snad dosti výšky nad mořem, ale Antarktida jí má šestkrát více. Průměr určuje cifru dvou tisíc metrů. Horstva o výšce přes 4000 metrů nejsou tam vzácností. Nikdy nezapomenu na sopku Mount Erebus, vyrůstající přímo z moře až do oblak a kouřící i za nejkřutějších mrazů.

A všude jenom led a sníh. Žádné vody, řeky, jezera. Žádná vegetace, úrodná půda, vnitrozemská zvířena, žádní obyvatelé. Nikdy do těchto posvátných krajů nevkročila žena. Je domovem strašných blizzardů, zuřících rychlostí až 500 kilometrů za hodinu. Trhá ledy, sníh, zem a člověku plíce v těle. Za to země nehostí bacilů, poněvadž teploměr nevystupuje nad nulu. Pán světa si ji dobře oddělil od ostatních zemí. Nejbliže je k Jižní Americe, k mysu Hornovu, pouze tisíc kilometrů divokého moře.

Všude vládne boží mír. Není hluku, kromě zpěvu blizzardů, praskotu ledovců a pádu lavin. Jen na pobřeží je trochu křiku ptactva a tuleňů, když půlnoční slunce osvětluje jižní kraj. Na zimu se život stěhuje k severu, na hranici ledové tříště. Skvělá viditelnost do ohromných dálek odměňuje člověka za utrpení, kterých zde má dosti. Čistota vzduchu je jedinečná.

Zima přichází náhle. Mrzne sice po celý rok, ale zimu podle našich pojmů zahajuje čas, kdy věčná tma ovládne na dlouhé měsíce celou Antarktidu. Moře ji cítí rychle. Voda se změní v olejovitou hmotu, která brzy zhoustne v kaši a konečně v tuhý led. První příboj jej rozláme na kousky, jimž se říká pancakes, lívance. Nový noční mráz sevře však pěst a nekonečná ledová plocha uzavře kraje jižní točny na větší část roku. Od šedesátého stupně možno potom jeti na bruslích až k nejj jižnějšímu bodu zeměkoule!

Chcete znáti také život jižní točny? Je velmi chudý a odpovídá zcela její opuštěnosti a odloučenosti. Vnitrozemí nezná vůbec života. Pouze pobřeží hostí miliony tuleňů, tučňáků a hejna antarktických burňáků několika typů. Hladinu moře hluboce brázdí stáda velryb a dravých delfínů. Jinak jen ještě člověk sem někdy zabloudí. Cestujete sta mil a nepo-

třebujete pušky, poněvadž nepotkáte ani medvěda, ani Eskymáka. Všude vám stačí dobrý nůž na otevírání konzerv a krájení tuleních řízků a pemmikanu. Boj na život a na smrt je jedinou nadějí badatelovou, když ho v něčem opustí štěstí.

Nemůžete si vůbec představit, jakou je Antarktida nesmírnou zásobárnou ledu a zimy. Rossova ledová bariéra není jediným větším ledovcovým útvarem na jihu. Vklínuje se do kontinentu, držena jsouc horami se tří stran a tvoříc veliký bílý zub, dlouhý jeden tisíc kilometrů, široký také několik set kilometrů a hluboký snad několik tisíc metrů. Chcete si učiniti o ní ještě lepší představu? Změňte Španělsko v led bez jediného gramu země a máte Rossovu bariéru, vypínající se nad hladinu moře do výšky od 50 metrů. Jak mohla vzniknouti taková obrovská masa ledu? Kdysi zde vládlo teplé podnebí, které muselo ustoupiti ledové době. Z kontinentálních ledovců padal do moře led a všecek se hned nerozpouštěl. Přibývalo ho a věky měnily podnebí. Konečně ho bylo tolik, že se spojoval mezi sebou, vytvořil plochy a mráz se spoustami sněhu dokončily práci během tisíců let. Stěny Rossovy bariéry vypadají jako otevřená kniha. Čtete v nich celou historii. Vrstva sněhu na vrstvě s ročním přírůstkem asi 40 centimetrů. Bariéra je v pohybu severním směrem a tímto způsobem zásobuje jižní moře spoustami ledovců.

Táborové práce pokračovaly a „City“ se zároveň stále více zbavovala svého nákladu. Hlavní trail mezi lodí a Malou Amerikou ožívalo denně tak asi deset psích smeček. Bohužel časté a nyní již prudké bouře práci hodně přerušovaly a činily nám dosti starostí. Nejvíce se myslelo na „Bolling“, zda se jí podaří ještě jednou za těchto nepříznivých okolností zakotviti ve Velrybí zátoce. Naděje denně klesaly. Myšlenky se

soustřeďovaly stále více na přicházející zimu a mysl mnohého dříve veselého hochy začínala tesknit. Nakonec se pomalu nedebatovalo o ničem jiném, než o tom, kdo zůstane přes zimu v Antarktidě a kdo se vrátí s „City“ na Nový Zéland. Sám jsem se jako cizinec vyhýbal těmto debatám co nejvíce.

Největší mou radostí byly večerní vyjížďky po bariéře. Saněmi vyježděné koleje běžely několik mil po zátokovém ledě až k úpatí bariéry a tam zahruly do prava, aby se dostaly přes pukliny a vyflačený led velmi schůdným výjezdem přímo na její plateau a k samotnému táboru. Teprve zde vyrostly zraku najednou tři vysoké stožáry radiotelegrafické stanice. Celkem pět až osm mil jízdy k tomuto cíli, podle toho, v kterém místě zátoky loď kotvila. Tábor ležel skryt za východním břehem Velrybí zátoky na velmi výhodném místě.

Výstavba Malé Ameriky rychle pokračovala a bylo zřejmé, že její útulnost přivítá každého příchodce. Stavěla se hlavní obytná budova, t. zv. správní budova a norský dům. Časem vyrostly ještě nové menší objekty. Všecko v ledu a sněhu na holé bílé pláni, bez jediné výraznější přírodní opory pro kolem bloudící zrak. K jihu vystupovalo dále do výše plateau bariéry. Pilné ruce hochů pracovaly pod vedením geologa Larry Goulda na všech stranách. Štěkot a rvačky našich divokých psů doplňovaly samozřejmě náš polární tábor. Pouhých pět mil odtud stál v roce 1911 památný Amundsenův tábor Framheim, zavátý v r. 1928 úplně sněhem a k nenalezení. Chodili jsme po slavných místech a vzpomínalo se, že zde běhávalo současně v době Amundsenovy expedice několik šikmookých Japonců, kteří nechtěli zůstatí pozadu za bílými lidmi a proto se pokoušeli odhalovatí také tajemství Antarktidy. Země kvetoucích sakur jim

však svědčí mnohem lépe; v tomto případě se bílému muži nevyrovnali.

Bouře za bouří nás pronásledovala a každá nová horší předešlá. Mraky ležely nad jižní točnou, ale také na tváři komandérově, kterého začala tížiti starost o „City“. Dosud nevyložená vlastnila ještě hodně materiálu, nutného pro zimní tábor, a počasí neslibovalo nic dobrého. Polovina února volala výstražně po bedlivé opatrnosti. Víte již, že mrznutí moře přichází náhle přes noc. Nezbyvalo nic jiného, než myslet na možnost přezimování lodi „City of New York“ v Antarktidě a na její bezpečnost. V případě, že by nás mráz předčasně sevřel, kam s ní? Zakotvíti ji ve Velrybí zátocy, nebo zavéztí ji 350 mil na západ, pod ochranu sopky Erebus v úžině Mc Murdo, k starému ležení kapitána Scotta? Byrd měl ještě pro letošek v programu zajetí na východ k neznámým břehům Země krále Eduarda za výzkumnými účely a také proto, aby tam vyhledal vhodnou leteckou základnu. Možná, že by se tam našel také dobrý přístav pro „City“. Starosti začínaly býti skutečně vážné. Přiznáváme skoro za všechny muže na palubě „City“, že bychom byli vřele vítali zamrznutí lodi v ledu. Mnohem méně však Byrd, poněvadž by se byla stala velmi akutní otázka zásob a ještě více paliva.

Zima přicházela příliš rychle, ba skoro předčasně. Tuleni a tučňáci mizeli k severu a jen my jsme zůstávali již bezmála posledními živoucími tvory na 80. rovnoběžce. Už jen zřídka objevil se někde tučňák, onen typický obyvatel jižní točny. Přišel k lodi, prohlédl si ji ještě jednou pořádně a potom hup do moře. Rychlostí torpeda zmizel k severu.

Když není v Antarktidě Eskymáků, zasluhují pozornost jejich jižní zástupci tučňáci. Zeměkoule je zná jediné na jih od obratníku Kozorooha a hned asi

dvacet druhů. Většinu z nich najdete na pobřeží nejjižnější Afriky, Austrálie a N. Zélandu, na západním pobřeží Jižní Ameriky, na ostrovech Falklandských, Orkneyských a na desítkách jiných ostrůvků nejjižnějších oceánů. Hlavní dva druhy a sice nejkrásnější, žijí v samotné Antarktidě. Druh zvaný *Adelie* a císařský. Maličký *Adelie*, jdoucí člověku po kolena, jest nejkomičtějším tvorem na světě, zatím co tučňák císařský vždycky zachovává důstojnost svého společenského titulu. Na pevnině zůstávají asi osm měsíců a ostatek ztráví na ledové tříšti. Mají několik hromadných hnízdišť a hnízda staví z kamení. Kladou do nich jedno nebo dvě vejce velikosti husích, s malými a světlými žloutky. Znamenitě chutnají a výzkumci je rádi vyhledávají.

Jsou družní a většinou je najdete ve velikých houfech, společných koloniích. Jejich národ se odhaduje na tři čtvrti milionu hlav. Svým chováním a fysickým vzhledem vždycky připomínají lidské pokolení. Žijí na ledu, sněhu a ve studených vodách Antarktidy a jejich tělesná teplota jest 40 až 41° C! V zimě se oblékají do teplého spodního prádla, zhotoveného z dobrého tuku až tři centimetry tlustého. Od časných dob výzkumnických pomáhali vědátorům luštiti geografické a geologické záhady jižní točny tím způsobem, že v žaludcích uschovali oblázky a chycení a vykuchání darovali je ve prospěch vědy.

Tučňák císařský jedná s veškerou vážností své velké postavy, mající až 120 centimetrů výšky a 45 kilogramů váhy. Tučňák *Adelie* jest pouze asi jednou třetinou jeho tělesného zjevu. Oba jsou velmi zvědaví, jdou za každým zvukem a pohybem a zvláště se zajímají o hudbu a zpěv. Někdy se zdá, že malý tučňák úmyslně vyhledává příležitost, aby se představil v naprosté směšnosti. A což jeho chování! Hádá se, křičí,

kouří divoce očima, gestikuluje svými zakrnělými letkami jako rukama a při tom vyhlíží blahobytně. Myslím, že kdysi, na počátku světa, byl vychováván habešskými domovnicemi. Nasvědčovala by tomu také okolnost, že mají velmi tuhý život. Poněvadž však nemají rádi teplo, přišli jsme se svým úsudkem do rozpaků.

Třikrát jsme se pokusili proniknouti s lodí „City of New York“ k neznámým břehům *Země krále Edvarda*, a vždycky marně. Bylo již příliš pozdě. Po prvé jsme vypluli 14. února po půlnoci, za velmi klidného počasí. Cílem bylo opravdové neznámo. Po pravé straně ubíhala stále ještě k východu Rossova ledová bariéra, ukazující nám mnoho chobotů, zátok a mysů. O posledních jižních bouřích jsme předpokládali, že nám vyčistily moře od ledové tříště a že poplujeme bez překážek. Naše naděje trvala však pouze asi 30 mil. Potom narazila loď na tak hustý led, že nás to až zarazilo. Někde musila vězeti příčina. Ale kde? Něco zde zadržuje ledy! Ostrovy nebo země! Ani dálkové lety v příštím roce nevneseš do této záhady jasno.

Ovšem, že jsme se vrátili do Velrybí zátoky, ale nový pokus se opakoval za čtyři dny. Milá „City“ plula opět celou noc; moře bylo sice přátelštější, ale zato zase těžká mlha se položila do cesty. Pluli jsme opatrně, avšak nakonec jsme znovu kapitulovali. Plouti dále znamenalo, nalézt si dobré místo pro ztroskotání.

A konečně po třetí 21. února. To bylo teprve pozdě. Jak zvláštní je počasí v Antarktidě! Kotvy jsme zdvihli za slunného, ale mrazivého bezvětrí a proto se plulo s chutí. Jen se však loď dostala ven ze zátoky, zasáhla ji stále stoupající vichřice, těžká mlha a brzy také led. Lodní stroje vyvinuly největší energii a spodní plachty jim pomáhaly v rychlosti. Postupovalo

se rychle, měli jsme již za sebou asi 60 mil a napětí na lodi rostlo. Vichřice vzrůstala, moře kouřilo ledovými mlhami a voda mrzla na všech stranách přímo před očima. Náhlé poznání hrozné skutečnosti nás zasáhlo. Poplach! Moře definitivně zamrzá, během 48 hodin nebude uniknutí! Rychlé rozkazy, obrácení lodi a kvapně zpět do Velrybí zátoky. Radio neslo zároveň rozkazy do Malé Ameriky: Vyslati do zátoky všecko mužstvo a veškeré psí smečky a v několika hodinách vypraviti „City“ na dlouhou plavbu na Nový Zéland. Teplota rychle klesala, teploměr zaznamenával již 40° C pod nulou.

Nastaly nejdramatičtější okamžiky, plné rozruchu, napětí, skrytých trpkostí a hořkostí. „City“ zakotvila po poledni ve Velrybí zátoce a všechny ruce pracovaly jako v horečce. Z paluby se vykládaly na led poslední věci a hlavně zavazadla chlapců, kteří byli Byrdem vybráni pro zimní oddíl. Poslední společné hodiny, ale také poslední boje některých hochů o místo v táboře! Nevím, co se všecko dělo a mluvilo. Stranil jsem se, neboť hlavně nyní jsem cítil, že jsem cizincem. Když Byrd organizoval ještě svou nynější výpravu v New Yorku, slíbil mnohým hochům, že budou členy zimního ležení. Všichni nyní nevyhovovali a proto, když poznali, že by propadli při výběru, zaútočili na Byrda připomenutím dřívějšího slibu. Několikrát jsem dokázal, že komandér byl gentleman. Zůstal jím i nyní a proto také někteří z nespokojenců přezimovali v Malé Americe. Stali se tak automaticky hrdiny!

Dobré Byrdovo srdce! Uspokojilo mnoho ctižádostivosti a vypěstovalo leckterou nespokojenost. Ubohý Dick Konter, můj dobrý partner v úloze messmana na „City of New York“, nebyl sám. Komandéra také lidé něčemu novému naučili. Mínil to dobře, ale

zapomněl, že každý člověk je obdařen ctižádostivostí, která mnohdy nezná ani bratra. 85 lidí může se státi v mimořádných okolnostech někdy opravdu velmi těžkým problémem. Co se mělo dělati? Někdo přece musel odvézt loď na Nový Zéland a přivézt ji po zimě zase zpět. Nikdo z posádky nebyl horším těch, kdož zůstali v Antarktidě o něco déle než my. Každý člen vykonal svým způsobem kus práce pro expedici. Také my jsme byli dobrovolníky a čestnými chlapíky a nezůstali jsme pozadu za nikým z tábora. Později naopak ukáží, že nám mohli záviděti. A možná také, že jsme si dovedli uchováti více hrdoosti a kritičnosti vůči sobě samým. Nic se však nestalo. Chápete přece, lidé draží! Vždyť jsme byli opravdu také jen lidmi s nadšením a statečností v srdcích, hotoví obětovati i životy za expedici a svého vůdce. Měli jsme tedy plné právo i na jistou dávku slabosti.

Při loučení bývá trochu řeči a vždy poněkud formálních. Mluvilo se i při odjezdu „City“ a říkala se statečná a uznalá slova. Docela v pořádku. Mělo se však na ně pamatovati i později. Amerika si vytvořila kult 42 mužů z Malé Ameriky a 42 jiných hodila skoro přes palubu. Ani se nedivím. Popud k tomuto kultu vyšel z Malé Ameriky. Nezapíráám a kdybych tak činil, nebylo by upřímnosti v mém líčení. Mezi Malou Amerikou na jedné straně a loděmi „City of New York“ a „Eleanor Bolling“ na druhé straně zůstala malá přehrada. Nemusela býti, poněvadž na obou stranách přehrady stáli většinou dobrovolníci poctivých snah. Že bylo všude dostatek nadšení a sebeobětování, o tom svědčí skvělé výzkumnické a vědecké výsledky činnosti Byrdovy expedice. Za jednotlivé své účely jsme se nestyděli před sebou a ani se za ně nestydíme před světem.

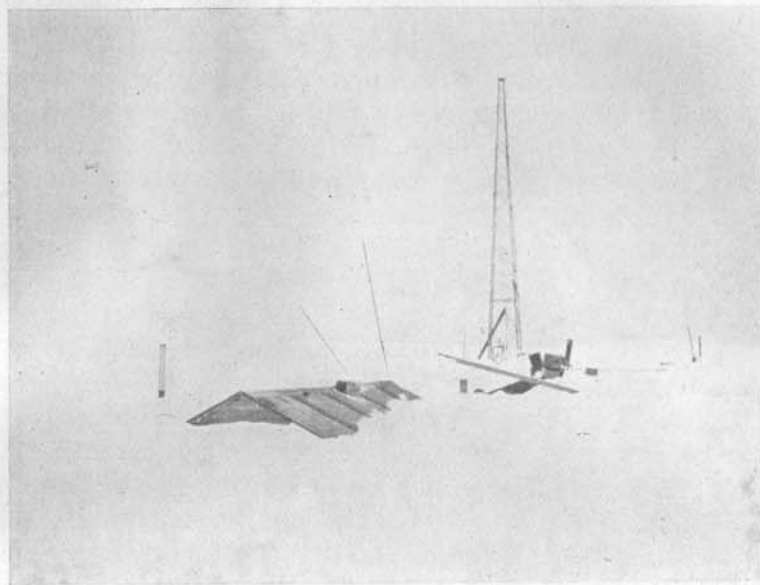
Bylo 22. února 1929 večer. Loď „City of New

York“, nádherný bílý trojstěžník, ojněný na každém nejposlednějším laně několikacentimetrovou vrstvou zmrzlé jinovatky, opouštěla na tři čtvrtě roku Antarktidu. Těžkým bojem se živly dostala se konečně na Nový Zéland a ještě těžším bojem probíjela se zpět na jih po řadě měsíců.

Nedoufali jsme, že unikneme zimě. Moře se změnilo v nový led a jím si loď razila zvolna cestu k severu. Krok za krokem, beznadějně drtila před ledové objekty. Krok za krokem klesaly naše vyhlídky na uniknutí. Statečné ruce hochů pracovaly u kormidla, v ráhnoví a v topírně a jejich statečná srdce se nebála chmurného konce. Málo uhlí a málo zásob nedodávalo síly. Druhého dne letěla vzduchem do Malé Ameriky kapitánova naléhavá žádost, abychom se směli vrátit do tábora. Toho se Byrd nejvíce bál a přál si mít loď z ledu venku. Ale jak? Na severní straně ledové tříště kotvil dosud náš starý známý „C. A. Larsen“ a jemu vstříc letělo z tábora skoro zoufalé SOS. Byrd se za ně nestyděl. 150 mil severně od tábora, uprostřed zmrzlé pouště chvělo se 22 mladých a zdravých srdcí. Noční polární záře jim připomínaly vážnost situace.

Bili jsme se ze všech sil a nakonec probili. Nepomohlo nám ani SOS, ani „Larsen“, ale hlavně dobrý vítr, který se opřel do plachet a dal lodi novou sílu, jež zvítězila i nad přírodou. „Larsen“ byl odhodlán pomoci nám — moře sbratřuje a vychovává šlechetná srdce — a prospěl nám o několik dní později tím způsobem, že nás zásobil uhlím.

Tato plavba učinila ze mne skutečného námořníka. Při rozdělování funkcí připadl jsem Harry Adamsovi, prvnímu lodnímu důstojníku a první lodní hlídce od dvanácti do čtyř hodin v noci a odpoledne. Konal jsem službu u kormidla, na strážní hlídce na přídi a

„Malou Ameriku“ přikryl věčný sníh.

Zásoby leteckého benzínu v „Malé Americe“.

v plachtoví. Pokročilá roční doba si mě vyzkoušela a právě hlavně od těchto dob mám rád moře. Mohl bych znovu vyprávět o bojích s ledem a s bouřemi, o bezmocném zmítání lodí na ohromných vlnách a o všech nespočetných těžkostech, které námořnická služba uštěďruje. Přestala hra a sterá nebezpečí hleděla nám do tváře. Týden za týdnem, až z toho byl měsíc. Bouře byly tak hrozné, že napolo zabíjely slabší hochy u kormidla. Útok vlny za vlnou, napětí svalů, držících ze všech sil kormidlo a náhle vrcholný úder. Kolo se vzepialo, uchváčeno strašným náparem a sebralo s sebou i zoufale bojujícího muže. Kmit těla vzduchem a prudké mrštění o palubu. Nový muž nastoupil ihned za poraženého, jehož tělo leželo v bezvědomí na prostém lůžku v podpalubí...

Mým druhem na hlídce byl Kid Bill Gawronski. Příliš mnoho mluvil a chlapcům se to vždycky nelíbilo. Pobyt na moři mu dal dobrou školu a věřím, že se z Kida stal muž. Svou námořnickou službu jsem si zamíloval daleko více při příští plavbě na jih.

16. března zakotvila „City“ v Port Chalmers na Novém Zélandě a svůj delší odpočinek si zasloužila.

Bezmála po čtyřech měsících plaveb v antarktických mořích a pobytu na Rossově ledové bariéře našli jsme si i my trochu klidu. Přišly nové osudy a nové cenné zkušenosti v přístavním životě, v tábořích smeček vysoko v horách a znovu ještě v Antarktidě.

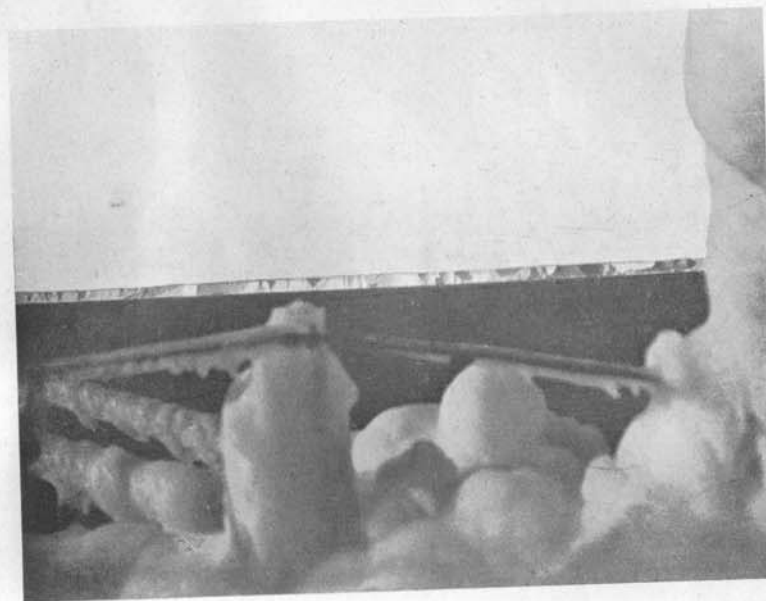
KAPITOLA VII.

V TÁBOŘE PSÍCH SMEČEK NA NOVÉM ZÉLANDĚ.

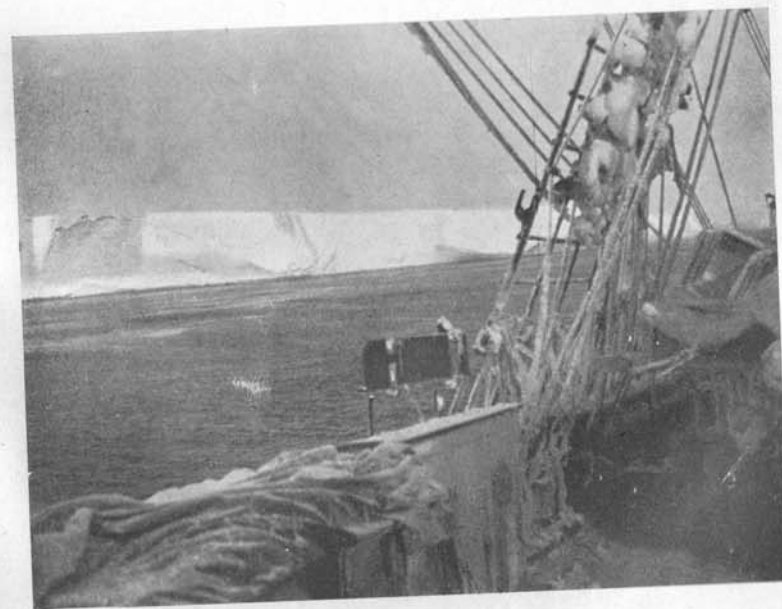
Na Novém Zélandě bylo po našem návratu od jižní točny hodně rušno. Loď „Eleanor Bolling“ odváží se sice ještě jednou do antarktických moří, ale do Velrybí zátoky nedoplula a také již nikdy více v budoucnosti. Když před několika týdny letělo přes ledy naše SOS, Byrd ihned rozkázal kapitánu Brownovi „Bolling“ obrátit, třebas byla již zase před jižním polárním kruhem. Dobrý Brown se mračil. Nikdy se nebál, ale tentokrát měl pouze naději na prohru. Antarktida nelaškuje.

„City of New York“ zakotvila hned v malém přístavě Port Chalmers; „Bolling“ dlela zatím ještě na návštěvě v Dunedinu a k „City“ se připojila o několik týdnů později. Nad celým ostrovem ležel krásný a vlahý podzim, obklopující novozélandskou větev Byrdovy expedice až příliš nezvyklým klidem, po rušných měsících v Antarktidě. Chtěl bych říci, že celá expedice na delší dobu usnula, u jižní točny i na Novém Zélandě. Zima přerušila skoro veškerou činnost.

Konec března učinil u nás výjimku. Nový neklid a rozruch rozbouřily hlavy hochů na obou lodích a zatrpklost visela ve vzduchu. Všecko by bylo v po-

Rossova ledová bariéra v plném lesku.

Rossova ledová bariéra v okolí Velrybí zátoky.

Dr. Vojtěch se svým „Yorkem“ na palubě „City“ u jižní točny.

„City“ znovu zakotvila ve Velrybí zátocě.

řádku, kdyby se vyhazovaly karty otevřeně a nikoli potajmu. Někteří z předáků nemohli si na to zvyknouti. Samozřejmost nařizovala zredukovatí přes zimu posádky obou lodí na polovinu a zbytečné hochy poslati zpět do Spojených států. Expedice byla trochu zadlužená a muselo se šetřiti. Nikomu z hochů se ovšem nechtělo a redukování mužstva dělo se spíše podle osobních sympatií. Proto ta nespokojenost. Podobný postup je ostatně zvykem ve všem veřejném životě a proto se snadno stane malý přehmat. Myslím však, že výběr byl dosti správný, až na malé výjimky.

Rozhodovalo se o každém jednotlivém členu posádky a tedy také o mně. Určitý směr postavil se proti mně — staré důvody a také třeba účty — ale vyhrál jsem. Když se jednalo o rozdělení úloh na lodí, přihlásil jsem se dobrovolně za messmana. Nikdo o tuto funkci nestál a právě proto jsem to učinil. Nezástal jsem při ní přes celou zimu. Stalo se, že hoši měli hodně volného času a mnozí z nich přicházeli k jídlu mimo stanovenou dobu. Zdvihl jsem revoluci, prohlásil svou resignaci a od těch dob nastalo týdenní střídání messmana. Mířil jsem hlavně na hlavy svých přátel na „Bolling“ a poněvadž nemělo býti sociálních rozdílů mezi členy expedice, chtěl jsem donutiti také inženýry k umývání talířů. Dovedli se z toho dobře vykrotiti a po straně se mi vysmáli. Podvelitel expedice a universitní profesor dr. Lawrence Gould umýval talíře a házel uhlí v lodní topírně. Právě tak i jiní mužové, jinak vysokých hodností ve Spojených státech. Výjimka potvrzuje pravidlo a expedice dovedla přes některé výstřelky udržeti svou demokratičnost. Dbali o to právě lidé na nejpřednějších místech.

K funkci messmana jsem se již více nevrátil. Ben Johansen si mě vzal na palubu k natírání a správě lodi a celého lanoví. Této okolnosti nejvíce děkuji, že

jsem se naučil starému námořnictví, jaké znali ještě lidé na škunerech a bárkách. Nedostal jsem sice za vyučenou, ale mým zkušenostem a vzpomínkám to postačí. Většinu času jsem prodlel nahore v ráhnovi, dávaje je do pořádku a zvykaje si na pozdější těžkou námořnickou službu, když „City“ plula znovu k jižní točně. K nejcennějším zkušenostem těchto dob počítám však téměř tříměsíční pobyt v našem psím táboře v horách novozélandských Alp, kde jsem prodělal úplný výcvik v řízení psích smeček.

Nevím, náleží-li do mého vyprávění také trochu zmínky o samotném Novém Zélandě. Moje líčení není cestopisem obecného rázu; zachycuji své vlastní poznatky a dojmy. Proto se přidržuji střízlivosti a toho, co jsem sám viděl a zažil. Pouze tedy pro všeobecnou představu, srozumitelnou každému čtenáři: N. Zéland je samostatným dominiem v rámci britského imperia a nikoli kolonií Anglie. Má svou vlastní vládu, hluboké britské cítění a málo obyvatel. Jen půl druhého milionu lidí na území, větším než Anglie.

Známý anglický mořeplavec kapitán Cook vztyčil tu po prvé v r. 1769 britskou vlajku, avšak skutečná zdejší britská suverenity začíná od r. 1840, od časů první organizované kolonisace. Angličané získali novou skvělou zemi, pomyslíme-li, že jejich panství netrvá ještě ani století; do té doby jí vládli mocní Maorové. Za tuto krátkou dobu klesli na pouhého pětiletého procenta z celého počtu obyvatelstva, podlehnouše úplně anglosaské nadvládě a assimilaci.

N. Zéland je vlastně ohromnou Rivierou. Jeho sever začíná na 34. a jih končí na 48. rovnoběžce. Nekonečný oceán kol dokola zaručil zemi mírné a úrodné podnebí. Hodně slunce, dosti vláhy, pasátní větry a nepatrná zima obestřely ji rajskou pověstí. Sníh a skutečná zima jsou vysoko v horách. Tato

krásná země leží, bohužel, odlehle od světa. Nejbliže má do Austrálie a sice skoro jen 2000 kilometrů. Ostatní výpočty týkaly by se hlavně praktických otázek a ty jsou méně zajímavé, než zašlá hrdost Nového Zélandu, prastará maorská historie.

Snad jich bývalo kdysi na čtvrt milionu, těch statných a krásných Polynesianů. Zůstala jich sotva čtvrtina a ani ta není již zcela čisté krve; během století přišlo mnoho bělochů do jejich země. Vzali jim vlast, krev a svobodu, ale nikoliv hrdost a vzpomínky na velkou minulost. Bývali velkými válečníky, lovci a námořníky; také však umělci, básníky, mystiky a věštcí. Jejich zkazky sahají přes celý Pacifik a jsou naplněny úctou a vznešeností k starým činům. Byli pány moří až k branám, jimiž přicházel den a hle! Z čista jasna přišla chvíle, která zrodila otázku jejich úplného zániku. Zaplatili hroznou daň za pohostinství. Sami britští páni zahájili konečně kroky, aby zbylou maorskou krev zachránili. Překročili hradbu rasových předsudků a spojili se s jejich náčelníky na záchranu kmene. Daří se to.

Nové sebevědomí uchvátilo mladou generaci starých kmenů Ngati-Porou, Urewara, Arawa, Tuhourangi, Ngati-Tarawhai a j. Je zase ve seleji v kraji Rotorua, v údolí Whakatane, v obci Ruatoki, na severním i jižním ostrově. Oživuje jejich staré umění dekorativní a literární, spojující vrozený vkus s moderními praktickými požadavky. Sochařství a řezbářství domorodých mistrů a krásné ruční práce vynalézavých dívek proslavily jméno Rotorua po celém světě. A dnešní bílý Novozélanďan, pak eha, pochopil maorskou duši; není ani politického, ani sociálního rozdílu mezi bílými a hnědými lidmi.

Tvůrce světa vytvořil v Rotorua kraj nejkrásnějších divů světa. Území slunečního světla, štěstí, bla-

hobytu, horkých geysírů, bílých sopek, zeleně a květů. Bílý muž stanul ohromen, když prvně hleděl do Údolí geysírů, Whakarewarewa a na bílé kužele sopek Ngauruhoe, Tongariro a Ruapehu. Když slyšel maorské zpěvy lásky, melancholické a sladké, jako celý zdejší kraj a když viděl jemný tanec poi, hrdost mladých žen. Obdivoval sílu a hbitost mužů, tančících peru-peru, nebo tutu-ngarahu a věnoval jim svou úctu, když poznal jejich plavecké umění na waka-tiwai, válečných člunech až 30 metrů dlouhých, zhotovených z obrovských kmenů. Kolik ostrovů, tisíce mil vzdálených, poznalo tvrdou příď těchto kopapa?

Zašly doby válek a věčný mír ulehl nad krajem Rotorua. Muži i jejich wahine stále ještě zpívají a tančí. Ne vždycky již z radosti ze života. Často za peníze, cizincům a návštěvníkům, kteří obdivují krásné wahine, ozdobené měkkým peřím z bezkřídlého ptáka kiwi. Na řekách a jezerech neplují již staré dřevěné kopapa; rychlejší než ony jsou motorové čluny. Mízí také staré domy s jedinečnými ornamentálními řezbami a přestává tetování válečníků; vždyť ustaly války a ze strážních věží, taumaihi, nezní již poplašné: „He whakaariki e!“

Opravdu toho není třeba! Bílý muž přináší jen mír, blahobyt a spokojenost! Jsou však ještě horší věci než války. A tak tedy vystavěli ve Wellingtoně maorské museum, aby tam mohli voditi školní exkurse maorských dětí. Podívati se — na svou minulost, kterou jim nevzala příroda a bohové, ale člověk.

I země sama se změnila a podlehla vůli bílého muže. Zmizelo mnoho lesů, vznikla pole, pastviny, města a vesnice a vyrostla nová vegetace. Tam, kde dříve běhalo v houštinách množství zvláštních ptáků kiwi, potulují se dnes stáda divokých vepřů, přive-

zených do země kap. Cookem. Jen hory zůstaly stejné; ale i těch bílý člověk dobyl a neustal dříve, dokud nestanul na jejich nejvyšších vrcholech. V určitém ohledu je dokonce zkrášlil: stáda kamzíků, dovezených sem, myslím, presidentem Rooseveltem z amerických Rocky Mountains, náležejí skoro samozřejmě k doplnění horské velebnosti. Také polární psi smečky přišly sem po prvé, co svět světem stojí. Zanesla je sem Byrdova expedice až z bílých plání kanadských. Významná událost! Celá jižní polokoule, mimo antarktické kraje, nic podobného před tím nepoznala. Až tedy sem se zatoulala polární romance! Novozélandské hory budou o tom vyprávěti po staletí. Stalo se řízením osudu, že Čechoslovák byl jedním ze čtyř mužů, kdož tuto událost vytvořili. Tři z nich mají vlast v Americe.

Jak se dostaly právě až sem naše psi smečky? Měly vlastně býti v Antarktidě. Hned po příjezdu do Velrybí zátoky Byrd seznal, že dosavadních 95 psů nestačí, aby ovládli dopravu zásob a výstroje ze zátoky do Malé Ameriky, později také ještě do pomocných skladů směrem k jižní točně a na výzkumných cestách. Žádal tedy naléhavě radiem New York, aby bylo několik nových smeček okamžitě dopraveno z Kanady na N. Zéland; zde se měla o ně postarati loď „Bolling“ a vzíti je s sebou na jih při druhé zásobovací plavbě. New York pracoval opravdu americkým tempem. Radio letělo dále do Kanady a zastihlo muže, který měl obstarati koupi a dopravu psů. Akce se ujal poručík kanadské královské severozápadní policie Allan Innes-Taylor a dokázal, že se mužové Severu vyznají v každé situaci. Dlel právě ve Vancouveru, v jehož okolí byly chystány závody psích smeček z celé Kanady. Mnohý zkušený psovod byl na trailu již řadu týdnů, aby přijel zavčas

ke startu. Štěkot divokých husky-ů, malemutů a eskymáků naplnil celý kraj. A Taylor se dal také do práce. Než uplynulo 24 hodin od odeslání radia z New Yorku, v přístavě stálo připraveno 15 dřevěných bud s pořádnými čtyřnohými chlapíky uvnitř, k cestě přes Pacifik na daleký jih. Taylor přijal nabídku na vůdcovství a koncem ledna hlásil svůj příjezd na Nový Zéland.

Víte již, že se „Bolling“ vrátila po našem SOS z druhé zásobovací plavby a s ní ovšem také Taylor se svými smečkami. K jižní točně přijeli až příštího léta.

Co s nimi na N. Zélandě? Dlouhé měsíce nečinností vzaly by jim sílu a svaly a ze severských divochů zůstaly by žalostné zbytky zchoulostivělých pejsků. Naši psi potřebovali sníh a tvrdou práci a Jižní Alpy se jim nabízely. Tam bylo všeho dosti a hlavně sněhu na metry vysoko. Avšak v cestě stála sama vláda. Noviny psaly o přítomnosti smeček polovlků v mírumilovné a klidné zemi N. Zélandu, a nechybělo ani historek o tom, že přepadávají a zabíjejí lidi! Farmářský kraj na úpatí Alp zasílal vládě protesty a žádal, aby se nepřipustilo vraždění ovčích stád, jež prý jde v patách za našimi psími přáteli. Podle novinářských zpráv se zdálo, že ubohý Nový Zéland bude vbrzku zaplaven hordami z krutého Severu. Týdny trvalo jednání mezi Byrdem a vládou, než konečně ubozí psi dosáhli nejvyšší milosti. Málem, že parlament neodhlasoval přísný zákon na ochranu státu proti polární divočině. Papírová bulla vlády stanovila podmínky, za jakých se dovolila činnost našich smeček v horách. Museli jsme zaručiti jejich bezpečnou dopravu krajem farmářů a přísný dozor v Alpách. Měsíce uplynuly a nic zlého se nestalo. Psi nezardousili jediného člověka a také ani jediné ovce;

naopak, sta lidí je poznalo a zamilovalo si je. Vzpomínám si, že nám jednou utekl z teamu vůdčí pes Bennie. Vrátil se za tři minuty a nesl v mordě mrtvého zajíce, jakožto jedinou krvavou oběť našeho řádění.

Hlavou psího tábora zůstal kanadský poručík Taylor a úlohu prvního psovoda převzal Kessler, mladý námořník z lodi „Bolling“. Nestačilo to a tak jsme byli v táboře nakonec čtyři mužové. Jako přítel Kesslerův přibyl Perkins a konečně já, odkomandovaný sem z rozkazu expedice.

Taylor žádal jednoho muže a kapitán Brown navrhl mne. Div, že jsem zase neměl smůlu; kapitán Melville nerad souhlasil, poněvadž jsem právě pilně opravoval lanoví na „City“. Mohu říci, že jsem se těšil do hor jako dítě. Nabízely hodně radostí, krásného života a aspoň kousek polárního prostředí. V řízení psích smeček jsem se již sice trochu vyznal z doby svého pobytu u jižní točny, ale hlavní školení měl jsem dostati nyní. Začalo to v pondělí 19. srpna.

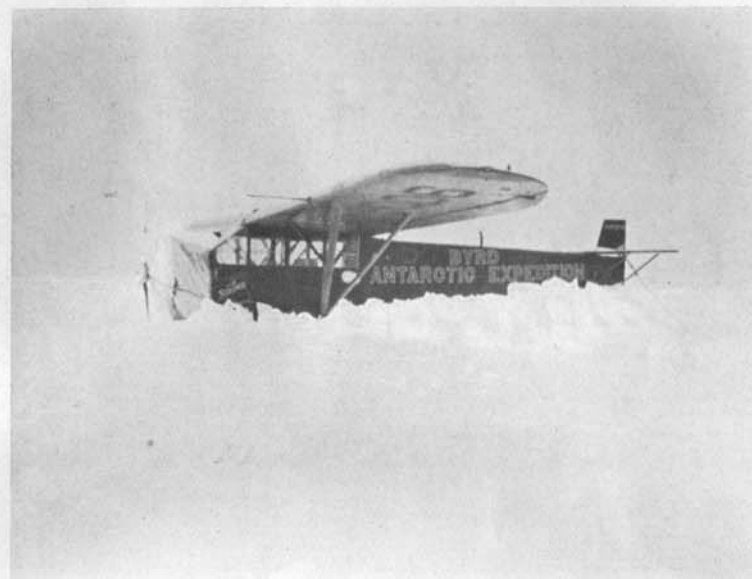
Můj cíl v Jižních Alpách ležel asi 400 km na sever od města Dunedinu a na protějším západním pobřeží jižního ostrova. Až do města Timaru jede se starou, nám již známou cestou podél východního pobřeží směrem na Christchurch, odkud vedla moje cesta z Wellingtonu po mém přijetí k Byrdově expedici. Autem se jelo docela příjemně. Vzduch s moře přinášel pozdravy Pacifiku a po levé ruce táhla se nejprve kopcovitá a potom nížinná krajina až k horám. Krásný podzim dýchal rozmanitými vůněmi teplého ostrova a zrádným počasím. Jel jsem nahoru tři dny a za tu dobu nejprve svítilo slunce, potom přešlo a konečně padal sníh, jak postupně vzrůstala nadmořská výška. Na horách zuřila krutá bouře.

Za Timarem pozvolna ustupuje civilizace. Silně přešlo a autobus zápolil často se spoustami vody, které

se lily přes silnici. Pomalé stoupání přineslo konečně chumelenici a ještě těžší jízdu. Rozbředlý sníh sahal nad osy kol, nebezpečně s námi smýkal a často zadržel úplně náš postup. Cesta, která trváva obyčejně pět hodin, protáhla se dvojnásobně a zmařila úplně cestovatelský požitek. Smutné šero zabránilo veškeré vyhlídce, hory zmizely zraku a přesto, že jsem byl již v jejich srdci, nespátřil jsem dosud jejich těla. Mými spolucestujícími bylo několik turistů, jedoucích do hor na zotavenou a puzených zvědavostí spatřiti naše psy, k nimž nevedla snadná cesta. Na konci autobusové jízdy vítala nás sice příjemná náruč komfortního hotelu „The Hermitage“; teprve odtud začínala však námaha a velké dálky, k nimž vedl vysoký sníh a jím zapadlý trail.

Ovšem, že jsem spěchal po stopách našich saní. Ráno vánice dosud trvala, všude byla spousta nového, měkkého sněhu a 16 mil cesty po úbočích hor a ostrými údolními slibovalo hodně námahy. Můj výstup nahoru do psího tábora — „Husky Camp“ — trval od osmi ráno do desíti večer. Načechraný sníh neudržel ani lyží a dokonce i široké kanadské sněžnice jím propadávaly. Měl jsem zavazadlo, nejnnutnější psovodskou výstroj a dobrého jezdeckého koně, který mě dopravil nejhorším terénem k hlavnímu výstupu. Zuřila taková vánice, že v posledních šesti kilometrech potřeboval jsem šesti hodin k překonání tak nepatrné vzdálenosti. Ani sněžnice nepomáhaly a při každém kroku zabořoval jsem se až po pás. Horší jak u jižní točny.

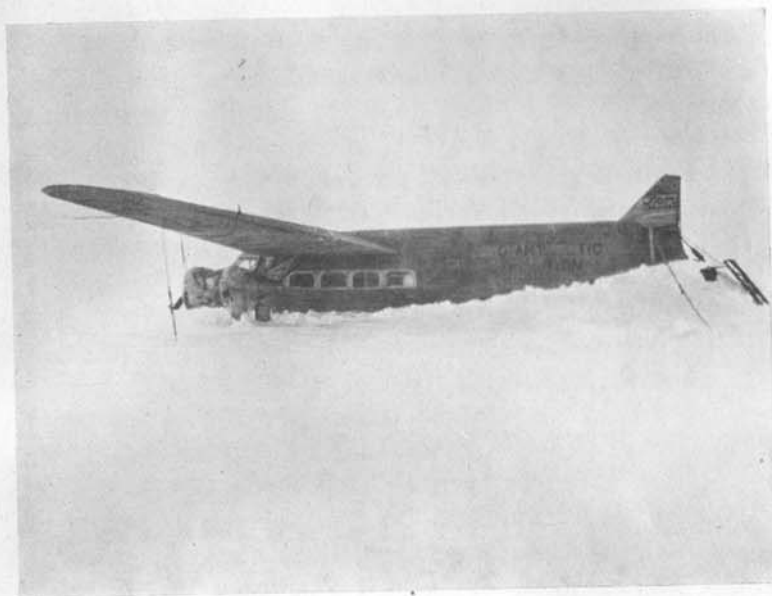
Příští ráno bylo již nádherné. Spousty čerstvého sněhu vytvořily do daleka bílou pohádku a vykouzlily před mým zrakem jedno z nejkrásnějších přírodních divadel, jaké jsem kdy spatřil. Jižní Alpy Nového Zélandu, hodné tohoto jména a při nejmenším právě

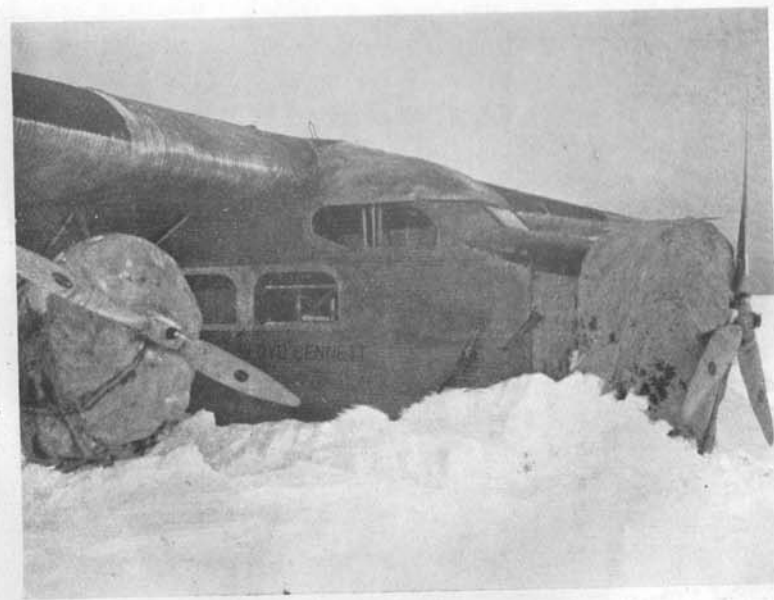
Byrdovo letadlo „Stars and Stripes“.

Jen tunely vedou sněhem k chatám v „Malé Americ“.

„Floyd Bennett“, vítěz nad jižní točnou.

Byrdova expedice odplula a „Floyd Bennett“ opuštěn dumá o zašlé slávě.

tak krásné a majestátní, jako evropské Alpy. Snad ještě hezčí, poněvadž směstnané do menšího prostoru a při tom stejných výšek. Dlouhé asi 250 kilometrů v severovýchodním směru, ne příliš široké, vykouzily nepřetržitou řadu horských velikánů, celé desítky jedinečných a největších ledovců na světě a ideální klima na rozhraní pevniny a moře v nadpozemských výšinách. Člověk se hluboce skloní před jejich perlou, nejvyšší horou Mount Cook, maorsky Aorangi — nebeský obláček — stejně vysoký jako evropský Mont Blanc. „Obláček“ na vás hledí všude, kamkoli přijdete jak v horách, tak i daleko pod nimi.

Pojmenování Mount Cook přenáší se na celou oblast v jeho okolí. Proto i náš psí tábor nesl stejné označení, a docela právem, poněvadž ležel přímo na úpatí hory a my sami často vystupovali se smečkami do výše tří tisíc metrů nad mořem. Několik týdnů připravilo mi zde tak krásný život, že jsem byl opravdu šťasten. Změřil jsem znovu své síly a znovu jsem se přesvědčoval, že mě osud stvořil pro polární život.

Setkávám se s Taylorem, moderním Aljaškánem, jenž měl již za sebou asi osm let života na Severu. Vysoký, štíhlý, devětadvacíletý muž dovedl získati si sympatie kohokoli svou přímostí a vyprávěním o nespočetných příhodách ve službách světoznámé kanadské severozápadní policie. Takových mužů není mnoho a znají život; věděl hodně o slávě a tragediích arktických pustin jako letec a psod na cestách spravedlnosti a mluvil o nich jen tenkrát, když byl o to požádán. Bylo to jasné: jako chlapec odešel za severní polární kruh a velkým, milým chlapcem zůstane po celý svůj život. Znal polární život a jsem šťasten, že takový muž byl mým učitelem v psodství. Od chvíle, kdy jsem vstoupil v indiánských mokasínech a se sněžnicemi na nohou do naší táborové

chaty „Ball Hut“, na úpatí hory Mount Cook, vniklo do mého srdce zase o trochu více lásky k bílým sněžům.

A hned na trail. Vysoký sníh zavál naše stezky a o něco níže v „Husky Campu“ čekali psi na zapřažení do saní. Jaká byla naše práce? Dopravit materiál a zásoby z údolí nahoru do hor na stavbu turistické chaty; přes světoznámý Tasmanský ledovec k úpatí hory Malte Brun do výše 2000 metrů nad mořem, po cestě 35 kilometrů dlouhé. Krajem, kde je králem Vládce hor a jímž za rok projde několik vytrvalých turistů, vedených horskými vůdci. Tady jsme nyní my převzali vládu a vítězili nad přírodními živly, které nám nebyly zvlášť příznivé. To ovšem nevadilo; znali jsme stokrát horší věci.

Po trailu jezdily stále dva týmy po šesti až sedmi psech, za velmi špatných podmínek. Štěstím bylo, že vydatné vánice přicházely obvykle dvakrát týdně, takže spousty sněhu odolaly podivným meteorologickým poměrům. Stalo se, že jsme ráno vyjeli za nejkrásnější pohody, při níž v poledne páliло slunce silou 30. st. tepla a večer jsme vjížděli do tábora uprostřed hrozného bouře, která si příliš nezdala s polárním běsněním. Teplota poklesla na řadu stupňů pod nulou. Polední vedro nás nutilo, abychom jezdili polonazí, ale na saních nechyběly ani polární obleky, hlavně proti vichřicím.

Psi zkoušeli ovšem nejvíce. Chudáci žízňově hltili sníh a po břicha se bořili do sněhové kaše. Silou rvali postroje, aby utáhli sáně, až padali únavou, otáčejíce po nás horečné zraky. Zlatí kamarádi! Nepouštěli nás a my jich také ne. Trochu odpočinku dalo nové síly a zase se jelo dále. Tak to šlo denně a týden za týdnem. 900 kilometrů a 150 metrických centů dalo každý měsíc slušný výkon, uvědomíme-li

si, že náš trail měl 1000 metrů stoupání. Kde byly proti němu ideální polární pláně na rovné Rossové ledové bariéře?

Od tábora huskyů pracovaly naše lopaty po celé délce úbočí Liebigova pohoří až k Tasmanskému ledovci, po němž sáně ujížděly dále do hor. Po každé bouři se to dělo znovu. Tak jsme lidsky bojovali o svůj trail proti práci veder, vánic a mrazů. Od pěti hodin ráno, do desíti v noci zněl křik Byrdových psů v těchto podivných krajinách, aby vykonali uloženou práci a hlavně, aby dali psům tvrdou práci.

Museli jsme se držeti na úbočích hor. V údolí číhala za každým krokem bílá smrt, kterou nesly dolů spousty lavin tak mohutných, že přetínaly celá údolí, často až do výšek několika desítek metrů. Hřměly po celé dny a byly naší hudbou, hodnou zdejších horských velikánů a nás samotných. Přestali jsme se jich dávno bát. Vždyť naše chata stála těsně pod ledovcem Ball, jsouc chráněna proti lavinám ohromnou skálou. Kolikrát musela v hlavě vzniknouti myšlenka, že se najednou zřítí dolů na nás celý ostrý vrcholak Mount Cooku a že zde zůstaneme pohřbeni na památku. Bylo to nádherné.

Zima vládla nad jižní polokoulí a u jižní točny bylo ticho. Tam zemřel život, zato však v novozélandských horách se zdvojnásobil. Sami vzpomínáme, jak to bylo možné, že jsme denně rvali tak dlouhé a těžké pochody. 50 kilometrů náleželo k našim pravidelným denním dávkám a k uspokojení naší ctižádosti a zdravotních těl. Horké slunce a mrazivé vichřice učinily z nás hnědé Indiány, za nimiž se kde kdo otáčel, když jsme po týdnech sešli zase dolů do městské civilizace. Stali jsme se opravdovými znalci novozélandských Alp, srostli jsme s nimi a měli jsme je rádi. Slavný život hýřil tam, kde dnes je pusto.

Několik dní po mém příchodu do tábora poranil si Taylor vážně nohu a musel jít dolů na léčení do nemocnice. Pro toto období byl vyloučen z psodství. Vrátil se sice k nám zpět, ale zůstal rekonvalescentem. Tato okolnost přispěla, že jsem sám přešel rychle k psodství. Zprvu jsme se střídali: Kessler, Perkins a já. Konečně však zůstali jen dva psodvodi, když soukromé záležitosti zavolaly Perkinse do Dunedinu.

Vedli jsme táborový život uprostřed horské divočiny, obklopeni svými psy. Podíváme se tedy trochu i na naše chlapce. Taylor byl povoláním vůdcem přímo z arktických pustin a my tři mladými a zdravými muži, milujícími tento život a spokojenými svým údělem. Kessler, říkali jsme mu Kes, nemohl být opravdu lepším partnerem. Tělo měl ze železa a srdce z dětských vláken. Upřímný, srdečný a dobrý neklamal ani nás, ani své čtyřnohé přátele. Jedno jsem mu záviděl: jeho teplé přátelství s Foxem. Foxův otec byl kanadský vlk a matka polovlčice, oba divoci a nezkrotní. Fox jezdil v našich teamech a s nikým se nepřátelil. Jeho nádherné rudé oči dívaly se plaše kolem a jeho mohutné tesáky projely ostře vzduchem, když lidská ruka chtěla pohlédnout na jeho krásnou hlavu. Kes dokázal, že Fox byl jeho přítelem. Znal jsem Foxe půl roku a měl jsem ho rád. On mne snad také, ale ne tolik, jako Kes. K němu šel přímo a ke mně jen tehdy, když jsem stál obrácen zády. Jen tenkrát se to vždycky stalo. Vlk přišel neslyšně ke mně a jazykem olízl mou ruku. Stačilo však moje otočení a hned zmizel. Stál o několik kroků dále a pozoroval mě, směje se očima. Proto jsem záviděl Kesovi, že jsem nedokázal dobýt úplně Foxovo divoké srdce.

Perkinsovi jsem zazlíval. Byl prchlivý a často zapráskal nad Foxem bičem. Chtěl ho donutit k po-

slušnosti rozkazem; z Perkinse nikdy nebude polární psodvodi. Chci věřit, že rozumí lépe pojišťovnictví, v němž před expedicí pracoval. Psi se ho báli, ale není zajisté vinen, že neporozuměl jejich zvířecí duši. Snažil se však a proto možno vzpomínati na něj s úsměvem. Konečně, náležel do našeho celkového šťastného kruhu.

Naše dny v horách plynuly rychle jako bystřiny, vykouzlené teplou rukou přicházejícího jara. Nestýskalo se nám po vnějším životě a jen občas některý z nás připjal si lyže na nohy a sjel dolů do „Hermitage“ pro poštu a malé drobnosti, nutné pro denní život. Přivezl také časopisy, někdy i knihu a vždycky hodně novin od jižní točny a z Dunedinu. Zároveň při té příležitosti podal hlášení kompetentním činitelům o naší situaci, práci a hlavně o psech, před nimiž byl všude respekt. Denní tisk si nás bedlivě všiml a nesčetné fotografie vyplňovaly stránky novozélandských ilustrovaných časopisů. Pozorně hleděly na nás oči celé země a proto i Byrd žádal od nás pravidelné referáty. Pro zajímavost uvádím znění jednoho z nich:

„Commander Byrd WFA. Mount Cook, N. Z., 11. září. Hlášení o měsíční činnosti psodvodičského oddílu expedice v krajině Mount Cook. 25 pracovních dnů s dvěma teamy po šesti psech. Ujeto 470 mil a dopraveno 31.700 liber materiálu a zásob. K tomu přijde ještě zvláště 219 mil, ujetých námi na lyžích. Osobní stav: Kessler, Perkins, Vojtěch a Innes Taylor. Kessler utrpěl pádem zlomení nosní kosti, Vojtěch oslepl od sněhu. Všichni opět v pořádku. Výsledky práce uspokojivé. Daří se nám výborně a srdečně zdravíme kamarády na jihu. Innes Taylor.“

WFA znamenalo volací značku naší radiotelegrafické stanice v „Malé Americe“.

Žilo se v dřevěných turistických chatách a ve stanech při táborové životosprávě a v kamarádské souдруžnosti intenzivněji, než u samotné jižní točny. Tam psi přespávali zimu v tunelech, u nás v saních při plné práci. Výsledek nás naplnil satisfakcí; asi 500 metrických centů materiálu a zásob a 4000 kilometrů pilné jízdy během dvou měsíců s dvěma teamy nenechalo nás nijak pozadu za jihotočnovými psovody.

O několik týdnů později měly naše smečky u jižní točny nastoupiti dlouhý pochod do pohoří královny Maud a na nás v krajině Mount Cook bylo, vyzkoušení různé způsoby racionální životosprávy psů. Od počátku saňových jízd dostávali porci tří čtvrtin až jednoho kilogramu čistého pemmicanu na den; zřídka trochu syrového koňského masa, po němž byli jinak jako diví. Slyšeli jste již, jakou práci vykonávali. Tisíce kilometrů pochodů s nákladem pěti až šesti metrických centů na jedněch saních, většinou v měkkém a hlubokém sněhu, při velkém stoupání a značném teple. Netrpěli ani podvýživou, ani kurdějemi, ačkoli jejich fyzické vlastnosti předpokládaly by vydatnější výživu. Silní chlapíci s mohutnými těly a tvrdými svaly spotřebovali snadno několikanásobnou dávku, když dostali příležitost. Nesmí se však připustiti, aby ztloustli; ztrácejí pak vytrvalost a pohyblivost. Zajímavé je, že i při těchto skrovných dávkách a v plném zaměstnání zaznamenávají někdy polární výzkumci jejich tloustnutí. Severská divočina dala těmto zvířatům s vlčí krví také železné zdraví a nekonečnou energii, která člověka často naplňuje úžasem.

Zkoušeli jsme také krmiti je suchary, ale se špatným výsledkem. Dobré jsou i sušené ryby, nikoli však znamenité. Pravou potravou pro ně je syrové maso, jak toho žádá jejich vlčí původ. Není potom moci, která by jejich energii zkrátila. Jak vidíte, v jedno-

Poslední tábořiště Byrdovy expedice ve Velrybí zátoce.

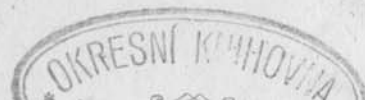
V „Malé Americe“ žilo se také po eskymácku.

duché a asketické životosprávě leží tajemství člověkovy nadvlády nad nimi.

Co jest pemmikan? Zvláštní výživný přípravek, nenahraditelný při polárním cestování. Nemá přesného vzorce a jeho výroba jest věcí názoru lékařského specialisty a chemika. Musí v něm býti nejlepší sekané maso, kostní moučka, čistý hovězí lůj, obilní klíčky, melasa a citron. Přidává se trochu čokolády pro lepší chuť. Psí pemmikan je jednodušší a převládá v něm více tuku a otrub. Výrobní cena v Americe přijde asi na sedm korun za kilogram. Poznali jsme, že pemmikan mrzne a proto jsme doporučili Byrdovi rozčtvrtiti jej ještě v táboře na denní porce pro úsporu času na trailu.

Nám to ovšem nevadilo. Večer po skončení práce náležela naše první péče psím žaludkům a potom teprve nám. Zatím co jeden z nás sekerou čtvrtil pemmikan, druhý poděloval hladové kamarády, kteří radostí vyli a z vděčnosti olízli ruku. Svůj díl si poctivě zasloužili. Bývalo mým zvykem, že jsem nakonec všechny psy obešel a pohladil je na dobrou noc. Jak žárlili! Tak tomu bylo i na trailu při každém odpočinku. Zabrali vždycky s novou větší chutí a přilnuli k lidskému srdci, jež je mělo rádo. Tyto čtyřnohé věrné kamarády!

Když mi bylo po prvé samostatně svěřeno řízení smečky, měl jsem pocit takové hrdosti, jaké snad nikdy před tím v životě. Vždyť to bylo poslední a hlavní, co mi do polárního výcviku chybělo. Zprvu nesměle a trochu nejistě, ale po několika mílích vedla smečku již pevná ruka a nestačil jsem se smáti udivným chlupáčům, kterým zněl nový psovodský hlas dosud cize. Nejpotměšileji se díval vůdce Bennie, bílý husky s černými skvrnami na hlavě a rebelantský i proti hroznému biči, spletenému z dlouhých

syrových řemenů z kůže aljašských sobů — cariboo. Jen dvakrát za celou tuto dobu jsem ho důrazněji použil. Když Bennie nepřestával zkoušet na mně své tesáky, kdykoli jsem k němu přišel a když mě přepadla samotného na trailu na Tasmanském ledovci tak hrozná bouře, že psi nevydrželi čelit jí svými otužilými hlavami. Šlo o můj život a jen tvrdá ruka mohla mě zachránit. Nebylo na vybranou, když jsem v lehkém oděvu vzdoroval silnou vůlí beznadějnému zmrznutí. Dojel jsem a oněch 15 kilometrů cesty zůstane navždy v mé paměti. Vůdce Skookum a třetí za ním Nuget to odnesli nejvíce, když se dokonce domnívali, že přišla jejich chvíle, aby vybojovali na život a na smrt zápas o vůdcovské místo ve smečce. K tomu psův nikdy nesvolí, dokud je na trailu. Tvrdá kázeň je zákonem teamu a otázkou života jak psůvoda, mushera, tak i jeho svěřenců.

Nejkrásnějším a zároveň nejsnadnějším úsekem našich jízd byl ledovec Tasmanský, sestupující z Lendelfeldtova sedla kolem Mount Darwin, Hochstetterského domu, Minaretů a Mount De la Beche mezi pohoří Mt. Cook na jedné a Malte Brun na druhé straně dolů, kde našel pokračování v řece Tasman, vylévající se divokým proudem do Canterburských plání. Náš trail vedl přes nejhořejší část ledovce, kde tvořil rovnou planinu, pozvolna šplhající do tisícových výšek. Vrouben hřebeny skutečně krásných pohoří, zajistil si primát největšího ledovce světa, mimo polární kraje. Potřeboval 50 čtverečných kilometrů prostoru, aby se pohodlně ze široka rozložil a aby se líně sklouzával do údolí rychlostí 30 až 50 centimetrů denně. Kdysi divoce řádl, neboť mohutné morény vyryly hluboké a zřetelné brázdy do okolních pohoří, než se usadily k odpočinku v takové mase, že jsou samy o sobě menší pahorkatinou.

Sníh nedokázal zakrýtí jejich obrovských balvanů a když nastávalo jarní tání, vycenily na nás ostré zuby a daly nám hodně práce a trpkých zkoušek. Jezdili jsme o závod, abychom převezli včas své náklady a podařilo se nám zvítěziti, když jsme zvýšili dočasně pochodové tempo přes 60 kilometrů denně. To jsme dokázali a propočítávali jsme právě poslední etapu svého trailu od místa na ledovci, zvaném Pineapple Rock, když radio přineslo rozkaz od Byrda, vyslati naše teamy na velrybářské lodi „Kosmos“ do antarktického moře. V „Malé Americe“ neměli dostatek psů a na naše čekali jako na smilování. Škoda tohoto náhlého přerušení!

5. října ráno jel jsem s Kesem naposledy k Pineapple Rock pro stan a táborovou výzbroj. Vzpomínali jsme na všechnu společnou, krásnou dřinu a poněvadž Pineapple Rock znamená ananasovou skálu, vyhrabali jsme ze sněhu ananasovou konzervu a snědli ji na počest našeho posledního tábořiště. Stará chata na Mount Malte Brun dávala se dolů smutně a lítostivě, že Byrdovi chlapci nemohli dokončiti dílo, jež by zůstalo jejich památkou. Naposledy uháněly naše smečky po Tasmanském ledovci a naposledy práskaly naše dlouhé biče nad čtyřnohými kamarády, kteří slavně dojížděli svůj trail pod horou Mt. Cook. Doznělo volání našeho „mush-on boys“, „go on“, „gee“ a „wha“, když sáně, tažené rychlonohými husky, malemuty a eskymáky od Yukonu, Mackenzie a Hudsonu, ryly do sněhu brázdy, jež jsou také částí historie Byrdovy expedice.

Večer ulehli psi k odpočinku v ohradě v „Hermitage“ a pozítří ráno vezlo je nákladní auto dolů z hor k moři a na palubu lodi „Kosmos“, mezi norské velrybáře. Al Taylor je doprovázel, ale do „Malé Ameriky“ jich nedovezl, jak komandér počítal. Nepoddajně

čelisti ledové tříště postavily se mu do cesty a musel čekat na nás, abychom s „City“ prorazili cestu k jižní točně.

Zůstal jsem ještě několik dní na hoře Mt. Cook jako poslední trosečník naší bývalé slávy. Toulal jsem se po Tasmanském ledovci až k Lendelfeldtovu sedlu ve výši 3000 metrů, sjížděl jsem na lyžích úbočí hor a doplňoval svá geologická studia a sbírky. 21. října přivítaly mě opět stožáry mé drahé „City“ v portchalmerském přístavě.

Znovu jsem se stal námořníkem, ale krásné doby na Mt. Cooku nevycházely ze vzpomínek; ani tehdy ne, když už „City“ zdvihla zase kotvy a zmizela s námi v jižním oceánu. Náš bílý trail na Tasmanu zapadl sněhem, avšak Novému Zélandu jsme zanechali památku.

KAPITOLA VIII.

NÁMOŘNÍKEM U JIŽNÍ TOČNY.

Všichni naši hoši, kteří zůstali přes zimu na lodích v Port Chalmers, přivítali den prvního zdvižení kotev s nadšením. V malém přístavě, kde není ničeho, kromě věčně křičících racků, příjíždějících a odjíždějících lodí a hodně nepříjemného deště, ubíhají měsíce hrozně pomalu. Jediné Dunedin nabízel trochu více, ale tam se jelo půl hodiny vlakem při dosti špatném spojení.

Štěstěna si na mne opravdu vzpomněla, když mě vylákala na delší čas do hor! Po návratu na loď vrazil jsem přímo do středu pilného nakládání a hovoru o brzké cestě k jižní točně. Námořníci oživali. Nezvali mě již více k službě messmana; zakotvil jsem na několik týdnů u našich radiotelegrafistů, v jejich laboratoři v Dunedinu.

Listopad byl pro expedici slavným měsícem. U jižní točny padaly vítězné goaly a s nimi tajemné brány, vedoucí do nitra Antarktidy. Celý svět jásal, když Byrd přemohl i samotnou jižní točnu a když získal hrdý a historický titul prvního dobyvatele obou zemských pólů pomocí létadel. Slavnostní vlajky letěly na počest vítězství do lanoví lodi „City“ a nad ně na vrchol hlavního stožáru modrá vlajka s třemi bílými

hvězdami, vlajka admirála válečného loďstva Spojených států amerických. Jižní točna učinila z komandéra Byrda admirála a z „City“ vlajkovou loď. A z nás, prostých námořníků a topičů, šťastné lidi, kteří pomáhali na historickém díle. 28. a 29. listopad r. 1929 jsou našimi dny.

„City“ pobrala asi 250 tun uhlí, trochu nových zásob a hlavně čerstvých věcí pro chlapce na jihu a čekala na rozkaz k vyplutí. Přáli jsme si, aby přišel k 15. prosinci; jižní točna nás lákala k sobě poutem staré lásky a krásných vzpomínek. Smutné zprávy přicházely však z jihu. Nevídaně těžké ledy svíraly Antarktidu a nechtěly povolití ani bouřím, ani létu. Naše vůle a přání nestačily. Velrybářské lodi „C. A. Larsen“, „Kosmos“, „The Southern Princess“, „Nielson-Allonzo“ a „Sir James Clark Ross“ stály na stráž na severní straně tříště a jejich zprávy slibovaly jen chmurné obavy. A staří norští velrybářští námořníci nelekají se jen tak. Odvahy měli hodně a pokusili se proniknouti ledem do Rossova moře. Výsledek působil jako hromová rána na nás: jedna harpunářská loď potopena a všechny ostatní s těžkými trhlinami v přídi a v bocích. Staré ledy rvaly lódní pláty jako cáry hadrů. Na čelech 42 mužů v Malé Americe vyvstaly chmury a v našich očích, kdož jsme se nazývali námořníky na „City“, plálo odhodlání. Nemohli jsme zanechat kamarády na jihu v nebezpečí vyhladovění a duševního zhroutení. Někdy i statečná srdce podléhají polárním démonům a stávají se oběťmi šílenství a smrti.

Přešly vánoce a přišel leden — bez změny u jižní točny. Před rokem byli jsme již na Rossově bariéře na 79. stupni a letos hrozivá ledová hradba svírala ještě Antarktidu o celých dvacet stupňů k severu. Co to na nás čekalo? Přáli jsme si, aby blizzardy zatřásl celým

jihem zeměkoule a aby ji zbavily ledového jha a nás úzkostí. Polární bozi vyslyšeli naše prosby, ale ukázali nám, že člověk není dosud suverenním vládcem Velkého Bílého Ticha; malá bárka „City of New York“ zmizela v nekonečnosti antarktického oceánu a svět nás měl již za ztraceny. Vyšli jsme však jako vítězové z bojů s jihotočnovými démony.

Žádali jsme Byrda, aby nám konečně dovolil vyplouti a probít se k nim. 5. ledna r. 1930 odpoledne vyplouvala „City“ z Dunedinu, za srdečného volání zdaru a štěstí nesčetných přátel a příznivců. Surové chladno válo od východu z Pacifiku a déšť s větrem neslibovaly nic dobrého. Znali jsme již tyto staré mořské kamarády a nenalítli jsme jim. „City“ přečkala noc v Port Chalmers a dobře učinila, neboť příští ráno pochlubilo se krásnou slunečnou pohodou. Dobrý vítr dovolil nám rozvinouti všechny plachty a pustiti se rovnou na jih. Břehy po pravoboku vysílaly k nám zelené a jásavé letní pozdravy a poslední eskadry racků hulákaly nám do uší, proč odjíždíme pryč, když přece dostávali od nás vždycky dobrá sousta. Ale loď pluje dál...

Není již břehů, racků, lidí a pohodlí; je jen moře, staré jižní moře, které nikdy neopouští zloba a zvrásčilá tvář a jež nás nerado vidí. Ještě večer nás drželo v hrsti a třáslo lodí od vrcholků jejich stožárů až ke kýlu.

Patřil jsem k první palubní hlídce Ben Johansen a od čtyř do osmi ještě s námořníkem Ranzem a ornitologem Johnny Birdem. Bird přijel k nám nedávno z Ameriky jako nováček a zapadl rovnýma nohama mezi dostatečně zkušené námořníky. Báł se zpočátku trochu stožáru a lanoví, jako my všichni kdysi greenhorni, ale zvykl si, poněvadž musel a poněvadž měl vedle sebe Newta Ranzu, profesionálního

námořníka z bárek a škunerů a mne, na tuto zábavu již zvyklého. Spletl jsem si sice někdy lano, když Ben mne volal s můstkem, abych něco opravil, ale celkem jsem se ve své práci vyznal a hlavně nahoře v ráhnoví. Měl jsem „City“ opravdu rád, poněvadž byla plachetnicí. Po světě plují dnes desetitísíce námořníků, ale jen několik set může se jich pochlubit, že se plavili na škunerech a bárkách. Pokrok zničil plachetnice a vzal s moře starou námořnickou romanci. Osud mi přál, že jsem zachytil jednu z posledních. Starý „Samson“ přidal hodně do nejhezčích vzpomínek mého života.

— Vybudovali jej v r. 1882 v Norsku, pro službu v Severním ledovém moři. Lovil tuleně u Grónska, Svalbardu (Špicberk) a Země Františka Josefa po celých 50 let, než se dostal ještě také na opačnou stranu zeměkoule. „Samsona“ doporučil Byrdovi Amundsen a jako „City of New York“ plul s námi k jižní točně. Jeho staré dřevo dosud neshnilo a v jižních mořích dokonce dokázal, že ještě dávno nedosloužil. Pomocný stroj o 200 HP nedodával mu mnoho přebytečné síly a rekordní rychlosti. 500 tun plulo však důstojně za svým cílem a zapsalo se pod jménem „City“ význačně do dějin jihotočnových výzkumů. „City“ vítězila, když svět psal a mluvil o její tragedii na 78. jižní rovnoběžce; a zachránila z ledů 42 mužů, kteří již nedoufali.

„City“ upravili na bárku. Nechali jí tři stěžně, ale na přední a na hlavní přidali ráhna. Když vyplula z bostonského doku, „Samsona“ s sebou nevzala. Od čnělky čelenní až po zadní stěžně dostala zcela nové ráhnoví a hrdou eleganci. Bílý trojstěžník vyplul na moře, vyzbrojený pro dlouhé plavby kdekoli a hlavně pro boje s polárními ledy.

Od přídi k zádi měřila celkem asi 55 metrů, po šíři uprostřed přes palubu 10 metrů. Měla řádné boky o síle osmdesáti centimetrů a ještě vyztužené žebrovím z mohutných dubových trámů, aby odpor proti tlaku ledů byl co největší. Přední a hlavní stěžně dostávají výšku v poměru ke třem čtvrtinám délky trupu; u „City“ tedy asi 30 metrů nad palubou. Zadní stěžně je o něco nižší. Ráhna přecházejí brlení nad vodu a z nich spodní jsou nejdelší. Počet ráhen se řídí podle velikosti lodi a podle počtu stožárů. „City“ měla po čtyřech na předním a hlavním stěžni; na zadním pouze vratiplachtové ráhno a jiné ještě za předním stěžněm. Sama čnělka čelenní vládne třemi plachtami — kosatkami. V plné slávě plula „City“ se 14 plachtami všech druhů.

V každém námořníkovi jest jakási pýcha, vidí-li svou loď v celé své kráse. Za každého počasí. Když moře klidně odpočívá, čereno pouze lehkou brízou, dávajíc bárci šelestivý běh bez nejmenšího zakymáčení; s mírně vydutými plachtami, vybilény dešti a sluncem a poslušností beránka, kdy s lany ani nepoškubnou. Jen závětrná plachta občas přechodně trochu splaskne, jako by chtěla říci:

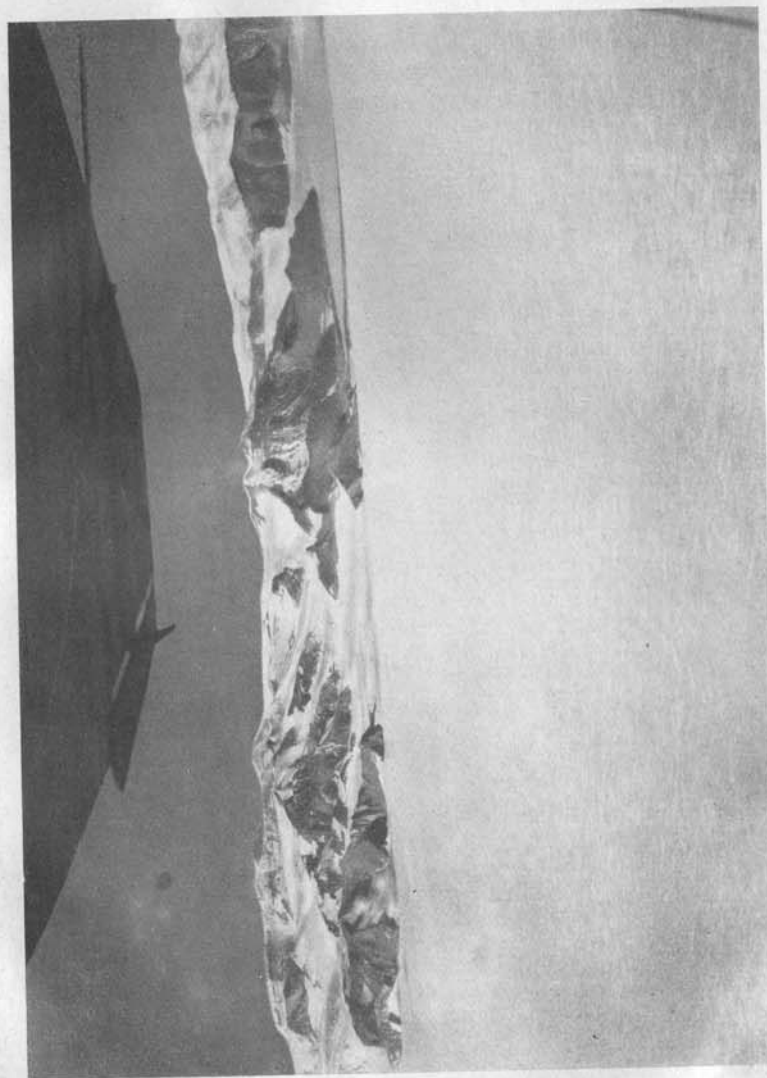
„Jo, jo, jsou to líné a nudné časy. Kdyby chtěl aspoň na několik hodin vrazit do nás pořádný jihák a uštedřit trochu štulců těm fintidlům kosatkám na čnělce, aby se tak nenafukovaly jen proto, že mohou kráčet v našem čele. Však se jim vysmějí, až ta mela přijde a až po nich poteče voda plným proudem. Pak je námořníci svážou v zmačkaný žvanec a všimnou si zase mne, poněvadž bude potom jen na mně záležeti, abych loď trochu ukonejšila!“

Ano, takhle plachty hovoří mezi sebou, když se moře zapomene a má hladinu rovnou jako rybník.

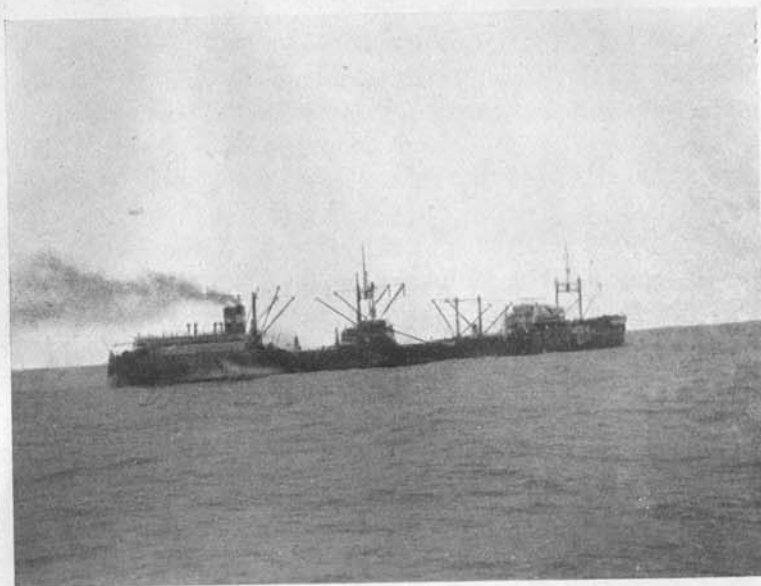
Kdy to však bývá? Zato ale, když se přižene Neptun na svých nejdivočejších ořích! Bijí do všeho, škubají lany, rvou plachty v cáry, stáčejí loď ze směru bouře, aby ji snadněji převrátili, řadí po palubách a ženou uštvané námořníky do ráhnoví, kteří mají vyrvatí zpod jejich kopyt, co se zachrániti dá. Tenkrát nebe opustí lidi a loď a ustoupí peklu. I tehdy nepřestane námořník míti svou bárku rád; jsou si naprosto věrní.

Je kus divoké krásy v tom, moci šplhati za slunných dnů i za bouří v ráhnoví vysoko nad palubou, viděti při tom vodu moře hluboko pod sebou a míti oporu jen v síle svých rukou, v mrštnosti těla a v chladnokrevnosti. Hlavně když zuří bouře. Loď se zmítá, vichřice řve, mrazivá vánice rve kůži s obličejem a vlny moře vystřikují svou pěnu až vysoko na stěžáry. Každé lano se chvěje a člověk někde vysoko ve vzduchu mezi nebem a zemí bojuje o život lodi a svůj vlastní. Má jen slabé lano pod nohama, neb v rukou a kolena svírá jiné, aby ho víchř nedostal do svých spárů. A plachty, samy sebou silné a tuhé a nyní ztvrdlé jako podešev, povolují spíše náporům vichřice a trhají člověku svaly v pažích. Není to zábava, ale boj. Nechť, nikdo nedbá! Ať žije život, který je nádherný i při tomto běsnění Antarktidy! Není to dobrodružství, jsou to zkušenosti. Nezbytné pro toho, kdo hodlá jíti po tvrdé dráze polárního výzkumce. Těžký život, ale ještě těžší jest odhodlání jíti do všeho toho s vědomím, že nevede vždycky také zase cesta zpátky.

Poznali jste tedy naši „City“. 1200 mil plavby z Nového Zélandu k ledové třísťi na jižním polárním kruhu nebylo klidných. Jako vždycky před tím — a tuť cestu dolů konal jsem již po třetí. Stará známost nemohla prozatím přinésti nových zkušeností. Zato však nyní v Antarktidě.

Pohoří královny Maud u jižní točny.

Norská velrybářská loď „Kosmos“.

Harpunářské lodice na výpravě za velrybami.

Tam, kde loni vedla dosti volná cesta do Rossova moře a k ledové bariéře, ležely letos masy těžkého ledu, který držel pohromadě. Konec ledna a stále ještě žádná naděje. Kulminační bod léta dávno přešel a ačkoli vládlo ještě půlnoční denní světlo, zima visela ve vzduchu. Teplota klesala, vichřice a vánice zuřily věčně nad námi. Nebylo nám do smíchu a ještě méně hochům na bariéře. Úsměv zvolna mizel s našich rtů v předzvěsti velkých věcí, které mohly nastati každým okamžikem. Hrozný starý led šklebil na nás své zčernalé zuby a dráždil naše odhodlání. Od 20. ledna nespustili jsme jej s očí a denně vystupovaly hlídky nahoru do hlídkového koše, aby s pomocí dalekohledu pátraly po volné cestě vedoucí ledem k jihu. Marně! Dni utíkaly, až narostly na dva týdny. Několikrát jsme zaútočili, ale vždycky nás očekávala porážka. Křižovali jsme podél ledu na východ i na západ od 180. poledníku, sta kilometrů jsme takto nabírali na lodní příď, ale stále ještě marně. Tento odboj Antarktidy svíral naše pěsti.

Nebyli jsme zde sami. Na rozloze asi 150 mil lovíly tu velrybářské lodi „C. A. Larsen“ a „Kosmos“ z Norska, „The Southern Princess“ z Nového Zélandu a „Nielsen Allonzo“ z Austrálie. Míjeli jsme je během svého křižování poledníků, zastavovali u nich a radili se s jejich důstojníky. Pesimismus převládal.

Na „Larsenu“ byli naši staří známí námořníci. Na „Kosmosu“ štěkali naši psi z Jižních Alp a čekali, až se moře uklidní, že je převezeme k sobě. Konečně se tak stalo a byl jsem dojat, když mě moji čtyřnozí kamarádi poznávali. Chlapíci, ale trochu ztloustli a zlenošili. Skoro čtyři měsíce na lodi a denně k večeri hotová spousta velrybího masa. Staří braši Skookum, White, Sandy, Yukon, Fox, Nuget a Dixie radostně olizovali přátelským pozdravem mé ruce, když

jsem je po řadě hladil. Jen Bennie, uličník, potměšile po očku pokukoval. Asi nezapomněl na výprask, když mi tenkrát jediným trhnutím rozerval rukavici a kalhoty a zanechal šrámy na noze. Nechtě, nikdy jsem mu nedůvěřoval, měl povahu kočky.

Ale kde byla milá Molly? Ta něžná psice, věrná a dobrá jako dítě. Ah, zde! Cože, v boudě a tichá jako pěna? Ano, to byla Molly. Na 70. jižní rovnoběžce v ledové třísťi na palubě „Kosmosu“, dala život několika štěňatům a tato bílá koule masa na neohrabaných nohou, které říkali York, byl její syn. Milý psík, syn mých oblíbenců. Tam v novozélandských horách White a Molly, oba z mého teamu a zde nový třetí, malý York. Polární moře bylo jeho kořenkou a antarktičtí tuleni, tučňáci a velryby jeho kmotry. 5. listopadu 1929 se narodil. Stali jsme se ovšem hned kamarády, dostával ode mne dobré porce z kuchyně, doprovázel mě na hlídky u kormidla a na přídi, hrál si se mnou a je dnes mou živou památkou na velké dny u jižní točny. Byli jsme dobrými kamarády tam daleko dole na zeměkouli, šlapali jsme spolu sněh na 79. rovnoběžce, přešli jsme spolu celý Pacifik do Panamy a Atlantik do New Yorku a do Evropy. Přišli jsme spolu do československé vlasti po opravdové anabasi přes polovinu zeměkoule.

28. ledna objevila se vedle nás „Bolling“, předala nám poštu a trochu zásob a čekala na další rozkazy z „Malé Ameriky“. Přišly brzy a náležely již k jejímu osudu. Bylo zcela jasné, že ona se již nikdy více do ledu a do „Malé Ameriky“ nedostane. Proto hned s ní do jiné práce. Rozkaz: Plouti zpět na Nový Zéland a přivéztí plný náklad uhlí, aby „City“ měla páru! Chudáci hoši! Stali se z nich praví trampové antarktického oceánu. Již po čtvrté zde u jižního polárního kruhu a tak tedy ještě jednou, po páté. Ne-

reptali, neboť tak je zvykem tichých hrdinů. Fysicky vydrželi nejvíce pro expedici, nejvíce vytrpěli a rádi, poněvadž se nazývali dobrovolníky a měli expedici v srdcích. Nejsou však oficielními hrdiny a dvaadvaceti nesmrtelnými. Čest vám, topiči a námořníci z „Bolling“! Vaše láska k celku dala Americe slávu a vám několik skoupých slov uznání.

Po celé Antarktidě nesl se stále chmurný hlas: „Nedostanete se kupředu. Obyvatelé „Malé Ameriky“ nevrátí se letos zpět.“

Tak mluvili osmahlí námořníci na velrybářských lodích.

Odpovídali jsme:

„Musíme. Kamarádi na jihu nám ještě důvěřují. Neopustíme jich.“

Počítali jsme, že s lodí zamrzeme v ledu, taková byla situace. Později jsme říkali, že velrybáři tentokrát špatně radili. Muselo se státi, že si stará „City“ získala i jejich úctu. Greenhorni překonali staré veterány. A sami, uprostřed pustin Antarktidy, dokázali, co již nikdo neočekával. Překvapili dokonce „Malou Ameriku“. Jejich úspěch přišel tak náhle.

Náš nápor předcházela čilá výměna radiových zpráv mezi admirálem Byrdem na jedné straně a kapitánem Melvillem a důstojníkem Johansenem na druhé straně. Přidali se také kapitáni velrybářských lodí. Byrd doporučoval opatrnost a zdrželivost, Melville žádal o povolení k akci bez zdržování, odvolává se na zbytečnou spotřebu pěti tun uhlí denně; Byrd opět na svou odpovědnost za osud celé expedice. Nařídil, abychom zásobili „City“ na dobu jednoho roku pro případ, že zamrzeme. Stalo se a Byrd došel konečně k názoru, že by byla polovina února nejvhodnějším časem pro nás k pokusu o proniknutí na jih.

Výměna zpráv přinesla malou vědeckou diskusi o le-
dových poměrech v Rossově moři.

Byrdova opatrnost byla oprávněná. Žádal velry-
bářské lodi, zda by nám přišly na pomoc, kdybychom
uvázli v ledu. Ano, ale za jakých obětí! Velrybářství
je obchod a kapitáni zodpovídají svým společnostem.
Několikadenní asistence jejich lodí stála by expedici
několik set tisíc dolarů a hrozná dluhy. Proto rozkaz
neriskovati. Prozatím jsme se spokojili, že nás „South-
ern Princess“ zásobila asi 50 tunami uhlí a že nás
tímto nákladem hodila pod maximální ponor. Snadná
práce pro ledy, dáti nám pořádně za vyučenou.

Konečně bylo smloueno, že boj s ledovou tříští za-
hájíme 10. února. Úplně jsme však neposlechli, neboť
stálé vyčkávání bylo nám již hloupé. Tři týdny skau-
tování dalo sice nedocenitelné zkušenosti o pohybu a
vnitřní činnosti tříště, ale zároveň nás vzdalovaly od
programu. Kupředu tedy!

6. února padlo naše rozhodnutí: Zanecháme již
čekání a zkusíme štěstí. Jestliže narazíme na nepro-
niknutelný led, vrátíme se ovšem ihned zpět a tím od-
straníme riziko. Teprve potom zašleme Byrdovi zprávu.
Právě panovalo nádherné počasí a důvěra nám dá-
vala sílu. Zpravili jsme o svém úmyslu velrybářské
lodi a dostalo se nám od nich nejčernějšího posudku.

Druhý den ráno ve 4 hodiny nastupoval jsem
jako první svou hlídku u kormidla. Vedle mne stál
Ben Johansen a klidným zrakem zkoumal okraj ledové
tříště. Jeho hubený obličej nejevil nejmenší známky
vzrušení. Vylezl ještě do hlídkového koše a po krát-
kém pozorování vrátil se zpět.

„Vic, co tomu říkáte? Pojedeme! Otočte kor-
midlem k jihovýchodu a zaveďte loď opatrně do ledu.“

„Allright.“

To byla konečně řeč. Ben obdržel vrchní řízení

naší plavby ledem. Skipper byl rád, že má Bena na
palubě a přihlížel jen jeho manévrování. Jeho oči
leskly se napětím a malé vzrušení ovládlo jeho obličej.
Viking Ben nepohnul jediným svalem v tváři a jeho
jistota předpovídala vítězství. Měl jsem rád Bena
a nyní se mi obzvláště líbil. Málomluvný, věcný, stříz-
livý, dobrácký a znající svou věc. Rozuměli jsme si
a rukodáním jsme si slíbili, že jednou povedeme spolu
expedici k některé z točen. Znal daleký sever od grón-
ských břehů přes Svalbard až k Zemi Františka
Josefa a dolů k sibiřským břehům. Jednou ztroskotal
u Grónska a po druhé na východ od Svalbardu. Po-
lární moře bylo jeho domovem. Ostré a energické
vrásky v obličejí to potvrzovaly. Tak tedy jsme s Be-
nem zahájili postup ledem k jihu. On v hlídkovém koši
a já u kormidla. Jeho zvučný hlas nesl dolů rozkazy,
moje ruce otáčely kormidlem a můj zrak sledoval
pohyb lodní příďe kolem ker.

„Starboard! Port! Steady! Hole it! Starboard!“

„Pravobok! Levobok! Držeti směr! Nezatáčeti!
Pravobok!“

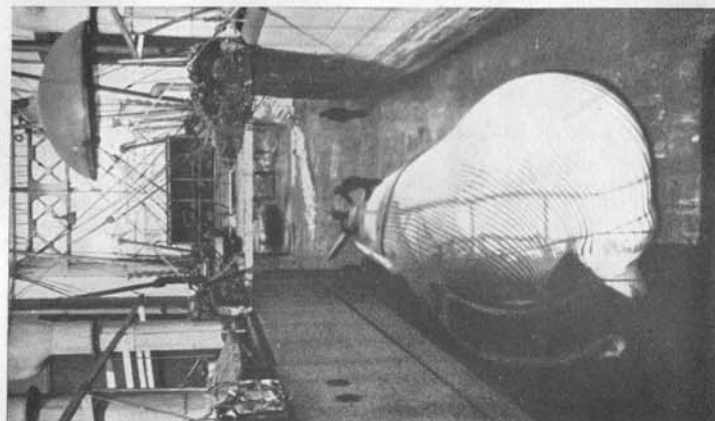
Tak to šlo stále, hodinu za hodinou a stopu za
stopou. Staré kry skřípaly o lodní boky a kde byl
nový led, pocítil tvrdou ránu naší příďe, která si
razila cestu, že byla radost pozorovati ji. Led vyhlížel,
jakoby zpracovaný severními bouřemi; zatím v po-
sledních časech vál vichr od jižní točny. Dva metry
silné kry stály pevně jako zeď a po třech hodinách
zápasu ležely za námi dvě míle probíjované cesty.
Potom následovala trochu volnější pole a rychlejší
postup. Pohybovali jsme se za 68. rovnoběžkou a
po 178. poledníku vých. délky. Než uplynul den, ledový
obzor nás měl úplně v zajetí. Tak to bylo správné.
Úsměv ležel na tvářích všech odpočívajících chlapců.

Zase spatříme „Malou Ameriku“ a více tesklivých, poněvadž nádherných, vzpomínek vrátí se s námi do našich domovů.

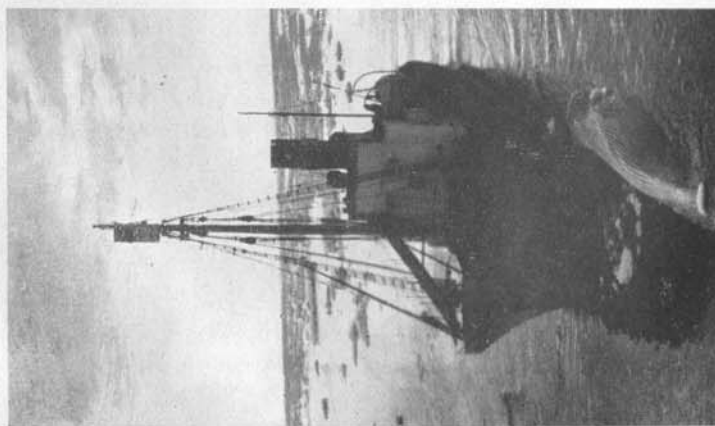
Nezapomínejme však, že jsme v polárních krajinách, kde počasí mění náladu kdykoli a obyčejně nečekaně. Po půlnoci se přihnala bouře, která nás mohla pohřbítí na dno oceánu. Ledová tříšť ležela dosud kolem nás a stala se hříčkou blizzardu. Mohutné vlny vynášely je do výšek a vrhaly proti nám. Loď sténala a otřásala se pod hroznými nárazy ker. Jak dlouho můžeme tomuto běsnění vzdorovati? Už jsme hodně zažili, ale dosud to nikdy nebylo tak zlé.

Doba od 6 do 8 hodin ráno ukazovala naprostou beznadějnost. Měl jsem štěstí. Zase otáčím kormidlem a rvu drahou „City“ z rukou šileného živlu. Dali jsme se rychle na ústup a hledali záštitu hlouběji v ledové tříšti. Nervy mi ztuhly v dráty a tvář zkameněla nad tím, co leželo v mých rukou. Celý náš osud! Dunivé rány ker do lodních boků přemohly všechnu možnou bázeň, poněvadž byla zbytečná. Jestli ne teď, tedy hned v příštím okamžiku hodí nám vlna ledový náhrobek na palubu a mžikem zmizíme v hlubinách. Hrome, bývaly to zkoušky chladnokrevnosti a silné vůle! A opět jsme zvítězili.

Bouře rozlámala kry na padrť a konečně učinila, co bylo její povinností již aspoň před měsícem. Naše radio hlásilo do „Malé Ameriky“ překvapující zvěst, že máme led v zádech a že plujeme směrem k ní. Jásavé hurá neslo se po jihotočnových pustinách a světový tisk rozhlašoval vítězství statečné „City“. Rossovo moře leželo volné u našich nohou a zeměpisné stupně opět kapitulovaly před naší vůlí. Byli bychom totéž dokázali o 14 dní dříve. Námořníci-amatéři porazili staré pesimistické velrybáře.

Velryba putuje na palubu „Kosmosu“.

Ulovená velryba.

Rossovo moře dalo nám také co proto. Běsnilo, že jsme nad ním vyhrávali. Východní blizzardy přinesly spousty sněhových vánic, těžké mlhy a pořádné mrazy. Teploměr klesal před očima a ve vzduchu viselo opět něco hrozného. Blizzardy střídaly východní a jižní směr a házely nám na palubu ledové vlny, které mrzly okamžitě na všem, čeho se dotkly. Těžké rampouchy visely v předním ráhnoví a tvořily nezadržitelně těžké ledové závěsy. Loď od přídě až k hlavnímu stěžni nezůstala minutu bez vodní záplavy a neubráníla se ledovému krunýři. Psi leželi v boudách na přední palubě a jejich žalostné vytí pronikalo do mozku. Mrzlo jen praštělo. Příval vln bral všechno, co stálo v cestě a spousta vody se drala neustále drátěnými dvířky do psích bud. Kdo si představí, jak při tom bylo našim čtyřnohým kamarádům? Voda z nich crčela a mrzla jim hned kolem tlapek. Každý další den byl horší předešlého a vkládal do jejich zraku šílenství. Nemohli jsme ani sobě pomoci; málo- která polární loď zažila něco podobného. Svět jen tušil, že v blízkosti jižní točny dozrává situace, která svým průběhem znamenala již sama tragedii. Po prvé jsem poznal, jak vypadají lidé, kteří bojují o svůj holý život. Trvalo to přes týden.

Jakou jsme měli při tom náladu, poví nejlépe můj tehdejší denkový záznam:

„V noci bylo zřejmo, že bouře se ještě vystupňuje. Burácí to od jihu. Prvé pozdravy blížící se jiho-točnové zimy. Během dne vichřice vzrostla netušenou měrou. Obrovské vlny rozzuřeného moře zmítají lodí. Ledová voda zaplavuje příděl a mění se v led, který sahá až do ráhnoví. Všecko, jako ve Scottově deníku. Blizzard bez přestání, den za dnem a s neutuchající silou. Bouří to od jižní točny přes „Malou Ameriku“ a k severu po celé Antarktidě. Snad už tomu nebude

ani konce. Loď statečně bojuje, ale dokáže denně jen asi 20 mil směrem k cíli. Všude únava a touha po zlepšení. Lodní příď je krásná jako v pohádce, jak je zatarasena spoustami zmrzlého ledu. Zlomí-li se čnělka čelenní, půjdou dolů také všechny stožáry! A co tělo a duše? Zvykl jsem tomu, tělo zhrubělo, duch nedbá. Polární život je tvrdý a já jej miluji.“ —

¶ Přes týden jsme neviděli slunce, kompas vypověděl službu a hrůza bouří nás donutila, abychom nedbali směru. Jediná naše záchrana byla v manévrování šikmo proti vlnám, abychom tříštili jejich hlavní sílu. Vlny nás nesly na jihozápad, neznámo kam. Možná, že se sami podíváme, až opět zjistíme své postavení.

¶ Spánek musel zmizeti z našeho programu. Masy namrzlého ledu na přídi rostly před očima a táhly loď pomalu, ale jistě do hlubin. Pro nás nebylo dne ani noci. Každá naše silná paže třímala sekeru a drtila ledový krunýř. Gigantická práce. Tuna ledu letěla přes palubu a dvě tuny nového zaujaly hned její místo! Mráz rval maso z našich rukou, jak pracovaly ve vodě. Naše tváře zšedly vyčerpáním a zarostly vousy a špínou z uhelného prachu, konzervovaného slanou vodou. Vlny šly přes naše hlavy a promáčely naše oděvy. Mráz je ztuhl v led a práce je rvala v cáry. Do půl stehen jsme stáli ve vodě a místa na obnažených tělech červenala a modrala. Vysoké námořnické gumové boty dávno ztratily význam; měli jsme v nich vodu po kolena. Zoufalé úsilí zbavilo nás citlivých smyslů a nemysleli jsme na to, že už ani nejsme lidmi. Led a voda musely z lodi ven! Ostré sekery prorážely dřevěné lodní brlení, aby se to vůbec jen trochu umožnilo. A přes naše hlavy hnal se bouřlivý blizzard o rychlosti 140 kilometrů, přinášející sněhové záplavy.

Kde zůstal čas a kde jsme byli? Nevěděli jsme. Někde uprostřed jihotočnového oceánu. Nezáleželo nám na tom vědět to, poněvadž loď klesala stále hlouběji pod ponor a my jsme nevěřili v záchranu. Oddalovali jsme jen hrozný konec. Taková byla situace 27 mužů na palubě „City“ na širém moři mezi 72. a 78. jižní rovnoběžkou, když opět světový tisk rozstříkl po světě sensaci, že se již potápíme a že flotila amerických jacht vyplula nám na pomoc. Ach! nikdy by toho nedokázaly. Neznají antarktické moře. My jsme je znali a proto jsme opět neprohráli.

Že jsem opravdu neměl štěstí? Hle! Je sedm hodin večer dne 15. února a otáčím kormidlem proti bouři. Ben Johansen stojí vedle mne a jeho ostrý zrak protíná večerní šero a mlhu ze stříkajících vln. Sám nemám čas na pozorování dalek; mé pozornosti náleží vlny a vítr v plachtách. Úkosem hledím na Bena, který neodtrhuje skel od svých očí. Děje se snad něco v předu? Neptám se, neboť v mlčelivosti mám s Benem společnou vlastnost. Přeskakuji zrakem po jižním obzoru, ale nemám podezření.

Takový byl Ben! Ne dítě, ale muž, jež ledový klid neopouští ani v dramatických chvílích. Pojednou otáčí pomalu hlavu ke mně.

„Země!“

„Cože?“ vzkřiknu rázem.

„Yes, asi Rossův ostrov.“

Opravdu. Dvě hodiny plavby a sopka Mount Erebus hleděla na nás s výšín v nádherné slávě. Sen nemohl býti krásnější. Před námi ležela odměna za všechno minulé utrpení. 32 mužů v Malé Americe vidělo již druhý rok pouze led. 27 námořníků na „City“ poznalo více ledu než oni a vidělo zemi, pokrytou slávou. Tady žil jihotočnový hrdina kapitán Scott a nedaleko odtud na věky odpočívá v ledovém

hrobě; nikdo neklade květů na jeho hrob. Náleží navždy Velkému Bílému Tichu a jsou to blizzardy, jimž jediným přísluší právo navštěvovati ho.

Hledíme na sopku Erebus, vyrůstající přímo z moře a vysílající k černé obloze kužel bílého dýmu. Živý oheň zde, skoro na 80. jižní rovnoběžce, v říši věčného ledu! Němé pohnutí běže slova s našich rtů a každý v duchu vzdává tichý hold Scottově památce. Položil život za svou bílou lásku, ale jiní odvážlivci nesou dále jeho dobovatelskou vlajku k vítězství.

Náš bílý trojstěžník našel konečně klid. Závětrí země nás zachránilo a nové síly povedou nás dále. Nikdy před tím jsem nesnil o tom, že zde ztrávím jednu ze svých nocí.

Ráno přidalo na nádheře a na vzpomínkách. Erebus zářil pod slunečními paprsky a tvořil střed báječného jihotočnového panoramatu. Sám přes 4000 metrů vysoký rozhodil pod sebou do leva hory a do prava nekonečný led. Zemi královny Viktorie s pohorím Admirality k severu a Rossovu ledovou bariéru k východu. Mám opět hrdou vzpomínku, že jsem tudy řídil od 4—8 ráno dne 16. února kormidlo naší „City“. Kdo z mé vlasti přijde sem po mně?

Do Velrybí zátoky vedlo odtud 360 mil. Tak daleko nás bouře zahnalý. Nezdržovali jsme se a v závětrí Erebusu a bariéry hnali jsme loď kupředu. Slunce zářilo a bariéra jiskřila oslňujícím jasem. Vysoko na hlavním stožáru dlouho jsem se loučil posledním pohledem se slavnými místy.

Opět pracovaly naše sekery a tuny ledu letěly přes palubu. Stopadesátifunové ledové závaží ustoupilo od svých hrozeb. „City“ se již více nelekala. Od dob kapitána Scotta nikdo tuto plavbu podél bariéry neopakoval. Může mě naplňovati uspokojením, že jsem byl námořníkem na „City“ právě nyní? „City“ jest,

myslím, třetí lodí v dějinách světa, jež brázdila vody podél Rossovy bariéry od západu až k východu. Byl jsem při tom. Mohu se nazývati šťastlivcem, že jsem na vlastní oči poznal asi 1000 kilometrů pobřeží antarktického kontinentu. Nemám jistě důvodů nařikati nad výsledky svých jihotočnových zkušeností.

Cestou mjíme mnoho nových ledovců; samé antarktické zběhy. Poznáváme chobot Discovery, v němž „City“ před rokem kotvila a večer dne 18. února vplouváme do Velrybí zátoky po šestinedělní dramatické plavbě z N. Zélandu. Nízká mlha ležela nad vodou, jakoby stlačována bariérou, která odhalila v pozadí svou vrchní polovinu. Pátráme po znamení svých maloamerických druhů. Poznáváme triangulační mohyly a hledáme živé osoby. Kde jsou? Konečně je vidíme. Severovýchodním směrem přes zátokový led ujíždí někdo na lyžích; za ním brzy druhý, třetí a konečně také psí spřežení. Co spatříme, až přistaneme? Vyhublé, chorobné tváře, anebo silné chlapíky, hýřící zdravím? Už to bude brzy.

Dlouho nás nespattřili. Mlha kryla náš postup. Až najednou hleděli na fantom. Vrcholky stožárů „City“ plavou nad mlhou, jako by vyrůstaly z prostoru. Teprve za chvíli objevuje se i přídě a za ní celý lodní trup.

Stojím na přídě s Benem a svírám pevně v rukou lano, které připoutá loď k ledu. Vzrušení svírá mé nitro. Před rokem jsem zde byl také a k severu jsem plul se zlomeným srdcem. Rok uplynul a zhojil rány. Dnes jsem ničeho nelitoval. Prožil jsem a poznal o hodně více, než většina hochů ze zimního tábora; prošel jsem tuhou námořnickou školou, jezdil jsem s psími smečkami a spatřil jsem sopku Erebus s tisíci kilometry jiné podívané. Před rokem jsem nevěřil, že se sem zase vrátím.

Hoši na ledu vyskakovali radostí a křičeli jeden přes druhého. Sotva loď zakotvila, hrnuli se úprkem na naši palubu. Samí zdraví a silní chlapci. Utrpení nebylo v jejich tvářích! Vívali jsme se opravdu srdečně a bratrsky. Jsem přesvědčen, že mnohý z nich, jenž loni bojoval o místo v zimním oddílu, vítal nás jako osvoboditele. Ne všichni z nich zůstanou polárními výzkumci. Velké dobrodružství prožívalo poslední kapitolu. Za 24 hodin nezůstane v „Malé Americe“ živá duše.

Tentokrát jsem byl střízlivější; kolem bloudil můj klidný zrak zkušeného polárníka. Seskočil jsem s lodi na led a s lyžemi na nohou hnal jsem se po psím trailu k provisornímu tábořišti, kde zimní oddíl připravil materiál pro lodní náklad na cestu do Ameriky. Řetěz psovodů konal poslední jízdy. Ano, poslední...

Měl jsem svůj program pro tuto noc. Hoši mi oznámili, že „Malou Ameriku“ již všichni opustili a že tam zůstal jen radiooperátor Mason s akutními příznaky choroby slepého střeva a s ním lékař dr. Coman. Těsně před naším odplutím přiveze je team Quina Blackburna, mého dobrého přítele. Vrátil jsem se rychle na loď a žádal kapitána, aby mi dovolil zajetí si ještě naposledy do „Malé Ameriky“. Laskavý skipper svolil a byl jsem jediným takto šťastným z celé lodní posádky. Naučil jsem se rychlému jednání a než se kdo nadál, stál jsem s Quinem u jeho smečky; oba připraveni na cestu sedmi mil k jihovýchodu. Právě přijel z tábora admirál Byrd a hned po přivítání s ním vyjel jsem s Quinem na trail.

Smečka uháněla s větrem o závod, jako by věděla, že naposledy. Opravdu naposledy... Za půl hodiny hleděly na nás stožáry „Malé Ameriky“. Můj planoucí zrak těkal rychle kolem, až zakotvil na chvíli u letadel, rýsujících se na jižním obzoru, asi kilometr nad táborem.

„Malá Amerika“! Byla jiná, než loni. Chaty zmizely pod sněhem a trochu bezradně jsem hledal jejich vchody. Quin se smál a pohledem mě uvedl na pravou stopu. Spatřil jsem tunel ve sněhu, jenž dobře reprezentoval polární chodbu. Šero obývací místnosti v hlavní budově hledělo na mne ze všech koutů.

„Haló, Vic! Vy jste zde?“

Skočil jsem rychle k temnému lůžku a srdečně jsem tisknul pravici nemocnému Masonovi. Ujišťoval mě, že je docela zdrav. Kousek stranou něco se zachumlalo a na světlo se vyhrabal dr. Coman. Jeho hluboký hlas neztratil na kousavém vtípu, který vždy znamenitě seděl. Milý Doc. Svou tvář zdobil dosud úctyhodným plnovousem.

Musel jsem vyprávět o našich událostech za minulý rok a s potěšením jsem naslouchal jeho ostrým šlehům řečnického umění. Taková štika! Chtěl bych jednou číst knihu jeho vzpomínek.

Žádné dlouhé zdržování a rychle do prozkoumání celého tábora. Nic mi neušlo, ale panující prázdno velmi tísnilo. Hodiny prchaly a nelitoval jsem doběhnutí ještě k našim letadlům. Život z nich vyprchal, dosloužila. Na věky? Nikdo po mně k nim již nezažíval. Zmizí-li s bariéry, dostala ode mne poslední pohlázení. Otočena hlavami k jihu a zajištěna sněhovými kvádry proti ničivým vichřicím, pohnula mým srdcem. Nechtělo se mi od nich. Na jejich křídlech byla vyryta velká historie. Sloužila lidem dobyvatelům, kteří je nakonec opustili. Stála nyní svorně vedle sebe, hledíce směrem, jenž jim přinesl slávu. Ford a Fairchild. „Floyd Bennet“ a „Stars and Stripes“, orlové jižní točny. Kolikrát se za nimi můj zrak otočil, když jsem sestupoval k „Malé Americe“?

Jakýpak smutek! Usedl jsem mezi hochy, k nimž zatím přibyl ještě Mike Thorne, psovod. Jedli jsme

poslední snídani v „Malé Americe“: pečené hovězí maso, chléb s máslem, nakládané broskve a horkou kávu. Hodiny ukazovaly devátou dopoledne, když jsme se zdvihli k odchodu.

Tentokrát skutečně naposledy. Ještě jsem zašel do Byrdovy kabiny, kde mi padlo do rukou trochu památek a do knihovny, z níž jsem si vybral knihu na památku na svou poslední návštěvu v táboře: Anthologii anglických klasiků. Masona zatím uložili do saní. Těžkým a smutným krokem odcházel jsem poslední z chaty. Věděl jsem, že miluji jižní točnu a její hrozné pustinu...

Psi v saních netrpělivě přešlapovali. Až konečně.

„Go on, boys!“ Smečka se rozjela k Velrybí zátocce.

Než psi sjeli s bariéry dolů na zátokový led, ještě jednou jsem se ohlédl. Tři radiové stožáry smutně trčely k obloze a vzadu nad nimi kynula křídla letadel. Úžas rozevřel naše zraky; jižní točna nám dávala sbohem. Slunce rudě plálo nad obzorem a obklopilo se dvěma jinými bledšími po obou stranách. Bílý kruh utvořil kolem nich hradbu do čtvrtiny oblohy. A nad vším oranžová opona čekala na spadnutí. Poslední dějství končilo, sjeli jsme s bariéry. Od těch dob nikdo z nás „Malou Ameriku“ nespátřil. Jel jsem vzadu poslední. Psalo se 19. února 1930.

Loď již na nás čekala. Pohltila všechn nutný náklad a volala nás hlasem své sirény. Quin poháněl psy a naposledy zapráskal bičem do ticha Antarktidy. Stánuli jsme vedle „City“.

Ještě jednou musel Quin se svou smečkou na trail. Nám psodvům lkala srdce. Odjžděl se sedmi zdravými husky; za chvíli se vrátil zpět se třemi. Než se tak stalo, čtyři výstřely rozrazily hrozné ticho...

Metr za metrem odrážela „City“ od ledových břehů jižní točny. Na její palubě stálo v pohnutí 69 chlapců, Byrdových hochů, dobrovolníků a nadšenců, kteří obětovali dvě léta života, aby přinesli slávu své vlasti a prospěch vědě. Jejich ústa oněměla a zrak jim zvlhl. Bylo to možné, že musíme odejít?

Stěny bariéry stávaly se stále menšími, jak jsme mířili k severu. Nakonec běžel po širokém obzoru bílý pruh, který bledl stále více, až úplně zanikl. Bariéra! 20. února 1930 viděli jsme břehy Antarktidy naposledy.

Oči hledaly její poslední stopy a rty šeptaly:

„Jednoho dne se vrátím...“

KAPITOLA IX.

S NORSKÝMI JHOTOČNOVÝMI VELRYBÁŘI DO SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH.

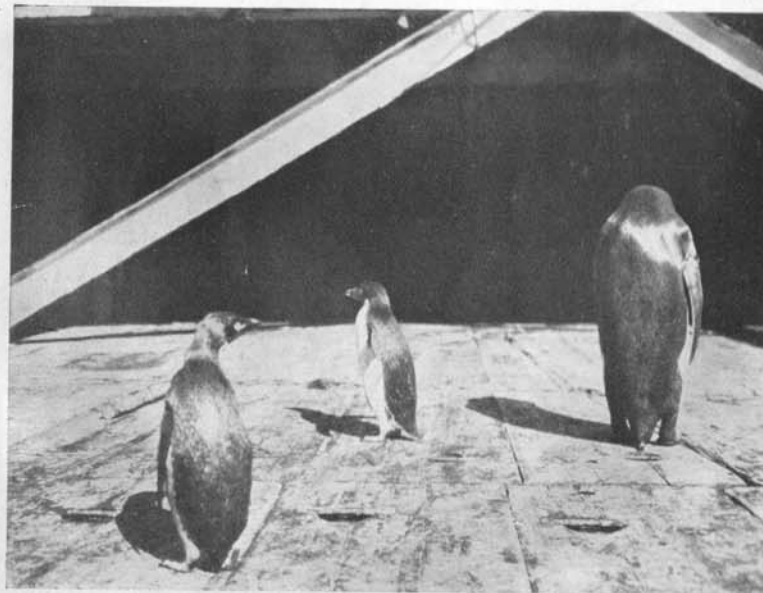
Počasí nám tentokrát dosti přálo. Před námi ležela nyní dlouhá cesta na Nový Zéland, do Panamy a do New Yorku. Stále na sever, skoro kolem tří čtvrtin zeměkoule; tak daleko ležely naše domovy a můj nejdále. Do Prahy jsem měl před sebou cestu asi 30.000 kilometrů, většinou po moři, jež zabrala čas skoro půltřetího měsíce. Téměř čtvrt roku!

Malá „City“ byla řádně přeplněna. Nikde nezůstalo volného prostoru. 69 mužů, 75 psů, vědecké přístroje, zásoby potravin a uhlí, osobní výstroj, 8 tučňáků a mnoho jiných věcí dalo dohromady řádný náklad. Lítovali jsme, že „Bolling“ nemohla letos s námi k jižní točně. Jen proto zůstala v Antarktidě obě letadla a všecko další, pro co nezbylo na jediné „City“ místa. Loď se nesměla přespříliš přetížiti, aby nevzrostlo nebezpečí lidským životům. Jak již víte, antarktická moře nejsou zábavou.

Tučňáci těšili se mé zvláštní pozornosti. Po dohodě svěřil je Byrd mému opatrování a záleželo na mně, abych je bezpečně dopravil do New Yorku. Až dostihneme „Larsenu“, který nás očekával na severní straně ledové tříště, přeжду s nimi na jeho palubu,

Admirál Byrd se svými podveliteli dr. Gouldem a kap. Mc Kinleyem.

Tučňáci cestují na „Larsenu“ k severu.

OKRESNÍ KNIHOVNA
BRNO-VENKOV

Lodivod Johansen.

Kapitán Melville.

poněvadž jim dá více pohodlí. Na N. Zéland doprovázel mě s nimi boy-scout Paul Siple, skvělý devatenáctiletý chlapec, vysokoškolák a reprezentant amerických skautů u Byrdovy expedice.

Dosud jsem stále zastával svou námořnickou službu. Také jí pomalu odzváněli. Jen ještě několik dní a bude všemu konec. Míle ubíhala za mílí a Rossovo moře zůstávalo znenáhla za námi. Chovalo se dosti slušně a jen proto si občas zabouřilo, aby pohnulo žaludky našich táborových hrdinů. Všecko žádá svou oběť, i hrdinství.

24. února „City“ veplula znovu do ledové tříště, značně rozbité posledními bouřemi. Zvláštní! Zase jsem měl službu u kormidla, když se tak stalo. Bohatý zkušenostmi polárního námořníka, vedl jsem loď již jistou rukou. Loď se proplétala mezi krami jako úhoř a zmírnila rychlost jen na polovic. Tři dny jsme si razili cestu ledem, který dosud ještě dokázal ceniti na nás své ostré zuby. Do svého zajetí nás však již nedostal. Prostí námořníci na „City“ dokázali velký kousek. Opravdu včas, neboť voda moře začala houstnouti v kaši. Dalších 48 hodin a mohlo by býti pozdě. Mrazy, vánice, blizzardy a polární záře třímaly v rukou pevně vládu.

Skautovali jsme podél tříště a čekali na zakotvení u lodi „Kosmos“, která se uvolilá dopravit na Nový Zéland nemocného Masona a 30 psů. Myslelo se dosud, že tato smečka půjde na Mount Cook, aby připravila nová spřežení pro naši příští transantarktickou expedici, kterou Byrd projektoval pro rok 1932. Myslím, že vláda činila opět potíže a Mount Cook tedy odpadl. Všichni naši psi pokračovali z N. Zélandu v další cestě do Ameriky na „Larsenu“.

Na 69° 30' j. š. a 177° v. d. skončila naše antarktická plavba. Toho dne mě přešla veselost. Hned ráno,

a bylo to 28. února. Měl jsem poslední svou službu u kormidla a poslední den pobytu na „City“. Nemohl jsem mluvit, jak nitro reagovalo. Přešel jsem ještě rukou po kormidle, jež po měsíce uznávalo mou vládu od 46. až k 79. stupni, pohladil jsem kompas, jehož magnetka často na jihu zavinila naše proklínání, podal jsem mlčky Ben Johansenovi ruku a těžkým krokem sestupovaly moje nohy po schůdkách na palubu. Přešel jsem kolem Byrdovy a navigační kabiny a přes dolní palubu kolem kuchyně po schůdkách do podpalubí k svému lůžku a připraveným zavazadlům. Nikdo nepochopí, co „City“ pro mne znamenala. Dala mi největší dny v životě. Cením si toho, že jsem chodil po půdě jižní točny. Avšak mnohem více si cením svých námořnických zkušeností na „City“. Polárním výzkumcem zůstanu do své smrti. Možno však pochybovat, že bych ještě kdy v životě sloužil jako prostý námořník na polární lodi, na bílém arktickém škuneru, ve vodách a uprostřed ledů jihotočnového oceánu.

Všecko, co měl převzít „Larsen“, převezla k němu „Bolling“, která se zatím znovu vrátila z N. Zélandu. Nevěděl jsem, spatřím-li ještě kádr expedice a můj odchod z „City“ byl ve znamení loučení. Byrd pevně tiskl mou ruku a přáli jsme si brzké shledání. Po řadě přišly tvrdé ruce všech ostatních drahých hochů.

Tentokrát jsem neodolal. „Bolling“ odrazila od „City“ a rychle spěchala na západ k „Larsenu“. Slzy stály v mých očích a nestyděl jsem se za ně. Bylo možné, že se blíží konec toho, pro co jsem před půldruhým rokem odjížděl z vlasti? Mezi 25. zářím 1928 a 28. únorem 1930 leželo mnoho významných událostí.

Dusil jsem pohnutí, když můj zrak ještě jednou sklouzal po stožárech a ráhnovi, jež bůhví kolik setkrát přišly se mnou do styku a když se zastavil u kormidla a na přídi. Přešel jsem pohledem ještě každé

lano a naposledy také ledovou tříšť. Už v té chvíli náležely jen nádherným vzpomínkám.

„C. A. Larsen“ věnoval hned od začátku své přátelství Byrdově expedici. Na podzim r. 1928 vezl z Ameriky Byrda, řadu chlapců a velkou část hlavní výstroje pro výpravu, v prosinci pomohl lodi „City“ při plavbě ledovou tříšť, zásoboval nás kdykoli uhlím a konečně nyní vezl do New Yorku předvoj expedice a všechny zbylé psy. Dali nám pěknou, prostornou kabinu v přídi a veškeré pohodlí. Velení nad psy podržel starý Aljaškan z dob zlaté horečky, Arthur Walden; stal jsem se jeho pomocníkem a převzal jsem hlavní péči o smečky. Byl jsem šťasten, že mohu s nimi opět žít pohromadě. Dlouhou plavbu přečkaly dosti slušně.

➤ Ale tučňáci! Způsobili mně i Sipleovi hodně starostí. Dali jsme jim volnost a vodu v přídi „Larsena“, kde po uzavření mohutných, železných vrat pro vytahování velryb vznikl prostorný basén a doufali jsme, že bude dobře. A přece jim nesvědčilo. Nechtěli žrát a museli jsme je krmit jako husy malými proužky syrového velrybího masa. Také do vody nešli; stáli zadumaně při okraji basénu a nevěnovali zájmu ničemu kolem. Co jim scházelo? Stýskalo se jim po ledových pláních? Po svobodě a volném vzduchu Antarktidy? Chátrali a umírali. Nepomohlo ani přátelské pohlazení, ani největší starostlivost. Nesl jsem to těžce, poněvadž jsem Byrdovi slíbil, že jim věnuji největší péči. Skoro každý den ležela mrtvola některého z nich mezi ostatními živými. Nezašli hladem. Ztratili svobodu a s ní život. K břehům novozélandským přivezl jsem již jen tři a marnou naději v jejich zachování. Dali jsme jim svobodu ještě včas, než by byl přišel i jejich konec. Odpluli k jihu, vraceli se do své vlasti.

Plavba na „Larsenu“ zpět do civilizace prošla nám ve vzpomínkách na zašlou jihotočnovou slávu. Moře sice bouřilo, ale náš lodní obr příliš nereagoval, ačkoli rozběsněné vlny zasahovaly i jeho vrchní palubu ve výši asi 25 metrů nad mořskou hladinou. 18.000 tun nechá sebou kolébat, ale nečiní takových krkolomných skoků, jako malá „Bolling“ a ještě menší „City“. Většinu času věnoval jsem psům, tučňákům, procházkám po palubě, dlouhé asi 70 metrů, a četbě. O těžké práci, jakou poskytoval život na „City“, nemohlo se vůbec mluvit. Ještě lenošivěji žili ostatní hoši; ohromně sympatický kap. Mc Kinley, dobrodušný a milý reportér Russel Owen (moře nemiloval!), čilý a hovorný kameraman Joe Rucker, dobrácký a v sebe více uzavřený Aljaškan Arthur Walden, sympatický děda a veterán Amundsenových expedic Martin Ronne a můj partner a ošetřovatel tučňáků, skaut Paul Siple, skvělý hoch zdravého rozhledu, vzezření a čisté povahy. Pán „Larsena“, kapitán Nielsen, dal nám k dispozici celou loď, místo u důstojnické tabule a ochotu splnit každé naše přání. Kromě toho, že jsme pluli těsně kolem ostrova Campbell na 53°20' j. š., na němž žijí odloučeně od světa pouze tři farmáři, pěstitelé ovcí, a že jsme doplnili své vědomosti o jihotočnovém velrybářství, nepřinesla plavba na N. Zéland žádné jiné zajímavosti.

Současná hospodářská krise postihla také antarktické velrybářství, pokud jde o interesované finančníky, ale prospěje zajisté samotným velrybám. Nezdolaná Antarktida dovolila lidem těžiti z jejího vodního bohatství jen v mořích na jihovýchod od Jižní Ameriky a na jih od N. Zélandu v okruhu Rossova moře. Píše se sice o nebezpečí vyhubení velryb, ale není dosud příliš akutní. Úlovky jsou spíše stále

bohatší a podléhají přísné kontrole vládních inspektorů účastněných zemí. Norský zákon trestá na př. zabíjení velrybích krav a telat vysokými pokutami a v opakovaných případech vězením. Ani takto nebyl velrybářský průmysl k zahození. Samotný „Larsen“ loví ročně 900—1200 kusů a přiváží do civilizace 75.000 barelů (109.000 hl) čistého oleje v ceně asi 70 milionů Kč. Jak by také ne? Každá velryba reprezentuje kapitál 60—80.000 Kč a denní úlovek dosahuje často čísla 24. O vraždění starají se rychlé a malé harpunářské lodice, ovládané zkušenými norskými harpunáři. Tato práce trvá ve dne v noci po tři až čtyři měsíce. Jedna za druhou putují mořské obludy na paluby t. zv. mateřských velrybářských lodí a než uplynou dvě hodiny, není po nich památka. Tak rychle mizejí v útrobach kotlů zvířata, měřící až 30 m délky a vážící až 900 metrických centů. Plující továrna hltá čistý olej a vyplivuje zbytečné splašky. Loví se do poslední minuty a pak se pluje domů. Týdny trvá čištění lodi; vždyť zaschlý olej lpí v centimetrových vrstvách na všem a pošpiní loď až k vrcholům stěžárů. Loď pluje rychle, nechává brzy za sebou studenou Antarktidu a přináší odporný zápach v teplých zeměpisných šířkách. Na všechno se zvykne a tedy také na tuto líbeznost. Mně to nevadilo; drsný námořnický život vyžene z člověka všechno, co si přinesl z civilizace.

8. března zakotvil „Larsen“ v Patersonské zátoce ostrova Stewart, ležícího 20 mil na jih od jižního pobřeží novozélandského. Zde je základna norských velrybářských lodí a jejich zásobovací stanice před odjezdem do Ameriky a Evropy. Odtud odejeli také naši chlapi, kromě Siplea, do Dunedinu. Sám jsem podržel dohled nad psy a Paul hodlal vystoupiti až ve Wellingtoně. Chcete věděti, jak vítají

polární výzkumci po prvé zeleň a civilizaci? Paul vyskakoval radostí, když spatřil na břehu krávu! A v městě Bluffu, kam jsme si zajeli, odmítli jsme whisky, kterou nám pozorní hostitelé nabízeli. Požádali jsme naopak o sklenici čerstvého mléka.

Po zastávce ve Wellingtoně, po příbrání psů, které sem přivezl „Kosmos“ a po nalodění několika nových hochů, opouštíme 17. března po poledni Nový Zéland, vplouváme do širého Pacifiku a nastupujeme dlouhou plavbu k Panamskému průplavu a do New Yorku. Po Antarktidě i Nový Zéland vykročil z mých osudů, aby zůstal v mých nejdražších vzpomínkách. Věřím, že se zase někdy shledáme; vždyť mohu směle říci, že se stal mou druhou drahou zemí hned po mé vlasti.

Plujeme k severovýchodu, míváme bouřlivé pásmo mezi 170. a 155. poledníkem z. d., zřejmě sem zasahující z tropické oblasti na severu, až konečně překročujeme 30. rovnoběžku a získáváme skvělou subtropickou a tropickou pohodu, která nás opouští teprve na severní polokouli, daleko za ostrovy Západní Indie, dva dny před přistáním v New Yorku.

Psi měli na lodi dosti pohodlí a jen tímto způsobem přečkali ve zdraví čtyřicetidenní a pro ně dosti strastiplnou cestu; několik dní trpěli mokrem z přívalu vln, potom tropickým vedrem a konečně také nečinností a naprostým nedostatkem pohybu. Jejich boudy zabraly celou polovinu paluby na předním pravoboku. Stali se vznětlivými a vyhledávali divoké rvačky, hlavně v nočním temnu. Každou chvíli řev 75 polovlčích hrdel rozerval noční klid, obklopující loď a nezbylo nic jiného, než stavěti proti nim noční hlídky. Měl jsem rád psy a proto, když nastalo teplé a klidné počasí, spal jsem na palubě v jejich soused-

Dr. Vojtěch opouští kraje půlnočního slunce u jižní točny.

„City“ opouští Antarktidu.

ství; zapráskání bičem udusilo každý zárodek jejich temného vrčení.

Chcete znáti více jmen našich psů? Zde jich je hrstka: Chinook, Kuskokwin, Ski, Sky, Tommy, Turnivik, Bob, Cocoa, Dingo, Frosty, Lunaire, Wolf, Blizzard, Dolph, Tickle, Hughie, Packie atd. Mnozí z nich narodili se u jižní točny, uprostřed ledů a blizzardů a nyní jeli s námi, aby spatřili po prvé zeleň a teplo. Většinu si jich rozebrali členové expedice, ale někteří vrátili se na svůj daleký kanadský sever, kde pokračují v polárním životě.

Jinak celá plavba na „Larsenu“ vyzněla v krásné prázdniny. Málo práce, hodně slunce a koupelí, pohádkové tropické noci a těšení se na Ameriku. Časté besedy s kapitánem Nielsenem a ostatními důstojníky obohacovaly naše jihotočnové zkušenosti; v tropických vědrech docela příjemná zábava! S Aljaškánem Waldenem hovořival jsem často o tom, bylo-li by možno sportovně a prakticky používatí psích smeček v československých horách. Ano! Aljaškán Scotty Allan velel za války oddílu 400 polárních psů ve Vogesách ve Francii. Osvědčili by se v pohraniční službě, při zásobování horských chat a při horských brigádách. V novozélandských Alpách byly klimatické poměry mnohem horší, než jsou u nás. Hodlám tuto myšlenku brzy u nás uskutečnit.

12. dubna po polední překročoval jsem po druhé rovník a o tři dny později zakotvil „Larsen“ v Balboa, před vstupem do Panamského průplavu. Všecko staré a známé, stejně i při proplouvání průplavem a v Karibejském moři. Proplétáme se mezi ostrovy Západní Indie, mjíme Jamaiku, Haiti a San Salvador a dostáváme se na východ od Floridy. Denně potkáváme desítky lodí, plujících do Panamy a necháváme se předháněti americkými

křížníky, vracejícími se z námořních manévřů. Skvělý byl pohled na mohutný „Lexington“ a „Saratoga“ s několika sty letadel na palubách a zdravotních nás praporkovými signály s vrcholku svých stěžárů. „Larsen“ odpovídá a lodi vzdávají hold přítomným členům Byrdovy expedice. Předzvěst New Yorku! „Saratoga“! Mocný člen světového loďstva. Má asi 30.000 tun, 1900 mužů posádky, 200 aeroplánů na palubě a pluje rychlostí 32 uzlů. Stál 40 milionů dolarů, tedy více než dnešní norské loďstvo dohromady. Mám to od norských důstojníků na „Larsenu“.

V noci 24. dubna míjíme na levoboku světla Atlanta City a příštího rána zakotvujeme u mola na Staten Island, jednoho z předměstí New Yorku. Z povzdálí nám kyne socha Svobody a za ní mrakodrapy světového Babylonu, slavný New York.

Ovšem, že přišli reportéři, fotografové, kamerameni, zvědavci a členové rodin našich hochů. S nimi zároveň celníci a imigrační komisař, jak se na každou civilisovanou zemi sluší a patří.

Stop! Ani o krok dále! To platilo mně, jak stručně prohlásil komisař. Můj cestovní pas neměl amerického visa a nesměl jsem tedy opustit loď. Ovšem, že to zajímalo reportéry a ještě večer četla o tom Amerika. Člen Byrdovy expedice nesmí vstoupit na pohostinnou půdu Spojených států. Jaká hanba! Rozkřikují to do světa potištěné stránky novin a newyorský rozhlas. Což, aby pro příště Amerika zřídila u jižní točny konsulát!

Komisař plnil jen svou povinnost. Rychlý aparát začal ihned pro mě pracovat, aby se učinila výjimka a aby nebylo odřeknuto pohostinství cizinci, který pracoval půldruhého roku pro americkou expedici. Náš generální konsulát v New Yorku intervenoval u sekretariátu expedice a její skvělý reprezentant, ka-

pitán H. Railey, požádal o pomoc „Národní zeměpisnou společnost“ ve Washingtoně. Výsledek přišel telegraficky: Státní department pro imigraci povolil mi pobyt ve Spojených státech na neurčitou dobu.

V sobotu dne 26. dubna v 9 hodin večer vstupoval jsem na slavnou newyorskou Broadway; zůstal jsem jí věren celé dva měsíce a když se přiblížila doba mého odjezdu do vlasti, nastupoval jsem ji s těžkým srdcem. Amerika se mi líbila ideově a neodpuzovala mě svými chybami, jichž má také dosti. Hoši u expedice dali mi jedinečnou příležitost poznati americkou duši a získali si všechnu mou sympatii. Vždyť mě s nimi pojilo pouto společné práce, trpěl jsem s nimi, radoval jsem se z úspěchů a odnesl jsem si kamarádství většiny z nich. Postarali se o to, že Amerika jest v mém srdci a že si zachovali mou vděčnost; nikoli z povinnosti, ale z přesvědčení. Někdy chybovali, ale také já jsem chyboval. Byl jsem cizincem, když jsem se s nimi seznámil a jen proto vznikla mnohá trpkost, jež se později litovala. Nemám však vhodných slov pro vyjádření srdečného poměru, jenž nás odloučil jen proto, že jejich domovem je Amerika a mým Československo. Mám je stále rád pro jejich znamenitost, i pro chyby, jichž bylo mnohem méně. Osud nám uložil mimořádný život a zhostili jsme se ho všichni čestně. Všimne-li si někdo obzvláště mých Georgů a Johnů, neopomene všimnouti si také Barterů, Brownů, Johansenů a našeho společného vůdce Byrda. Chyby neběrou nikomu poctivost.

Broadway nás rozloučila. 19 června 1930 celá Amerika čekala, aby triumfálně přivítala své syny, kteří proslavili její jméno v dějinách dobytelských výzkumů a před světem. Broadway rozjásala se statisíci nadšených hrdel, volajíc slávu svému Byrdovi, jenž tudy takto krácel již po třetí: jako vítěz nad severní

točnou, nad Atlantikem a nad jižní točnou. Je jediným mužem v dějinách Spojených států, jež pyšná vlast již tolikrát tímto způsobem přivítala. Dozněl vítězný pochod po Broadway a otevřely se brány Bílého domu ve Washingtoně. To prezident Hoover děkoval Byrdovi a celé expedici jménem svého státu; poděkoval každému zvláště stiskem ruky a blahopřáním. Poděkoval ještě jednou na večerním zasedání „Národní zeměpisné společnosti“. Zvláštní hold vzdal Kongres Spojených států při slavnostním zasedání parlamentu. Šel ještě dále a usnesl se vyznamenati svým nejvyšším vyznamenáním všechny členy expedice. Vlády jiných států posílaly blahopřání a vyznamenání. Mezi prvními norský král. Starý Martin Ronne zastupoval u expedice svou norskou vlast a doma se na to nezapomnělo.

Skutečně jsem měl mnoho důvodů, abych odjížděl z Ameriky s těžkým srdcem. Nezničitelné pouto bratrství, pevně s ní ukované v jihotočnových pustinách, táhne se nezapomenutelně přes celý svět a zasahuje až do mé vlasti. Vždycky půjdu po něm zpět; věřím, že ještě kolikrát v budoucnosti stisknu si ruce s kamarády, abychom opět společně krmili rudé lodní kotle a kasali plachty v bouřích na cestě za novými polárními výboji. Nečetli jsme v knihách o tvrdém životě pionýrů na dobytelské stezce, ale čelili jsme mu tváří v tvář na skutečném trailu. Když jsme si tedy nakonec tiskli na rozloučenou dosud mozolnaté pravice, nedovedli jsme vysloviti mnoho posledních slov a žádných konvenčních.

„Well, Vic, vrať se brzy. Byli jsme někdy čertovými chlapy, ale všechno vždycky v dobrém.“

„Au revoir, boys!“

Z hlasů znělo pohnutí. K tomuto poslednímu aktu bylo třeba více statečnosti, než k zápasu s polárním

šilenstvím ve stínu Zemí královny Viktorie a krále Edvarda, tam daleko na jihu na 78. rovnoběžce!

Když mě expedice vrátila zase jinému světu, přijalo mě teplé pohostinství občanské Ameriky a našich krajanů tam usedlých. Expedice získala mé srdce Americe, krajané je získali New Yorku. Poznal jsem, že New York nezosobňuje krutý Wall Street a studené mrakodrapy, škraboucí se vypínavě k oblakům. Přátelské ulice v československé čtvrti chovají ve svých zdech lásku ke každému, kdo mezi ně zavítá ze staré vlasti. To je tedy také New York; útulný, přátelský, milý. Sta našich krajanů za mořem dobře ví, že se s nimi vždycky znovu rád shledám. A že zase rád vystoupím třeba na kazatelnu československého kostela v Binghamptoně a převezmu nedělní kázání pro ty, kdož budou ochotni znovu mi naslouchati.

Hodinu před svým naloděním v New Yorku dlel jsem ještě u Byrda. Odevzdal mi na památku následující dopis na rozloučenou:

„Milý Vojtěchu: S opravdovou lítostí říkám Vám dnes své sbohem, ale zároveň dávám Vám s sebou na cestu nejkrásnější přání světa; nechtě Vás provází zdar ve všem, cokoli podniknete. Měl jsem skvělou možnost poznati Vás během jednoho a půl roku a právě proto vím, že se neminete s úspěchem při žádné své práci a hlavně ne na poli vědeckém. Chci Vám vyjádřiti své neskonale uznání za služby, jež jste prokázal Byrdově antarktické expedici. Plnil jste dobře své povinnosti a dohrál jste veskrze celou naši sázku. Representoval jste dobře svou velkou vlast. Vaše kariéra mě bude vždycky zajímati a proto doufám, že mne zpravíte vždycky o každém svém podniku. S vřelým pozdravem Váš věrný

R. E. Byrd.“

Od 28. června 1930 jsem admirála Byrda nespáčil. Ptal se mě tehdy ještě, abych na své čisté svědomí řekl, líbilo-li se mi opravdu u expedice. S čistým svědomím jsem odpověděl.

Co k tomu říci právě dnes? Nepsal jsem tyto vzpomínky nuceně a z jakési povinnosti. V duchu jsem při tom všechno hladil, neboť všechno z té doby stalo se mi neskonale drahým.

KAPITOLA X.

PO JIŽNÍ TOČNĚ OPĚT DOMA.

V dnešní době přejíždí se Atlantický oceán mezi Amerikou a Evropou velmi rychle. Nejmodernější, největší a nejrychlejší lodi zaručují cestujícím nejvyšší pohodlí a dosti dobrou cenovou láci. Moje pětidenní plavba na „Leviathanu“ připadala mi až příliš cizí, třebaže uspokojovala všechny nároky žádoucích příjemností. Platil jsem si turistickou třídu, avšak společnost „United States Lines“, jakožto majitelka lodi, nabídla mi kabinu první třídy. Jelo se to ovšem báječně na 60.000 tunách. Co to však bylo proti nekonečným plavbám na pětisetunové „City“! Dovedla nabídnouti jiný život. Bouře, zápasy, ledy, vichřice, blizzardy, útrapy a — vzpomínky. Věříte mi tedy, že jsem se necítil na „Leviathanu“ doma. Námořnický a polární život mě změnil a nikdo mi toho nezazlí. Stýskalo se mi po lanoví a prostém námořnickém kotci pod schody, vedoucími do podpalubí; a nyní měkké, bělostné lůžko, čisté přikrývky a celodenní pozornost stewardů, připomínající nenávratný konec jiných, velkých časů. Zrodila se úzkost z bázně, že již ztratím moře.

Nade mnou na vrchní palubě rozjímal ještě někdo jiný o nezvyklých změnách: York, syn jihotočnových

pustin, řádný psí člen Byrdovy antarktické expedice a nyní miláček cestujících. Měl to na lodi ještě lepší než já; neplatil ani centu za svou přeplavbu, čímž ušetřil mé vyschlé kapse 25 dolarů. Tak se dostal do Evropy a do Československa pes, jemuž se rodokmenem nevyrovná žádný jeho druh v celé Evropě. I lidé mu mohou záviděti všechny jeho cesty od nejzazšího jihu zeměkoule nahoru přes Pacifik a napříč Atlantikem. Jeho rodištěm je jižní točna. A jeho místem trvalého klidu myslivna ve Skřivanech. Nepůjde již zpět do země půlnocního slunce, blizzardů a polárních září. Pomůže však založití rasu, která bude jako doma v Krkonoších a v Tatrách.

Trochu času uplynulo od 6. července 1930, kdy můj zrak přivítal starou, zlatou Prahu, téměř po dvouletém odloučení. Byly to tehdy opravdu jen dva roky, a kolik událostí, radostí, štěstí, střízlivosti a nového poznání vydláždilo můj první polární trail.

Nikdo jiný od nás neviděl jihotočnové kraje a nikdo také neví, jaký život tam vládne. Nikdo rovněž nepoznal polární život toho druhu a okolností, jenž byl dán Byrdovou expedicí. Život, při němž účinkují staré plachetnice, psí smečky a moderní technika, aby se došlo k úspěchům; při němž půldruhého roku pracují lopaty topičů a plachty v rukou námořníků, aby se dospělo ke dni, jenž daruje jedno z hlavních vítězství v průběhu pouhých šestnácti hodin; při němž visí vedle sebe ve vzduchu slavná vítězství, ověšená vavříny a velké tragédie, zatížené proklínáním a opovržením. Proto, že jen málo lidí na světě ví, jak tento život je těžký, krutý a zrádný. Kdyby jej sami znali, nikdy by neodsuzovali a dívali by se lidsky i na slavného Amundsena i na nešťastného Nobileho. Chybíme-li tam v něčem, trestá nás nejvíce samo naše svědomí.

Vrátil jsem se zpět z jihotočnových krajů. Snažil

jsem se tam také, abych se navrátil s čistým svědomím poctivě vykonané práce v mezích daných možností. Nikdo mě nenutil, abych tam šel a nikdo mi nemohl pomoci v situaci, jak se utvářela. Můj antarktický trail není vyznačen slávou, poněvadž jsem se nezabýval nezralým velikášstvím. Lituji, neuspokojil-li každého mého krajana. Pochopí-li to nyní, po přečtení mého vyprávění, bude souhlasit se mnou, že se nemusím stydět za to, že jsem byl jen pouhým lodním topičem, prostým námořníkem a musherem v čele psí smečky. Byrd nečekal na mou pomoc; měl dosti svých krajanů.

Nejsem ještě stár. Jižní točna mi dala školu a jedinečné zkušenosti. Jestliže mě tehdy nikdo nenutil, abych riskoval cestu do světa z lásky k svému vyvolenému povolání, nebude mě nikdo nutit, abych využil svých zkušeností k další programové práci. Ještě mě láká Sever a znovu opět Jih, o nichž jsem přesvědčen, že mi poskytnou další radosti.

Mnoho věcí považuji za odkazy, prikazující mému svědomí, abych šel dále. Jedním je můj dobrovolný zájem, druhým zkušenosti, třetím odhodlání vykonati tímto způsobem něco pro svou vlast, čtvrtým víra Byrdova a mých druhů atd. Konečně také ještě vlastní odkaz naší expedice, která ukázala začátek nových výzkumnických cest v Antarktidě a nikoli jejich konec. Či máme čekatí my, jimž se stala Antarktida jistě také vlastní, až přijdou odvážní nováčci a budou chtít pokračovati v cestě po našem trailu? Jsou vítáni, ale půjdou s námi. Sám si ze srdce přeji splnití také ještě druhou část svého antarktického programu. Nejdříve jsem se učil a příště půjdu jako aktivní výzkumce. Jsem-li letcem, bude to snadnější a rychlejší.

Jestliže mne, cizince, přijali Američané mezi sebe a jestliže zpečetili tento přátelský svazek nejvyšším

vyznamenáním svého národa, pokusím se jíti v šle-
pějích jejich polární tradice.

Toho dne, kdy jsem dostal zlatou medaili ame-
rického Kongresu, zavřela se poslední stránka dějin
Byrdovy jihotočnové expedice ve svých vztazích k čes-
koslovenskému jménu. Dovyprávěl jsem a nemám
k tomu již co říci. Jako dokument připojuji Byr-
dův dopis, doprovázející mé vyznamenání z rozkazu
amerického ministerstva námořnictví:

„Milý Vojtěchu: S největším potěšením udělují Vám
kongresní medaili. Daroval jste mnoho měsíců svého
života ve prospěch úspěchů naší expedice. Rok uplynul
od těch dob, co jsme se vrátili domů a proto Vám chci
říci, že má vděčnost vůči Vám zůstala nezviklána; že cokoli
přinesou v budoucnosti naše osudy, nic nedokáže zmenšiti
mé uznání. Uplynulý čas zvýšil respekt mých krajanů
vůči naší expedici. Kéž je tomu tak i v příštích letech!
Výrazem tohoto respektu jest právě tato medaile, již nám
moji krajané udělují rytířství — nejvyšší to poctu z moci
svého práva. Je to uznání, které zapisuje Vaše jméno na
stránky dějin. Líc medaile obsahuje zmínku o materi-
álních úspěších expedice; ta však skrývá mnohem hlubší
smysl, neviditelný a těžko popsatelný — ducha naší
expedice. U mnohých minulých expedic zničila jej vnitřní
hořkost, způsobená pověstmi, ctižádostivostí, penězi a zá-
vistivostí. Sám jste se nenechal podobnými věcmi do-
tknouti a proto Vám blahopřeji a jsem Vám dvojnásob
vděčný. Často je mnohem nesnadnější uchovati si rovno-
váhu zdravého rozumu a poměru v civilisaci, než v po-
lárních krajinách. Důvěřuji a doufám, že právě tento náš
duch zůstane jasnou stránkou v dějinách. Končím a chci
Vám ještě říci, že mi budete vždycky vřele vítán a že
Vám podám vždycky přátelskou ruku, kdykoli se setkáme.
Váš přítel R. E. Byrd.“

West Tremont, Maine
1 September 1931

Mr. Vaclav Vojtech
Londynska 52
Praha XII
Czechoslovakia, Europe

My dear Vojtech:

It is with great delight that I present to
you this Congressional Medal.

You gave many months of your life towards
making our expedition successful. Now that a year has
passed since we have returned home, I want you to know that
my gratitude to you is as firm as ever - that throughout
our lives whatever may be our various fortunes you will
find that my appreciation will not grow less.

The time that has elapsed has only increased
the respect of our countrymen for our expedition. May the
years ahead have the same effect.

The expression of this respect is this medal
which is knighthood that our grateful countrymen have con-
ferred upon you - the highest honor within their gift.
This is a recognition that will carry your name on the pages
of history.

On the face of the medal there is mention of
the expedition's material accomplishments but what it re-
presents in an even deeper sense is that which has been in-
visible, which cannot be described - the spirit of our ex-
pedition.

It is internal bitterness caused by fame, am-
bition, money and jealousy which, after the return home, has
destroyed the spirit of most past expeditions. You have not
let these things touch you and so I congratulate you and am
grateful to you in a double sense. It is often more diffi-
cult to keep our sense of balance and proportion in civiliza-
tion than in the polar regions.

It is my confident hope that this spirit will
live as a bright page in history.

In conclusion, I want to say that whenever you
come my way, you will receive a warm welcome and the hand of
friendship.

Your friend,

RE Byrd

Byrdův dopis dr. Vojtěchovi, doprovázející jeho vyznamenání
americkým Kongresem.

Zlatá medaile Kongresu Spojených států, nejvyšší americké vyznamenání pro členy Byrdovy expedice.

KAPITOLA XI.

ADMIRÁL RICHARD EVELYN BYRD.

V druhé polovině 17. století usídlil se na řece James ve Virginii v Americe anglický plukovník William Byrd, opustivší svou vlast pro neshody s diktátorem Oliverem Cromwellem. Do Virginie přijel s chotí Mary, v jejíž žilách kolovala královská krev. Angličtí Byrdové náleželi k vysoké aristokracii. Staletý pobyt v Americe přinesl ovšem i rodové změny, ale i tak zůstal dnešní admirál Byrd šlechticem v americkém smyslu.

Vyvrcholil vývojovou linii svého rodu a nemůže být nikým překonán; jeho jméno náleží historii a řadí se mezi světové dobyvatele neznámých zemí. Nikoli ovšem na válečném poli, přesto, že býval vojákem, námořníkem a má titul admirála válečného loďstva. Kolumbus, Magallaens, Cook, Amundsen a Byrd otevřeli lidstvu právě nejrozsáhlejší země, bez placení krvavých daní. Proto se právem zasloužili o svět a měly by jim náležeti největší a nejkrásnější pomníky.

Richard Evelyn Byrd narodil se 25. října 1888 ve Winchesteru ve Virginii a má ještě dva bratry, oba rovněž známých jmen. Harry byl do nedávna guvernérem svého rodného státu a Tom je oblíbeným advokátem.

Richard, či Dick, Inul hned od mlada k širému světu. Když mu bylo 14 let, vykonal sám cestu kolem světa přes Japonsko, Filipiny, Madagaskar, Suez a Gibraltar. Moře naplnilo ho touhou, ale první výchovu získal ve vojenské škole. Možno však říci, že ho sám osud vedl k dnešním metám. Vojenskou školu musel opustiti, protože si zlomil nohu. Vstoupil tedy do námořní akademie a po dostudování přišel na moře. Měl je rád a byl šťasten. Jak dlouho však? Po čtyřech letech měl vyslouženo; znovu si zlomil tutéž nohu, jako předešle. Devětadvacetiletý pensionovaný poručík nesměl se ovšem s tímto osudem smířiti.

Byrdův hlavní čas přišel po vstupu Spojených států do světové války. Přihlásil se k námořnímu letectvu a ihned se podrobil pilotnímu výcviku. Létal a dvakrát havaroval; nevadilo, vždycky vytrval. V čase, kdy Lindbergh běhal ještě bos po Minnesotě, Byrd měl již jméno znamenitého letce. Hlásil se na francouzskou frontu, ale neposlali ho tam. Potřebovali jeho služeb a inteligence jinde a proto ho jmenovali velitelem amerických leteckých sil na území Kanady. Stejně pověření obdržel od kanadské a britské vlády, pokud šlo o letecké síly jejich států. Náhle se stal cennou osobností pro válečné námořnictvo Spojených států a přece uplynuly sotva dva roky od dob, kdy ho vysadili z lodi na pobřeží.

Letectví přineslo Byrdovi kariéru a nesmrtelnost. Hned od roku 1917 tvořil plány pro přelet Atlantiku a když válka skončila, nasadil všechny páky, aby jej uskutečnil. Do cesty se mu však postavilo nepochopení oficiálních kruhů a tak z tohoto plánu prozatím sešlo. Mělo to také určitý význam. Byrd se přičinil, že se americké námořní letectví osamostatnilo a že si zřídilo svou vlastní nejvyšší správu, Námořní letecký úřad. Krutou ránu transatlantickým plá-

nům Byrdovým zasadila tragická zkáza vzducholodi „ZR-2“, připravené ke startu z Anglie do Ameriky.

Byrd měl již dávno své polární plány. Chtěl k nim přijíti oklikou přes jiné zdařilé letecké výkony a proto stavěl nové programy, když staré pohřbil čas. Zdálo se, že vzducholod „Shenandoah“ poletí první k severní točně a z těchto důvodů dostala do své posádky dočasně také Byrda; její tragedie rozhodla však jinak. Opět nic.

Co se přece jen nestalo! Když Amundsen chystal s Ellsworthem svůj první let k severní točně, hledal vhodné piloty. Hlásil se i Byrd, ale byl odmítnut. Nuže! Za rok po tom byl to právě Byrd, jenž Amundsenovi urval před nosem dobytí severní točny ze vzduchu. Amundsen nemohl učiniti nic jiného, než gentlemany blahopřáti a letěti již jen v Byrdových stopách.

Než k tomu došlo, obdržel Byrd první polární křest v severním Grónsku, kam se dostal s Mc Millanovou expedicí jako letecký výzkumce nemapovaných krajů. Zde poznal pravý význam letectví pro polární výzkumy a příští akce byly již jen důsledkem.

Světovou slávu získal si přeletem severní točny 9. května 1926, kdy lehko dobyl také mé srdce. V několika hodinách docílil toho, co stálo Američana Pearyho 25 let úmorného úsilí a strádání. Jednoplošný Fokker znovu dokázal nenahraditelnou cenu letadla při dobývání polárních pustin.

Byrd se však nespokojuje jen jedním výsledkem. Stará myšlenka na přelet oceánu nedala mu spáti a při lepším štěstí mohl býti první, jemuž by se to bylo podařilo. Již v dubnu r. 1927 stálo jeho nové letadlo připraveno k letu, ale havarie při jednom z pokusných startů oddálila celou věc a připravila Byrda o primát. Lindbergh zvítězil první a také ještě Chamberlin přišel dříve na řadu. Byrd nezáviděl.

Pro slávu toho nepotřeboval. Chtěl jen dokázat, že při dobré organizaci a opatrnosti možno zavést pravidelnou poštovní leteckou dopravu přes oceán.

Let přes Atlantik znamenal pro Byrda pouze mezihru. Velká jihotočnová expedice, vedená moderní technikou, byla již na obzoru a blížila se svému uskutečnění. Přes rok pracovaly čilé hlavy a ruce, aby přivodily později okamžik, jenž Byrda vynesl na nejvyšší vrchol slávy. Tři léta po severní točně podlehla i jižní točna a Byrd jest mužem, jenž to v obou případech dokázal. Nestalo se tak pouhou náhodou. Mravenčí píle a práce, střízlivý rozum, vědomí odpovědnosti, síla ducha a osobní kouzlo soustředily kolem něj spolupracovníky, většinou dobrovolníky, kteří mu pomohli uskutečnit myšlenku a obohatit lidské vědění.

Svou expedici k jižní točně řešil velkoryse. Vyžádala si sice finanční náklad asi 50 milionů Kč, ale měla také proč. Dvě lodi, čtyři letadla, traktory, psi smečky, radiové stanice, spousta nejmodernější vědecké výzbroje, zásoby, výstroj, námořní taxy a jiné výlohy vydají lehko veliký součet. Amerika chtěla podniknouti velikou věc a podařilo se jí to. Vědecké výsledky expedice jsou dostatečné a kdo by chtěl mítí proti nim námitky, myslel by to ze závistivosti. U naší expedice byli mužové, kteří se nemuseli teprve učit.

Byrdův životopis nemohu ovšem uzavřítí. Učiní to jiní lidé, kteří k tomu budou donuceni až teprve po dalších jeho znamenitých výkonech. Říkám-li, že mě jižní točna volá zpět, nejsem sám. Volá především Byrda a on poslechne, poněvadž musí. Vždyť vnikla také do jeho srdce.

RADIOGRAM O B S A H

	Strana
Předmluva	7
Kapitola I. Na cestě ke kariéře polárního výzkumce .	13
Kapitola II. Komandér Richard Evelyn Byrd zasahuje do mých osudů	21
Kapitola III. Z Prahy přes Anglii a Ameriku napříč Atlantickým a Tichým oceánem na Nový Zéland . .	38
Kapitola IV. Co se dělo na Novém Zélandě, než jsem se stal členem jihotočnové expedice komandéra R. E. Byrda	71
Kapitola V. V topírně expediční lodi „Eleanor Bolling“ za jižním polárním kruhem	113
Kapitola VI. V „Malé Americe“, Byrdově táboře u jižní točny	150
Kapitola VII. V táboře psích smeček na Novém Zélandě	186
Kapitola VIII. Námořníkem u jižní točny	205
Kapitola IX. S norskými jihotočnovými velrybáři do Spojených států amerických	226
Kapitola X. Po jižní točně opět doma	239
Kapitola XI. Admirál Richard Evelyn Byrd	243

Code
Sent Pink
Rec'd. . . . Yellow
Relayed . . . Blue
Intercepted . . White

RADIOGRAM

BYRD ANTARCTIC EXPEDITION

MSG Nr. _____ CK _____ Radio _____ Filed _____ M _____ Date _____ 192 _____
Prefix Origin GMT

TO:

ANTARCTIC NEWS - January 15-16, 1939
 EXTRA

Barque CITY OF NEW YORK : -

It is expected with fair winds and average runs, that the City of New York will reach the Whaler Kosmos about Sunday or Monday. The Kosmos expects to continue whaling outside the ice pack.

Position ~~xxxx~~ 8 AM January 16th (Approximate D.R.)
 58° 00' South
 178° 46' East

SS Eleanor Bolling, Dunedin, N. Z. :

The sailing date of the Eleanor Bolling has been postponed until Monday January 20th, because of the latest reports of ice conditions in the Ross Sea. Sailing time will probably be about ten AM so that all orders for material to come on the Eleanor Bolling must be in not later than Friday (tomorrow) evening at 3:30 PM.

Little America, Antarctica :

The geological party headed by L.erry Gould reports that it had reached 1A°. 80° 20' South or about 150 miles south of the base. This party has successfully made its way over the crevassed area and has practically smooth going until it reaches the last crevasses about thirty or forty miles south of the base.

Whaler Kosmos :

Whaling outside the ice pack has been very good this season and the Kosmos now has 66,000 barrels or a little over half load. Indications are that a full load will be obtained before the season closes .

Cigarettes are very low and the crew of the Kosmos indicate that they will be very glad to receive the City of New York which is expected Sunday, and to get their mail and packages. Innes-Taylor is also anxious to rejoin the City of New York. The Kosmos is also anxious to get their new "Doc" on board.

Ice conditions are very bad between 69° and 70° South. The Neilsen Alonzo are at present attempting to make their way out because of poor ice conditions and bad whaling south of the pack. Authorities on the Kosmos express doubt as to whether the City of New York can make its way through this belt until late in the month, and indicate the possibility that this belt may not open up at all. On the strength of this report Admiral Byrd has requested the whalers south of the pack to stand by if possible until it is definitely known whether the City of New York can make its way through the pack.

Jihotočnové noviny.

BRNO
OKRESNÍ KNĚHOVNA
BRNO VENKOV

BYRD ANTARCTIC EXPEDITION,
S.S. CITY OF NEW YORK,
DUNEDIN " NEW ZEALAND

New

VIA SOUTH TOLE

*Frankův Ústřed
Lvi spolek*

*Skrivany
p. Nový Bydov. Cely*

CZECHOSLOVAKIA

EUROPE

První jihotočnová letecká pošta.

